

رنگانی رنگام

رزانہ قادری

رنگانی رگام

رزاق نادر

بلوچی اکیڈمی کوسٹہ

بلوچی اکیڈمی کوسٹہ

رنگانی رگام	:	کتابِ نام
رزاق نادر	:	نہشتہ کار
چاکر بلوچ	:	کمپوزر
طارق بلوچ	:	ٹائٹیل
ہائی ٹیک پرنٹرز	:	پرنٹرز
2007	:	سال
500	:	ٹاک
200 کلدار	:	بہا

ISBN NO.978-969-8557-26-1

اکیڈمی ادبیات پاکستان، مکہ

- 2 1- پیش گال
- 5 2- شرگداری چے ے؟
- 11 3- لیزانگی شرگداری
- 30 4- بلوچی لیزانک ے شرگداری
- 39 5- شارانے شاعر
- 50 6- مھر شراب نوش انت
- 60 7- زانکارے ے کم گندی
- 67 8- بشیر بیدار ے شاعرے
- 74 9- مبارک قاضی ے شاعرے
- 83 10- زاناں زانگوں سنگ

- 91 11- لھتیں جُست
- 102 12- دانکے پہ آپ رنگء
- 116 13- اشرف سر بازی ء آئی شاعری
- 124 14- نگاہ ء باطن ء سفر
- 134 15- بلوچی شاعری ء زاہریں مئیل
- 249 16- شکلیں شہجو، چمشانکے
- 266 17- غفار ندیم بلوچی لہز انک ء مزنیں نام یے
- 274 18- اے عہد ء مستریں شاعر عطا شاد

پیش گال

اے کتابِ ورد و بندِ دیگ و پیشِ ترکی اے منی گمان و نبوتگ کہ شرگداری و سرا
 سرجمین کتابِ یے نبشنگ بکناں۔ بلکن و اے کتاب و نبشنگ آنی تہا چندے باز
 ساری نبشنگ کنگ و ماہتاک ”بلوچی“ و ماہتاک ”آساپ“ و چھاپ کنگ بوٹگ
 أنت چش کہ ”شاعرانی شاعر“ ”مہر شراب نوش انت“ ”زائنکاری و کم گندی“
 ”بشیر بیدار و شاعری“ ”مبارک قاضی و شاعری“ ”زانا زانگوں متلک“ ”بلوچی
 سیاہگ و راست نیسگ“ ”دانکے پہ آپ رنگ و“ ”نگاہ و باطن و سفر“ ”شکلیں شہجو و
 سراچمشانکے“ اے نبشنگ جتا من و ہد و زمانگ و جتا من جا ورحال و نبشنگ کنگ
 بوٹگ أنت و ہدیگ ”شرگداری چے نے“ ”لہز انکی شرگداری“ ”بلوچی لہز انک و
 شرگداری“ ”اشرف سر بازی و آئی شاعری“ ”بلوچی شاعری و زاہریں
 منیل“ ”غفار ندیم بلوچی لہز انک و مزنیں نام نے“ ”اے عہد و مستریں شاعر عطا
 شاد“ نوکیں نبشنگ انت و نوکیں جا ورحال یے و نبشنگ کنگ بوٹگ أنت پمشک اے
 جہت و کتاب و تہا بکندے تنگی و کمی یے مارگ بہ بیت و ہے سبب و کتاب و اندر و کم
 و باز دوبارگی (Repetition) ہم ہست أنت کہ تما میں جہد و جفا و رند ہم من
 ایشان و کش ات گت نہ کتہ و و ہدے بلوچی اکیڈمی و کماش و اے شرین و اصولی
 فیصلہ گت کہ چد و رند زندگیں شاعر، آزمانک نویس، شرگدار، ردا تک کار و لہز انتانی
 کتاب آں بیدے فرق و پھیر و چھاپ کناں تہ دل و ہیال اتک کہ من وتی کہنیں
 نبشنگ آں اگاں گوں چندے نوکیں نبشنگ ہور بکنین تہ اے شرگداری و سرا

شرین کتاب یے بوت کنت پمشکہ برزء سطرانی تہا ذکر کتگیں نوکیں نبشتا نک نو یس
انت ء ہمیش انت ”رنگانی رگام“ شے دستا انت۔ کتاب چون انت؟ اے گپ ء
فیصلہ ء شتا وانوک کن ات۔

اے کتاب ء رد ء بند ء نویسگ ء وهد ء من ہے جہد کرتگ کہ بلوچی ء
لبر انت ء طالب آن ء شرگداری ء سراسرین کتاب یے بدین دانکہ وانگ ء رند
آپشومان مہ بنت کہ گے کتاب ء وانگ ء آواں ناحق وتی وهد بربادگت۔ اُمیت
ہمیش انت کہ اے کتاب ء وانگ ء رند وانوک شری ء سرپد ء پوہ بنت کہ وت
شرگداری چے ء؟ بلوچی لبر انک ء شرگداری یاں کچو چینی کجا سرائت ء مروچی
بلوچی لبر انک گوں نجام حیا لیکہ آن دیم پہ دیم انت ء بلوچ لبر انت چے مارگ ء
انت ء چے سستا ساچی ء سازگی دیما آرگ ء انت ء آسازگی داں چہ ہد ء چپ ء
چاگرد ء لوٹ ء گزراں پہلہ کنگ ء انت۔

اے کتاب ء تہا بلوچی لبر انک ء اندراہستیں نوکیں ء زاہریں مئیل بحث ء
تران کنگ ء پیش دارگ بوتگ انت۔ اے نبشتا نک چہ ہستیں کچ ء کساس ء سک باز
دراج انت بلے ایش رامن دو بہر بزاں (i) ء (ii) گتہ دانکہ پہمگ ء کمیں آسانی بہ
بیت ء من پیرگ ء اُمیت کناں کہ اے نبشتا نک بلوچی شاعری ء حوالہ ء شے زانت ء
کمین و دینیت ء گیش کنت۔ گلین وانوک آں کتاب ء تہا ردا نک ء چہ گیش شاعری
ء بابتہ گپ ء تران مان انت اے یک المی نین مجبوری ء لا چاری یے پمشکہ ایدگہ کمی ء
کوتاہی آں اواراے کمی ء ہم شما درگوز ء ڈلگ چار بکن ات پر چا کہ بیدے چریشی
دگہ گچین مے گورائیتگ ات۔

اے کتابِ نبشنگِ وِوہداں من انگریزی اُردو وِ بلوچی وِ بازین کتابے وِ
 تاکے وِشگ دانکہ بر شمار استین وِ نو کتریں گپ وِ گچنین ہبراں بیارین سر بکنین کہ شے
 زانت وِ زانگ گیش بہ بیت وِ یو ذیت وِ من ہما وِ ننگین دراہیں کتابانی وِ تاکانی نبشہ کار
 وِ شوزکارانی منت وارن کہ آوانی گچین وِ نگدیں دانک وِ تراناں اے کتاب وِ رد وِ بند
 دیگ وِ نیسگ وِ منی کمک کت وِ من وِ اے لانک وِ قابل جوڑکت کہ اے کتاب بزیاں
 ”رنگانی رگام“ وِ شے گلےں دیما بیارین وِ شے دستانی براہ بکنین۔

نیٹ گڈ سرا ہمیش کہ اے کتاب وِ وانگ وِ بلوچی لہز انک، شاعری، شہر
 گداری وِ نو کیس منیل آنی بابتہ اگاں شے زانت شے ہم گیش بوت تہ من ہے پوہ بین
 کہ من سو بین بوتگ ان وِ خدا ملکت کہ چوش نبوت گڑاں شے وِ وِ ہد وِ بر بادی وِ
 جکانسری وِ من گوں دل وِ جہلانکیاں چہ شاپہلی لوٹاں۔ اے کتاب وِ گہتر کنگ وِ شے
 دُزین شور وِ صلاحانی دائمی رہچاراں۔ بلوچی سبز وِ میزراں بات۔

شے کتر

رزاق نادر، شمال

11 اپریل 2007

شرگداری چے؟

اگاں بنی آدم ءِ طبیعت ءِ ازل ءِ (Nature) اندر ءِ چیزان ءِ گندگ، فکر کنگ ءِ فہمگ ءِ رند آوانی بابت ءِ یک گچینیں فیصلہ یے کنگ ءِ تاگت ءِ توان مہوتیں گڑاں التما دیروی ءِ جہت ءِ مانچو منزل کہ جنگ کدی نہ جنگ ات ءِ داں اے ہدا اما کدی سر نہ بوتگ اتاں کہ انون سریں ءِ زیبائیں زندا آما اوشتے ءِ وڑالی بوتگ ات۔

ہچ کس ءِ یک جاگہ ءِ اوار زندگوازینگ ءِ نام دی نزاتنگ ات ءِ ہرچ رنگے ءِ کہ انسان پیداک بوتگ ات ہمارنگ ءِ تہنا، دست ہورک، دار گڑیا ءِ الم شہر بوتگ ات۔

گیدی جہان ءِ اے در ہیں زیبائی، سائنس ءِ ٹیکنالوجی ءِ جہت ءِ کرتگیں اے در ہیں دیروی بنی آدم ءِ ہے نہ سہڑو کین ازل (Nature) ءِ برکت انت کہ آ چیزان ءِ کدی یک ڈول ءِ یک پیدا دیت کرت نہ کنت آ زند ءِ مہلب میٹنگین مہران ءِ مدام سمارگ ءِ سینگارگ لوٹیت اے واہگ ءِ لوٹ انسان ءِ تہاچہ ہماروچ پیدا بوت کہ وہدے آئی ٹیلےیں زند ءِ سراوتی نہنگیں نگاہ شانک دانتت ءِ بدرنگی مارت گڑاں آئی زامریں زانت ءِ آراسوج دات کہ گوں کمین جکانسری ءِ ہے زندگیش تر ڈولدار ءِ پاندگ مندتر بوت کنت ءِ منزل دوگام نزیک تراہت کرت کنت آئی زند ءِ مہلمیں دیما ہے بدرنگی آن ءِ دور کنگ ءِ جہد بنا کرت۔ بنی آدم ءِ ہے مارشت اصل چیز انت ءِ اگاں اے مہوتیں گڑاں ہچ نہ بوتگ ات ءِ ہے مارشت ءِ راما ”شرگداری“ گشت کناں۔

”شرگداری“ پہ زند ءِ سک الہی انت اگاں انسان شر ءِ گندگ ءِ نیام ءِ پرک ءِ تپاوت کرت مکت، گندگی آن ءِ دؤر ءِ در کنگ ءِ جہد ءِ مکت ءِ اے دانک ءِ مہ

ماریت کہ زند چوں شرترے گہتر بوت کنت اگاں آئی صبادور شمیں سساء سما آراسوج
مدی أنت کہ پلاں رہندانی شد دگ ء سراسر گرگ ء منزل آسان ء نیک تربیت
کنت و ہدیکہ پلاں رنگراہ ء گچین کنگ ء منزل دور تربیت کنت گڑاں تحقیق بزانت کہ
آکس چه زامریں زند ء سر پد ء پوہ نہ انت ء نرانت کہ دیروی ء رُوم چه ء گش
انت؟ اے درہین شری اول شرگداری ء برکت ء أنت۔

شرگداری یک حسابے ء قدرت ء دادے کہ چه گندگ ء اشکنگ ء دادے
گیش تر قیمتی تر انت اے درہیں داد پہ زند ء سک الی انت بلے چو کہ اے پہ دادے
دھش بز اں مفت ء رستگ انت پمشکہ ایشانی انچو قدر ء قیمت نیست چو کہ بوگ لوئیت
کسانیں زہگ وتی چمانی کار بندگ ء وت ہیل کنت آئی گپ ء گال کنگ ء قوت ہم
وت ردوم زوریت ہے رنگ ء آئی شرگداری ء کمال ء لانگی ہم وتاوت ودیت ء ہنچشیں
اول و ہدے کیت کہ آئی دیما اگاں دولیو ک ایر کنے گڑاں آچراہاں یکے گچین کنت۔
اے گچین کاری ہے زاہر کنت کہ نوں زہگ ء تہا پرک کنگ ء گیشینگ ء کمال ودی
بوتگ بلے انگت اے ساپ ء سلسلہ، ء سرجم ء برجم نہ انت پرچا کہ داں اے و ہدا آوتی
ہے لانگی ء وت پوہ ء سر پد نہ انت آوت نرانت کہ پلاں کار آئی پرچا کتہ ء نے کہ دگہ
کے ء را پوہ کنائنت کرت کنت کہ پلان کار آئی پرچا کتہ پرے ہا ترا کہ بندات ء
اے طبیعت ء ازل ء (Instinct) رنگ ء دروشم ء انت آ چیزانی تہا پرک اول
کنت آہاں گیشین ایت ء توریت ہم بلے اے دراہ آئی ذاتی کردانت پمشکہ براہ ء
براہ دار گندگ نیانت۔

ہے عیب زہگانی وڑا ورناء بالگیں مردمانی تہا ہم ہستہرانت کہ آوتی گچین

ء سبب ء کدی گشت نہ کن انت ء نیکہ پرانی محکمیں دلیے دات کن انت ء آھانی اوں
گڈی پسو ہمیش بیت کہ ”بس من ء دوست انت“ در ا ء ظاہر ء والے براہ داریں
دانکے بلے حقیقت ء بچارے ایشی تہا بچ وزن ء سنگینی نیست ء انوں مے لبر انک ء کہ
ہر ج شرگداری یے بوگ ء انت آئی تہا ہے نقص مان انت مطلب شرگداری ء جہت ہما
ناز انتی ء ناسر پدی وتی جا گہ ء قائم ء برقرار انت اے بوت کنت کہ یک شرگدارے ء
راحسین عنقا ء گال دوست بہ بنت آسید ہاشمی ء راجہ عطا شاد ء شرترین شاعرے بلیک
ایت اے در گتہ آ چیز کے دلیل ہم بگندے بدنت بلے تور کنگ ء وہدا شاہیم ہمیش
بیت کہ ”اے من ء دوست انت“۔

ایلیٹ ء گتہ کہ ”شرگداری“ مے زند ء ہنخش المی انت چو کہ دم ء بالاکشگ
ء گش انت کہ اے بلاھیں راست ناگتہ ایلیٹ ء دپا دراتکہ ء اے مرچی صد در صد
راست ء برحق انت بلے راستیں گپ و ایش انت کہ لبر انک ء زند ء جہت ء ما
”شرگداری“ ء راسکان ء سک ڈالچار کتہ۔ اے گوں مے دم ء بتگ، مے بیل ء ہمراہ
ء رہد بر انت۔ بیدے ایشی ء زند نہ بیت ء زند ء چشمیں بہت ء دمانے ہم نہ گوزیت
کہ آ دمان ء ماشرگداری فیصلہ یے مکناں۔ گد ء پچانی گچین کاری بہ بیت کہ کار ء
روزگار ء جہت فیصلہ یے، اوسکی حاکی ء راجہ بادشاہت ء شرتر زانگ، وشیں ء سیریں
واب ء راجہ مال ء دولت ء گہتر لیگ، ہمک راہ ء ہمک چار راہ ء شرگداری ء تاگت
مے رہد بری ء رہشونی ء کنت۔ دز، جج، گراک، دکاندار، وکیل، ڈاکٹر ء کسی ہم
ہے کار ء بزاں ”شرگداری“ ء دزگٹ انت بلے سو میں ہما کس بیت کہ آ وتی شرگداری
ء قوت ء شرتر کار مرز کرت کنت۔

اگاں کسے دیماروگ لوئیت گڑاں آرابا باندانت کہ آشرگداری ء بزانت
 آئی قدر ء قیمت ء سرپد بہ بیت۔ آراشرکار بندگ ء راہ غراہبندان ہیل بکنت
 گوشگ ء مطلب ایش انت کہ ماشرگداری ء وتی زند ء مقصد ء مراد جوڑ بکناں ء آراچہ
 شتریں ہیل ء ہیل کاری بگوازیناں پرچہ کہ شتریں ہیل کاری ء دلگوش دیگ ء اے
 دیمروی کرت کنت بلے باندانت کہ اے کارچہ کسانی ء بندات کنگ بہ بیت پرچا کہ
 اسکول ء زمانگ ء انسان ء دل ء دماغ باز اثر زورنت ء یک نیمگے ء گوں ارزانی ء تر
 نیگ بنت بلے وانگ جاہاں ہے ہیل کاری دست نہ کپیت ء نیکہ شتریں رہدبری
 یے نصیب بیت پمشکہ شرگداری ء ہے قوت شینگ ء شانگ بیت گڑاں کجمن زند پدز
 موش کنگ ء کورکائی گوزیت۔

اے درگتہ جانورانی کارکرداچ انساناں شترانت۔ شرگداری ء ہے داداازل
 ء (Instinct) دروشم ء آہان ء رستہ ایشی سبب ء آدوست ء دشمن ء نیام ء پرک
 کرت کن انت۔ زھگانی گورا اے انگت ہست۔ بلے مزن بوگ ء رند ہے
 ازل (Instinct) گوں عقل ء زانت ء بدل بیت۔ چہ تاریخ ء پیش ء گیش مردمانی
 تہا ہے رنگین بازیں ازلے (Instinct) بوگ کہ آمرچی جانورانی تہا ہست انت
 بلے Civilization ء نیمگ ء سفر ء عقل ء ردوم ء سبب ء ہے
 ازل (Instinct) گیران بوت انت ء رنداپہک ہلاس بوت ء شت انت۔

بنی آدم ء مدان ء وتی عقل ء زانت ء سراپسہ کنگ بناکت پرچا کہ ازل
 (Instinct) کورکائی کارکنت ہنچش کہ عقل چہ ازل ء (Instinct) شتر
 انت پمشکہ آراوتی وجود ء خبرہست ء ازل (Instinct) مارا زندگ داریت

وہدیکہ عقل مئے دیروی ۽ راہ ۽ دراں پچ کنت۔ نیٹ ماہے گشت کنناں کہ شرگداری
یک عقلی کمالے کہ چہ ازل ۽ (Instinct) دراتلگ ۽ ایشی انسانی
Civilization ۽ راہ ۽ در پچ کنگ انت باندانت کہ ما ایشرا باستاں ۽ سکین ھیل
کاری ۽ ریاضت یے ۽ بگوازیناں ۽ مزین مقصدے ۽ گلام جوڑ بکناں پرچا کہ
جانوراں دگہ برز ۽ بلندیں مقصد نیست وہدیکہ شرپ مندیں بنی آدم چہ وتی سلامتی ۽
دیما تر چاریت ۽ سیل کنت پرچا کہ ہشکہ زندگ مانگ پرانی مطلب یے نہ داریت
آلویت کہ زندا را براہ داریں معنے یے بدنت ۽ اے ہما وہدا بوت کنت وہدیکہ
ما شرگداری ۽ لانگی ۽ شرکار مرز بکناں۔ بنی آدم وتارا کدی حالتانی غلام جوڑ نہ کنت۔
جست ۽ پرس کنت، چاریت، تپاس کنت گڑاں چیزاں زوریت یاں دور دنت۔
ایو کہ بنی آدم چہ زند ۽ سوال کنت آئی اسرالاں پولیت ۽ آئی قدر ۽ زانگ لویت۔

چرے گیاں ہے سہرا بوت کہ شرگداری ۽ چہ انکار کنگ ۽ مطلب زندمانی ۽
قدر ۽ قیمت ۽ چہ انکار کنگ انت ۽ اے پختہ ۽ شرپ مندیں دماغ ۽ بازیں سپتاں چہ
یک کسانیں سپت یے۔ فلاسفر، ڈاکٹر وکیل سائنس زانت دراہ وڑے نہ وڑے ۽
شرگداری ۽ محتاج انت۔ آہان ۽ ایشی زانت بہ بیت کہ مہ بیت بلے ایشی تہرے ۽
سرا آہان ۽ التماہیہ کنگ لویت۔ دینیات ۽ عالم کہ واقعہ آں سند ۽ سرا قبول کنت،
سائنس زانت کہ سائنٹیفک ثبوت ۽ ثابتی ۽ بغیر ہج چیز قبول نہ کنت ہر دوکان ۽ وتی
شرگداری ۽ اوزارانی سراہیہ کنگ لویت۔ باز وختہ ہے اوزار مادی دور شم ۽ دی بنت
چو کہ درہن قانونی مشنری بزاں جج، وکیل، عدالت، بندی جاہ، پولیس ۽ بندی اے
درہن گر نچیں مشنری مقصد ہمیش انت کہ جست ۽ پرس ۽ رند فیصلہ دیگ بہ بیت۔

Specialisation ہے مادی اوزار شرانت بلے ایشانی نپ ء پائندگ ء دامن سک تنگ ء گونڈ انت پرچا کہ یک بیمارے ء بابت ء کہ آچہ تپ ء مرتگ یاں السرء جھیں قانوندی مشینری بلے فائندگ انت ہے رنگ ء ڈاکٹر نرانت کہ بغاوت ء مداخلت بیجاہ ء نیام ء چے پرک انت۔ زند چوز امر ء وڑا چچ ہیچ انت ایسی شاخ جتا گندگ ء کایت بلے ہے یکیں و ہدا اے گوں یک دگر ء ہمگر نچ انت۔ زند ء چپ ء چوٹی ء انسان ء عمر ء کمی ء سبب ء **Specialisation** شر انت بلے ایشر اللمی کین خرابی یے (Necessary Evil) لیگ بہ بیت پرچا کہ چریشی سبب ء دور چارگ ء (Vision) تھا پرک کیت ہے رنگ ء **Specilist** ء چیزان ء راست مارگ ء چارگ ء تو ان ہم هلاس بیت۔ زند نکرانی تھا بہر بوت نہ کنت علم ء جتا کیں شاخ گوں یک دگر ء ہمگر نچ انت اگاں ڈاکٹرے ء رانفیات علم بہ بیت گڑاں بزانی کہ آشریں ڈاکٹرے بوت کنت ہے رنگ ء شاعر اگاں شرگدارے بہ بیت گڑاں الماشریں شاعری یے کرت کنت۔

نیٹ ہمیش کہ شرگداری زند ء بابت انت ء اے ہما و ہدانہ مانیت کہ زندمہ مانیت پرچا کہ شرگداری ء رازند ء پیدا کتہ پہ وتی رُدم ء رکھینگ ء خاطر ء۔

لبز انکی شرگداری

ہر کہیں کہ ماشرگداری ءِ گپ ءِ جنناں تہ مئے مطلب المآ ”لبز انکی شرگداری“
 انت کہ آچہ ”شرگداری“ ءِ بازیں تہراں یک۔ گر انمول ءِ قیمتی میں تہرے پر چا کہ ایشی
 تعلق داری ءِ سیادی گوں لبز انک ءِ انت ءِ لبز انک ءِ سیادی گوں زند ءِ انت ہمیشہ اے
 راستے کہ لبز انک زند ءِ شرگداری انت ءِ شرگداری لبز انک ءِ نگد انت۔ شرگداری
 یک عقلی کمال ءِ لاگی یے۔ چیزان ءِ تپاس کنگ ءِ چارگ ءِ رند آہان ءِ زورگ یاں
 دور دیگ ءِ نام شرگداری انت۔ شرگداری ءِ چہ انکار کنگ زند ءِ قدر ءِ قیمت ءِ چہ یک
 وڑے ءِ انکار انت۔ وہدے بنی آدم زند ءِ تک ءِ پہناداں وتی دور گنداں شاک دنت
 تہ آ بازیں نزوری یے گندیت ءِ ماریت ہے نزوری آن ءِ دور کنگ ءِ مارشت ءِ ہم
 ماشرگداری گشت کناں۔

نون گپ پادکیت کہ ”لبز انکی شرگداری“ وت چے ءے؟ ایشی راہ ءِ رہند چے
 انت؟ اے جھستانی پسو دیگ ءِ چہ سر اے دانک ءِ سرا پکر کنگی انت کہ وت لبز انک چے
 ءے؟ اگاں ما ازم (فن) ءِ لبز انک ءِ را آہانی لستیں لیکہ ءِ معنہ ءِ بزوراں تہ ماگشت
 کناں کہ لبز انک نیسوک ءِ زانت ءِ آئی حیا لانی درانگازی ءِ نام انت کہ آوتی دانک ءِ
 داں راج ءِ چاگرد ءِ مردمان رسینگ ءِ ہما وڑ ءِ ڈولاں کار بندیت کہ آپوہ ءِ سر پد بہ بنت
 ءِ لذت بزورنت یاں کم چہ کم سر پد بوگ ءِ جہد ءِ کوششت ءِ بکن انت۔

اصل ءِ لبز انک یک ریکارڈے ہما تجربت ءِ سسایانی کہ گراہاں بنی آدے وتی

زندہ دُچار کپیت ماچو ہم گشت کناں کہ لہز انک لہزانی وسیلہ ء زندہ درانگازی ء نام
 انت ہے رنگ ء لہز انک چه زندہ سازگ (Create) بیت ء زندہ چه لہز انک ء۔
 لہز انک ء ہج پشیں رنگ ء دروشے نیست کہ آئی تہا انسانی ارواہ ء درانگازی مہ بیت
 آئی تہا انسان ء تب ء میلانی تشریح مہ بیت ء زندمان ء تجربت آں چه یک گچنیں گے
 سازگ نہ بوتگ۔ ہے رنگ ء میتھو آرنلڈ کشیت کہ ”کتاباں چه ہرچ علمے کہ دست
 کپیت آلہز انک ء تہا شامل ء ہو ارانت“ ایسی مطلب و ہمیش انت کہ لہز انک زندہ
 شرگداری انت اگاں شرگداری ء چه آئی مقصد ء مراد تشریح کنگ ء بیان کنگ انت
 گڑاں ایسی اندر ء ہج شک ء شبہ نہ مانیت کہ لہز انک ء اے سپت بے اندازہ پہک ء
 پہکیزگ انت۔ لہز انک ارواہ ء ہا گر انیں تو ارانت کہ آوتی دیما تچک ء تالانیں زندہ
 رگندگ ء رند پیداک بیت پمشکہ لہز انک ء و کار ہمیش انت کہ آنوک ء پتا کیں شے
 آنی بابت ء مے سسا ء سماء اندر ء جمبشت پیداک بہ کنت بلکن ء مے ہستیں
 معلوماتان ء دیما رگ ء کار ہم ہمائی ذمہ ء انت۔ ہما شے کہ آہانی بابت ء ما معلوم
 دار ء سئی نیاں لہز انک چراہاں مارا سئی ء سر پد بکنت ء ہاہاں کہ مانیں سئی نیں آہانی
 بابت ء مے سسا ء سماء گیش تر تعلق دار بکنت۔

لہز انک ء وانگ ء زانگ ء رودار ہیناں الم تریں چیز نہ جہناوتی شوق ء پیلہ کنگ
 انت بلکن ء دوہیانی پکر ء قدر و قیمت ء اندازہ کنگ ء ہا ترا اے فن ء زانگ سک
 الٹی انت کہ آرا انگریزی ء Strigim کش انت اے چه یونانی لہزے ء دراتکہ کہ
 آئی معنے فیصلہ کنگ انت کہ بلوچی ء مائے شرگداری گشان ءے ء آئی مطلب چارگ
 ء تپاسگ انت ء ہرچ ہا کس کہ اے کار ء کنت آ شرگدار کنگ بیت۔

لہذا نکہ ء تہائے طاقت یکسر اکار ء انت یکے نبشتگ کنگ دوہمی لذت زورگ
 ء یسی شرگداری انت۔ چرے سکین طاقان دووہست کہ ہست چراہاں رندگڑاں
 شرگداری وتی کار ء کار پداں پیش داریت ہر کدیں کسے ہماریت کہ بازیں چیزانی تھا
 یکے گچین کنگی انت گڑاں شرگداری بنا بیت۔ شر ء گندگ ء گیشینگ شب ء روج ء نیام
 ء فرق کنگ ء کار شرگدار ء انت اگاں لہز انت ء اے کاروت کت بکتین گڑاں شرگدار
 ء حاجت نہ متنگ ات چو کہ شرگدار ء کار ء منصب بستگیں ماڑی ء ڈیرینگ نہ انت
 بلکن ء لیب ء لپائی انت پمشکہ اگاں شرگدار گوں نیکیں نیت ء کار بکتت تہ شرین
 لہز انک ء پیدا ک کنگ ء کم کار بوت کنت پمشکہ حراہیں ء یسی درجہ ء نیسوک چہ شرگدار
 ء مدام نہوش بنت پرچا کہ آہے رنگیں نیسوکانی ترہلی ء راز ء پاشک کنت ہے ترہلی ء
 جہلانگی ء ذکر ء کنان ء میتھو آرنلڈ گیٹے ء بارن ء دیم پہ دیم کنان ء گشیت کہ بارن
 ء شاعری سک شیر کن ءوش انت آئی اندر ء شیریت ہم باز انت ء فنی جہت ء ہم آئی
 نبشتگ سک برز انت بلے ہما جہلانگی کہ گیٹے ء شاعری ء تہار سیت آ بارن ء گورانیست
 ء آئی سب ہمیش انت کہ گیٹے ء نگاہ سک تیز ء ترند انت پرے ہاتر آئی اندر ء
 شرگداری لیا کت چہ بارن ء سک باز انت ء درایت کہ آئی زند ء را باز نزیک ء
 دستگ ایسی تھا چ شک نیست کہ شرگداری قدرت ء یک دادے۔ اے چہ قدیم ء
 ہست ء موجود انت۔ صد ہاں سالانی چست ء ایر ء رند شرگداری ء گستگین کرن ء علم ء
 دروشم زرت۔

شرگداری ء سے مقصد ء مطلب انت یکے تشریح دوہمی فیصلہ ء یسی قدر ء قیمت
 ء ایر کنگ۔ اگاں کے کتابے ء سرا شرگداری کنگ لوہیت گڑاں آرا باند انت کہ آ

کتاب و شری و سرا بوانیت گڑاں قلم چست بکنت پرچہ کہ بیدے وانگ و آ کتاب
و قدر و قیمت و درجہ و پیراستی ایر کرت نہ کنت۔

انونین دور و اگاں کے شرگداری کنت گڑاں آ راگشگ لوئیت کہ علم و لبر انک
و دپتر و اے کتاب کجام درجہ و ایر کنگ و حقدار انت ایشی نبشتا نکان و گوں سر حال و
چچو نزیکی و سیادی ہست و گوں انونین و ہد و آ را تعلق داری ہست کہ نیست۔
بنہ ات و آ نیسوک و زند و سرا ہماں شانک دنت و چاریت کہ آئی ڈیہہ دنیا و جغرافیہ
و اندر و کجام سند انت آئی چپ و چاگرد و حالت چون انت؟ آچہ کجام قوم و کبول و
تعلق داریت؟ کجام مردمانی نیام و آ رستہ؟ آئی خاندان مکیم و مالدارے ات یاں کہ
گریب و وارے ات۔ آئی ورنائی چونیں شغل و کارانی تہا تیر بوتہ۔ زمانگ آئی
وارایت یاں چپ ات؟ چہ کجام علم و زنانے زرتہ آئی زند چوں گوستہ؟ چہ کجام کساں
آئی علمی پانگ و نپ چست کتہ؟ آ را گوں کسے و مہر و محبت بوتگ یاں کہ نا؟ آ رازند
دوست ات یاں چہ زند و آ را تجربت رستہ؟ گوں مردماں آئی نند و نیاد چون ات؟
آئی دماغی حالت یاں صحت چون ات؟ بزاں باند انت کہ شرگدار چہ اے تما میں گپاں
پوہ و سر پد بہ بیت گڑاں وتی ریا و بدنت ہمیشی نام تشریح انت۔

چریشی رند فیصلہ و باری کیت۔ اے درگتہ لکی انت کہ شرگدار وتی دوستی و
نادوستی و پشت بخت و کتاب و سر حال و جہتہ وتی ایمانداریں فیصلہ و بدنت اگاں
آ کسما نک و پسند کنت گڑاں پہ کست ناول و حراب مکشیت بلکن و ہمک کتاب و
گوں ایماندار و انصاف و چماں بچاریت نون آئی شری و ہرا بیانی سراند چست
بکنت۔

فیصلہ چہ رند قدر و قیمت و باری کیت پہ مثالی چش کہ اگاں ماغنتقا، غمطا۔ سید
یاں کریم و زند و جاوہر حالان شکسی حاجتاں و آحانی لیزانی رد و بند و (ڈکشن) بیان
کنگ و وہد و تری شریں تب و منیل و کار بگراں گڑاں ایشاں ہر کسی درجہ و قدر قیمت
ایر کنگ لوئیت۔ ہے شرگدار و کاراں چہ تازرک ترین و گراں ترین کار انت۔

شرگداری نون یک فن و از مے جوڑ بوتہ۔ چو کہ فلسفہ و جمالیات و وڑا ایشی و تری
یک پچارے حسہ انت۔ قرنائی روایت ایشی مال و مڈی انت کہ آئی پشدر
بزان (پس منظر) و آدیما روان و منزل جنان انت بلے چندے مردم شرگداری و را
نوکیں وحد و شر و پساد لیک انت و ہدیکہ تپاس مارا حال دنت کہ شرگداری چار ہزار
سال گہن و قدیم انت ایشی سازوک خانب و اسونب بوگ انت گیش تر کو اس اے
گپ و سراتپاک انت کہ خانب و اسونب و اے کتاب مصر و فرعون آنی دواز دہی گنم
1786-1991 ق م و زماگ و نمیسگ بوتہ ٹکرے چش انت کہ ”دریکتیں منی
کرزا پنچشیں لیز بوتیں کہ آحان و کس و مزانتیں ات۔ نوک و پتا کین گپ بو تین
انت پنچشیں عبر کہ چہ و پیر نہ بوگ انت۔ نوکین زبان کہ بہہ کار مرزنہ بوگ۔
چشیں دانک کہ چچ کہن مہ بنت آحان و کہنیں زماگ و مردمان نزائنگ و ہرچی کہ
گشگ بوگ آپدا گشگ بوگ و انت۔ و تری پیرین مردمانی کتابانی سراپہر بندگ و
گپ نہ انت، رند و آوکیں مردماں آوان و درگہتہ۔ ہرچی کہ من گشیں آساری و
گشگ نہ بوگ من بہ چشیں خبر نہ کنین کہ آبوگ انت یاں ہے رنگ کنگ بوگ و نہ
من چشیں گپ کنین کہ آرندا کنگ بہ بیت اے رنگین جہد و کوشت بے نپ انت چو
کنگ پشدارگ بیت و کس (گیرگان کنوکانی) نام و مردمانی دیما گرگ و شر نہ لیکیت“

بلے اے ہبر ہم وتی جا گہہ ء، گشگ بیت کہ اے فن ء سرا اولی سر جمیں کتاب ارسطو ء
 ”بوطیقا“ انت کہ ایسی تہا شاعری ء ٹریجڈی ء سرا بحث ء تران کنگ بوتگ آشاعر ء را
 مذہب ء اخلاق ء پابند نہ کنت بلکن ء آرا انسانی دماغ ء ازلی ء نہ سہر وکیں کیفیت
 یے گشیت آئی نزیک ء شاعری ء بندات چہ گیرگان گرگ ء بیت ء پنچش کہ انسان چہ
 ازل ء گوں میٹر ء الہان ء حُب داریت ہے خوبی ء سپت آرا شاعری کنگ ء جہت ء
 مدت ء کمک کنت پدا آ کامیڈی ء ٹریجڈی ء سرا بحث کنت۔ آ جنگی شاعری ء شری
 آنی سرا ہم بحث ء تران کنت گڈ سر ء آشاعر ء آئی تہا کار مرز بوتگین زبان ء سرا
 دلگوش دنت۔ ارسطو ء آئی ہے کتاب ء نظری نگد ء سرا سک باز اثر دور داگ۔ چہ
 یونانی آں ہے فن رومی آں زرت۔ ہوریس ء ہم وتی کتاب یے شاعری ء فن ء
 بابت ء شنگ کرت۔ چہ ارسطو آئی بازیں گپے زرت۔ ہوریس ء ہم شاعری ء راوشی ء
 تفریح ء چیزے لپکت ء۔ چہ ارسطو ء ہوریس ء بگرداں Renaissance عہد ء
 ٹاہینتگین راہ ء رہندانی سرا اسکا لیکر چمٹانک دات ء گوں شترین وڑے ء وتی
 تاک Poetic تہا اے رہندانی سرا بحث ء تران ءے کرت۔ سسر و شرگداری ء
 بابت ء نبشتہ کرت آئی تمامیں کہنیں رہندان ء نوکان رد ء بندات۔ اے کلاسیکی
 شرگداری گشگ بیت کہ آئی دور ء باریگ ء بگرداں ہبہ ہی قرن ء اہل ات۔ رند ء
 نیو کلاسیکل جُنز بندات بوت اے جُنز ء کار نیلی، لو ایلو ء ڈرائیڈن ہورا تننت۔ ایٹاں
 وتی شرگداری یونانی ء رومی آنی راہ ء رہندانی سرا ایر کرت۔ نوزدہمی قرن ء شرگداری ء
 نوکیں راہے گچین گرت ء اے بازلمی ات۔ اے وھد ء شرگداری راہ ء رہندانی پلہ
 مرزی کنوکانی تہا ہر ڈر، کولرج، ورڈز ورتھ، میڈیم، سنٹیل ٹین ء ایدگہ ہورا تننت کہ آواں

لہذا انکے فلسفہ جوڑ کنگ و پوہ بوگ و جہد کرت۔

کلاسیکی شرگداری و اثر و سبب و داں یک و ہدے ہے خیال شنگ و تالان
 ات کہ آرٹ و لہز انک زند و نقل و گیگاں انت ایشانی کار و گرد بس ہمیش انت کہ
 آوڑے نہ وڑے و انسان و راوشی و گل بہ بخش انت بلے راستی و ہمیش انت کہ لہز انک
 و آرٹ چرے دانک و گیش تر کر زانت۔

اے ذرا و ظاہر ہیں دانکے کہ سازگی قوت و لیاکت انسان و مستریں جو ہر انت
 اگاں اے مہ بیت انسان انسانے نہ بیت چرے راستی و ڈن ما بچاراں تہ ہمک چیز و
 سازگ و ہاترا و پدالہز انک و آرٹ و سازگ و یک شریں چا گردے و ہاجت
 انت بیدے شریں چا گرد و سازگی بوت نہ کنت و ہے رنگین چا گرد و پیدا کنگ
 شرگداری و کار انت۔ شرگداری، سازگی کار و ہاترا یک شریں چا گردے سازیت
 کہ چرائی سازوک پاندگ چست کنت۔ ہمک شاعر و لہز انت و پھلمی انت کہ آوتی
 سازگی آن و دیم آرگ و سروتی بن گپ و شر بو ان انت۔ در انت کہ آزند و وتی بن
 گپ کن انت و زند مرچاں ہنچش چپ و چوٹ انت کہ لہز انت اگاں پہ نگد و نگاھاں
 آرا مچاریت تہ آئی سازگی و اندرا جھلا کئی پیدا ک نہ بیت کہ آسازگی و آسازگی جوڑ
 کنت۔

نوز دہمی قرن و سر شرگداری و اندر و ہے رواج ات کہ ایشی تہا سانسنی فکر و راج
 وڑیں کردیے نیست ات بلے نوز دہمی قرن و یورپ و تہا باز ہنچشیں شرگدار پیدا ک
 بوت انت کہ آھاں جنا مین وڑے و لہز انک و آرٹ و پوہ کنائینگ و جہد کرت
 بلے ایشی تہا ہوش کم و جوش گیش تر ات۔ اے دور و شرگدار چش و گشت کہ لہز انک و

آرٹ چے ۽؟ ایسی تہا چے شری ۽ خوبی ہست بلے آوتی گپان ۽ گوں دلیل ۽ محکم
گرت نہ کن انت۔ ورڈ زورتھ ۽ کولرج الما منرین شرگدار اتنت بلے آھاں لہز انک
۽ ہرج سپت یے کہ گرتہ آ زیادہ سائٹیفک نہ انت ورڈ زورتھ شاعری ۽ لہز انک ۽
راتما میں علمانی شیرگ لیکیت ۽ کولرج ہم ہے گپ ۽ منوک انت پرچا کہ آئی تڑ ۽
شاعری انسان ۽ سراسک اثر کنت۔ چد ۽ رندرومانی جنز بندات بیت ۽ لہز انک پہ
لہز انک ۽ خیال ۽ لیکہ آم لس بیت ایسی پلہ مرزی کنوکانی تہا کیٹس ۽ آسکروائلڈ اتنت
اے لہز انک ۽ شاعری رانچ مقصدے ۽ گوں گرنچ ۽ گرہن نہ دینت پرچا کہ آوتی
جاگہ ۽ وت یک مقصد ۽ مطلب یے دارنت پرے ہاترا کہ چیریشی انسان ۽ را یک
ابدی یس وش ۽ تاہیرے رسیت آہانی گشگ انت کہ از مگر ہراب ۽ چہ ہراب ترین
چیز ۽ رافن ۽ وسیلہ ۽ شرتر پیش داشت کنت اے لہز انک ۽ خالص شرنگی (جمالیاتی) لیکہ
ات کہ داں مزین مدتے ۽ لہز انک ۽ دنیا سراسا چان ۽ ساہیل ات بلے داں سک دیر
۽ اے لیکہ ہم نہ منت پرچا کہ شرنگی ۽ مارشت انسان ۽ راگیش وش داشت نہ کنت
پمشکہ ایسی نیست کنگ ۽ دگہ جنز چست بوتنت آھاں گوں لہز انک ۽ آرٹ یک
مقصدے ڈک دات ۽ بست۔

مارکس ۽ اینگلز ۽ خیال ۽ لہز انکی شرگداری ۽ بنیاد خالی فلسفہ ۽ شرنگی (جمالیات)
سرا ایر بوت نہ کنت تانکہ آئی سراسانس ۽ وسیلہ ۽ فکر کنگ نہ بوتہ تال آوہد ۽ آئی پوہ
۽ سر پد بوگ سک گران ۽ مشکل انت۔ مارکس ۽ اینگلز ۽ فلسفہ مادیت ۽ سرا انت پمشکہ
آعینیت ۽ خلاف اتنت کہ آداں مزین مدتے ۽ دنیا ۽ تہا تالان ات ہے اثر ۽ سبب
۽ شرنگی ۽ ہمالیکہ ۽ نظریہ پیش کنگ ۽ جہد ۽ جفا کنگ بوتگ ات کہ آرا ما لہز انک پہ

لہذا تک "ء لیکہ لیکوں اے دوئیں شہہ زانتاں گوں وتی فکر ء خیالاں ہستیں فلسفہ ء
 شررنگی ء بنیاد سُرینت انت ء وتی سائنسی لیکہ ء نظریہ دیما آورت انت۔ آحاں
 لہذا تک ء آرٹ ء را یک راجی کردے گشت پمشکہ آھاں جہد کرت کہ آلس اولس ء
 تواریک لیک بہ بنت ء آ آھاںی نزیک گورا بیابنت۔ آ لہذا تک ء آرٹ ء استاد و چیز ء را
 اُمی گش انت یک والے کہ آئی تہا پاندگ ء گپ بہ بیت دوہمی اے کہ آئی تہا شررنگی
 ء در ہیں سپت ء شری بہ بنت اے ہمالیکہ ء نظریہ انت کہ میتھو آرنلڈ ء دیما آورت
 ات آئی نزیک ء ادب زند ء شرگرداری انت۔ مارکس ء اینگلز ء ہمے خیال دتاں آرٹ
 ء تہا حقیقت نویسی ء جنز ء را ہوادات کہ آئی بنیاد سائنسی ء عقلی خیالانی سرا قائم ء دائم
 ات۔

اے دور ء ہم ہے بحث ء تران بوگ ء انت۔ ایشانی پلہ مرزی کنوک لہذا تک ء
 آرٹ ء شررنگی ء نپ ء پاندگی تکانی سرا ہے رنگ ء وتی خیالاں درشان کفت کہ
 چراھاں زور انسری ء بوکیت۔ اے جیزہ کہن ء قدیم انت بلے ایشانی نبشتا تکانی
 گندگ ء رند ہے سہرا بیت گوشے کہ اے بحث ء ترانانی در ء دروازگ مرچی ہم چچ
 انت۔ ایشانی تہا تا جگی گندگ ء کیت۔ کہنیں گپ انت بلے نوک ء پتاک درابنت
 ایشی سب بلکن ء ہمیش انت کہ اے تران گرھن مچنگ ء سک بازالمی انت۔

شررنگی ء منوگر مرچی ہم لہذا تک ء آرٹ ء را گوں دگہ چچ چیز ء بندگ ء گرہن
 دیک نہ لوئنت آ ایشی اندر ء نہ فلسفہ ء المی لیک انت ء نے کہ ایش را گوں زند ء ہمگر چچ
 کن انت۔ ایشان ء شررنگی تہر ء شرگردار گش انت ایشانی بابت ء امریکہ ء نامداریں
 شرگردار ونگ بیسٹ ء خیال انت کہ آوتی عقل ء زانت ء چہ کار گر انت ایشانی

ہلاپ ء ہما کہ کلاسیکی راہ ء رہندانی سرالبرز انک ء کچینیں نبشتا نکان ء چارنت ء تپاس
کن انت اے شرگداری تہا ٹی۔ ایس۔ ایلٹ ء ایدگہ گون انت آچہ کلاسیکی
شرگداری ء سک اثر مند انت۔ اے ”لبر انک پہ لبر انک“ ء منوگر نہ انت بلکن ء
لبر انک ء راگوں زند ء ہمگر نچ پوہ بنت بلے چریشان ابید ہما ہاں کہ کلاسیکی شرگداری
ء روایتی راہ ء رہنداں چہ سیادی بستگ ء وت سری ء گہگیری ء سراوتی لیکہ ایش ایر
کرتگ انت آواں شرگداری کرتگین نبشتا نک آنی تہا فنی شری ء خوبی آنی نشان ء ڈس
اش پٹت بلے امپر شنسٹ جنز والدہاں شرگداری ء جہت ء وتی زرد ء را یک بنشائے
ء شرگداری ء جہت ء لمی سنگ ء پارنگ لیکت بزاں یک نبشتائے ء را گندگ ء
وانگ ء رند شرگدار ء زرد ء سراہرچ چست ء ایرے کہ پیدا ک بیت آگوں شری ء
ہمیش را بیان کنت اے رنگین شرگداری انسان ء باطن ء گوں تعلق داریت۔

شرگداری ء اے اسکول ء بنیاد نو زدھی کرن ء رومانی اسکول ء راہ ء رہندانی سرا
انت۔ والٹر پیٹر ء اے وتی استاد من انت ایشان ء ماہرم گیری (جذبائی) شرگدار
گشت کنت اے جوڑہ آنی بنیاد ء یک لبر انکی نبشتائے ء را چارنت اسپنر گشیت کہ
منی وشپی پہ چارگ ء تپاس کنگ ء وت یک سنگ ء پارنگے۔ چریشی شرتر دگہ چے بوت
کنت کہ من شرگداری کنان ء گشان کہ اے نبشتا نک ء من ء در پیناں زیات وشپی
بخشتگ پے ہا ترا اے چہ درستاں شرتر انت ہما مردم کہ راجی ء سوانچی پشدر ء نبشتا نک
آں چارنت آ ایشان ء لبر انکی شرگداری نہ گش انت بلکن ء ایشان نبشتا نک آن ء
تاریخ ء عمرانیات ء اندر ء شمار کنت ایشی آ سر ہمیش بوت کہ نبشتا نک آنی تہا گپ
ڈالچار کنگ بوت انت ء شرگداری ء مہری بس جوڑہ آنی سرا تچان بوت ء شت پمشکہ

اے خیال زیادہ کا میانہ بوت انت

اے جُزءِ ضدِ بازیناں لہز انک ء راراجی ء عمرانی پشد رء چارت ء شرنگی ء رار
ڈالچارکت آہانی دانک ہمیش ات کہ لہز انک زند ء پلہ مُر زانت ء زند ء کٹ ء دامن ء
رُدیت پمشکہ لہز انک ء راجہ زند ء جتاوتا کنگ شر نہ انت۔

ارونگ بیسٹ ء پال المر مور ء ہیومنزم ء جُز ہلا ینت ایشان لہز انک ء رازند ء
نزیک گورا آرگ لوٹ ء لہز انک ء تہانپ ء پاندگ ء خیال ء رابہہ ڈالچار نہ کت
ایشانی لیکہ ہمیش ات کہ آ دور ء باریگ ء جہین لہز انک جوزہ ء رومانیت ء سرائرات ء
بنی آدم ء جوانی ء ہج خیال دارگ نہ بوتگ ات پمشکہ اے پہ آدمیت ء واستہ یک لعتہ
ات ایشانی نزیک ء لہز انک باند انت ہماشرین خیال ء لیکہ آنی سرائر بہ بیت کہ
آہانی بابت ء آدمیت ء پکر کرنگ ء آہان ء وتی تجربت ء آورتگ اے لہز انک ء
اخلاقی تک ء پہنادانی سراوتی زور ء ایرکن انت ء ایشانی کشگ ہمیش انت کہ لہز انک
باند انت انسان ء اخلاق ء شربکت۔ ہیومنزم جُزءِ پلہ مُرزاں لہز انک ء راتک ء
گوئڈ گرت چریشی ساچگی لیاکت ء کمالان ء زنگ ء ورگ ء ٹرس پیداک بوت ء
ایشاں لوٹ کہ لہز انک ء راگون تیل ء زمریلاں بہ بندانت بلے انسانی علم کین مدت
ء باریں کجا سر بوگ لوٹیت پمشکہ ایشانی ہمراہ داری گیش نہ ودت پرچا کہ ایشاں
لہز انک ء رالہتیں اصطلا حانی بندگ جوڑکت کہ چراہاں وت آ آ جو بوگ نہ لوٹت۔
مارکیست ء اثر ء سبب ء ہرج شرگداری ء نظریہ ء لیکہ یے یک جُزءِ دروشم ء
تالان بوت آرا انقلابی نظریہ ء شرگداری کش انت اے لہز انک ء رالہز انک "اولس
جوڑکنگ لوٹت بلے ایشانی تہا بازینانی وت نمری ء گہکیری ء آہان ء خیال پرست

جوڑکت اے جُز و دوہمی تہر مار کسی نظریہ و لہز انک و سر اپورا کیت اوشتیت۔ اے جنز
 و تہا جوزہ آنی انچو کار و کردنیست آہے رہندی سارا کار بندانت کہ آہان و مار کس و
 پیش کرتگ آت و لینن و آہان و شرنی و سر ابیان کرتگ آت انقلابی شرگداری و نظریہ
 پرے ہا ترا لکی انت کہ آنونین و ہد و مسلہ آن و دیما ایر کن انت و چیزے کنگ
 لوشت بلے ایوک و اولس لہز انک پیدا ک کنگ و شرنگی و راڈا لچار کنگ ہم شرنہ انت
 پرچا کہ اگاں لہز انک و اندر و دوئیں سپت بزاں کار و شرنگی ہو رہ بنت گڑاں
 آ لہز انک گشگ و حقدار انت اگاں ناتہ نہ انت انقلابی شرگداری و جُز و اندر و توان
 بازہست پرچا کہ لہز انک و زند و جار چین جوڑ کنگ آئی مقصد انت۔ دولت و محنت و
 گر و کش، دولت و ر دیں بہر و بانگ و سبب و بنی آدم و راچہ ظلم و جور و سر و بختگاں آ جو
 کنگ و خیال و لیکہ زند و بن بچکی حیرہ انت چریشی و تارا دور دارگ و مطلب لہز انک
 و راچہ راستی و عزانت و دور دارگ انت۔

مروچی باندا بازیں ملک آں نفسیاتی شرگداری و جنز گشے دستانی دل و انت
 نامی نہیں شرگدار آئی۔ اے رچرڈس ایٹھی پلہ مرزاں چہ کیے آئی نز و شرگدار و پہ لکی
 انت کہ آازم گر و کردار، آئی شخصیت و دماغ و شرنی و بچاریت و سیل بکنت رند و
 یک آسرے در بگیجیت۔ نفسیاتی شرگداری و منوک برے برے فراند و نظریہ تحلیل
 نفسی و شرگداری و جہت و کار مرز کن انت آہانی گشگ انت کہ داں ہما وختہ یک
 نبشتہ کارے و سازگی لائق و آئی فن و بابت و کس پوہ بوت نہ کنت دانکہ آئی تحت
 الشعور و تہا چیر و اندریں واہگاں پوہ و سر پدمہ بیت پرچا کہ ہما فنی سازگی و سبب جوڑ
 بنت۔

نیٹ ہے رنگ ء شرگداری ء جتا میں نظریہ جتا میں ملک آں رواج گتگ انت
اے نہ کیگیں دور ء زندوت یک گر ء چیل ء تہا انت پمشکہ لہز انکی شرگداری ء لیکہ آنی
تہا کش ء چیل گندگ ء کیت ہے سبب انت گوں نظری شرگداری ء حُب و دِ تگ۔
شرگداری ء راہ ء رہندی سرا بحت ء تران گش تر انت پمشکہ عملی شرگداری پُشتہ پشت
کپتہ۔ درہیناں اُم تریں چیز شرگداری ء راہ ء رہندی ناہینگ انت ء آہان ء پہ وڑ ء
پیم پیش کنگ انت پر چا کہ چرے رہنداں لہز انک ء راپوہ بوگ ء مدت ء کمک رسیت
چش کہ ایشانی بنیاد فکر ء فہم سرا انت پمشکہ لہز انک ء دنیا ء آوانی رتبہ چہ سائنس ء فلسفہ ء
کم نہ انت۔

وحد یکہ فن ء لہز انک ء گچنیں عکس ء نبشتا نکاں ء چارگ ء تپاس کنگ ء آہانی
بابت ء راستیں ریاء دارگ ء نام شرگداری انت گڑاں اے ہبر الہی انت کہ اے درگتہ
یک سائنسی راہ ء راہنداں ہم بہ بیت۔ ہر کدیں اے معلوم بہ بیت کہ لہز انک ء
آرٹ ء راچے بوگ لوئیت؟ کجام سپت ء خوبی آہانی تہا بوہگ لوئیت؟ آہانی
متصد چہ بہ بیت؟ آوان ء کجام چیز براہ دار ء محکم کنت گڑاں آوانی سرا شرگداری ء
چہاں چارگ تہاری ء دز موش کنگ ء برابر ء انت شرگداری کدی آگپاں درگہت
کرت نہ کنت کہ آپرائی الہی انت چشیں جاوراں شرگداری ء دو بہر ء بوگ الہی بیت
کیے ء نظری شرگداری کشگ بیت ء دوہمی عملی ہنجش۔ کہ بُرز ء سطران نبشتگ کنگ بوٹگ
نظری شرگداری ء راہ ء رہندی سرا بحت ء تران کنگ بیت بزاں ایشی تہا اے کشگ
بیت کہ لہز انک ء آرٹ چے انت؟ ایشانی حاجت پر چا؟ ایشان ء گوں حسن کاری ء
چہ سیادی ء وارثی یے؟ آہان ء گوں زند ء ہمدپ بوہگ لوئیت کہ نا ء عملی شرگداری

ہمارا گش انت کہ یک شرگدارے ہے جوڑ بوگیس راہ و رہندانی ردا یک و ہدے و
 لہز انک و آرٹ و خاصیں شاہکاراں چاریت و تپاس کنت آوانی سرا شرگداری و
 دورگنداں شانک دنت بلے قدر و قیمت نظری شرگداری و باز انت پرچا کہ ہما اصل
 بنیاد جوڑ انت لہز انک و آرٹ و چارگ و تپاس کنگ و ہمک ملک و ہمک زمانگ و
 اصول و رہند جوڑ کنگ بوٹگ و گوں و ہد و رواج و ایشانی تہا بدلی سدلی آہتگ انت
 فنون لطیفہ و ودی بوگ و گوں ہور شرگداری پیداک بوٹگ پرچا کہ سازگی
 (Creation) و رند آئی شری و حرایبانی درگیجگ و ہاترا یک شاہیم یے ناہینگ
 انسان و ازل و اندر و ہست انت ہما و ہد و زمانگاں کہ لہز انک سینگانی تہا ات آ دور و
 باریگ و ہم شرگداری و لہتیں سنگ و شاہیم بوٹگ و قیاس ہم ہے گپ و منیت کہ آ دور
 و لہتیں راہ و رہند الم بوٹگ انت

لہز انکی شرگداری و بازیں تہر و رنگ پیداک بوٹگ انت۔ کہ آ تشریحی ،
 سائنٹیفک ، تقابلی ، رومانی ، جمالیاتی ، تاثراتی تاریخی ، عمرانی ، نفسیاتی ، مارکسی ، ہیتی ،
 اسلوبیاتی و ساختیاتی شرگداری و نام و زانگ بنت۔ لہز انکی شرگداری و ہدے کہ
 مردمانی دیما اتک تہ آئی سراسک ایراد گرگ بوت باز کوکار و جاک بوت پرچا کہ
 ”لہز انکی شرگداری“ چہ و تاؤن دگہ چیزانی بابت و ات پمشکہ اے دگر و سر محتاجی یے
 لیگک و شمار کنگ بوت۔ بلے محتاجی و لہز پہ شرگداری و شرنہ انت پرچا کہ شرگداری و تی
 لس و ادانائیں و خاصیں معنہ آں زند و بابت و انت و شرگداری پہ زند و سک المی
 انت اگاں بنی آدم و شری و حرایبانی پرک و درک مہ بیت ہرایبان و گوں شری آں
 بدل کنگ و خیال آ رامہ یت گڑاں الم بز ان وے کہ آ بنی آدم زند و اول سری آ ب و

چہ سرپند و پوہ نہ انت پرے ہاترا کہ زند و سیادی گوں لہز انک و انت و لہز انک زند
 پلہ مرز و چار چین انت لہز انک و دنیا و بس شرگداری و نام و توار گوشاں
 کپیت۔ پر چا کہ ماں لہز انک و وتی المی بوہگ و سبب و آئی یک باقاعدگیں آرٹ و
 جاگہ کہتہ لہز انک و سازوک Creator اگاں وت مزانت کہ آئی ساز تکین چیز و
 قدر و قیمت چے انت؟ کجام چیز آئی سازگ و علت و سبب جوڑ بوتہ؟ کجام حالت و
 جاوراں آئی پیداک بوگ و مدت و کمک کتہ؟ کجام چیزاں آراگیش تر براہ دارکتہ
 گڑاں آشریں سازگی دیما آرگ و لانک نہ بیت۔ ازم گر یک چزے و سازگ و
 رند و سازگ و وہداں وتی شے و وڑ وڑا چاریت و سیل کنت۔ شاعرے و ہدیکہ یک
 لچھے بنشنگ کنت گڑاں آئی لہز، لہز و وار و ار و چاریت۔ پکر کنت کہ آوتی خیال و لیکہ و
 راگوں فنکاری و دیما آرگ و کامیا بوتہ کہ نا؟ دانکہ آوتی سازگی و سراوت ایمن نہ
 بیت آ آ رالس مہلوق و دیما آرگ و چک و پد بیت و ہے چک و پدی و راما آئی اولی
 شرگداری گشت کناں و باندانت کہ بکشاں پر چا کہ آوت وتی سازگی و راتور و شاہم
 کنت۔ وانوک کہ ما آرا شرگدار گشت کناں آرندا آرا چاریت و گندگ و رند وتی ریاء
 دنت بلے شرگدار گوں دلیلاں وتی ریاء و سمبھینیت و پنچش مردمانی دیما کاریت کہ آوت
 انچو جفانہ کش انت و اے رنگ جہلانگی و نہ چارنت یاں آہانی نگاہانی دامن انچو پراہ و
 شابیت نہ انت کہ آہے دانکاں وت در کچ انت بلے شرگدار و کار ہما و ہدا تو صیف و
 ستا کرزیت کہ آگوں نیکیں نیت و ازم گر و زوری آں پیش بداریت دانکہ آوتی نقص و
 ردی آں بکیت۔ شرگداری و راما ایو کہ یک ازم کارے و ردی آنی گرگ و نام دات نہ
 کناں پر چا کہ اے ردی پرے ہاترا گرگ نہ بنت کہ کسے کم تر و خراب لیگ بہ بیت

یاں آئی ازم جہل جنگ بہ بیت بلکن ء آئی تل ء تو کاں نیکیں مقصدے اندیم بہ بیت
 بزاں ، ٹاپنگ بندگ ء گیش کنگ ء قوت کارا بیت ہر چککہ کہ بدگداری نیسگ بوتہ
 آہان ء شرگداری لیگ بدیں کردے پرچا کہ آوانی تعلق گوں جوزہ ء گست کینگ ء
 انت گوں نیکیں نیت ء عقل ء ایشان ء ہج کار نیست اے وڑیں بدگداری لہز انک ء باز
 نامی ء تواری میں مردماں کرتہ بلے مرچی نہ اے شرگداری زندگ ء تو انا انت ء نیکہ
 ایشانی نیسوک آن ء شرگداری ء جہت ء قدے ء بالادے ہست۔

ہے رنگیں بدین جاوراں شرگداری ء بابتہ بازیں بدگمانی یے پیدا کتہ ء باز
 نامی نین مردم ہے بدیں کرد ء اوار بوتگ انت پمشکہ بازینے ء ہے گشت کہ شر
 گداری ء حاجت نیست انت بیدے شرگداری اوں لہز انک زندگ بوت ء رُدوم
 زرت کنت۔ بازینے ء ہے ریادات کہ شرگداری از مکارانی جہل جنگ ء بے عزت
 کنگ ء وسیلہ یے ء شرگدار ہما مردم جوڑ بنت کہ آسازگی ء Creation پڑا وہدیکہ
 ناکام ء نامراد بنت گڑاں پہ ضد ء شرگدار جوڑ بنت دانکہ سازگی لہز انک ء پلہ مرزان ء
 بد بکشدت۔ انزاک ڈزریلی ء یک جاگے ء نبشنگ کتہ کہ شرگدار ہما مردم جوڑ بنت کہ
 آوان ء آرٹ ء لہز انک ء پڑا نامرادی بیت چیزے مردمانی خیال ہمیش انت کہ
 شرگداری ء وانگ ء نپ ء پاندگ نیست پمشکہ ایسی وانگ وہدے برباد کنگ انت بلے
 اے راست نہ انت۔ راست ہمیش انت کہ شرگداری پہ لہز انک ء سک الٹی انت کہ آ
 لہز انک ء رامہر ء محکم کنت آرا سمہیدیت آئی درگت ء بازیں جستانی پسواں دنت چوکہ
 لہز انت پہ و تانبشنگ کنت یا نکہ پہ دگراں؟ لہز انک ء رانپ ء پاندگ ہست کہ نیست؟
 چکس بہر نیسوک ء زانت ء برورد ء شمر انت ء چکس نازانتیں نادرسی آئی؟ آئی چے

گشگ لوٹگ ء چے نئے گشگ؟ تاں کجام ہدا گشگ ء کامیاب ء سو میں بوتگ؟
 لہز انک ء تہا زیبائی ء راستی ء ہند ء جاگہ چے انت؟ زیبائی ء سنگ ء پار سنگ چے بہ
 بنت؟ راستی ابدی انت یا نکہ گوں و ہد ء بدل بیت؟ زیبائی را پانگدگ ہست یاں نیست
 پہ زیبائی ء بوہگ ء بدرنگی لئی انت کہ نہ انت؟ لہز انک ء اندر ء روایت ء ہند چے
 انت؟ لہز انکی ہم ردی ء (تسلل) معنے چے انت؟ کہن ء نوک ء نیام ء لیک گشگ
 بیت کہ نہ؟ نوکیں زندگوں و تا درانگازی ء نوکیں قالب کاریت یاں ہما ہستیں قالب
 آں ٹہت ء جاہ کرت کنت؟ کہنیں طرز ء درانگازی ء اندر ء بدل سدلی آرگ ء حق
 کئے ء چچو ہست؟ اے بدلی سدلی ء راہند چے بہ بنت ء ایشان ء کے دیما ایر کرت
 کنت؟ اے جھتانی گیش ء گیوار کنگ شرگدار ء کار انت پرے ہاترا آئی بوہگ لئی
 انت حقیں ہبر و ایش انت کہ شرگدار سازی پیدا ک کنوکانی بے عزتی ء نہ کنت بلکن
 آوان ء راستیں راہ ء پر نیت۔ آوان ء نوک نوکیں گپ سوج دنت۔ شرگداری
 سازی لہز انک ء یک بہرے ء شرگداری ء را سازی لہز انک ء بہر شمار نہ کنگ و ت
 یک مزنیں گمراہی یے۔ ایشی اندر ء کجام دانک ء کمی انت کہ پرانی سبب ء آ سازی
 لہز انک گشگ نہ بیت۔ یک شتریں سازی ء (Creation) بابت ء شرگدار ء
 تران ء بیان و ت یک سازی یے ء پدا شرگدار آرا گوں لہز انکی زیبائی آں سمہنیت
 گڑاں آرا بیدے سازی منگ ء دگہ راہ ہست؟ پر چا کہ آئی تہا ہما کلیں سپت ء خوبلی
 ہست انت کہ آ لہز انک ء ایدگہ تہرانی تہا موجود انت۔

باریں نیسوک چہ چاگرد ء یاں چاگرد چہ آئی نبشتا نک آں جوڑ بیت؟ اصل چیز
 کہ چرائی لہز انک ء اندر ء زند پیدا ک بیت آچے انت؟ خاصین دور ء باریگاں

خاصیں تہرے لہز انک پر چار دوم زوریت۔ لہز انت ۽ خیال ۽ فکر چپ ۽ چا گردی زند ۽ آسرنہ انت؟ باریں کس ۽ لس ۽ خیالانی اندر ۽ ہمنگی پیدا کنگ بیت؟ باریں لہز انت کس ۽ جہت ۽ لس ۽ مارستان ۽ پیش کرت کنت؟ اے جستانی پساں کم علمیں مردم دات کرت نہ کنت بیدے چه شتریں شرگدار ۽ پمشکہ شرگداری الہی انت۔ ہمک شے ۽ سازگی ۽ واستہ ۽ خاص پہ لہز انک ۽ آرٹ ۽ سازگی ۽ ہاترا شتریں چپ ۽ چا گرد ۽ پیدا کنگ ۽ حاجت انت بیدے چریشی سازگی پیدا کنت نہ کنت شرگداری پہ سازگی کار ۽ ہاترا ہنچشیں چا گردیے پیدا کنت کہ چرائی سازوک Creator نپ ۽ پاندگ چست گرت کنت۔

اے یک گیشنگین ہبرے کہ ہمک شاعر ۽ لہز انت ۽ پہ اے گپ الہی انت کہ آو تی شتر ۽ نبشٹانک آں مہلوق ۽ دیما آرگ چه سروتی گچین کرنگین سر حال ۽ سراسک باز بوانیت پرچا کہ آزند ۽ راوتی بن گپ کنت ۽ زند مروچاں سک اڑنگ ۽ گانڈ انت اگاں آیشی سراگوں شرگداری ۽ چم ۽ نذراں مہ چارایت تہ آئی سازگی آنی تہا جہلانکی نہیت کہ آسازگی ۽ سازگی جوڑ کنت۔

پمشکہ میتھیو آرنلڈ ۽ شرگداری ۽ مقصد اے گشتہ کہ دنیا ۽ شتر تریں گپ معلوم کنگ بوتگ انت شر ۽ چه شتر تر فکر کنگ بوتہ ۽ شرگداری ۽ کار ہمیش انت کہ آواں بزانت ۽ داں دوہمی آں برسینیت دانکہ زند ۽ نوکیں نظریہ ۽ سازگی ۽ آگیش ترمدت گار بہ بیت ۽ اے یک برز ۽ بلندیں مقصدے ایشی تہا سرجم ۽ شری ۽ گپ بنت پرے ہاترا ہما شرگداری، شرگداری منگ بیت کہ آچه بغض ۽ کینگ ۽ پہک بہ بیت ۽ نیسوک آئی تل ۽ توکاں سر بہ بیت آئی تہا گار ۽ بیگواہ بہ بیت ۽ ہنچشیں گپ در بگبجیت کہ آوڑے

نہ وڑے ء پھوانوک ء ازم۔ گر ہر دُکاں پاندگ مند بہ بنت۔ آ شرگداری ء تہا براہ داری
 ء شتری آں بیان بکنت ء حرا بیان ہم گوں و شتیں وڑے ء پیش بداریت۔

شرگدار ء معلومات باند انت کہ سک باز بہ بنت آزند ء گوں آ گاہن چماں
 بچاریت۔ علم ء دُراہیں شاخاں گوں آئی بجا روکی سک باز بہ بیت آ ہنچش پہ دیم فیصلہ
 مدنت وتی ریاء فیصلہ ء دیگ ء پیسر علم ء جہین شاخانی سراوتی لیکہ ء خیالاں یک برے
 پدا بچاریت پرے خاطر اکہ آ ہرچی گوشگ ء انت راست انت یاں ناں۔ آئی ریاء
 فیصلہ ء را گوں حقیقت ء چیزے سیادی ہست کہ نیست پمشکہ پہ شرگدار ء المی انت کہ
 آزانکار ء عالمے بہ بیت۔

مرچی نہیں شرگداراگاں علم ء لیز انک، فلسفہ، سائنس، عمرانیات، معاشیات،
 اقتصادیات ء نفسیات ء واقف نہ انت گڑاں آ کامیا نہیں شرگدارے گوشگ بوت نہ
 کنت ء نیکہ کہ آرا شرگداری ء لقب براہ دنت۔ لگوئی گزیمیاں وتی کتاب
 (Criticism in the making) ء تہا یک جاگہ نبشتگ کنت کہ پہ
 شرگدار ء اے دانک المی انت کہ آئی دماغ ء تہا بازیں دماغانی لائقے یک جا بہ بیت
 اگاں چش مہ بیت گڑاں بزانی کہ آ شرگدارے نہ انت۔ پرچا کہ زند ء گر نچیں
 تابانی گیشینگ چوارزاں نہ انت۔

بلوچی لبز انک ء شرگداری

اے سر حال ء نیسگ ء شریں نبشنگ دیمآ آرگ کم تاں کم منی وڑیں لبز انک ء ادنا نئیں
 طالے ء واستہ سک گران ء سنگین انت۔ یکے وت اے گرانیں کارے ء دوہمی اے سر
 حال ء جہتہ توشگ ء تاشگ سک کم انت۔ اے بابتہ مئے سجھین مڈی لہتیں کتاب ء
 چندے نبشتا نک انت آہم گیش تر کردی شرگداری (عملی شرگداری) ء سر انت ء پدا
 ہمک کتاب ء ہمک نبشتا نک ء چست بکن ء آئی تھا ہے نبشنگ انت کہ بلوچی
 لبز انک ء شرگداری سک کم انت بلکن ء نبوگ ء برابر ء انت ء اگاں چیز کے ہست
 انت گڑاں آ تر پل تر پل انت چریشی شاقیاس کت کن ات کہ مئے نبشتا نک کجام
 گشادے ء بیت بلے ہیرنون ہرچی کہ ہست ہمیش انت گوں ہے نکان ء شپ روج
 کنگی انت۔

وہدے و لہجہ کریم دتتی ”شرگداری“ ء چاپ ء شنگ کنگ ء جن ء لانچایت گڑاں
 و لہجہ عطا شاد ء دور ء راما ران ء گشت کہ ”دستی گنو کے۔ گنو کے مہوتین تہ اے دور ء
 شرگداری ء سر ہمیں کتاب ء چاپ ء شنگ ء خیال ء نہ داشت کہ ہر کس مروچی
 کپوت چاہی ء وقاب کوہی بال دیگ ء پدا انت“ گشگ ء مطلب ایش انت کہ اے
 دور بلوچی لبز انک ء پہ زانت وانگ ء نبشنگ کنگ ء ہنداتی دور ات پمشکہ
 (Stander) نیسگ ات پدا مردمانی سانگی قومی (Tribal) ات۔ کسے ء ایراد
 نہ سنگ ات بلے عطا دیمتر اگشیت ”دستی ء ضد چوکسانیں زہگ ء گز ء انت کہ نہ
 سہڈیت۔ گشیت من نوشتہ کنین ہرچی کہ منی دل ء انت ہرچی کہ منی زرد (ضمیر)

من ۽ پر مائیت ۽ هر چي که من په مين هر چي که من زانين۔

کساس پنجاه سال ساری اے وژین جاور حال یے ۽ بلوچی لہز انک ۽ لہز انکی شرگداری بندات بوت نون شاموت قیاس بکن ات کہ وہدے لہز انک ۽ جند سرجم ۽ بر جمین رنگ ۽ دروشمے ۽ گواہ نہ کنت گڑاں لہز انکی شرگداری چه گجا کیت؟ پمشکله ولہہ حکیم بلوچ گشیت کہ ”بلوچ ورناء اے علم ۽ زانگ، زانت ۽ سر پدی ۽ سائنس ۽ دور ۽ وتی سر چست کرت و ترا وانگ جاہان دیست۔ استمان و میان استمانی لیکه دیست انت۔ استمانی آزاتی وت واجہی وتی جندے دود ۽ ر بیدگ ۽ پدا زندگ کنگ، آئی برقرار دارگ و آراد میا برگ ۽ جہدان ۽ دیست تو آ ہم چوتی پیش ۽ شاعر یگ ۽ چه وتی چا گرد ۽ بے ترا نگ نہ ات۔ میان استمانی چست ۽ ایر آزاتی ۽ مہر، تاریخ، استمانی زند ۽ زوان ولوز انک ۽ الی و ایند گہ دراہیں لیکہاں آئی دل ۽ پاہارے چست کرت۔ آئی انچوزانت کہ آچه و اب ۽ پادا حکمیں زہگے ادا اودا چپ جنگ ۽ لکت وتی کہنیں لوز انک و شاعری ۽ چنگ و نز آرگ ۽ واہگ ۽ چوں پیلہ بکنت۔ دسترس ۽ نیست بلے گوں ہے نادرستی ۽ آئی وتی جہد بنا کرت ہے جہدانی برکت ۽ بلوچی زوان ۽ نوشته ۽ وانگ بئج بوت۔ بلوچی اولی ماہتاک اومان شنگ بوت۔“

واجہ عطا شاد ۽ گشتن ۽ ردا ”شرگداری“ بلوچی لہز انک ۽ لہز انکی شرگداری ۽ سرا اولی کتاب انت۔ اے کتاب ۽ شری ۽ سرجمی ۽ شما چرے دانک ۽ سر پد بہ ہت کہ عطا شاد ۽ ایشی پیش گال نبشتہ کتہ۔ بلے چونیا؟ عطا بشنگ کنت کہ ”من ۽ وتی سپت ۽ سنا کنا یگی بیت من ترا گوشین منی کتاب ۽ پیش گال ۽ نوشته کن۔ من وش، تو وش۔ ہر کس آزار بیت منت ۽ گوات۔ بلے چونہ انت۔ دشتی ۽ پہ شرگداری ۽ پیش گال ۽ من وت

گشتہ پرچا کہ دشتی ء بارو ء اچ من کس شر تر نوشتہ کرت نہ کنت۔ من دشتی ء اچ کلاں شر تر زانین۔ اگن دشتی مرت اورند ء کسے ء کارے کرت۔ گیش تر یں زورے چکاست تہ دشتی ء ازم ء اچ کتاب ء پیش گال ء وانگ ء ابید چ فہمت نہ کنت“

ولجہ کریم دشتی ء کتاب ”شرگداری“ بلوچی لہز انک ء لہز انکی شرگداری ء جہتہ یک گراں بہا، قیمتی نمین ء سرجمیں کتابے کہ وانگ ء فہمگ کرزیت چریشی بلوچی شاعری ء خاص نوکیں بلوچی شاعری ء فہمگ ء زانگ ء باز مدت ء کمک رسیت اے کتاب ء بلوچی لہز انک ء شرگداری ء ایراد ء راہ ء درچ کت انت بلے یک حبرے است کہ ولجہ کریم دشتی ء ایشی تھا کردی شرگداری (عملی تنقید) ء سراگیش تر زور پر داتہ ء نظری شرگداری باز کم گندگ ء کیت۔ گوں منی اے گپ ء ولجہ عطا شاد ہم تپاک کنت ”اے کتاب دود، شاعری، شاعر ء شعر ء سرا بہر انت دود شرگداری نوشتانک نہ انت حالانکی انت۔ شاعری، شاعر، شعر شرگداری انت“ ایشی سبب ہنچش کہ ولجہ کریم دشتی گشتہ اے بوت کنت کہ بلوچی لوز انک ء شرگداری وتی ہتھیں معنآء کار مرز بوگ ء نہ انت۔ مطلب مہلوق انکتہ شرگداری ء معنآء پوہ نہ انت۔ آ ایش را ایو کہ ایراد لیکنت بلے راست ایش انت کہ اے وت سازگی (تخلیق) چیزے ء چہ سازگی ء ہچ کم نہ انت۔ اے و ایش انت مئے مہلوق داں روج مروچی ء ندکار نبیسوک ء لہز انت ء نیام ء فرق نہ کنت۔ لہز انک ء لس ء لوڑیں ہشتہ ء نیام ء فرق نہ کنت۔ و ہدیکہ اے فرق ”کور“ ء ”چم پچ“ ء نیام یے فرق انت بزاں ندکار کور ء لہز انت ء شاعر چم پچ انت گڑاں شامت قیاس بکن ات کہ لہز انک ء شرگداری کجادیماروت۔

بلے بیائے ولجہ حکیم بلوچ بلوچی لہز انک ء شرگداری ء ہند ات ء بابتہ گشیت

کہ ”چونا کہنیں بلوچی شاعری ۽ باروانو نشته کنگ ۽ آسارامہلوق ۽ دیمہ آرگ و ت
ڈولے ۽ شرگداری انت بلے ایشراہما صورت ۽ شرگداری گشگ بوت کنت کہ چه آسار
لیکہ ۽ سنگ و پارسنگ درگیجک ونوکیں شاعری ۽ تہا کار مرد کنگ ۽ جہد کنگ بہ بیت۔
بلوچی لوزانک ۽ شرگداری گوں بلوچی زبان ۽ اولی ماہتاک ۽ شنگ بوگ ۽
بنگیج بوت۔ اگن جوانیا چارگ بہ بیت تو بلوچی زوان و لوزانک ۽ شرگداری ۽
باقاعد ہیں شرگداری ہما و ہدا بنا بوت کہ و ہدے گور نمٹ کالج کوسٹہ ۽ کردے ورنایاں
بلوچی لہز انکی دیوان یے مان 1962 ۽ بنگیج کرت۔ وائے ہفتگی و پانزدہ روچی لوزانکی
دیوان یوان بوت انت۔ اے دیوانانی تہا لوزانت ۽ شاعران وتی نوشتہ کرتگیں
آزماک شعر ۽ ایندگہ لوزانکی نوشتہ و نت انت۔ و آہانی سرا ساڑی این لوزانتاں
شرگداری کرت۔ اگن اے دیوانانی اے کاروائی شنگ بو تین اتنت تو گڑاں اے
بلوچی شرگداری ۽ جوانین دفترے جوڑ بوت انت ہے رنگ ۽ واجہ طاہر محمد خان وتی
سرحال ”بلوچی لہز انک ۽ نوکیں تحریک“ ۽ تہا بنشنگ کنت کہ ”اے حبر شہ بلوچی ۽
وانوکاں چیر نہ انت کہ بلوچی بازیں سال ساری ۽ علم و زانت ۽ زبان نہ ات بلکہ ے
لوزانک کاراں اے زبان ۽ راہ دل ۽ حب و لہڑ ۽ درشان کنگ ۽ کارمرز کرت انت
پہیشی ۽ کہ بلوچی زانت و ازم ۽ درشان ۽ وسیلہ نہ ات و قوم ۽ زانت کار و ہنرمندیں
مردمان ایش راہہ علمی سرگالان کارمرز نہ کرت“ دیمتر واجہ طاہر بنشنگ کنت کہ ”بلوچ
قوم باز پدمتنگ ات وتی پدمتگی ۽ مستریں سوب سدک ۽ کمی ات پہیشی ۽ نوکیں نسل ۽
مردمانی دل ۽ سدک و اعتماد و دی کنگ ۽ واستہ قوم دوستی راج دوستی و زبان دوستی ۽
لہزان ۽ و دی کنگ ۽ کوشت کرت و بلوچی شعر و لوزانک نیسی ۽ قومی فرض ۽ حیثیت ۽

دست گپت انت بلوچی لوزانک ء تارخ نچ ء اے اولین وارات کہ مردماں پہ زانت شعر
ولوزانک تخلیق کرت انت۔“

بُرزے درتیں گپاں چہ ہے سہرا بیت کہ بلوچی لوزانک ء خاص لوزانگی
شرگداری یک Process یے

اتلگ انت بلکنہ اناگت ء دیما اتلگ انت پمشکہ کمی ء کم بودی المی انت پرچا کہ اے
اناگت ء چیز نہ انت بلکنہ گران ء گرانسریں کار انت پرے کارانی واستہ کرنانی کرن
درکار انت اے چکی چاچا ء لکی کا کانہ انت کہ ہر کس ء شپ ء گوش داشت ء پشت ما
ندات ء شت انت اے مزنیں جکانسری یے لوٹ انت۔ ایثانی واستہ و ہد ء ردوم ہردو
درکار انت اے ہواریں تجربت سرگوست ء چم دیست لوٹت۔

لوزانگی شرگداری ء جہتہ واجہ امان اللہ گچکی، عطا شاد، میر مٹھا خان مری،
عبداللہ جمال دینی، عاقل خان مینگل، صورت خان مری۔ عبدالغفار ندیم، صدیق آزاد
، ڈاکٹر نعمت گچکی، محمد بیگ بیگل ء دگہ باز ء کارنگین انت ء ستا کرزنت۔

1970 ء رند مئے کہنیں ء گچنیں لوزانتاں لوزانک ء سازگی یلہ دات انت
ء گوں کوڑہ ء دست گٹ ء دلگوش بوت انت ء ترنت ء ہے دانکش گوشت کہ لوزانک ء
اوست یے اتکہ ایسی علت ء سبب باز انت اے مئے سر حال ء گوں گیشتر سیادی نہ
داریت پمشکہ ایش رادگہ و ہدے ء دگہ جاگے بحث کناں بلے ہے نلکیں و ہدے ورنہاں
پہ بٹنگ ء وتی دست نداشت انت ء بلوچی لوزانک ء نلکیں کاروان ء وتی سفر پر جا
داشت بلے اے دور ء ردانک ء نیمگ ء دلگوش کم ات۔ ہے نیام ء شرگداری ء سرا
واجہ میر عاقل خان مینگل ء کتاب دیما تک بلے اے شرگداری ء جہتہ انچکیں مزنین

کار یہ نہ انت چو کہ واجہ ءے نام انت پر چا کہ اے واجہ ء پڑ نہ انت واجہ اصل ء نامی
 کیں زبان زانتے بے بلوچی لہز انک ء تنگ ء گوئد دامنسی ء سبب ء اے ہم یک گیش
 یے۔ چد ء رند غنی پرواز۔ صبادشتیاری رزاق نادر، واحد بزدار ء دگہ بازیں نامے
 شرگداری ء پڑادیماتک انت۔

واجہ پرواز نبشگ کنت کہ ”بلوچی لہز انک ء شرگداری نبوگ ء برابر ء انت
 چیا کہ تنے و ہدی بلوچی لہز انک ء گیش تر قلم کار ء وانوک شرگداری ء قدر و قیمت ء
 شری ء سرانہ زان انت ء ایثی بارواوڑ وڑیں ردیں خیال دارنت۔ اے ردین خیال
 ایوک ء ردیں مردمانی توک ء نیست انت بلکیں بازوانندہ ء سر پدیں مردمانی توک ء
 ہم است انت۔ لہتیں ء خیال انت کہ شرگداری لہز انکے نہ انت۔ لہتیں ء خیال انت
 کہ شرگداری سازی لہز انک ء مٹ نہ انت لہتیں ء نز ء شرگداری ازم کارانی ایر جنگ
 بدگشی ء بے عزت کنگ ء نام انت لہتیں ء نز ء چہ شرگداری ء لہز انک ء لہز انت ء
 تاوان رسیت پیشیا ایثی ہج ضرورت نہ انت لہتیں ء کشگ انت کہ بے شرگداری ء ہم
 لہز انک دیروی کنت پمشکہ شرگداری ء ہج حاجت نیست لہتیں ء گوشگ انت کہ
 شرگداری ء وانگ ء زانگ ء ہج نپ ء پاندگ نیست مہتا و ہد زوال بیت ء دگہ باز ہبر
 اے جیرہ ایوکہ گوں بلوچی لہز انک ء شرگداری ء نہ انت بلکن ء سہمین دنیا ء لہز انک ء
 دیما ہے گپ بوتگ انت اے ہما و ہد ء گپ ء تران انت کہ و ہدے شرگداری وتی
 گامان ء نوک چست کنان ات و ہدے شرگداری گوئد ویے ات و ہدے شرگداری
 گون وتی اصلیں معنا ہاں دیمانہ اتلگ ات و ہدے شرگداری یک فن یے نہ ات ء آ
 و ہداں شرگداری ء مطلب خالی ایرادہ گرگ ء ذاتی دژمنی ات ء اے اصلیں شرگدار نہ

آنتنٹ یاں چہ شرگداری ء معتمہ ء پوہ ء سر پد نہ اتنت پمشکہ مرچی دنیا ء ہرچ لہز انک ء
اے وڑیں شرگدارانی نام نیست ء بیگواہ انت ء اے وڑیں شرگداری شرگداری ء
شامل نہ انت ہے مرض ء مئے لہز انک ء ہم کمین گون جتہ بلے باندانت کہ چریشی
پرہیز کنگ بہ بیت اے دانک نظری شرگداری ء گوں تعلق دارنت ء اے اصولی بحث ء
تران انت ء ہمک لہز انک ء بوگ انت ء اے بحث ء تران نہ تہنا شرگداری ء جہتہ لمی
ء انت بلکن ء لہز انک ء ہم گامے دیما برانت۔ پمشکہ انے بحث باندنت کہ بہ بنت
نون شرگداری وت یک از مے جوڑ بوتہ ء شرگداری مرچی یک سازی لہز انکے ء دروشم
ء ہست ء موجودانت پمشکہ اے بحث معننا نہ داریت کہ شرگداری بہ بیت کہ مہ بیت
ہے جہتہ مئے ورنائیں لہز انت ء شرگدار واجہ بزدار نبشنگ کنت کہ ”دوہمی پلو ء
مئے شاعری ء پھجی ء مئے شرگداری ہم ترپلی ء آماج انت ہر کسی دل ء کیت کلم ء
زوریت شرگداری کنگ بنا کنت توری شرگداری ء راہ ء رہند ء لیکہ ء پلے میامت“
نون ہما کہ شرگداری ء کیلو ء نیانت ما آوان ء شرگداری گشت نہ کناں پرچا کہ دنیا ء ہر
چیز ء کیلو (Parameter,s) ہست پمشکہ تکانسری نہ لوٹیت اے وڑیں نبشٹانک
وت گار بنت پرچا کہ بے ریائیں و ہدوت مستریں شرگدار انت التما یک گپے ہست
مئے شوکاروتی ذمہ داری ء بز ان انت ء پمارنت ء چشین نبشٹانک شنک مکن انت ء
پدا مئے لہز انت ہم اے گپ ء وتی دل ء بدارنت کہ نیسگ یک تاریخی ذمہ داری یے ء
تاریخ ہم چو و ہد ء وڑا ظالم ء گروہناک انت گڑاں چریشی کسانیں تڑ سے دارگ
لوٹیت۔

دیتر اہز دار نبشنگ کنت کہ ”واجہ۔ ع۔ ص امیری بلوچی لہز انک ء شرگداری

۽ پڙاگون انت مني حيال ۽ وڄه صبا دشتياري وڄه سلطا قيصراني وڄه غلام فاروق وڄه جن۔
 م۔ دانش ۽ وڄه بدل خان ۽ بلوچي ۽ دگه لهڻي زانڪارا ڳاڻ سرين ۽ بندنت گڙاڻ مٺ
 مشڪل آسان بيت ۽ انگت ديمتر ابردار گشيت كه ”شرگداری ۽ جته مني گونڊي عرض
 ايت كه ازم كاروتي ازم ۽ سر ۽ وت نگد كاري ۽ كار ۽ دست بگرانت“ يك نيمگ ۽ وڄه
 بزدار شري شرگداری لوڻيت ۽ دوهمي نيمگ گشيت كه وڄه سلطان قيصراني وڄه غلام
 فاروق وڄه جن۔ م۔ دانش ۽ وڄه بدل خان شرگداری ۽ پڙا بياينت۔ وڄه دانش بلوچي
 نبشنگ نه كنت وهديكه ايدگه وڄه شري نندكار انت بله شرگداری ۽ پڙه مردم نه انت وڄه
 بزدار ۽ اے گشگ هم عجب انت كه ليز انت وتي سازگي آني سراوت شرگداری بكن
 انت۔ وتي سازگي ۽ اولي شرگدار ليز انت وت انت آ وتي سازگي ۽ همك جته ۽
 چاريت تپاسيت گڙاڻ وانوك ۽ ديمتا كاريت بله آ شرگداری كرت نه كنت پرچا كه
 شرگدار سازگي ۽ Re-Create كنت وهديكه ليز انت وتي سازگي ۽
 Re-Create كرت نه كنت ۽ پڙا ليز انك په واڳ سازگ نه بيت نه كس په
 واڳ شرگدار جوڙ بوت كنت پمشكه مارا باند انت كه مانبشنگ ۽ وهدا آفاتي
 راستياں چه سرگوزان ۽ شرگداری ۽ وهد ۽ وتي سيادي آ
 هر دكان ۽ تاوان دينت ماساري ۽ باز نقص وار ۽ تاوان وار ان۔

نيٺ درهن گپاني آ سر هميش انت كه بلوچي ليز انك ۽ شرگداری ۽
 جواني شرگداری باز كم ۽ نوبگ ۽ برابر انت مٺ ليز انك ۽ شرگداری گيش تر كردي
 شرگداری (عملي تفيد) انت كه مروچي آئي قدر ۽ قيمت كم انت ۽ نظري شرگداری گيش

گندگ ءنه يت هه رنگ ء شرگداری ء اصول ءر پندانی سرابحث ء تران کم انت۔
 لبز انک ء تہاء خاص شاعری ء نوکیں میل آنی بابت ء جونیں گپ گشے نیست لبز انکی
 جیڑہ ء آوانی گیش ء گیوار ء بابت ء بے تواری انت۔ اے دراه شرگداری ء سر حال
 انت ء نگد ء نظر لوٹ انت باند انت کہ مے کو اس ء لبز انت وتی ذمہ داری
 آں بمارنت ء بز ان انت ء دیمابہ کش انت پر چا کہ قول ء عطا۔
 زالی زارہ ء ہمشکلیں نندگ گزران نہ بیت۔

شاعرانی شار

واجبہ عطا شاد ء شاعری ء سرانہ بشنگ کنگ پہ منی وڑیں کم زانتے ء ہنچش گران ء مشکل
انت کہ چہ بیان ء گشتن ء ڈن انت بلے چے بکن ءے ”ہرچی زوراک ء رضانت“
ء وڑالا چار لہتیں لہز اڑل دیگ ء اوں، اگاں جاہے ردی یے بہ بیت تہ چہ شمائے خاصیں
صورت ء چہ واجبہ عطاء ء دز بندی انت کہ وتی کستر بلیک ات ء من ء پہل بکن ات پرچا
کہ منی وس ء تاگت ء چہ ڈن ء کارے سنگت من ء گرگ ء انت۔

شاعرانی شاعر عطا نوکیں پکر، نوکیں لہز ء ترکیبانی شاعر یے۔ آئی وتی ڈکشن
ء، وتی رنگ ءے، آچہ وتی عہد ء پیسریگیں بلوچی یا اردو ء ہج شاعر ء اثر مند نہ
انت۔ پلے کہ آوت کشیت کہ ن۔ م۔ راشد آئی روحانی استاد ء رہر انت بلے آئی
شاعری ء وانگ ء رند ہے پدر بیت کہ آچہ کس ء متاثر نہ انت۔ آوت مزین شاعر ء
مزین انسانے۔

اگاں مے رویہ ء وڑ قبائلی ء جاگہ ء اکیڈمک (Academic) بہ بیت۔ تہ من پہ
جزم گوشت کنیں کہ بلوچی ء پڑا اگاں کسے ء لچہ کاری کتہ ء کنگ ء انت آ عطا انت۔ نعرہ
ء دور ء ہم عطاء شاعری کتہ ء وت ء راچرے نادر اہمی ء رکھینگ۔ ء اے آئی پکری
بلندی ء زانت ء پدر کنت اگاں ناکس چرے نادر اہمی ء پشت نہ کچنگ۔

پمشکا منی دعویٰ انت کہ عطا گوں لیکہ یے ء بستگیں بزاں کوٹ
منٹ (Commitment) ء شاعرے نہ بوتگ ء نہ است پرچا کہ منی کسانیں

زانت، ءِ رُوءِ کومٹ منٹ (Commitment) شاعر ءِ را کسان کنت ءِ عطا شاد
ہمکسیں مزینیں شاعرے ءِ انسانے پمشکہ آئی کدی کساں بوگ تہ لوٹتگ۔ نوں ادا
اگاں کسے ءِ دل ءِ اے جست پیداک بیت کہ شاعری ءِ پدا مزینیں شاعری چے
ئے؟۔ تہ عرض ایش انت کہ اے دگہ بختے۔ ءِ اے بحث ءِ ماہہ کیاں تو چہ وتی بن گپ
دور رواں ءِ کسر کیاں۔

عطا بلوچی ءِ را آزاد نظم داتگ بزاں یک حسابے ءِ آلبر انکی یاغی ءِ مجتہد یے۔
آئی ءِ وتی لچھہ آن ءِ ہمچک زانتکاری ءِ فنکاری ءِ گوں پر بستگ انت کہ بلوچی زبان
ءِ چیزے وتی تب ءِ ءِ گیشتر چہ آئی شاعری ءِ لاچار بوتگ کہ اے تہر ءِ را وتی بکنت۔
ہے لچھہ آئی دروشم ءِ عطا ءِ بلوچی زبان ءِ رانوکیں لہز ءِ ترکیبانی یک مزن ءِ بے
بہائیں مڈی یے داتگ ءِ بخشاتگ کہ اے بلوچی زبان ءِ سرا آئی یک مزینیں احسان ءِ
تورویے۔ آئی ہے سپت ءِ زانتکاری ءِ آرا گوشے کمین ءِ چہ لس ءِ کس ءِ دور کتہ ءِ اے
دوری ءِ اُرز ءِ میارلس ءِ کس ءِ سرا انت پر چا کہ شاعر ءِ منصب شعر نیسگ ءِ پر بندگ
انت۔ معنہ، درکنگ وانوک ءِ کار انت ءِ وانوک ہما وهد ءِ معنہ، درکت کنت کہ
آبوانیت ءِ بزانت۔ اگاں نامعنی درکنگ ءِ پہمگ مشکل نابلکن ءِ نہ بوتگیں کارے
بیت۔ وتی وانوکاں ءِ ادا اے سوج دیگ ءِ الم زانیں کہ آبران انت کہ شاعری ءِ
زبان اوشتا تگیں چیز نہ انت کہ آہانی تہا بدلی ءِ سدلی مہ بیت۔ لہز بدل بنت۔ محاورہ
بدل بنت۔ زبان ءِ رُوم ءِ ارتقاروت ہے چیز ءِ را پدر ءِ ظاہر کنت۔ بلکن ءِ لہز انک ءِ
شاعر ءِ کار ہمیش انت کہ زبان ءِ رانوکیں پکر ءِ نوکیں لہز بدنت۔ اگاں ناتہ نبشتگ کنگ
ءِ کار بے نپ انت ءِ نہ چشیں بے پاندگیں نبشتگ ءِ شاعری ءِ زبان دی مروی کنت

یا رودوم زوریت۔ عطاءِ نوکین لہزِ ترکیب چہ زبانِ غزین در آمد نہ انت۔ بلکن عچہ
 آہاں زبان، زمینِ غروایتانی و شبو کنیت۔ لہتیں ترکیبِ غنوکیس لہزِ پیش انت چُش کہ
 زانگِ عتر شک، آسمانی نیلیں زری، جنتانی زمین تو سیس نود، پل تاک، بے تراه،
 نقشیت، روتچ لہ، ہتم بوہیں بدن، گواژگ، دور پاندیس تیاب، زر طلائیں مہپر، حیالانی
 براق، رونشت، آسمان چہریں زمین، سچکانیں حیالِ عاوتاک، ملگورِ عَشکنین موسم،
 ملگوری رگام، بہا بدن، گلاب برف انارک، شراب شہدرک، جوشک پھل ہندگی، کیف
 بستگیں جُو دگہ باز۔

ہنچو کہ عطاءِ بلوچی زبانِ غرا نوکیس لہزِ ترکیب داتگ۔ ہے رنگِ آئی بلوچی
 زبانِ غرا گوں وتی ازل گیرِ ابد مانیں زانتِ غنوکیس پکرِ حیال ہم بخشا تگ اے گی
 ع کہ شاعری ایوکِ عَشترین غ ڈولداریں لہزانی رود بند دیکِ ع نام نہ انت بلکن ع
 شترین غ مزین شاعریِ نشانہ ہمیش انت کہ آئی تہا نوکیس غ براہ داریں لہزانی چبکی ع
 بلندِ آسمان بالادیں پکرِ غ خیال ہم گون غ ہمراہ بہ بیت تہ شاعری مزین زانگِ غ لیگ
 بیت ہنچو کہ عطا باز مزین شاعرِ انسانے انت پمشکا ما گنداں کہ نوکیس لہزِ ترکیبانی
 ہمراہی ع آئی پکر ہم ہے وژ انوکِ ع پتاک انت۔ بلے آئی اے تازگ پکری چہ زمین
 ، زبانِ غروایتِ ع و شبو ز بہر نہ انت۔ اے عطاءِ شاعریِ بلندی غ مزین شانی انت پہ
 مثال نظم ”تن آپ“ ع ٹکرے شے دیم ع پیش انت۔

پہ یک گٹکے آپ، اے کلیں بلاہ! او خدا،

او خدا! کئے بزانت کہ منی شن چنت سال یے

کس نلوٹیت پہ گٹکے آپ۔

سک دیری کین تین نئے باہند بکنت

دور ماں بن زہ ع۔۔۔۔۔ اے تیاب و تہا

آپ بازانت، اگن دل کنیں، دل کنیں۔

دل بے بکنت

مرک بازانت اگاں زندگانی بہ بیت

منی حیال و عطاء و شاعری و شری و خوبیاں چہ یک خوبی یے ہمیش انت کہ آئی گیش تر
 و روایتی علامت و Symbol کار بستگ انت کہ ایشاں آئی گرانیں ڈکشن و را
 پھمندگ کتہ۔ ہے علامتانی زورگ و نوکیں رنگے و کار مرز کنگ ثابت کنت کہ عطارا
 گوں وتی چا گرد و ہنکیں و چنکس ہب است چہ چا گرد و دور بوگ و ابید ہم آ چا گرد و
 تہا انت۔ اے ہمک کس و کارے نہ انت کہ چہ ہنکیں و بسدیت بے ہنکین و دووار و
 دل و مبارت۔ بچارے دروشم یے چہ نظم ”شپانک“ و

ڈرو! ڈرو!

بیا کہ من وتو

۔۔۔۔۔ راہ گراں

گوانک بدے وتی لسہیں گڈ و (سک پلینکیت)

من وتی ”شپیل“ و شینزاراں

ڈرو! ڈرو! بیا کہ من وتو

..... راہ گراں

شپ پہ وتی بے وانگی ۽ درنگ ۽ ایردیاں انت۔

روح وتی ہر روچی نین ہلک ۽ جنزان انت

عطا ۽ شاعری ۽ وانگ ۽ چہ ہمے سہرا بیت کہ عطا ۽ یک ازلی ۽ ابدی درد ۽ ڈکھے گون

انت کہ آئی ۽ شاعری ۽ بہر جوڑ بوتگ بلے پدا ہم عطا نا اُ میت نہ انت۔ بوت کنت

کہ اے چہ چا گرد ۽ دوار ۽ دور بوگ ۽ سبب انت ہے سبب انت کہ آئی شاعری ۽ تہا

جنک، شراب ۽ گناہ، ورنائی ۽ ثواب ۽ علامت باز گندگ ۽ کاینٹ۔ اے ڈکھ ۽

تکلیف و ہد ۽ ہمراہی ۽ وڈان بوت انت ۽ نون اے ایوک ۽ عطا ۽ کرب ۽ ڈکھ نہ متنگ

انت بلکن ۽ سچینانی میراث جوڑ بوتگ انت۔ رنگے چہ نظم ”ہوشام“ ۽

”بہا بدن“ خمار دیدگ و شفا مہری۔

گلاب برف انارک،

شراب شہد رک،

جوشک پھل ہندگی،

بہشت کوش جنزگی،

اگاں بہ بیت مجلسی،

اے سرد سردیں شپ، پہ گرم گرمیں بوگی درھداں

بہار گاہ ۽ ماہکان سہریت“

”اوسر مچار، اوسر گنوک!“

بکند، کیف بستگیں جواں،

ماں شیشگاں

چوماھکان تلو سنت

”خمار دیدگ، شفا رمہر میں بہا بدن

شرابِ بے وفا میں شیشگ انت تنگے تو تنگے من

پہ ہورک و حسکیں آسرے پُرشنت و بہر بہر بنت“۔

عطا ہمکسیں مزین شاعرے کہ آ کدی وتی دوست دارے را بے وفانہ گوشت و نہ

چرائی گلگ کنت پرے ہاترا کہ آ زرے ٹلین گارے بہا انت بلکن آ ایک ہنچیں عشقے و

دیم پہ دیم گندگ و کیت کہ اودا و فاء گلگ بے معنی و کسانیں چیز نہ بلکن و باز

گر انقدریں چیز انت دروشے بکندت چه نظم ”وفاء نیادی“ و۔

من تہ گوشتگ کہ تی مہر، تی جور من و چم و سر انت

من تہ گوشتگ کہ منی دوست نزانے تو وفا

بے وفا گلاشتہ ترا من

کہ وفائے ترا بیت

بلے اچ تو من و فاء چیا امیت و بداراں دلبر

کہ منی دوست نہی تو، تو جھانے دوستے

تی حدگ، تی بچکندگ و ٹوک

پہ جھان و زراں

من گلگ دارنباں نون

چہ جہان واج تو

کہ تو ارزانے نوں

من ترا بے وفا پھرنہ گوشاں

عطاءءِ راجی مسئلہءِ جبر و ہانی سرا، ہم شاعری کہتے آہانءِ ہنچشیں کا ملیں رنگے ءِ نظم کہ
کہ آعطاءءِ منصب انت پمشکا گندگ بیت کہ عطاءءِ وتی بورتا چچی ءِ ردا گیش تر نظم ءِ
میدان در چنگ ءِ نظم ہنچیں میدان یے کہ آعطاءءِ وڑیں بلند خیال ءِ بلند پکریں شاعرانی
پکر ءِ ہیلہ ءِ کت کت اگاں ناتہ اے تنگیں گال ءِ کار نہ انت۔ اے جہت ءِ لہتیں
نمونگ پہ شاندار انت چوش کہ:

”میر، ادیرہ ءِ میر“

میر ادیرہ ءِ میر

مرچی کہ تو مرتگے من حیاتاں

ہما سر نہنگ ءِ ڈگار منی پیرک ءِ

دزکشانی کہ تو برت اج من، کہ پرچے منی چک عذا میں دُشک

پیرک و پس ءِ کسب ءِ بزاں، اسپ ءِ دیمپاگی ءِ وانگ ءِ کنت وڑال

ہما سر نہنگ ءِ ڈگار منی رحمن انت

منی نو کین ولجہ، تی تنگوں پُنگ ءِ زرد دست انت چوشریں جنک ءِ چوبے وازداریں
زمین ءِ

”پھلانی حُسکیں پن“

پھلانی حُسکیں پن پیچے چو بے وی
تئی سیاہیں، ملگورانی شنگیں دامن ء

چو کہ منی ارساں، رچنت

”بانک! بزورائے آسمی پھلاں

کہ دوشی کشکت میر ء من ء

بیوانک بے، چو بے وانک بے،

چک جنے و پادکائے!

چو من ء چارے!!

سراوں بیت جہل،

چم اول کپیت،

پہ بادگیر ء کنگراں

آپ ء تہا

گندین، وتی ماندا تگیں پشک ء

گوں جنڈیں چادر ء

دست ء کٹار و کوپک ء بردوں کپیت

دل چو جنین زھگانی شہد و شکلین واب ء پر شیت۔

صحب ء کمین تاں پلو ء کئیت و گوزیت

عطا ء شاعری ء تہا من یک ء دو کسانیں نقص ہم مارتگ آ ایش انت کہ عطا جاھے
 جاھے ء چه نظر یہ ء کمیں اثر مند گندگ ء کیت۔ ایشی عطا ء پکر ء شاعری ء
 لیول (Level) ء را کمیں جہل آ ورتگ بلے ایشی تہا عطا قصور وار نہ انت کہ اے
 وھد ء فیشن بوتگ بلے پدا ہم عطا ء اے جہت ء ہنچش شعر گوشنگ کہ لس ء کس مارت
 نہ کنت کہ عطا چه نظریے ء متاثر انت۔ ہے رنگ ء Events بزاں واقعہ آنی سرا
 ہم شعر گوشنگ عطا ء کمزوری یے بلے پدا ہم من گوشیں کہ آئی اے جہت ء ہنچش شاعری
 یے کتہ کہ آ واقعہ (Events) کم ء مزین شاعری گیش تر گندگ ء کاینٹ چش کہ
 آئی نامی ایں لچہ ”ساہ کندن“ ء ٹکرے پہ مثال پیش انت۔

ساہ کندن ء چم پاچی ء بے وانکی ء است انت زبان۔

چم یے بہ بیت پہ گندگ ء

گوش یے بہ بیت پہ اشکنگ

امروز ء گراں باھندیں آشوب عاقبت اوبادگاں پہ ساعت انت

ساہ کندن ء

گند انت ء بے روک انت چم

کز انت بلے گوش اشکن انت

ساہ انت ء بیگواہ انت زند

گند! قہر ء مہر ء آدمی گستائی ء

ارواہ ء چہا نشاں سر ء زرنگ جہان

کز انت تئی گوش ء منی گنگ انت زبان
 تو چو بدل زرتیں زبان ء منت ء بے باورے
 من چوزمین جسمانی قہریں نیت ء پیداوراں
 تو پہ سگاراں گپتگیں کوٹ ء فلاتاں گلے
 من پہ پتی میراث ء ماتی گلز میں ء تلو ساں
 من آدم ء ابادگاں
 مہرانی حقین وارثاں
 یکندت لچہ: ”اپالو“ ء ٹکرے
 ماہ ء سر ء رستگ کہیر
 سبزیں کہیر!
 سبزانت وسیہ تاک نہ بیت
 چو ایوکی ء تلو سیت
 سبزیں کہیر
 باغیں ہشتانی
 زندہ جلیں گرانی ء ارواہ سوچو کیس لو ار
 لعلیں صدو ء ترانگ ء جنت ز بہریں چلگ انت۔
 ماچو یلیں کیا
 بزاں سبزیں کہیر
 نام ء سلیمان زادہاں

پہ واہگ ء تحت ء روان ء واجہاں

پہ شاہ پر بیان ء زراں

پہ زر طلائیں مہر ء شوہازگ ء

چوت سچیں آبریشمی ٹال ء بُراں

چوکوہ قاف ء گوندوہ ء

چوبوئے بوئے آدمی

انچوت حزاں

گوئڈ گراں ء من چوش گشاں کہ عطا ازلی ء ابدی راستی ء حقیقتانی شاعر یے۔ باز
مزنیں شاعر یے۔ ہے رنگ ء عطاء غزل یا گال ء تہا ہم باز بلندیں شاعری یے کنگ
بلے منی حیاں ء نبشتا نک درانج بوت۔ پمشکا عطاء گالانی بابت ء دگہ برے نبشتنگ
کناں۔ اگاں اے نبشتا نک ء سُرخ رُوبوتاں گڑاں۔

مہر شراب نوش انت

چوش کہ میکسم گور کی گوشتیت کہ مردم پر چا نبشتگ کنت ہمگی ء کہ آ بے تام، بے
براه ء بے رنگیں زند ء راتمدار، بر اہدار ء رنگ دار کنگ لوٹیت یاں ہمگی ء کہ آ رازند ء
ہمکس تجربت ء چم دیت گون انت کہ بیدے آہانی در شان کنگ ء آدگہ راہ نہ
گندیت۔

اے نبشتا نک ء نیسگ ء رد امنی سرادوہمی گپ ء اثر راست ء بر حق بیت لہتیں
ہنچشیں گپ ء دانک دیم ء اتلگ انت کہ آہانی بارو ء گپ جنگ المی انت۔ پمشکا
مادل ڈڈکت ء قلم ء کاگد دست ء گپت انت ء آسر ہمیش انت کہ شے دیم انت۔ اے
نبشتا نک ء چہ مے مقصد نہ کسے ء پلاں مرزی کنگی انت ء نہ کسے ء را اری جنگی انت۔
بلکن ء مے مقصد ء مراد راست ء راراست گوشگ ء پیشدارگ انت ء ہما چیز ء رایاں
دانک ء را کہ ماراست گوشگ یاں آئی راست ثابت کنگ ء پیشدارگ ء ما چکلیں
کامیاب بوتگاں آئی فیصلہ ء شادانوک کن ات۔

مخوستگیں روچاں من وتی نبشتگی کار سرے ء شال کوٹ ء شتاں تہ گول ولجہ مراد
ساحر ء ڈیک وارت ء گول آئی دیوان کنگ ء شرپ مارا بہر بوت۔ گپ گپ ء ولجہ ء
”بانگواہ“ ء در اتلگیں تاک ء سرا گپ جت ء آئی پیشگال ء ساڑات ء گشتے کہ
آئی تہا لہتیں بے بنیں شیر ء گیان ء رد کنگ بوتگ چش کہ ”بلوریں تاس ء تہا“ تہ من
جواب گردینت کہ ولجہ اگاں بے ادبی مہ بیت تہ منی حیاں ء ”بلوریں تاس ء تہا“۔

ردیں ترکیب یے نہ انت۔ اے رنگ ء مئے بحث ء تران و دان بوت ء ہمے بحث ء
 آسر ء ء واجہ مراد سحر ء گپ ء منالا چارکت کہ من اے ردا چیزے کہ منی زانت انت
 نبشتگ بکنیں۔ اگاں واجہ سحر ء گوں من ڈیک مہ وار تیں ء گوں آئی بحث ء تران مہ
 بوتین ات۔ تہ بکند ء من اے درگت ء نبشتگ مہ کتیں۔ اے جہت ء من چہ واجہ مراد
 سحر، بانگواہ کارندہ مجلس، ایدگہ سنیر ء ہرچ ہما مردم کہ آچہ منی اے نبشتا نک ء دل پردو
 بہ بیت، پہلی لوٹاں۔

شونگال ء بندات چش انت کہ ہستیں دور ء اگاں چہ یک نیمگے ء بلوچی زبان ء
 لیزانک ء کے دیمروی کنگ چوش کہ ردا نک ء شاعری ء تہا نوک نوکیں تجربہ کنگ
 بوتگ کہ اے پہ لیزانک ء جوانیں کارلیگ بنت۔ بلے دومی دیم ء ماگندگائیں کہ لہتیں
 دل مہریں شاعر گوں وتی بے مانا ء بے سریں شاعری ء نہ تہنا نوک ردا میں شاعران ء
 تہاریں کور چاتے ء دور دیگ ء انت بلکن اے بلوچی زبان ء شاعری ء آسنگ
 (مستقل) ء لنج ء تا مور کنگ لوٹ انت۔ بوت کنت کہ اے زبان دژمنیں شاعران ء
 چہ یکے ء نیمگ ء اے ڈبہ ء ذمہ واری دیگ بوتگ کہ آہے پیم ء بلوچی زبان ء سل ء
 رزوا بکن انت۔

نوں اے شونگال ء ردا من چہ واجہ شونکار ء گوں ادب ء عزت ء جست کنگ
 لوٹیں کہ آکے انت کہ آئی ردا نک ء شاعری ء تہا نوکیں تجربہ کنگ ء لیزانک ء دیما
 نزدیک۔ منی حیال ء شاعری پڑ ء عطا ء سید بوتگ انت کہ آہاں نوکیں تجربت کنگ ء
 آہانی شاعری ء جند ء بابت ء ہے گوشگ بوتگ کہ آہانی شاعری بے معنی انت۔
 سید انقلابی یے نہ انت۔ وت گڑیں لیز گڑیت۔ اے پہوت ء شاعری کن انت۔ نثر ء

من خاصیں نوکیں تجربت نہ دیستگ۔ واجہ شونکار ء دیستگ تہ نام ء بکپیت ء نثر ء یک نمونگے پیش بکنت ء بگوشتیت کہ اے تجربت یے۔ ہنچش واجہ شاعری ء پڑ ء ہم نام بکیت ء نمونگ پیش بداریت ء بگوشتیت کہ اے نوکیں تجربت انت ء ثابت بکنت کہ اے نوک انت ء تجربت انت۔

گہیں وانوکاں منی حیال ء ہبر چوش انت کہ اے جنگ ہما کہن ء نوک ء جنگ انت ہے رنگ ء کہ راجی زند ء اے دگہ تک ء پہناتاں نوک ء کہن ء نیام ء جنگ انت۔ ہے رنگ ء ادب ء پڑ ء ہم چیزانی تہا نوک ء کہن ء جنگ جتا ء گستا نہ انت۔ اے پڑ ء ہم رنگ زرتگیں بہم ء عقل نوکیں چیزاں نہ من انت۔ ایگی ء کہ آ گوں نوکیں چیزاں ء و ہد ء شت نہ کن انت۔ پمشکا آ آ را وڑے نہ وڑے ء جہت یے نہ چہتے ء دارگ لوٹ انت ء اے عمل گوں دنیا ء ہمک کہنیں مردماں انت کہ آدم کہن ء زان انت ء نوک ء جاہ نیارنت۔ و ہد یکہ راست گوں نوک ء انت ء مے بدطالعی ہمیش انت کہ اے کہن دوستی ء نزاحتکاری ء رازاحتکاری گو شگ مے راجی ء قومی دروشے۔ من تہ گوشت کہ اے کہن دوستی یے نوں واجہ بگوشتیت ء پیش بداریت کہ اے نوکیں تجربت یے دانکہ ماہم نوک ء رندگیری ء بکناں ء گوں و ہد ء ہم گام بباں۔ واجہیں شونکار! پہلی لوٹاں آنوک نہ انت کہ تو گوشے بلکن نوک ہما انت کہ توئے ڈوبارے ء گوں شتا صد ادب ء گوں دست بندی انت کہ نوکیں چیزاں بوان ات ء نوک ء رانوک بہ من ات۔ وتی جند ء مردے ہم اگاں شتریں شیمرے یا نثرے دیما بیاریت باندانت کہ آرا ہم شتر بگوش ات۔ بلے اے گپ ہما و ہد ء بوت کنت کہ مردم بوانیت ء زاحتکار بہ بیت منی حیال ء لہتیں شیمرے پر بندگ ء کس زاحتکار نہ بیت۔ بلکن

ء وانگ ء مردم زانتکار بیت۔ ء ماہما بادشاہیں قومیں کہ ما بے وانگ ء زانتکاریں ء
 مے سند دیوک ہم بے وانده أنت۔ پمشکا پیستی کرن ء ما اے حال ء رستگاں۔
 دیمتر ء شونگال چش انت کہ ”باز ناز انت ء ناسر پداے بے معنیٰ نہیں شاعری ء
 راڈکشن ء نام ء دیگ ء انت کہ اے آہانی ردھیالی انت۔ بے معنیٰ نہیں لبزانی ردکنگ
 ء راڈکشن نہ گوش انت بلکن پوتاری گش انت چوش کہ مہر شراب نوش انت، جر
 شراب نوش انت۔ لبزانی وانگ بنگران انت۔ ودار کنت ء تہار کنت ء جاگہ ء
 ’وداریت ء تہاریت، کتاب شنز انت، مہر ء خمار گوشاں کپیت، آس سمہبیت، شپ کہ
 گوا توجمت دل ء سوچ انت۔ شپ کہ انسان کم خدا گیش انت، تاس ء تہا سچاں،
 لاس ء تہا سچاں ء دگہ بازیں بکواسے کہ اے درس پوتاری ء ابید دگہ ہچ معنیٰ نہ
 دارنت“۔ واجہیں شونکار گوشت کہ اے بے معنیٰ نہیں شاعری ء راڈکشن ء نام دیگ
 بیت کہ آہانی ردھیالی انت۔ پہلی لوٹاں اے برز ء لبزانی رد ء وت گوشوک ء ہم نہ
 زانتگ کہ ڈکشن چے ء را گوش انت ء منیٰ حیاں ء واجہیں شونکار ہم چہ ڈکشن ء معنیٰ ء
 مطلب ء ناسر پدا انت۔ چش مہوتیں آئی الہم ء گوشوک ء راسوج دات کہ ڈکشن چے
 ے؟ چش نہ گوشت ے کہ لبزانی ردکنگ ء راڈکشن نہ گوش انت۔ پوتاری گوش
 انت۔

گہیں وانوک ء واجہیں شونکار منیٰ حیاں ء شاعر ء کار لبزانی رد دیگ ء کما یگ
 انت۔ معنیٰ پنگ ء درگیجک شاعر ء کار ء منصب نہ انت بلکن وانوک ء کار انت ء ہر
 کس حسب حال بزاں وتی زانت ء کچ ء کساس ء شیر ء تہا معنیٰ در گیجکیت۔
 برے چش ہم بوت کنت کہ باز شیر ء معنیٰ نہ بیت۔ بے معنیٰ درگیجک وانوک ء کار

انت شاعرِ کار نہ انت شاعرِ کار ”قطرہ“ ”تہا“ ”دجلہ“ ”گندگ“ انت ہمیشی نام عرفان
 ء زانت انت۔ ایسی روء باء انت کہ وانوک ء زانت ء عرفان ہم ہمکس بلند بہ بیت
 کہ آ ہم قطرہ ء تہا دجلہ بکند بیت وانوک ء را ہم زانت ء سطح یے یاں کچے لوئیت اے
 نہ انت کہ وانوک شاعری ء ابجد ء مزانت ء بگوئیت کہ من شاعری ء سر پد نہ باں چش
 و وانوک بازیں چیزے سر پد نہ بیت، گڑاں آ دراہ وجود نہ دار انت؟ یاں پوتاری
 انت؟ باء انت کہ مردم کوشت ء جہد بکنت کہ بزانت۔ بس گوں کاہلی ء ہمک چیز ء
 را بے معنی گشگ جہگ یے، زانت یے نہ انت۔

واجہاں شاعری تہی جوزہ ء احساسانی (Inner Feelings) درانگازی
 انت۔ کیفیت یے ء چاڑ یے نام انت۔ حالت یے ء نام انت۔ جوزہ ء احساس مارگ
 بنت بلے گندگ نہ بنت ء کدی کدی مارگ ہم نہ بنت ہمکس ماورا براں بُرز ء دور بنت
 کہ لس انسان ء گمان ہم اود داشت نہ کنت۔ شاعری دو ء دو پنچ ء نام انت۔ اگاں کس
 دو ء دو پنچ ء نہ منیت گڑاں شاعری ء ہیل، ادب ء ہم مہ وانیت ء آرٹ ء مہ چاریت
 اے گی ء کہ شاعری ء ادب، آرٹ دراہ دراج کشی یا Exageration ء نام انت
 ۔ جمال ء حسن ء نام انت۔ اگاں دراج کشی یا Exageration مہ بیت تہ حسن
 ء جمال عبیت۔ ہے دراہیں چیز پنچش کہ شاعر ء تہا موجود انت باء انت کہ وانوک ہم
 گوں وت ء بُزوریت اش اگاں نا آ راہچ دست نہ کپیت۔ ہچ گندگ ء نہ
 یت بیدے چہ پوتاری ء۔

نوں شالہتیں واجہ گوش ات کہ حمبر کہ مان شان انت حمبر شراب نوش انت مہ رنگ
 ء پنچ ء تاہیں مہر شراب نوش انت بے معنی انت شر کہ حمبر مان شان انت گڑاں حمبر چے

کن انت؟ شے جواب ہمیش بیت کہ گوارنت۔ یا ہنچش شینگ شانگ بنت ء گوارگ ء صورت ء ملک ء بند پر بنت۔ جا گہے آپ ء گوزانی سر امڑائی ء جنگ بیت۔ اے مڑائی ء آسر ء ”مہپر“ یاں شمانارض مہ بت ”مہپری“ یا قول ء شما ”مہپر والا“ (گیشتر تچک ء آسان انت نون) جنوزام بنت اے گیاں وایک آمی ء ناوانندگ ء لس کس زان انت۔ گڑ اشاعری کنگ ء چے ضرورت؟ ظاہر انت شاعر چشیں موسم ء راہنچش ماریت چش کہ مبارک قاضی ء مارنگ ء بیان کنگ۔ دراء ظاہریں گپے کہ شاعر یک حالتے ء رایا کیفیت یے ء اشاعری ء رنگ ء دروشم بیاں کنگ ء انت۔ نون ایش رااگاں شما غیر شاعرانہ انداز ء زورات گڑاں آلم ء بے معنی ء پوتاری یے بیت۔ ولجہ شاعر ء منصب ہمیش انت کہ شاعر لبران ء نوکیں معنی ء مطلب دنت۔ جا گہے ء گوں خیال ء لبر ہمراہ داری نہ کن انت ء بے معنی بنت اے لبرانی قصور انت۔ شاعر ء میار ء ڈوہ نہ انت اے گی ء لبر ہم ارتقاء عمل ء گوں گوں انت ء اے عمل ء کس سرجم نہ انت۔

ما اے آسر ء سر بوتان کہ شاعری لبرانی کاروبار ء نام انت ء لبر ہم باز جا گہے ء بے معنی بنت ء خیالانی گرانیں بار ء زرت نہ کن انت۔ نون و ہدے کہ لبر بے مانا بنت گڑا اودا مانا پنگ ء دلیل ء گوں کار گرگ نازانتی یے نہ انت گڑا چے ءے؟ یک چیزے کہ Exageration دو+ دو پنچ انت۔ گڑا اودا عقل کار نہ بندیت۔ اودا جذبہ ء مارشت کار بندیت۔ ہمک چیز ء وتی پیمانہ ء ترازو بنت۔ گوشت ء وال بکن ءے ء گد ء تور بکن ءے۔ گڑا مردم ترا چے گوش انت؟ شاعری ہما کنت یا دانیت کہ آچہ حساب ء کتاب ء عسیت ء نپ دور انت۔ ولجہ ہمروچی زند ء و ہدیکہ ”دل پر شیت“ ء

اے دل ء پرشگ اگاں غلط ء بے معنی نہ انت گڑا ہے اصول ء رھبند ء رد اجمبر ہم
شراب نوش انت مہر ہم شراب نوش انت بلے جم یے بہ بیت پہ گندگ ء۔

اے دراہیں گپاں ابید، بیدے چہ کسے ء پلاں مرزی ء من گوشاں اے باز
خوبصورت ء ڈولداریں شیمز یے ء اے شیمز با معنی انت۔ اے شیمز ء مطلب چوش
انت:

شاعر گوشت و ہدیہ جمبر مانپوش انت گڑا ہنچنیش کیفیت یے پیداک بیت ء
ہنچش گندگ ء کیت کہ گوشے جمبر اں شراب نوشگ ء مست ء خمار انت۔ ہمے رنگ ء
کہ جمبر مست انت ساچان ء سارت انت۔ کوش کشیت۔ تہ اے موسم ء اثر مہرنگ ء
آئی مہرانی سرا ہم بیت۔ ہے اثر ء سبب ء چو گوشے مہرنگ ء مہراں ہم شراب
نوشگ ء مست انت ء شنگ ء تالان ء پریشان انت۔ اے شیمز یک حالتے ء را پیش
داریت ء آ حالت، موسم ء و ہدیہ پاس ء درگت ء شاعر ء چاڑ ء پیش داریت۔

واجہاں شاعری ء چیزے راہ رھبند ء پیانہ انت۔ شاعری ء تہا استعارہ ء کناہ
ء تشبیہ ہم چیزے ء راگش انت۔ اگاں ہے چیزانی حوالہ ء شیمز ء بو ان ءے بچارے
تہ شعروت معنی دنت۔ ء معنایانی یک دنیا یے بر تو آشکار ء درابیت۔ وتی دلیل ء رد
بیائے فیض احمد فیض ء کہ آ پاکستان نابلکن ء بر صغیر ء مستریں شاعر لیگ بیت۔ آئی
لچھ یے پیش کنیں کہ آ ہم کیفیت یے ء را، تہی جاورے ء را پیش پیش کنت۔

سورہی تھی گھنے درختوں پر

چاندی کی تھکی ہوئی آواز

نمین توئے واجہ گوش ءے کہ ماہکانی چوں در چکانی سرا و سپیت ء تچک ء تالان

بیت۔ اے گی ءتئی حیال ء ماہکانی شنگ انت۔ بہر بہر انت۔ تئی گمان ء ایوک ء مردم
 وسپنت۔ ء پدا ماہکانی ء تواری۔ اے تہ گیشتر بے معنی انت۔ بلے پہ من ء پہ تو۔ پہ اردو
 والا یاں نا۔ پر چا کہ آزا تکار یں قوم یے۔ وائے ما ء وائے مئے قوم، کہ آئی دیم ء ہر
 کس گوں وتی تما میں نازانتی ء ہر چچی بگو شیت آ راست انت۔ بلے واجہاں من
 ماہکانی ء تواری ء جہت ء اے بگو شاں کہ ماہکانی ء آواز یاد ریاء کور جو ء آواز یا تواری
 باقاعدہ یک علمے کہ یونانیاں آرانام ءے ہم دانگ نون شما واجہات ہر چچی کہ بگو شات
 کرزات۔

شونگال ء تہا ء دیمتر ء بے معنی میں لہز نبشنگ انت چش کہ ’لہزانی وانگ
 بنگران انت‘ منی حیال ء غلطیں رد ء بندیاں ترکیب یے نہ انت۔ لہزانی وانگ یک
 عملے کہ آ بنگران انت۔ بزاں وانگ ء عمل بنگران انت۔ ہنچو واجہ نبشنگ کنت کہ ودار
 کنت ء تہار کنت ء جاگہ ء وداریت ء تہاریت۔ منی حیال ء وداریت بالکل ودار
 کنگ ء معنی ء تہاریت تہار کنگ ء معنی دیگ ء انت۔ وداریت ودار ء عمل ء تہاریت
 تہار کنگ ء عمل ء معنی ء Convey کنت ہے رنگ ء واجہ نبشنگ کنت کہ
 ’کتاب شنزانت‘ کتاب یک علامتے بزان symbol یے زانت ء۔ ء زانت ء
 شنزگ ء ترکیب ہم خوبصورت ء ڈولدار انت۔ زانت ء شنزگ ء احساس باز خوب صو
 رت انت۔ زانت تیرے نہ انت کہ لکیت۔ زانت شعور ء نو دیے کہ کم کم ء شنزیت
 ذہن، دل ء دماغ ء زمین ء سیراب کنت۔ زانت ء شنزگ ء ترکیب ردو بند ء واجہ شما
 چہ رنگ ء غلط کنش ات۔ شے گورا ترکیب ء غلط بوہگ ء صبح بوہگ ء پیمانہ چے انت؟
 دیمتر واجہ نبشنگ کنت کہ شپ کہ گوا تو جئت دل ء سوچ انت۔ شپ کہ انسان کم خدا

گیش انت۔ اے یک نظمے ۽ بندے کہ آنظم یا لچھہ ۽ تہا قاضی مبارک شپ ۽ بابت ۽
گپ جنت۔ قاضی ۽ شپ ۽ راروا تہی انداز ۽ ظلم ۽ نشانی نہ گوشتگ۔ آئی تہاری ۽ بے
تواری ۽ رانہ ڈوبارتگ۔ بلکن ۽ آئی شپ ۽ رادوست ۽ حوالہ ۽ چہ کلیں عالم ۽ گیش
گشتگ۔ شپ ۽ را خدا گشتگ۔ شپ ۽ تہاری ۽ ایتکی ۽ را گوں خدا ۽ صفتاں برابر گتگ
۔ پرچا کہ شپ ہم خدائی انت۔ آئی تہا شری ۽ حکمت است۔ آئی تہا خدائی صفت
ہست انت۔ اے منی خیال ۽ نوکیں ۽ خوب صورتیں گے۔ یک اجتہادے کہ روایت
۽ ہلاپ ۽ انت۔ ولجہ تو تجربت ۽ گپ ۽ جن نے ۽ چہ اجتہاد ۽ ترس نے۔ چو فیض احمد
فیض ۽ روایتی شاعری ۽ چہ دور ۽ جتا ”رقیب“ بزاں و ش نیک ۽ را ساڑا تگ۔ وتی
گورا آگ ۽ تواری جتگ۔ چش کہ:

۔ آ کہ وابستہ ہیں اس حسن کی یادیں تجھ سے
جس نے اس دل کو پری خانہ بنا رکھا تھا
جس کی اُلفت میں بھلا رکھی تھی دنیا ہم نے
دھر کو دھر کا افسانہ بنا رکھا تھا

اے عمل و اردو ۽ شری لگ بیت۔ نوک ۽ پتاک لیگ بیت بلے مے ادب ۽
چشمیں اجتہاد یک کافر یے کہ آئی سزا سنگساری انت شپ کہ انسان کم خدا گیش
انت بالکل صحیح ۽ خوب صورتیں گے۔ اے، ہج صورت ۽ غلط نہ انت۔ اگاں کس یے
زانت کہ اے غلط ۽ رد انت گڑاں آگوں دلیلاں بیت۔ اے دانک ۽ ادا گیشینگ
لوناں کہ من اردو ۽ خاص چہ فیض صاحب ۽ شعراں ہمگی ۽ مثال دانگ۔ کہ آئی
شاعری عالمی سطح ۽ مستند انت ۽ پدائے و اجہانی و حال ہمیش انت کہ وتی آں بہہ نہ

من انت۔ گڈ سر اوز بندی ہمیش انت کہ پیسرا بوان ات گڑاں رندا نبشتگ بکن
 ات۔ اگاں ناں باندا کس یے شے ہے گپاں سئی بہ بیت برشما کندیت۔ پرچا کہ
 Media ء دنیا نوز آ ورتگ ء ہر کس چہ دوہمی ء حال ء سہی بیت۔ ماے شایگانیں
 دنیا ء ایوک نیاں کہ واناں ء نبشتگ کناں۔ بلکن ء ایدگہ راج ہم باز وان انت ء
 شر نبشتگ کن انت ء وتی کش ء گور ء چار انت۔

زانتکاری و کم گندی

من مبارک قاضی و شاعری و باروا یک مضمون یے نیستگ ات کہ آ اکتوبر 1997ء ” بلوچی“ و چاپ بوتگ ات۔ بلے ہے مضمون و چہ سہی کس یے و اجہ رحمن مراد زھر کپنگ و منی ضد و یاں قاضی و نہ وشی و ہرچی کہ آئی دل و پر مات پہ نہ وشی نیستگ و و اجہ بندگی و ہم پہ دل و ستک چاپ کنگ۔ من زاناں کہ رحمن مراد و مقصد و مراد چے انت آ ہستیں مردے یا فرضی نامے، بلے بلوچی و نویسگ و جرم و من و مجبورے کنگ کہ من اے عمر و (پیراں سری و) بہ ننداں، سطحی، غیر علمی و ناہودگیں گیانی جواباں بہ نویساں۔

واجہ رحمن مراد و گوں و تی نبشتا نک و منی ہے گپ راست کنگ و پیش داشتگ کہ بلوچی و بٹاک جنوک بازانت بلے کار آمدیں گپ نویسوک نہ گواہیت۔ شماچم وے و ت دیست کہ واجہ رحمن مراد چوں مپت خدا منی مضمون و سر ابرانز گپت و تی ناہودگیں جوزہ درانگازے کت انت و پیش وے داشت کہ بلوچی و واقعی بٹاک جنوک انت۔ واجہ، قاضی و شاعری و بارو و فکر منیگ انت۔ مشاہدہ منیگ انت و مارشت منیگ انت توے واجہ رحمن مراد چیا پریشان وے۔ ضروری نہ انت کہ ہرچ گپے کہ من نویساں گراہاں ہر کس تپاک بہ بیت ہر کس آہاں بہ منیت و آ صد در صد صحیح بہ بنت۔ پرچا کہ منی فکر منیگ انت۔ منی مارشت منیگ انت۔ لس کس و نہ انت من اگاں قاضی و شرگوشاں تو آ ا حراب بکش بلے منی نیت و نام و چیا گرے؟۔ منا زاہ و بد چیا

کئے؟۔ بن گپ (موضوع) قاضی ء شاعری انت تو منی سراچیا نو لیس ءے؟ اے کجام نقد انت۔

من زاناں کدی گوشگ کہ من شتر گدارے آں۔ نقادے آں۔ یا نقد ء شتر گداری ء بارہ ء منی جند ء نظریہ یے۔ من گوشگ کہ بلوچی ء نقد نو یسوک نیست۔ ایسی اے مطلب نہ انت کہ من کس ء راماں نیاراں۔ کس ء نہ مناں۔ من کئے آں کہ کس ء مناں کہ نہ مناں۔ منی بستارچی انت؟ توے رحمن مراد بگوش کہ بلوچی ء بیدے و اجہ کریم دشتی ء دگہ کئے ء نقد نو یسگ۔ دگہ اگاں چندے بشتا تک ہست تہ ہاں بلے بلوچی ء نقد کج انت۔ تئی خیال ء چرے لہتین مضمون آن بلوچی نقد ء شائیتیں دامن پر بیت ء نون کہ ادب نو یسگ بوگ ء انت آہانی سراکے نقد نو یسگ ء انت۔ کجام کتاب ء سر ء نقد نو یسگ بوتگ یاں نون نقد نو یسگ ء ہاجت نہ انت۔ تو یاں دگہ کس یے ایمن ات کہ بلوچی ء نقد باز انت گڑاں جی پہ شمے کنکلیں مارشتاں ء کورین چماں کہ چچ نہ گندت ء چچ نہ مارنت۔ ماتہ مدام ہے گریواں کہ ادب نا کہ زند ء چچ تک ء مے گورا مردم نیست۔ اگاں ناتہ مے قوم ء اے حال نہ بوتگ ات۔ وت ریپسی تئی باہوٹاں۔ ء وت پز امی (Self Deception) ء داں اے حال ء رسیٹگ انگت وش نہ ات۔

مبارک قاضی ء کتاب باریں کدی چاپ بوتگ بلے داں روچ مرچی ء کس یے ء آئی کتاب ء سرا یک دانکے نہ نو یسگ۔ توے و اجہ رحمن ء آئی کتاب ء سرا بہ نویس اتین۔ تو قاضی ء ڈسٹرکٹ ء مردے اتے۔ تو حق ادا بکتیں من کجا نو یسگ ات۔ بٹاک جنگ ہے نہ انت کہ توے رحمن مراد چد ء ساری کدی نہ نو یسگ من کہ قاضی ء شاعری ء سرا دولہز بشتگ کت۔ قاضی ساڑا تہ تر ابد آہت ء ہے بدی ء نہ

وشی ء تو ہم نقد نویس یے جوڑ بوتے۔ کجام زبان ء لہز انک ء چشیں مذاق ء مسکرا بیت۔
 بیدے چہ بلوچی ء۔ اُردو ء بہ نویس من ترا جواب دیاں ء پیش داراں کہ قاضی چٹکس
 مزین شاعر یے۔ پرچا کہ اُردو والا زانتت، پوہ انت۔ سر پد انت۔ سنجیدہ نیں وانوک
 ء نیشہ کنوک انت۔ ء شرین حج ء منصف انت زانتت کہ کئے کجاء چے گپ جنگ ء
 انت۔ دانکہ تر اء دنیا ء را معلوم بہ بیت کہ مکران ء چہ ڈن ہم وانوک ء نو یسوک ہست
 (مکران ء ایدگہ در اہیں مردماں چہ کروڑ رنداں گوں دل ء جہلانکی ء پہلی لوٹاں) ہو
 من گوشنگ کہ دو چیز ء من ء موہ نہ دانگ کہ من قاضی ء سر انبشنگ بکناں۔ یکے اے کہ
 آئی من ء کتاب نہ دانگ ء دو ہی اے کہ کتاب ء چاپ ء شنگ ء و ہد ء قاضی ء گوں
 من صلاح نہ کنگ۔ واجہ رحمن اے منی ذاتی خیال ء لیکہ انت۔ منی ذات ء گوں ترا
 دست ء دعویٰ ہست۔ مہذبین ء وانند ہیں دنیا ء کسی ذات ء بارہ ء تران کنگ بد
 اخلاقی یے۔ بلے بلوچی ء ہر چیز روا انت۔ داں اے ہدا کہ ہے گیان ء ریکارڈ ء ہم
 بیار کس ترا ہیج نہ گوشت ء چاپ ہم بنت دنیا ء ہمک چیز ء بارہ ء منی ذاتی ریا یے۔
 ہنچش کہ دنیا ء ایدگہ مردمانی ریا انت۔ نہ من آہان ء مجبور کنیں کہ آ منی وڑا پکر بکن
 انت نہ آ من ء تو نا سر پد ء واجہ یے۔

کتاب لونگ زاناں کجا گناھے ء پدا کتاب وانگ ء رند کس یے چیز یے
 نویسیت ہنچو پہ دیم کئے نویسیت ء کتاب ء چاپ ء شنگ کنگ ء و ہد ء سنکٹاں گوں
 صلاح کنگ کجام ہر اہیں گپ یے۔ ہر کس ء کہ کتاب چاپ کنگ ہماہاں برو جست
 بکن۔ اے گلگ Narration پہ قاضی ء ایدگہ گپ پہ لس وانوکاں اتنت۔ اے
 کج ء قلم کاری انت کہ وتی گیاں بہ نند تشریح ء توضیح بکن کہ ادا منی مطلب ایش

بوٹگ۔ نوہسگ ہم جرم یے۔ شمارا میار پر نیست، ماگنوکاں کہ ایدگہ زبان اشنگ ء
بلوچی ء نویس آں۔

ہوراست کہ من قاضی ء چہ کلاں مزین مرتبہ یے داتگ۔ من گوشنگ کہ قاضی ء
شاعری بلوچی غزل ء (Turning Point) یے ایشی تہا چے شک، تراشک
انت تہ دلیل بدے۔ ہنچو کہ من آئی شعر پیش داشتگ انت ء گوشنگ کہ بچارات۔ منی
کار شعرانی پیش دارگ انت ء پوہ بوگ ء مارگ ہر کسی وتی کار انت۔ من پہلی ء
چکاں وانینگ ء نیاں کہ تشریح کنان ء بورواں۔ بلکن ء من وتی من ء نقد نویسگ ء
ان اگاں انگت کہ تی دل نہ نیت تو آئی مرتبہ ء کم بکن۔ آرا حراب بگش۔ وتی دل ء
تسلا بدے، وش بو۔ منی خیال ء کسی شر گوشنگ ء تو اشکت نہ کنے۔ پرچا کہ تو Self
Centerd ہے۔

جی ہو من گوشنگ کہ قاضی چہ عطاء متاثر نہ انت۔ پرچا کہ سازگ ء نبشنگ ء
معاملہ ء متاثر بوگ یک کمزوری یے اگاں تخلیق ء معاملہ ء کسے چہ کس ء متاثر بہ بیت
گڑ ایشی مطلب ایش انت کہ آرا وتار رنگ نیست ء آدگر ء رنگ ء نبشنگ کنت ء دگر
ء رنگ ء نبشنگ کنگ ء مطلب کسانى ء کم زانتی انت اگاں شاعری ء کس یے راوتارا
رنگ یاں ڈکشن نیست تہ بزانی کہ آ کسانیں شاعرے ء پداہر کسی وتی و ہدے ہر کسی
وتی مرتبہ ء مقام یے بلے توئے ولجہ ء ہج جاگہہ ء جرآت نہ کرتگ ء نہ گشتگ کہ قاضی
حراب نہ انت تو بگش ترا کئے داشتگ آخر کہ تو بیماریں معاشرہ ء کس یے۔ چوں
راست گشت کنے کہ آ کسانیں شاعرے ء ادب ء کسانیں ء نزورین شاعری ء سرائے
نویس ایت وتی و ہد ء برباد کنت۔ پمشکا من گوشاں کہ قاضی چہ عطاء متاثر نہ انت

بلے و لہجہ عطاء و تگشتہ کہ قاضی چرائی متاثر انت۔ نون توئے رحمن مراد وتی واجہی ء
بچار کہ تو گوشے کہ من چہ عطاء متاثر ان۔ منی متاثری ء ادا چے گپ یے ء تو
بے خیال ءے چش کہ پاری ء راست گوشگ اش کہ دروغ گورا حافظہ نباشد تھی
تیوگین مضمون ء گوں تو ہے رنگ بوتگ۔

توئے و لہجہ رحمن مراد ء نویستگ کہ عطاء فکر ء کس سر پد نہ بیت۔ تو بکش عطاء فکر
چے انت زاناں؟ عطاء فکر ہمیش انت کہ آئی وتی شر تر یں لچہ ”ساہ کندن“ ء خیال چہ
الیکر نڈر ڈوما ء ز رنگ۔ عطاء زاناں گجام فکر ء فلسفہ پیش گرتگ۔ پوہ بہ بے کہ
عطا شاعرے، مفکرے نہ انت ء قول ء تو اگاں کس عطاء سر پد نہ بیت۔ تہ ایشی
مطلب ایش انت کہ عطاء ابلاغ نہ بیت ء ادب ء خاصیں صورت ء شاعری ء ابلاغ
نہ بوگ حرابی یے ء مزین حرابی یے۔ بزاں تو ہے گوشگ ءے کہ عطا حرابی
شاعرے۔ تو بگوش ترا حق انت پر چا کہ تو ناسر پدے ءے۔ من بہہ چش نہ گوشاں۔
نزاہتکاری تئی میاراں۔ ء تو بچ جا گہہ ء پے دروشم پیش نہ داشتگ کہ قاضی چہ عطا متاثر
انت۔ اے تئی کارے ہم نہ انت۔ بس ترا پے نہ وش زاہ ء بد نویسگی بوتگ ء تو نویستگ۔
اگاں ناترا گوں علمی بحث ء گپ ء تران چے کار۔ جی ہومن مناں کہ من نویستگ کہ
عطا بلوچی ء مستریں لچھہ کار انت ء تو عطاء سرامنی مضمون شری ء نہ ونگ پر چا کہ من
آئی لچہ کاری ء سرامنیستگ، غزل Discuss نہ کنگ وھد یکہ اے مضمون ء من
قاضی ء غزل ء سرامنیستر تران کنگ۔ نون تو اگاں غزل ء نظم ء کہ نہ زان ءے من چے
بکناں۔ ہو راست من گوشگ کہ اینکس شعریت ء شیر کنی قاضی ء شاعری بزاں
غزلانی تہا ہست دگہ ہج شاعرے ء شعرانی تہا نیست ایشی تہا شک ء شبہ یے ہست

ات تو پیش بد اشتین اے۔

اے تی خیال انت کہ کشند ہانی گوشگ ء شاعر مزن بیت۔ من نہ گوشگ۔
چش بو تین من عومر جمالی ء بابت ء نبشتگ کت۔ ء پدا اے گپ ء بے خیال مہو کہ ہر
کسی دست ء کہ میڈ یا بوتگ آھاں پہ وتی شعر ء نبشتا نکاں آچوں کار مرز کنگ اے ہم
آن ریکارڈ انت۔

اگاں من نیبتگ کہ منی وژین کم زانتے ء پہ عطاء ء سرانیسگ سک مشکل ء گر ان
انت تہ اے منی زانت ء شری بوتگ ہر کس ء کہ اے ونگ آلم ء سر پد بوتگ کہ اے
گپ یک زابتکارین مردے ء چہ وتی شری ء کم گندی ء جنگ۔ اگاں ناتہ وتار کم
لیگ ء اے بے پاندگیں مضمونانی نبشتگ ء چے نپ پاندگ۔ مہت ء وتی وھد ء برباد
بکن ء وتار اجبالے ء کچج ما اولی روج ء گوشگ کہ بلوچی ء نیسگ وھد ء بربادی انت ء
ہمیش انت انجام کار مے گپ ہم راست بوت ء اے گپ یک حقیقت یے کہ عطاء ء ہر
مضمون من یلکین شپ ء ڈاکٹر فضل خالق ء گوشگ ء پدانویسگ کہ آئی گوشگ کہ ما
باند اعظا نمبر ء چاپ کنگ ء آں ء مے گور مواد کم انت ء مضمون ء نیسگ ء اگاں کے
ہے نیسگ ء علت ء سبب ء بگوشتیت تہ منی خیال ء ہمیں بہکے نیست بلے ترا میار پر
نیست پرچا کہ تو واجے اے۔

زانا قاضی ء سرانویسگ ء من ء چے نپ ء پاندگ رسیت کہ وھد وت پد
کت۔ ادامن نیٹ بلوچ یے باں ء گوشاں کہ قاضی ہمیں رنگیں نالائقین مردم یے کہ
آئی وتی کتاب ء پیش لہز ہم چہ پسنی ء ڈن ء مردمان چہ نبشتگ نہ کنانکتہ اے منی مزنی
انت کہ من چشمیں نالائقیں مردمانی سرا ہم ہنگ کنین۔ اگاں ناتہ منی باریگ ء جھین

وانگ ء نبتنگ جہندم ء کپتگ انت۔ منا چشین نقدکاری ء قلمکاری پکار نہ انت کہ آ
مردم ء را چہ مردی ء پشت بگیجیت۔

یک نیمگے ء تو گوشے کہ قاضی ء شترین ء مزنین شاعرے مہ گوش کہ اے رنگ
گوشگ تعمیری دانکے نہ انت دوہمی نیمگ ء گوشے قاضی ء کوہیں بالاد ء شتر نہ انت۔
مزن نہ انت گڑا کوہیں بالاد چہ کجا اے دراہ چکی چا چا انت کہ تو جنگ انت۔ اگاں ناتئی
مضمون سبہ ء ترپل ء (سطحی) غیر علمی انت ء مپت ناحق ء من تی غیر سنجید مین گپانی
جواب ء دیگ ء اُن۔

گذر ء ہے عرض انت کہ اگاں چہ منی اے مضمون ء کس یے دل گران بوتہ
من چرائی ء خاصین صورت ء چہ واجہ عطاءء شکلتین ء ارواح ء چہ ابدالین قاضی ء
گون دل ء جہلانکیاں پہلی لوٹاں۔

بشیر بیدار ء شائری

بشیر بیدار ء شائری دو میں کتاب بزاں ”گور بام“ ء ”ہزار ام“ منی دیم ء انت کتابانی ٹائٹل ء کا گد بدنہ انت بلے اگاں بشیر ء لپہ ء گال جتا جتا من کتابے ء صورت ء آرگ بو تین ات انت تہ شر بوتگ ات ء ہمے رنگ ء ٹائٹل ء کا گد گیش شر تر بوتین انت ء ٹائٹل ء بشیر ء بارہ ء اے دور ء بارگ ء مزن نامیں ء شتریں شائری چیزے پجارو کی (تعارفی) دانک ء پشت ء آئی نکس یے بو تین ات تہ بشیر ء لہز انکی بالادے کرز انگ ات۔

نوں گپ پشت کپت کتابانی تہے لپہ ء گالانی کہ آہانی ”مقام“ ماں لہز انک ء چے انت؟ ہمے جاگہ ء کشے منی قلم او شنگ ء انت ء دست لرزگ ء انت پرچا کسے ء شاعری یاں ”ساچشت آئی“ ء بابت ء گپ جنگ ء وحدان مردم ء راوتی کد ء بالاد گیر کیت ء دیم او شتیت ء پد ء خاصیں صورت ء بشیر بیدار ء وڑیں نامی من ء بلند بالادیں شائری ء سر ء گپ ء تراں کنگ، وحدیکہ آ زبان ء راج ء آرا یک ہنچین مقامے ء حندے دانگ کہ اود ء مے وڑیں کم گشاد بلوٹ انت داں ہزار زند ء سربوت نہ کشت ء ایشی ء تہ ء حج شک نیست کہ بلوچ راج ء گوں بشیر بیدار ء انصاف گتہ ء آہمکس کرز ایت بلے چے بکن ئے اے دُنیا انت ء دنیا ء دود ء رد ء مے وڑیں کم گشادان ء ہم بشیر بیدار ء وڑیں بلند بالادیں شائری ء شائری ء بارو ء گپ جنگ ء موہ ہم ریت پمشکہ اگاں جاگھے رد بکناں ء شمسے شامیم ء پورا میایاں تہ وتی

کستر بلیک ایت ء مارا ء پہل بلکن ایت۔

بشیر بیدار ء شاری ء بارو ء عطا کش ایت کہ آئی ء شاری فیض احمد فیض ء شاری انت۔ نوں فیض صاحب ہم باز مزنیں نامے ء عطا شاد کہ آئی بشیر بیدار ء شاری ء بارو ء اے Comments دا تگ انت ہم مزنیں نام یے پمشکہ من بشیر بیدار ء شاری ہمے ریا ء فیصلہ ء رو ء ونت تہ من ء بشیر بیدار ء شاری ء تہا فیض احمد فیض ء باز یں چیزے گندگ ء آہت کیے وائیش کہ دوئیناں انقلابی رنگ ء شاری گتہ۔ نوں ہرچی انقلابی شاری بزاں ”مزاحمتی“ ادب انت آ گیشتر ء نعرہ ء پروپیگنڈا انت بلے فیض احمد فیض ء بشیر بیدار ء شاری ء تہ ء ہمے چیز گندگ نہ بیت کہ آہانی شاری ء نمیران کنت بزاں آ گوں وهد ء کہن نہ بنت۔ ایسی مطلب ہمیش انت کہ فیض ء وڑ ء بشیر ء ہم لہز انک ء ادب پیدا کتہ ء کہ آہر وهد ء زمان ء نوک انت کہ کدی کہن نہ بنت شریں شاری ء مستریں علامت ہم ہمیش انت کہ ہرچ دور ء نوک ء تا جگ بہ بیت۔

بشیر بیدار ء لچھاں وهد یکہ مردم وانیت تہ فیض احمد فیض ء ترانگ ء کپیت۔ ہما روانی، ہما خیال ء نازر کی، دوستدار ء تو سیپ گوں انقلاب ء آ جوئی ء ہمرائی ء دوستدار ء محبت (واہگ) اے دراہ فیض یاں بشیر بیدار ء رنگ انت ہمے رنگ ء لچھانی بنگپانی (موضوعانی) گچین دراہ گوں وت ء نزیک انت۔ بلے منی اے گپانی مقصد ء مراد بہ اے نہ انت کہ بشیر چہ فیض ء متاثر انت۔ بلکن بشیر ء وتی رنگے وتی ڈکشن یے انچو کہ ہمک مزنیں شار ء را ڈکشن یے بیت ء ہمے صفت ء رنگ آئی مزنی ء اولی چیدگ انت۔

بشیرِ شاریٰ و مزینِ شریٰ ایش انت کہ آئی وتی رنگے بلے آچہ وتی زمین و وتی
 قدیم و گستاخ جتانہ انت۔ آنوک و تہ و گھن و گھن و تہ و نوک انت و منیٰ ہیال و
 اے مزین سپت یے اگاں مردم نوک و چہ کوھن و براں کلاسیک و سر بیت و ہمے چیز
 بشیر بیدار و شاریٰ و سپت و جوانی انت۔ ہمے سپت و بشیر و رالس و اولس و تہا
 مقبول گرتہ و بشیر و شاریٰ داں پور و سھیل و سر انت۔

بشیر بیدار و ”ناچی“ و ”نچک“ و ہمیں جانورے و سر و شاریٰ و ہم انچیں
 لہز کار مرز کرنگ انت کہ آشریں لچھ گنگ بنت، نظم آنی ہیال بازوش انت ہمے رنگ
 و ناچی، گنر، رو زرد، وش نیتک، گور بام، دلبرتی باید نہ انت، رہچار و دگہ بازیں لچھ
 یے، ہیال، بیان، نازر کیس مارشت و آجوتی و دا نکانی جھت و باز بلند و ڈولداریں لچہ
 گوشگ بنت۔

ہمے رنگ و بشیر بیدار گال (غزل) و باز خوبصورتیں شاریٰ۔ بیدار و گال
 پرمعنا، روان، لطیفیں مارشتاں چہ پُر، ڈولداریں لہزانی ہما کو ر و شھو انت کہ آہانی
 توار پٹی میں دلانی مرہم و بے تھیریں ارواہ و کرار و تھیر انت چوش کہ۔

یک رندے بکندے تہ ہزار رند و طمع کنت

اندام گشے لال و ہداوند و کلام انت

مزاجتی ادب یاں آشوبی لہز انک و شاریٰ و تہا لطیفیں و

خوبصورتیں ہیال و نرم و نازر کیس انسانی احساس و مارشتانی باز کم گنجائش بیت۔ بلے
 انچوش کہ من بزر و سطران عرض کرنگ کہ بشیر بیدار و لچہ چرے شریٰ و سپتاں پُر و سر
 ریج انت و ہمے شاریٰ و کمال انت کہ آچا گرد و ہستیں جیڑھاں کہ آھشکیں و بوریں

بنکپ انت شازی ء صورت ء لہزانی انچیں ڈولداریں چچ ء پوشاک منور ء بہ دنت کہ
آدمام نوک ء پتاک بمان انت ء ہمک دیدگ ء راوتی نیمگ ء بچک انت ء بہ کش
انت۔ چوش کہ ۔

بلے ماہ ء منی درور
خمار چمیں منی دلبر
دوئیں گالاں منی گوشدار
بکن دگوش ء گوں من شور
تئی بالاد اے ٹھلانی !
نہ بیت درماں دردانی
تئی پللیں دپ ء کندگ
نہ بیت زیمگ ٹپانی !
مہ جیر تھنا وتی زرد ء

بچارے اے چپ ء چاگرد ء (لچہ پہ مھلونگ ء)

لائک بتگ من لانچگ جنگ ء
سکیاں سگاں پہ ہمک رنگ ء
کے ٹوش ایت بتک چہ مھوشاں پرشتہ
من وتی دل چہ دلبراں سٹشتہ !
کسھاں نیاراں نون مھر ء دوستی ء

من کئی دیم ء ء گجا گشتہ !
 سر سد کہ ء جان منی گرباں
 گنڈیں برواں ء کدھیں چماں
 مکسین ملگور ء ڈکیں میداں
 ٹچکیں دنٹان ء کاگدیں لٹناں
 (لپے ”رہچار“)

زاناں بیگواہ نباں مھرے تھارماہیں شپاں
 پمن استارگشے لال ء گورگی ء ہرلاس
 (گال)

من نہ اوں پنڈو کے منی کچکول ء مچار
 من وتی چم پہ جاں گل ء دڑاں سک گتہ
 (گال)

شنگ سھتے وتی بیکاں نہ کنت
 گرمیں روچاں منی ساچان نہ کنت
 (گال)

مارا درکار انت ماں شپاں لٹخیں
 تئی انارکانی سھری ء گوربام

دو گال راہ و راہ کپک و انت و رند و نظم بیدار و را اہدی شازی و نیمگ و بارت رند و
گڑاں بشیروتی چندے راہ و کیت و کپ ایت و ہے راہ کہ نوں آئی رنگ انت آرا
داں آسر و گون انت۔

بشیر بیدار و شازی و وانگ و رند مردم مار ایت کہ بشیروت و چہ کوہن و سندگ
نہ لوٹ ایت و نوک و چہ ہم دور و گ آراوش و نہ بیت پمشکہ بشیر و دوست و گم و را
گون دنیا و گم و ہوار گرتہ چو کہ آگش ایت۔

امروز و گم، لال و ہیال

اینکس چتور یک جاہ بیت

و ہمے دوست و گم و گون دنیا و ہوار کنگ و آئی شازی و را مروچی اے بلندی و
رینتہ۔ بلے انکتہ اے گم و یک ”آفاتی“ بزاں جھاں گیریں ذروشمے نہ ڈرتگ پمشکہ
ماگنداں کہ اے تما میں جوانی، ڈولداری و مزنی و ابید ہم بیدار و شازی و تہا و یک کسانیں
کی یے مارگ بیت بکند و ہمے عمل تنگی ردوم و تہا و انت بلے اگاں کسے گش ایت کہ
”بشیر“ و شازی و تہا و اوشت یے آتکک و بشیر و تارا Repeat کنگ و انت“ تہا اے
دانک و تہا و حج شک نیست کہ سب ہمیش بہ بیت پرچا کہ بیدار و اے گم و را دیم و نہ برتگ و
اے انگت و تی کو کی رنگ و ذروشم و انت بکند و بیدار و تی شازی و تہا اے گم و را پہ
زانت یا پہ مہلوک و ہاترا و ہمے کچ و کساس و داشته و منی ہیال و ہمے چیز و بیدار و شعری
ردوم و را کین داشتگ۔ اگاں ناں تہ منی کسانیں ہیال گش ایت کہ بیدار بے کساس برز
شک ات ہمکس برز کہ اود و لہز انک و دگہ ”نظام شمسی“ Solar System یے بوتگ
ات چو کہ فیض صاحب ہمے بارہ و گش ایت۔

کچھ عشق کیا ، کچھ کام کیا
 وہ لوگ بہت خوش قسمت تھے
 جو عشق کو کام سمجھتے تھے
 یا کام سے عاشقی کرتے تھے
 ہم جیتے جی مصروف رہے
 کچھ عشق کیا ، کچھ کام کیا
 کام عشق کے آڑے آتا رہا
 اور عشق سے کام اُلجھتا رہا
 پھر آخر تنگ آکر ہم نے
 دونوں کو ادھورا چھوڑ دیا

قول ء فیض صاحب ء عشق ء ہمے منزل ء سر نہ بوگ ء سبب ء واجہ بیدار ء
 شاری گش ء یک رنگی ء Repeatation ء شکار انت گش ء آئی وتی راہ
 گار گرتہ ء ہمے پندانی (فاصلہ ہانی) اے نیمگ ء آنیمگ ء چرگ ء انت ء ہمے سبب
 انت کہ تمایں بلندی ء شریاں ابید آئی شاری ء تہا ہما جھلائی نیست کہ نوں بوگ
 لوٹ ایت۔

مبارک قاضی ء شاعری

مبارک قاضی ء شاعری مے ہما کھا عنیں لبرانت ء ادیبانی وت گرین گپ ء جورین ء بے ریائیں جواب انت کہ آھاں وت چیزے نبشنگ ء سازگ ء بدل ء مدام گشت ء گشت کہ بلوچی زبان ء ادب ء اوشتے (جمود) اتکہ۔ بلے ارمان کہ مے گورا بٹاک جنوک بازانت بلے نقد نیست۔ پمشکا ہج شاعری ء قدر ء قیمت زا نگ نہ بیت ء ہج شاعرے ء مقام ء مرتبہ لبرانک ء ادب ء تہا تاں تنگی زا نگ نہ بیت۔ مے زبان ء ادب ء ہر کس وتی عمر ء عہدہ ء برورد ء ورگ ء انت ء بس۔

قاضی ء شاعری ء چھاپ ء شنگ بیگ ء رند دل ء ہست ات کہ چیزے آئی شاعری ء بابت ء نبشنگ بکناں ء بگشان۔ بلے مردنی من ء دو چیز ء موکل نہ دات۔ یکے و اے کہ قاضی ء من ء سنگت ء نبیل یے نہ لیکت ء وتی کتاب ء چھاپ کنگ ء چن ء لانج ء و ہد ء گوں مانج وڑیں شور ء صلاح یے نہ کت پرچا کہ برز ء سوال مے درہن نوک نویسوکانی مسئلہ ات ء دومی اے کہ آئی ء گوں وتی شکلیں دست ء دلاں پما وتی کتابے ہم شات نہ کت۔ بلے گوں من دگہ شومی یے ہست۔ دانکہ من شرء شرمگوشاں من ء آرام ہم نہ یت۔ ء ہمے بے آرامی اے مضمون ء علت ء سبب انت۔

بازیں سنگت ء بیلانی ہمے خیال ء لیکہ انت کہ قاضی ء شاعری ء عطاء ء دروشم ء رنگ گندگ ء کنیت بزاں قاضی چہ عطاء متاثر انت۔ بلے اے درگت ء من بار بار قاضی ء عطاءئی شاعری ونت ء چشمیں ہج چیزے نہ دیست ء نہ مارت دانکہ من

بگوشاں قاضی چہ عطاء متاثر انت۔ ہاں قاضی عطاء یک ہو ریں ربیدگ یے (قدر
مشرک) ہست آ اے کہ دوئین وتی عہد و تی زندگانی ع سک مشہور و نامدار بوتگ
انت و اے درگت و قاضی چہ عطاء ہم دست یے دیما شانیت و اے قاضی و وتی
شعری کمال انت۔ ہے کمال و من و لا چارکتہ کہ من چیزے بہ نویساں مضمون شمسے دیما
انت۔ اصل ریاشمے وانوکانی انت۔

مبارک قاضی و وتی شعری رنگ و دروشم یے۔ وتی ڈکشن یے۔ لہزانی چنگ و
مچ کنگ، آہان و گچین کنگ و آہان و کماگ و گرد و بند و گیک و وتی وڑ و ڈول یے۔
قاضی و وتی شبین و چہر انت۔ وتی ترکیب و وتی علامت انت۔ قاضی چہ کس و اثر مند
نہ انت۔ قاضی و شاعری و وانگ و رند ہے معلوم بیت کہ آرا کہنیں شاعری و
باز مزین مطالع یے گون انت۔ ہمیشی آئی شاعری و را شیر کن و نامدارکتہ و داں
کلاسیک و حد و رسیدہ۔ من گوں جزم و گوشان و سد کاں کہ انچو قاضی و شاعری شیر
کن و نامدار انت کسی شاعری نہ انت۔

مبارک قاضی بن اصل و گال بزاں غزل و شاعر یے یلے کہ آئی ڈولدارین
نظم و لپہ پر بستگ۔ بلے آئی غزل وتی مٹ وت انت گال و غزل گوں قاضی و ہنچو
مساعی و سنگت انت گشے غزل وت کیت و قاضی و را پرمان کنت کہ من و ہنچو بستگ بلکن
غزل و (آمد و) یک دروشم یے پہ شاندر انت بچارت و ہمارت۔

کیف نوشاں خمارباں بلکین

من گنوکاں کہ سارباں بلکین

سرجناناں وتی شوہاز و من

روچے گوں تو دچار باں بلکین
چندنیں زلفاں انچو تاب مدئے
راہ ء گیوار ء گارباں بلکین
زندگاں پر تو شعر پر بنداں
تنی گنوکاں شمارباں بلکین

ہے رنگ ء معلوم بیت کہ قاضی بلوچی گال یا غزل ء را کہ آگوں مشکل پسندی ء
بنا بوتگ آرادیمابرگ ء انت۔ پکندے آرا آئی منزل ء برسینیت۔ من گوشاں بلوچی
شاعری ء قاضی ء شاعری یک الہیں چوٹ یے (Turning Point) کہ چودا
بلوچی شاعری وتی اصلی راہ ء کپیت ء دیمیا گاماں جنان ء روت۔ لہتیں دروشم پہ شماندر
انت۔

تنی مسکیں سر شوداں بیارنت
گوں سر گواپاں شوراں من
نوش کناں شہدانی بدل ء
اندوہانی جوراں من !!

ہر ساہ میت یے ہر جاگ انت کفن
ہر جون مانثے قبر ء پہ کئے بکوچاں

اے دھر ء بے مرادی گنجے پہ بے مراداں

من پہ مرادزندہ ہر سوزماں ترھینگ

اے گلہء براں پہ کئی دادء پتر ء
کہ مہر وانے ء منی مہر ء بدی کنگ

(۳)

من ء تئی زعفرانیں یاتانی مہر ء بو
بادمانے غمانی شہر ء چہ دیر نیلنت

چاگرد ء پیر زوانت ہے رنگیں جاوڑے
اے زندمان چو کینسر ء نادراھے ء زریت

چہ وت ء کم تر مہ لیک کم دسترس ء
مردم ء پہ بوچی ، ٹالے کار بیت

من اگاں بگوشاں کہ گال یا غزل فارسی ء اردو ء چہ مئے گورا تکہ ء بلوچی ء داخل
بو تک ء اے تہر ء را ایشی اصلی ء روایتی درو شم ء مبارک قاضی بشتنگ کرتگ ء کنگ ء
انت تہ منی خیال ء ایشی تہا چ وژین قیل ء قال یے نیست ۔ من مبارک ء جہمین
شاعری ء تہا یک ء دو غیر جمالیاتی ء بدو لیس لہز (Unesthatic Word)
دیت کہ گوشان ء گران ء نہ وش لگ اتنت ء غیر شاعرانہ لہز اتنت اگاں نا گلین

شاعری گوشے لعل ء یا قوت انت کہ کما تک انت مروارد انت کہ لحم لحم رچگا انت ء کمین
 انت کہ نرم نرم ء کشیت ء آپریچ یے کہ گول و شین زیملان رچان انت روت۔ لہتیں
 شعری دروشم بکندات۔

تو کہ شنگین ء مہراں مسکین
 سہب بیگاہ ء ترانگ ء گیجیت
 مارا تنی کوشین زانروں گیر انت
 سرکہ سرجاہ ء ترانگ ء گیجیت

بیا او پری رواجین مہناز پن ء کہ
 چو عومر ء من مروچی پہ تو زباد میانتگ

چارت من دل ء جہلانک بلے
 آھے من پہ وت در گیتک نہ کت
 لوٹت کہ وتارا وت بکشاں
 چاہ یے من پہ وت در گیتک نہ کت

دل تلوسیت پہ چندنیں بیگاہے ء زریت
 انچو کہ کارواں پہ گلین راھے ء زریت

تئی ہمیں لاڑگانی بچکنداں پادے پادے تک
 مئے ہمیں بزگانی بھتے ء لکیرنالیٹ
 مبارک قاضی ء شعرانی تہا شعریت سک بازانت۔ منی خیال ء انچو شعریت کہ مبارک
 قاضی ء شعرانی تہا است ہج شاعرے ء شعرانی تہا نیست ء مبارک باز کسانیں
 تزگانی (بحرانی) تہا باز ڈولدارین ء بمعنائیں شعرگوشت۔ منی خیال ء اے مبارک ء
 کمال انت کہ انچکین کسانیں بحرانی تہا چشین بمعنائے ڈولدارین شعر پر بندیت دگ
 شاعرے ء را اے کمال نصیب نہ انت۔ اے جہت ء لہتین شعری دروشم پہ شاندر
 انت۔

ساہگ ء نیست انت وفا
 چوش دیوار ء نہ زانت

تئی غم ء تیر ء نشانگ چہ کجا
 کئیت اے ساہ گرین ترانگ چہ کجا
 پرس چہ زانت ء کتاب ء تاکاں
 زانگ ء زرتگ نزانگ چہ کجا

شانتل ء مرچی ستگ انت بانزل
 سئیل کن باندا کبیر ء باندا ء
 تو منی ہم نفس چو ساہ ء وڑ ء

چچو نزیك ۽ ڊیر ۽ باندا ۽
 مارا پر مھرین دیدگاں گوں بچار
 یکے آں صد هزار باں بلکین
 یکیرے جُست کن چے انت لوٹ دل ۽
 پیرگ ۽ بے توار باں بلکین

۽ روج مرادانی چیر انت
 تنی جیگ ۽ چموکین لاس ۽ تھا
 تووهدے منا یلدا ۽ شت ۽
 اے زندگوزیت و سواس ۽ تھا

شہر ۽ ہر شرنگ ۽ بخشائے دل ۽
 چو واقاضی تنی گریبی گار بیت

نوں چیزے گپ مبارک قاضی ۽ نظم ۽ لپہ آنی بابت ۽ ہنچو کہ من برزا گوشنگ کہ
 مبارک قاضی ۽ بازین ڈولداریں نظم ۽ لپہ پر بستگ اے دانک ۽ تہا جج شک نیست۔
 آنی لپہ ۽ نظمائی تہا خیال ۽ یکوئی، فکر ۽ نوک ۽ پتا کی ہے ڈس ۽ دنت کہ آچہ وتی عہد ۽
 بے ترانگ نہ انت۔ چو کہ آئی نظم چوں بہ سہڑیناں دل ۽، عاقبت، راہرو، پگاھے ۽،
 ہورین جاور، وتی مٹ وت انت۔ بلے من قاضی ۽ نظمائی تہا فکری ناہنگی یک
 دروشے یے ہم مارتہ کہ آئی نزوری انت۔ بکندے شہام چیزے مرت ۽ مارکن ات

ءگوں من ہمپتا ک بہ پت۔ آ اے کہ قاضی وتی نظمائی تہا گوں دو فکری جاورا دچار
انت یک نیمگ ء آ وتی نظم ”کلیشن کوف“ ء تہا گو شیت کہ۔

منی پت!

تو کہ وہدے چہ دیاراں دور سریں کائے

دل ء بلکن بہ چھیردے

پہ وتی بیچ ء من چے بیاراں

کسانیں ریڈویے

یک ٹیپے؟

یک جاپانی لیپو کے

دوسوٹر

یک قلمے؟

چشمے

یک راڈو گزیالے گوں جوانین بیچ ء پوشاکاں

بلے، منی پت

چے بری وہدے کہ تو پہ سر گرے ملک ء

روئے درملکی بازارا

بکندے تہر تہرین دروشماں

بے حال مہ بے اچ من

کہ اے زندگی

تئی بیچ ء راتھنا یک کلیشن کوفی درکار انت

بلے دوہمی نیمگ ء وتی نظم ”آس دے تو پک ء“ ء تہا گوشت۔

ہمسفر ماہ ء موسم بدل بیتگ انت

دید برگشتگ انت چم بدل بیتگ انت

تواول تیر ء پتنگ ء تو ار ء شמוש

مہیگ ء تئی وشی ء غم بدل بیتگ انت

روح ء گپ ء بکن

ماہ ء گپ ء بکن

ء دگہ باز

بوت کنت قاضی ء حالت مارتگ انت ء نبشتگ کرتگ پرچہ کہ لبز انک زند ء آدینک

انت۔ بلے من ایشرا نزوری بز اں فکری نزوری یے لیکاں چہ شہا ء خاصین صورت ء چہ

مبارک قاضی ء پہلی لوٹاں کہ من ء کستر بلیک ات ء پہل بکن ات۔

زاناں زانگوں سٹنگ

ماہتاک ”بلوچی“ ءِ آزما تک نمبر منی دیما انت وانوکانی ہد مت ءِ اے دست بندی کنگ لوٹاں کہ من آزما تک نمبر ءِ بلوچی نبشتا تک ءِ آزما تکانی سر ءِ چندے گپ ءِ تران کنگ لوٹاں۔ اُمیت داراں کہ شُما منی ردی ءِ کمی آں در گزر رکن ات۔ آزما تک نمبر ءِ ٹائٹل سادگ ءِ زیبا انت۔ شو نگال شرانت کہ آئی تہا کُمک نہ کنگ ءِ گلگ مان انت۔ واجہ عبداللہ جان جمالدینی ءِ نبشتا تک ”بلوچی آزما تک ءِ دیروی“ شرانت اے انگت شر تر بوتگ ات اگاں کلتیں بلوچی آزما تک نویسانی گلا ءِ ستا ءِ پڑمہ بوتیں پرچا کہ نبشتا تک ءِ تہا ابید آزما تک نیسانی سپت ءِ دگہ ہج مان نیست۔ باندو ہمیش ات کہ واجہ ءِ بلوچی آزما تک ءِ ردوم ءِ ہمک دور ءِ آزما تک آنی دروشم یے پیش بہ داشتین ءِ آوانی شری ءِ ہرابی آنی سرا بحث ءِ بکتیں۔ بلے گندگ ءِ انچو کیت کہ واجہ کس ءِ ناراض ءِ دل گران کنگ نہ لوٹ ایت ہر دین رو ءِ ریاء گپ کیت گڑالم ءِ Quality پشت نہ کپیت۔

غوث بہار ءِ نبشتا تک ”آزما تک چئی ءِ“ بابت ءِ منی مارگ ایش انت کہ انچو واجہ ءِ نبشتا تک ءِ لوٹ ہمیش انت کہ آئی ءِ نبشتا تک ءِ بندات چہ آزما تک ءِ تعارف براں Introduction ءِ بہ کتیں بلے آئی ءِ ردا تک ءِ (منی مطلب اد ءِ Eassy انت) لوٹ ءِ گزاراں نابلدی چوش پیش داشتگ کہ آئی ءِ آزما تک ءِ بندات بے سبب ءِ علت ءِ چہ نامیات ءِ جدلیات ءِ کنگ۔ اے کرد آئی ءِ نزاجو کاری ءِ پد رکت۔ ہمے رنگ ءِ نیسان ءِ واجہ ارمان کنت کہ اے وھد ءِ آئی ءِ گور ءِ بیدے چہ

غنی طارق ءِ ”جلا ر“ ءِ دگر آ زمانکانی یک کتاب یے ہم نیست کہ آ کچھ نہیں مضمون یے
 نیسگ ءِ قابل بہ بیت گوش ءِ کہ ولجہ ءِ کر ءِ اگاں آ زمانکانی کتاب بُو تین تہ باریں
 ولجہ ءِ لیزانی چے لال ءِ گوهر پنائی سر ءِ نقش کنگ ات بلے من ءِ ارمان ہمیش انت کہ
 ولجہ ءِ ”جلا ر“ بابت ءِ ہم ہج نہ گوشنگ ءِ نبشتا تک نیسی ءِ بابت ءِ وتی نابلدی ءِ پہک پد ر
 ءِ سہراکتہ۔

سندھی آزمائک ءِ بابت ءِ پہلی لوٹاں کہ اے ترجمہ یے۔ آزمائک نمبر ءِ اولی
 آزمائک ”مکسک ءِ مرک انت“ کہ آرا ولجہ نعمت اللہ گچی ءِ نبشتگ کنگ۔ اگاں کے
 آزمائک ءِ ٹائٹل ءِ پدا دب ءِ تھا چہ ولجہ ءِ نام چہ واقف بہ بیت تہ لم ءِ ہمے اُ میت
 کنت کہ ولجہ مکسک ءِ حوالہ ءِ باز مزنیں گے جنت بلے آزمائک ءِ ہلینگ ءِ رندھے
 ظاہر بیت کہ ولجہ ءِ بس مکسک جنگ۔ اے آزمائک ءِ تیکنیک ءِ ہم نہ انت۔ ولجہ گپ
 ءِ بندات ءِ چہ مرک ءِ کنت۔ بلے ساہ ءِ نہ کش ایت دیم تر ءِ قلم ءِ چست کنت عینک
 بزاں چشمک ءِ شرکنت۔ نون وتی جوش ءِ جذبہ ءِ گپ ءِ کنت بلے مکسک آئی ءِ جذبہ ءِ
 پرش ایت۔ پدا مکسک ءِ ساہ ءِ گپ ءِ دل ءِ بیوگ کنگ اے دراہ غیر آزمائکی بلکن ءِ
 غیر لیزانکی تران انت۔ داں اے ہد ءِ کہ ولجہ مکسک ءِ کش ایت ءِ مار ایت کہ آرا بس
 گوں وتی لاپ ءِ کار انت۔ ناں آزمائک ءِ بندات ہست ءِ ناں کلا ٹکس مان انت ءِ
 نے کہ پلاٹ گندگ ءِ کیت ناں علامتی آزمائک یے ءِ ناں کہ ابہام درابیت۔ نون
 وانوک وت فیصلہ بہ کن انت۔ کہ چی ءِ؟ رد ءِ بند ءِ لحاظ ءِ دومی آزمائک سرکاری
 ملازم ءِ واب ”ولجہ م۔ ا۔ بادینی بیگ انت۔ ٹائٹل وت گوش ایت کہ تہا ءِ مواد چے
 بیت ءِ پدا ولجہ گپ ءِ بندات کنت چہ ”آ“ ءِ۔ بلے کے دیماسلیم ءِ نام ءِ گپت کہ

اے منی نزع تیکلنکی رومیے کہ واجبہ فنی نابلدی ء نشان دنت دیمتر اولجہ پیش دارایت
کہ سلیم ٹرین ء لیٹ بوگ ء سبب ء واب گندایت بے رد ء ریزگیں چیز آئی ء واب ء
کایت ء چرے بے ربطی آں (رد) آزمانک کارھج پیش داشت ء ثابت کت نہ
کتت بید چہ بے ربطی ء۔ چوش کہ جاگہ ڈپٹی کشنر بیت گوں ملاقاتی آں شرمیل ایت
ء جاگہ بے سبب ء ملاقاتی آں حج نہ کنت۔ جاھے ء افسر لیویز ء لبیس ء انت۔
جاھے ء افسر زبانیں جنک یے جاھے ء بکتر بند گاڑی ء سوار انت ء الس ء سر ء تیر
گواری کنت ہمے تیر وار تگیں الس پٹا ء پیاز ء گونی بنت۔ پد ء الس کیت۔ نان ء
پیاز لوٹ ایت۔ چرے جملہ آں واجبہ حج Establish کت نہ کنت۔ انچو گندگ
ء کیت کہ واجبہ ڈپٹی کشنر ء کردار ء چہ واقف نہ انت۔ منی خیال ء آزمانک نیسی ء اصلی
لوٹ ہمیش انت کہ آزمانک کار ء را کردار ء باز جھلیں نفسیاتی مطالعے ء گوں بہ
بیت۔ بلے ادء حج گندگ ء نیت۔ ہمیش کا من الیش را آزمانکے نہ لیکان۔ نون دیم ء
انت واجبہ بیگ ء آزمانک ”منی دوست“۔ آزمانک ء بندات ء واجبہ ہمے رنگ ء کنت
کہ گوشے آ مزاحیہ مضمون بزاں و شخندے نیسگ ء انت۔ بلے کلائکس ء واجبہ ہمے
پیش دارایت کہ کچک ہامیتگ ء گندہ کاری ء نہ من ایت بلے ہامیتگ ء انسان گندہ
کاری ء گندنت ء وتی چماں بندانت۔ داں اے ہد ء کہ کچک گندہ کارانی دست ء
جنگ بیت ء واجبہ بیگ چہ یک شتریں دوستے ء زبھر بیت۔ بلے واجبہ بیگ ء راا
معلوم بہ بیت کہ سگ ء گندہ کاران ء پے اے گی ء تنگ نہ تنگ کہ آ گندہ کارانت بلکنہ
اے گی ء کہ آسگ ء نزیک ء در آ مد بوتگ انت ء المی نہ انت کہ در آ مد گندہ کار
بنت۔ آزمانک چہ انسانی سماج ء فطرت ء (Nature) ڈن ء چیزے۔ ہمیش کا واجبہ

ہیک ء صلاح دیاں کہ انسان ہم آزمائشانی شتریں کردار بوت کن انت ء بنت
 آزمائش نمبر ء چل ء ششمی تاک ء واجہ اکبر بار کزئی ء آزمائش ”گل روک“ انت
 ایشی اینکس دراج کشی ایش راجہ آزمائش ء پٹر ء وت در کنت ء ناولٹ ء نیک ء کار
 ایت۔ واجہ چہ گل روک ء کردار ء وتی آزمائش بزائ ناولٹ ء بندت ء کنت۔ پد ء
 گل روک ء چاگرد بزائ اپرٹن ء منظر ء کش ایت۔ اے منظر کشی ہمکس دراج کش
 انت کہ یک وهدے وانوک گل روک ء دل ء بارت۔ بزائ گل روک گار بیت۔ نون
 واجہ چرچ ء پد ء مسیت ء ملاہانی گپ ء جنت کہ آزیاتی گندگ ء کاینت۔ گپ شتر
 انت بلے گوں آزمائش ء بزائ ناولٹ ء ہم دپ نہ انت۔ ہمے بے پاندگیں گپاں رند
 واجہ وت گوش ایت کہ ”ہو! من گل روک ء بابت ء گپ جنگ ء اتاں۔ مطلب
 بندیک ء سرگارانٹ ء آزمائش نہیں گوں من تپاک انت۔ پد ء بے سبب آزمائش
 نہیں وتی بابت ء گپ کنت۔ دیمتر ا زورمان کرتگیں کردارانی دل چسپیں ڈائیلاگ
 شرانت بلے زیاتی انت۔ گل روک ء کردار دگر رندے پشت ء روت۔ نون پد ء گل
 روک ء کارایت۔ سیاسی جیڑہ ء تہا گل روک ٹپی بیت آزمائش نہیں ء راگیش
 تردوست بیت۔ واجہ ء باز قصہ یک جاہ کنگ انت۔ ناولٹ ء حساب ء بازیں
 کردارے زرتگ انت ء گوں کس ء انصاف ء نہ کنگ۔ ناولٹ ء کلائمکس خاص نہ
 انت۔

دیم ء انت ”مردانگی ء شکست“ کہ واجہ غنی طارق ء نہبتگ۔ واجہ غنی آزمائش ء
 بندت ء چوش کنت کہ اولی برا آ گوں یک وش رنگیں جنکے ء دچار کپ ایت۔ آئی ء
 رنگ ء گلام بیت۔ پدا دومی بر ء دچار کپ ایت ء ٹیلی وژن ء کسمائک آہان ء

نزدیک کارایت۔ ہر دو با گچہ ء ملاقات کن انت۔ عہد ء پیمان بیت۔ بلے آبران
 مردین ء کردار و ہدے وتی لوگ بانک ء گندیت جدا آئی ء عہد پرش انت ء آچہ
 پھوک پد ء جنوزام ء پد ء کسی ء آرگ ء بیچ ایت ء ایش راوتی کردار ء مردانگی ء شکست
 گوش ایت۔ اے شکست مردانگی نہ انت بلکنہ انسانی نفسیات انت ء یک ناریلین
 انسان نے ء نفسیات ہے لوٹ ء کنت۔ اے موضوع ء سر ء باز نیگی بوتگ ء
 گوش ء اے فلمی داستانے۔ واجہ غنی ء جاگہے آزمانک ء راجنس ء نیمگ ء آورتہ
 بلے درابیت کہ آئی ء پہ نازانتی چوش کنگ ء اگاں آئی ء پہ زانت چوش بہ کتیں تہ بلکنہ
 اے آزمانکے بوتیں۔ واجہ عزیز بگٹی ء ”منزل“ الم ء چند مردم ء منزل بوت کنت۔
 بلے آزمانکے صحیح صورت ء نہ انت۔ واجہ عبداللہ جان جمالدینی ء ”پہلیں مہر“ انت کہ
 آ پہلیں مہر یے المنا بوت کنت بلے آزمانک ء تب ء دیم ء نیست۔ واجہ آزمانک ء
 چوش بگیج کنت کہ ”جیند وتی تنگیں گس ء تہانشت ات ء گوں وتی کتاب ء کاگداں سر
 ء چیرات ”نون کہ من وتی بانک ء گوں کر تگیں قول بر جاہ داشتگ اوں۔ طالب علمی ء
 روچان ء پہ شری گوازینت ء نزدیک انت کہ چہ تہران ء یونیورسٹی ء ڈگری بہ گراں۔
 جیند نوکی وتی ہراں ء شروع کرت ات کہ۔۔۔۔۔“ نون جیند گوں کے ء گپ ء
 ات۔ صحیح معلوم نہ انت۔ باندانت کہ آزمانک چوش بگیج بوتیں کہ ”جیند وتی تنگیں
 گس ء نشت ات کہ فلانی اٹک“ ء نون گپ دیم ء بہ شتیں۔ رند ء واجہ ”جیند“ ء جاگہ ء
 ”آ“ ء ”من“ کار مرز کنت کہ اے تیکلنکی بنیاد ء روانت۔ دیما واجہ بیاں کنت کہ
 جیند پہ ہانی ء مہر ء ہاتر ء ڈلیوری ء ویل کنت ء تہران یونیورسٹی ء وانیت بلے ناگت
 ء ہانی گار بیت۔ پرچا؟ اے پو نیست۔ پد ء ہانی ء گم آں جیند زانکارے جوڑ

بیت۔ نوں ہانی کیت ء جیند ء گوش ایت من تی آں۔ ہانی ء جیند ہر دوئین کریکٹر
 ولبہ ء پینٹ نہ کنگ انت ء ناں کہ آہانی چاگرد ء شری ء پیش داشتگ۔ جاگہ ء قصہ
 دیم ء روت جاگہ و اتر بیت۔ ہانی ء ناگت ء گار بوگ ء پد ء آئی ء دار ابوگ کلاٹکس
 بوت نہ کنت۔ اے درائیں ہر ولبہ ء آزمانک ء راجہ تیکنیک ء ڈن کش انت۔ اکرم
 صاحب خان ء ”ندکار“ ء بابت ء عرض ہمیش انت کہ اگاں ولبہ ء راگوں اکیڈمی ء
 شنگجاہاں گلک ہست تہہ آردانک (نثر) ء صورت ء وتی مقصد ء شرتزدیم ء آورت
 کنت ناں کہ آزمانک ”ندکار“ ء صورت ء۔

بیات عصمت جمال دینی ء ”مہر پہ بھاگت نہ بیت“ ء چاریں ولبہ ء آزمانک
 چوش انت کہ آزمستانی روچے ء ہور ء جمبر ء موسم ء چہ لوگ ء درکپ ایت۔ کاگدیے
 گندایت ء وان ایت۔ کاگدیے راجی نامی میں جنک ء دست نبشگ انت آ ء وتی
 دوستی ء مہر ء گپ ء جنت ء معشوق کہ آھڈ ء گوشت ء بنی آدم یے آئی بے مہری ء گلگ
 ء کنت۔ بلے انگت پرانی مہر ء مرایت۔ دومی کاگد آئی ء نہ گندگ ء پد ء وتی سر ء ووت
 دشی ء زہری ء گپ بزاں راجی یک نیمگ ء گلگ کنت کہ آئی ء معشوق آرانہ لوٹ
 ایت ء پد ء گوش ایت ”ہاں! تو من ء وار وار ء سوچ کن ءے کہ من شہ تو زہروں“
 اے Contradication یے۔ چاریں کاگد ء راجی گوش ایت کہ آنا وانندگ
 یے بلے آئیڈیل یے دارایت ء کاگد نبشگ کنت ء پد ء وتی آئیڈیل ء یک بنی آدم ء
 درو شم ء گندیت ء بس۔ ہمکس فرق مارایت کہ آئیڈیل ء چماں دردماں انت بلے بنی
 آدم ء چماں شوخی۔ منی حیاں ء ناوانندگ اول و آئیڈیل نہ دارایت اگاں بہ دارایت
 ہم گوش ایت ناں، ء آئیڈیل ء ولبہ انچو بیان کنت کہ گوش ءے راجی ہج صورت ء

ناواند گے بوت نہ کنت۔ اے ہم زانگ نہ بیت کہ نبشتگ کنوک دردِ نما سگ انت یا
 شوخی ء۔ گڈی کا گد ء راجی وتی معشوق ء سور ء پیش دارایت ء گوش ایت کہ مہر پہ
 بھاگت نہ بیت۔ وجہ ہمی ڈائیلاگ ء گوں آزمانک ء ہلین ایت کہ ”مہر پہ بھاگت
 نہ بیت“ حالانکہ مہر پہ بھاگرگ ء گپ آزمانک ء تہا نیست۔ بلکنہ مہر پہ مہر لوٹگ بوتگ
 اے دایک مارگ کرزایت کہ کاگدانی بزاس خطانی دروشم ء وجہ ء یک قصہ
 Develop کنگ لوٹ ایتگ۔ بلے اے کاگدانی رد ء بند چوش نہ انت کہ
 آزمانک ء کلائمکس ء نیمگ ء بہ برانت۔ اللہ بشک بزدار ء ”مستر ء لنگڑی“ شتریں
 آزمانک یے انت۔ وتی چاگرد ء عکس ء پیش دارایت۔ فضل خالق ء ”جرگہ“ شتریں
 محمد ء بوتگ ات اگاں وجہ ء ایش را کردار ء ء چہ بیان پکنا یختین۔ بلے خیال شتر
 انت۔ منی جند ء آزمانک ء بابت ء ایدگہ سنگت بہ گوش انت۔ صبا دشتیاری ء ”روز
 گار“ آزمانک نمبر ء شتریں آزمانک انت کہ ہمک جہت ء سرجمیں آزمانک یے۔
 تاج محمد طائر ء ”زند ء پاسبان“ گوں آئی ء Theme ء ٹکروارت۔ یک نیمگ ء آ
 پولیس ء رازند ء پاسبان گوش ایت ء دوی نیمگ ء ایر جنت۔ ء تاج محمد طائر ء کے ء
 گوشگ کہ پولیس زند ء پاسبان انت۔ ہمی نازانتی پدر کنت کہ آ آزمانک نیس ایے
 بلے مشاہدہ بزاس سیل کنگ ء گندگ ء چم ءے تزانت آوت لاش ء گندایت بلے ہج نہ
 کنت ء وتی ذمہ داری ء نہ مارایت۔ ”آ“ ء چہ منی مراد آئی ء مشاہدہ کنوکیں کردار کہ
 یک رنگ ء آزمانک ء ہیر و انت۔ آئی کلائمیکس اخبار ء خبر انت بلے پہ نازانتی اینٹی
 کلائمکس ء نیمگ روان انت افسر ء رشوت ء عجیبیں رنگے ء پیش دارایت۔
 غلام محی الدین میار ”لب“ ء انچو نیس ایت کہ گوش ءے چہ لب ء بیک گراونڈ ء سرپد نہ

انت کہ بلوچی ء لب چچی ء گوش انت۔ دیما گوش ایت کہ وهدے گران ناز ء لوگ
 واجہ مشکلت ء روگ ء دو سال رند آئی ء لوگ ء تہ ء زندمانی ء ہمک وشی مان اتنت بلے
 رند تر ء ہشتک کنت کہ شش ماہ پیسے کا گدانی آئیگ بند بیت۔ اے دوئین دانک
 وتاراوت ردکن انت۔ پدے گران ناز ء لوگ واجہ ء سینزدہ سال لوگ ء نیایگ ء
 ہج سبب نیست۔ آزمانک ء ناں سر پر ء نان کہ بن۔ واحد بزدار ء ”مرگ ء پتر“
 شریں آزمانکے دیمتر ء تر نیگیں آزمانکانی وانگ ء آہانی سر ء گپ کنگ ء رامن الم
 نذاتنگ پمشکا آہانی بارت ء ہج نہ گوشک۔

آزمانک نمبر ء وانگ ء رند من ہمے مارات کہ بلوچی ء بس ہر کس قلم چست کنت
 ء نہیں ایت بلے وتی سر ء ہج ذمہ داری نہ مار ایت کہ گوں وت ء گوں بلوچی زبان ء
 انصاف بہ کنت۔ زانا آہانی دل ء ہمے دانک جھکیر انت کہ ایشاں کس نہ وان ایت ء
 اگاں وانیت ہم آلم ء نزانتکارے بیت دنیا ء ہج لہز انت ء ادیب وتی قاری ء بارت
 ء اتنکس بدگمان ء گمراہ نہ انت۔ بلے چوں بہ کناں کہ مئے نیسوک چہ وت ء ہم بد
 گماں انت کہ لہز انتک ء یک تہرے ء سر ء نہیں انت بلے آتہر (ضف) ء بابت ء
 کے زانگ ء رند نیسگ ء وتی ذمہ داری نہ لیک انت۔ بس نامانی واہند انت ء ہمے
 مئے لہز انتک ء زبان ء مستریں Tragedy انت بلے گڈ سر ء الم ء اے گوشاں کہ
 چہ صبا ء بندیک ء نیمگ ء آزمانک نمبر ء در کنگ یک شریں واہگے ء راسہرا کنت۔
 بلے واہگانی کجام بستار؟ واہگ و واہگ انت نیک بہ بنت کہ بد۔

لکھتیں جست

”بلوچی سیاہگِ راست نیہسگ“

وہد یکہ ماں بلوچی ء نیہسگ ء من ء چیزے لہز ء نبشنگ ء بازیں اڑ ء جنجال دیا اتک
انت ء پکر کنگ کپت بازیں پکر ء رند ہم و ہدے من ہج پوہ نہ بوتان گڑاں منی سر پیر
بوت ۔ ہج سبگ ء نہ بیت کہ نوں چے بکناں ء چوں چرے اڑ ء جنجالاں دتارا
در پکیشیناں ۔ اناگت ء وش بختی ءے بگوش ات کہ بلوچی ء مزین شاعر ء زانت کار ولہ
سید ظہور شاہ ہاشمی ء کتاب ”بلوچی سیاہگِ راست نیہسگ“ منی دست ء کپت ۔ اے
کتاب ء وانگ ء رند گوشے داں حدے ء منی سر تاک ء کپت بلے انگت ہم منی نابودی
ء منی املا (سیاہگ) ء تہا بازیں نزوری ء ردی یے ہست انت کہ آ منی نابودی ء
نازانتی ء شری ء پدر کن انت ۔

گوشگ ء مقصد ء مراد ایش انت کہ اے باز مزین کارے کہ اکیڈمی آل ہم
گوں وتی ہستیں وسائلاں گت نہ کنگ انت بلے سید ء گوں وتی لاگریں ہڈاں یک
ء تہنا اے باز بلاہیں بلکن ء نہ بوتلیں کارکتہ ء پیش داشتگ کہ آگوں بلوچی زبان ء
چکس جب داریت اے کتاب ء تہا سید ء نیہسگ ء رد ء بازیں اڑ ء جنجال گوں شری ء
کیشینگ ء پیش داشتگ انت کہ آھاں منی وڑیں بازیں نازانت ء سر پیر کنگ ء
آھاں ء سر بتگ کتہ ۔ پمشکہ اے وتی جاگہ ء منتگین حقیقت یے کہ اے باز
مزین علمی کارے کہ ہر کس ء ناکس ء کت نہ کنگ ات ۔ بلے بکندے اے ہم وتی
جاگہ ء یک کسانیں حقیقت یے بہ بیت کہ اے کتاب ء وانگ ء رند لہتیں سوال ء

جست دل ء کاینٹ کہ آہانی پسوالٹی انت ء بکندے چش یک علمی بحث یے
(Academic discussion) بنا بہ بیت ء بازیں اڑ ء جنجال در بکیشنت ء
سید ء اے بلاہیں بنگیجی کار دیما بوروت۔

منی حیال ء من اے دانک ء ادا بکیشیناں ء دیم ء بورواں کہ اے نقدییاں شر
گداری ء نہ انت بلکن ء لبرانک ء یک طالب یے جست انت کہ چہ زبان ء
زانتکاراں بوگ ء انت ء اے ہم بوت کنت کہ اے جست چہ بندر ء غیر علمی
(Un-acadenmic) بہ بنت پرچا کہ ہنچش کہ من پیسرا عرض کرتہ کہ من طالبے
آں زبازانت یے (Linguist) نیاں ء چہ گرائمر ء پھک نابلداں۔ ہمیشکا منی
جستان بلوچی لبرانک ء یک کتر ء طالبے ای جست بلیک ات ء ردی آں پہل بکن
ات۔ من یک برے پدا گوشاں کہ اے باز مزین کارے کہ سید ء زبان ء جہت کتہ ء
من نہ زاناں کہ بلوچی زبان، بلوچ راج ء راج ء منی وڑیں کم زانتیں مردم چون
چرے نیکی آں در کاینٹ ء سید ء کجام کجام کرتگیں کارانی تورواں زورنت۔

گہیں واجہ سید ہاشمی وتی کتاب ”بلوچی سیاہگ ء راست نیسگ“ ء اولی در
۔ آ ء ہشتگ کنت کہ ایٹی مستریں نیموں ایٹی انت کہ سرجمیں بلوچستان، ایران
، اوگانتان ء سندھ ء ہر سیں دیماں پل ء واڑ کرتگ ء چاری نیمگ ء نیلو میں زر
انت۔ اے ہر سیں ملک آں کہ بلوچستان ماں انگر ء گپتگ ایثانی تھاہے سیاہگ
کار مرد بیگ ء انت اے سیاہگ عربی سیاہگ گوشگ بیت پرچا کہ ماں عربی رھبند
انت ”واجہ ء گوشگ ء مطلب اے بوت کہ نہ ایوک ء بلوچی بلکن ء سندھی، فارسی اردو
ہم چہ عربی ء آئی رھبند ء“ سیاہگ ء اثر مندانت۔ ایٹی سبب اے بوتہ کہ آدور ء

باریگ ء عربی علم ء زبان زانگ بوته ہنچو کہ مرچی انگریزی علم ء زبان زانگ بیت یک
انگریز زانتکارے ء گوشگ انت کہ دنیا ء سراسلام ء سوب ء کامرانی یک کتاب یے
بزان قرآن ء کامرانی انت۔ تہ ہے سبب ء اے خطہ ء مردم لاچار بوتگ انت کہ آ علم
ء زبان آئی رھبند ء ہرپاں بزور انت ء وتاراچہ علم ء زانت ء راستی آں پوہ ء واقف
بکن انت ء پد ادین ء عقیدہ ء گپ ہم ہے زبان ء تہا بوتگ انت۔ پمشکہ ایٹی زانت
ء ایٹی بارہ ء معلوم داری گیش ترا لم زانگ بوته۔ ہے سبب انت کہ مے کہنیں شاعری
چہ عربی لہز ء قرآن ء آیت ء پڑ ء سر بیچ انت۔ اے چیزاں آدور ء شاعر ء راچا گرد ء تہا
عالم ء زانتکار منامینتہ ء ہے پیما ء ماں کہنیں شاعری ء شاعر ء بندات ء خدائے رسول ء
حمد ء تعریف ء رند، چار یارانی سپت کتہ گڑاں رند ء وتی مطلب ء گپ جتہ اے دراہ
زبان ء ارتقاء بہر انت۔ ارتقاء عمل ء زبان ء ماڑی ء را غیر محسوسین وڑے ء لیب ء
چہر لکیت ہے رنگ ء زبان ء اے ماڑی نوک بو ان ء وداں بیت روت۔ اے یک
جو انین ء شریں عملے کدی اے ماڑی سچہ ء ڈیرینگ ء نوک بندگ نہ بیت اے گی ء
کہ ارتقاء ردوم ء نام انت۔ ردوم وتی رنگ ء وتی وڑے نا معلوم طریقہ ء بیت۔
تہ گوشگ ء مطلب اے بوت کہ اے یک خرابی ء نہ بوتگ ہنچو کہ سید دیم ء روت
ایش را خرابی یے لیکیت بلکن ء اے شری یے بوتگ، اے گی ء کہ انسان ء ازل
(فطرت) انت کہ علم بزاں شریں قدراں (values) زوریت بیدے فرق ء
جست ء کہ اے کئی انت ء کئی نہ انت بلکن ء آگوں جزم ء گوشتیت کہ اے چیز آئیگ
انت پرچا کہ علم ء شری (values) دراہیں انسانانی ہوارین میراث انت چش
کہ

ز رنگ ء مارگ کسی میراث نہ انت

من چه تو یا تو چه من دست گپنگ انت

اے گپ ادا مارگ ء ز رنگ بہ بیت کہ اثر گیش تر پہ شری زورگ بیت ہنچو کہ اے عربی
ء سیاہگ ، رہبند ء زبان گوں مے زبان ء تب ء ہم دپ ء نر یک انت پمشکہ زورگ
بوتگ ۔ من تہ اے گوشان کہ گوں انگریز ء اید کہ دری قوماں بلوچانی جنگ ہے عربی ء
مسلمانانی اثر اتانی سبب ء بوتگ انت چش کہ

جن پرنگ انت ء حمل ء پسند نہ بنت

حمل ء ملک ء کاڑنمار چمیں دوست بنت

پشک اش لگ انت ء ناپگانی کنڈاش درانت

نے چم شودنت ء نے خدائی نام یے گران

نے دین زورانت ء نے نماز ء پسند کن انت

جن پرنگ انت ء مرداش بے دینیں کا پر انت

نے چم شودنت نے خدائی نام یے گران

نائی چانگالاں گوں مکساں ایر برانت

نوں کے ایش راد کہ معنی ء مطلب یے دنت آئی وتی رضا بلے شاعر ء لہجہ ء

گپ ء اندازوت گوشت کہ آ بھیڑ آروک ء خلاف ء چونیں جذبہ یے داریت شعر

وت پدرکت ۔

ولجہ کتاب ء دوہمی در ء نبشنگ کنت کہ بلوچی آب بزاں ہرپ درستی پیست

۶ پنچ انت کہ آیش انت۔ ا، ب، پ، ت، ٹ، ج، چ، ڈ، ر، ژ، ز، ث، س، ش، ک، گ، ل، م، ن، و، ہ، (ھ)ء، ی، ے، آدگہ آب کہ دوازده انت ما آیاں دور دئیں۔ چہ اے دور داتکلیں گالاں ”ث“ ح، ذ، ص، ض، ط، ظ، ع، ق، پھکی ۶ عربی آب انت کہ تھنا ماں عربی گالان کار مرد بنت دگہ سے آپ خ، ف، غ، انت کہ ماں ایشاں پارسی ۶ عربی ہر دوئیں شریدار انت۔ ماں بلوچی ۶ اے ہر دوازده ہیں آب کار مرزنہ بنت۔ ہما نہیں آب کہ تھنا عربی بیگ انت آیانی بارہ ۶ وچ گپ جنگ نہ لوئیت۔ بلے اے رند ۶ ماں عربی ۶ پارسی ۶ شریداریں سیں آیانی بارہ کمیں گپ جنین۔ پارسی ۶ ”ح“ ماں بلوچی ۶ ہر وہد ”ھ“ بیت۔ ک خشت، بخت، تخت، خاک، پختہ ۶ بلوچی بخت، تھت، ہاک، پھتہ، انت۔ البت لھتیں گال چہ گالور ۶ گرانی ۶ سبب ۶ چہ اے رھبند در کیت ا۔ ک ناخن ۶ بلوچی ناکن انت ”ناھن“ نہ انت۔

ولجہ دیم ترانہ شنگ کنت کہ اگاں پارسی گالانی تہا ۶ ”خ“ گوں ”و“ ۶ یکجا انت ۶ گال ۶ پنچ ۶ اتلگ ایشی ۶ میس بلوچی گالانی تہ ۶ گیشتر ”خ“ پھک دور دیگ بیت ۶ تھنا ”و“ زورگ بیت ا۔ ک خوش، خوشدل، خود، خواہش، ۶ بلوچی وش، وشدل، وت، واہشت پد ۶ فارسی ۶ ”غ“ ۶ مٹ بلوچی ۶ ”گ“ انت ا۔ ک ”بغل“ ۶ ”مرغ“ ۶ بلوچی بگل ۶ مرگ انت ا۔ ک مفت رفت، بلوچی رھبند ۶ گیتار مپت، رپت بنت۔

سید ۶ عربی Alphabet آنی تہا پست ۶ پنچ پہ بلوچی ۶ گچین کرتگ ۶ زرتگ ۶ نہ ”۹“ پھک عربی ۶ سے پارسی ۶ عربی شریدار ی آب یاں ہر پ انت آہان ۶ دور داتگ اے ۶ گیشنگین ہرے کہ سی ۶ ہپت ”۳۷“ آب یاں ہر پ عربی ”فارسی یاں اردو بیگ

انت۔ نوں وھد یکہ چہ بن ء دراہ منیگ نہ انت تہ لہتیں ء اے گی ء دور دیگ چہ معنی
 واریت کہ اے عربی یاں فارسی بیگ انت خاص پرے ہاترا کہ مئے راج ء
 ناواندگیں مہلوق ء آلہزیاں ہرپاں ء چہ وتی نازانتی ء ہمارنگ ء اداکت نہ کتہ ء توہما
 نازانتی ء رازورے یک مثالے جوڑ کئے ء زبان ء صاپ و سئلہ کنگ ء حوالہ ء مردمان
 ء زورگ پر مائے۔ منی کسانیں زانت گوشت کہ اے عقل مندی یے نہ انت۔ اے گی
 ء کہ ہمک لہز ء یک بنزہ یے (Derivation) بیت کہ چرا بنزہ ء لہز درکیت
 ء ہا بنزہ سی لہز ء حوالہ ء آئی معنی جوڑ بیت ء ہمارنگ ء گوں گرا نمر ء زمانہ ء حوالہ ء
 آئی گردان بیت نوں اگاں ماپہ زانت ہما لہزان ء دگہ رنگ ء یان گوں دگہ بھریاں
 نبشنگ کناں تہ آہانی تجہین معنی بدل بنت ء لہز بے معنی بنت ء آہانی بندات ء حسب
 نسب گار بیت پرچا کہ زبان ء ارتقاء عمل ء یک زبانے ء چہ دومی زبان ء لہز و ام ء بدل
 زرت ء ہمک لہز ء بنزہ یک خاصیں زبانے ای لہز بیت آئی خاصیں معنہ یے بیت
 تہ اے رنگ کنگ منی خیال ء چہ علم ء سائنس ء دور تچک انت کہ آئی نقصان سک باز ء
 درا انت ء پاندگ ء نازانتکاری ء وت سری انت ظاہر انت تئی راج ء مردم ہم زندہ بندہ
 بوتگ انت۔ آہان ہم اثر زرتہ۔ اثراں پرچا دور (Renounce) دئے آحقیقت ء
 راستی آں پرچا وتیگ (Own) نہ کئے؟ پرچہ چیزاں نفی (Negate) کئے ء نراجی
 (Nehlistic) رویہ یے پرچا دارے؟ پکر بکن ئے باریں اے غیر علمی
 (Un-academic) رہبندے نہ انت؟ جستہ چہ عاریتیں یلاں۔

ولجہ سید ہاشمی نبشنگ کنت کہ ”خ“ ”ف“ ”غ“ ء دور بدیت کہ اے بلوچی نہ انت ء
 آہانی بدل دگہ ہرپ است انت گپ و وتی جاگہہ ء راست انت بلے اے پیلہ یں

راستی نہ انت۔ پہلے میں راستی ایش انت کہ ماشرقی بلوچی یاں Dialect یے ہم
 داراں کہ آچہ ”خ“ ”ف“ ”غ“ پر انت۔ ماے گالواریاں بولی ء پُشت جت کنیں
 لبزانی اے مڈی ء دوردیگ نزا انتکاری یے نہ انت۔ بیدے چرے لہجہ ء لہزاں تو
 چوں پشت کپت کنئے؟ چوں شاہ مانے؟ پکر بکن۔ گدائے مانئے۔ ء پدا قدیمی بتل
 گوشتن ء شعرانی مڈی ء انوگیس لبز انک ء کجا کنئے کہ چہ ہے دور دا نگیں آب یاں
 ہرپاں پر انت ء نوں اے زبان ء بہر ء رگ ء روتگ جوڑ بوتگ انت۔ آھاں چوں
 چہ زبان ء سندے دوردی ء اگاں تو روچے چش کرت ئے۔ وت ہشک ء بے
 تاک نہ بے ء اگاں اے رھبند پہلی ء ہے رنگ ء زورگ بہ بیت تہ لبزانی اے مڈی ء
 (آسنگ مستقبل) چے بیت..... تئی وتی آسنگ ء مستقبل چے بیت۔ پکر ء

سمند ء بتا چین ء بچار۔ پہ درور لہتیں بتل ء شعر پیش انت۔ بتلے کہ
 عیباں چہ باسکاں در بکن

قدیمی شعر ء بندے

پہ شیفاں کوھیں چوٹواں عیب انت

ہے رنگ ء عہدی شعرے کہ

شے تراچے انت زیادھین افاراں جن ئے

یاں ولجہ عطا شاد گوشت۔

زرد ء مہ جیر و اھگ ء افارگ ء شמוש

بچکند گے ء گلاں پہ غمے گوارگ ء شמוש

ہے رنگ ء عطا ء نظم ”سریت“ ء دروشم یے بچارت

”اف یلہ دے منا“

کورے گندے نہ دست ء منی

تو گوشے من جہیں

چوں کپے باریں دست ء کہ ناں

اچ منا گیش بے ئے“

بیدار ء لچہ یے

آ سردر ء جان درا ، پادشپاد

زبہرانت چہ امروز ء نند ء نیاد

اے چوئیں انت باریں کجا اتلگ انت

کئی خیش ء عازیز کئی دوست ء سیاد

ہے رنگ بازیں مثالے کہ ادات نہ بنت

دیم ترا واجہ سید در آمدیں گال ء در ء تہا نبشنگ کنت کہ ”اکرار، اهد ء اشک

“ بنویس ات ء دیم تر واجہ گوشت کہ نام ہم کم کم ء اے رنگ ء ترینگ ء نبشنگ کنگ بہ

بنت محمد، محمود۔ حسن، ابد، رہمان، ء دگہ باز واجہ نوں محمد ء وتی معنی یے سید رنگ ء

نبشنگ کنگ ء آ معنہ ء نہ دنت۔ گڑاں شرتیر ہمیش انت کہ جندائے مہ زورت بلے نین ما

چوں چش کت کناں ء چشی ء مے کراچے پشت کپیت۔ منی سر پر نہ بیت۔ شماگاں

پسوے دیت مارا پوہ کن ات تہ بلے من و گوشاں کہ اے گپ چد ء دیم انت۔ لہز ء

معنی ء سیادی ہے؟ اے دور سریں راہ ء ہنچشیں ہند کیت کہ اودالہز انی معنی ء حسب

نسب ء بل وت لہز بے معنی ء گنگ بنت شماچے گوش ات شے سرا انت۔

بازیں سنگت نیسگ ء انت ء لوٹ انت کہ ماسیدرہبند ء بزوراں۔ ماہم ہے گوشان
 ء وهد ء ضرورت ہم ہمیش انت بلے چوں بزوراں بیدے چارگ ء تپاسگ ء چہاں
 مچ کناں بزوراں۔ الماشے پتو ”نا“ ء انت ہے دانک ء رو ء بیات گنداں کہ اے
 ”ء“ ء ”ء“ ء ”ء“ چے انت ء سیدایشانی بابت ء چے گوشتیت۔

وہدیکہ من نیسگ بناکت تہ من نزانت کہ اے ”ء“ ء ”ء“ ء ”ء“ چے انت من چہ مستریاں
 جست کت تہ آھاں سوج دات کہ اے اردو ء ”کا“ کے ”کی“ ء وڑیں لبزانت ء ہے
 معنی ء کارمرز بنت بلے وہدے مانیسیت ء ونت تہ ہے گپ دیم ء اتک کہ جاگہ
 جاگہ ء اے لبز ہے معنی ء نہ دینت گڑاں من ہیراں بوتان کہ اے چے انت ایشانی
 اردویاں انگریزی بدل چے انت۔ باریں اے Preposition انت یاں
 Conjunction انت۔ ہے درمیان ء ما واجہ سید ہاشمی ء کتاب ونت ء آئی
 وضاحت ء بیان ء رند ہے لبزانی معنی و مطلب مے دیم ء گیش ترصاپ ء ظاہر بوان
 بوت انت۔ چش کہ واجہ گوشتیت کہ اے جتا میں لبز انت ء ایشان ء وتارا ایک بزانتے
 بزیاں معنی یے ہست انت ء داں اے ہد ء و گپ راست انت ء سر ہم کپیت بلے
 وہدے کہ سید نبشنگ کنت کہ ”منا“ من ء ”نبشنگ کنگ بہ بیت تہ منی حیاں ء ادا“ ء
 جتا کین بزانتے نہ داریت شے حیاں چے انت؟

دیمتر واجہ سید نبشنگ کنت کہ ”ترا“ شمارا“ وتارا“ نبشنگ بکن ات کہ اے اید گہ رہبند ء
 راست گندگ ء نیانت نوں یک لبزے ء را یک رنگے ء دوہی لبز ء رادوہی رنگ ء
 نبشنگ کنگ ء علت ء قانود چے انت سید نبشنگ اصول ء رہبند پیش نہ داریت اے گی ء
 کہ منی حیاں ء زبان ء جہت ء یک لبزے ء را یک رنگے ء نبشنگ کنگ ء دوہی رنگ

ء نہ کنگ ء پرمان ء ہا ترا اصول ء قانون دالمی انت۔ بلے منی خیال ء اے جہت ء سید
ہاموش انت۔ شے خیال ہے انت.....؟

ہے رنگ ء سید ء وتی کتاب ء تہا نو کین لبر آرنگ ء نپیتگ انت چش کہ ہرپ یاں
الف بابائی واسطہ سید ء ”آب“ کار مرد کتہ و ہدیکہ بلوچی ء ساری ء ”ہرپ“ ہست
انت ء منی خیال ء ہے معنی ء شری ء دنت ء ”آب“ بلوچستان ء باز ہند ء دمگ آں
دگہ معنی ء کار مرد بیت۔ ہے رنگ ء سید کتاب ء ”وانگی“ گوشت۔ و ہدیکہ ہمروچی
گپ ”کتاب“ کار مرز بوگ ء انت ء ہر کس زانت کہ کتاب چیا گوش انت۔ گڑاں ”
وانگی“ پہ چیا؟ چریشی ابید جا گہہ جا گہے ء وانگی راست (صحیح) کار مرد بوت نہ کنت
۔ چش کہ ”منانوں کتاب وانگی انت“ گڑاں ہے بگوشاں کہ منانوں ”وانگی وانگی
انت“ ہے رنگ ء سید ء ”وتگوش ء مزدگر“ ء لبر کار بستگ انت۔ ”وتگوش“ ء جا گہہ ء
”ریڈیو“ کہ یک سائنسی ایجادے ء ہر کس اے لبر ء زانت۔ اے لبروت شرنہ انت
ء پدا سید گوشت ”مزدگر“ ء معنی مصنف، حاکم، حج، نون و لبر ہر کس ”مزدگر“ ء بوانیت
ہے معنی ء زوریت ء یا نکہ مزدگر ء مزدور ء معنی ء زوریت۔

اے گپ دراہ بحث ء تران لوٹ انت۔ گوشگ ء متلب ایش انت کہ سید یک انسانے
بوتگ ء آئی ایوک ء باز مردمانی کار کرنگ کہ ہر کس ء نا کسے ء کارے نہ انت۔ بلے پدا
ہم انسانے بوتہ پمشکہ چرائی ہم ردی بوت کنت ہنچش کہ چمادی بیت ء وتی ردی آئی
گرگ المی انت ء اے یک علمی رویہ ء پمشکہ بیائے ہے رویہ ء رد اے مناں کہ سید ء
یک بنیادے پما ایرکتہ نون اے بنیاد ء دیما براں۔ بیات ہے جستھانی سرا پکر کنیں ء
چاریں اگاں ایشانی تہا ردی یے ہست تہ ہے کمیں ردی آں گرین ء وتارا بے میار

رزان ہند

کنیں پرچا کہ بنیادیاں مفروضہ (Theory) ءِ سراکار کنگ بیت ءِ آرارنداراست
 ثابت کنگ بیت۔ ایشی سراکار کنگ ءِ ایش راراست ثابت کنگ مے پشت کنگیں
 مردمانی کارانت۔ اے بلکن ءِ مے فرض انت اے گی ءِ کہ آئی وتی بہر ءِ کار کنگ نین
 مارا وتی بہر ءِ کار کنگ لوٹیت۔ ہشکین پوتاری یاں مخالفت ءِ جج جوڑ نہ بیت چوک
 عطا شاد گوشتہ۔

زندہ جیردگ ءِ مرگ پہ مودگ ءِ ارزان نہ بیت
 ہشکین ننگ ءِ زالی زارہان گزارانہ بیت

گوں نیکیں واہگاں شے ہدربری ءِ ہچار۔

☆☆☆

دانکے پہ آپ رنگ ء

نوجوانیں شاعر منظور بسمل ء شاعری ء کتاب ”آپ رنگ“ منی دیما انت۔ کتاب ء اندر ء من آپ رنگ دیست ء نے کہ دگر رنگ یے البتہ منظور ء وتی رنگ کم کم سہرا ات۔ جی ہاں، منظور ء وتارا نبشنگ ء رہند ء ڈکشن یے ہست ء اے یک بلا حیس دانکے۔ بلے من سر پد نہ بیتاں کہ منظور ء وتی کتاب ء نام پرچا ”آپ رنگ“ ایرکتہ و ہدے قول اے۔ آر۔ داد نیگ ء ”آپ بے رنگ انت“ ء وتارا ہمک رنگ ء رجیت۔ بزاں آپ آدینک ء رنگ انت۔ آدینک ء ہر کس، وتی رنگ، وتی دروشم، وتی قد ء وتی ڈیل ء بالاد ء گندیت ء وتی درد ء عذاباں ماریت بلے اردو زبان ء شرتریس شاعر ء واجہ عطا شاد ء ادبی سنگت ء نیل واجہ عین۔ سلام اے درگت ء گوشت کہ کبھی کبھی آسینے میں اپنی صورت جو دیکھتا ہوں

تو سوچتا ہوں

میں وہ نہیں ہوں

جو میں ہوں

بالکل ہے رنگ ء کتاب ء ٹائٹیل پہک منی گپ ء دروگ کنت پدا من لاچار باں ء گوشاں کہ منظور ء وتی کتاب ء نام ”آپ رنگ“ پرچا ایرکتہ و ہدیکہ جمالیاتی جہت ء اے نام گوشاں شر نہ لکیت بکندے منی چند ء جمالیاتی جس کمزور انت بلے چو کہ من منظور ء شاعری ء گنداں ماراں ء سر پد باں من ء مُردنی ”آپ رنگ“ پہ منظور ء شاعری ء و ش نہ بیت۔

چدء پیش ء گیش اے رنگ ء منظور ء شاعری پہ وانگ ء نہ رستہ پمشکہ من
گوں منظور ء آئی شاعری ء انچو پچاروکی نہ بیتگاں بلے یقین بزانت کہ وہدے من
آپ رنگ ء اندر ء ”ہداگند“ ء ”آسن کار“ ونت تہ من ء باور نہ بوت کہ گرے
لہز انکی کسان سالی ء منظور اے رنگیں ڈولدار ء سرجمیں لچہ پر بندیت۔ من اے دانک ء
گوں جزم ء گوشت کناں کہ نی اگاں منظور شاعری ء اول ویل بکنت تہ اے دوئیں
لچہ آرانمیراں کنگ ء بس أنت پرچا کہ اے رنگیں کارمل ء نمہہ داریں لچہ بلوچی
شاعری ء باز کم انت۔ طبقاتی پھیر ء تضاد، گزن ء گرمی۔ ذات ء زریات ء بے بنیں
بنیاداں انسانانی بہر ء بانگ کنگ ء حوالہ ء چہ ”آسن کار“ ء شرتریں لچہ دگہ بوت نہ
کت۔ اے خیال گوں نوکیں ء جوانیں رنگے ء نظم کنگ بوتگ۔

منظور ء شاعری ء وانگ ء رند ہے پدر بیت کہ منظور ء با مقصد میں شاعری یے کتہ
پرچا کہ آلبز انک پہ زند ء منور گر درابیت۔ منظور ء چاگرد ء زند ء درھیں جیردھانی سرا
گوں خوبصورتی ء تمردی ء گپ جتہ ء ہے شرتریں ء مزنیں شاعر ء منصب انت۔ منظور
ء شاعری تہاچ وڈیں مشکل پسندی ء ابہام نیست۔ آئی شاعری تچک ء صاپ انت
پمشکہ جلدی پہ مردم ء (comunicate) بیت۔ منظور ء شاعری ہنچش تچک ء
صاپ انت کہ داں کلاسیک ء ہدا اتکہ رستہ ء اے یک بلاھیں سپت ء خوبی یے۔ چہ
لچہ آن ء رند و ہدے من منظور ء گال ونت أنت تہ من گیش تر حیران ء ہبکہ بوتان کہ
منظور اول بسم اللہ ء چشمیں شیرکنیں، ڈولداریں ء بمعنائیں گال پر بندیت۔ اے
دور ء نوک نیسویکیں بلوچی شاعر کہ لہز انک ء پدا شاعری ء را بے رہندی ء تاہاپ ء
رنگراہاں پرینان أنت ء باریں کدی ء کجام وہدیے چہ ہشمیں گر ء گئے ء جہلائے دور

دینت بلے منظور پہ بلوچی شاعری ء یک زندگیس اُمیت یے ء لکھ منت چہ ہاوند ء در ء
 کہ منظور ء وڑیں شاعر انگت بلوچی زبان ء اندر هست اُنت کہ آگال ء راگوں
 تہا میں روایتی سہت ء زیوران سمبھینان، معنہ سازی کنان ء دیما برگ ء اُنت پہ درور
 جتا جتائیں گالانی لہتیں بند پیش اُنت

یک جاگہ بہاوشت ء سہب ء تاہیگہ ء

گندے تئی جنء ذات ء اول ساہگ گوزیت ترا

زند، یک رنگی، بنی آدم ء ناسازیں طبیعت، جہل ء برز، بدلی سدلی ء چیزانی بے مداری
 ء (بے ثباتی) حوالہ ء اے شعر ء بچارت ء بوان اُت تہ شمارا شاعر ء فکری جہلانکی
 ، ہورت چاری (مشاہدہ) گندگ ء کاہنت۔ ذات ء ساہگ ء گوزگ ڈولداریں
 ترکیب یے۔ دیمتر منظور گوشت۔

بے زہرگی ہلا س نہ کنت دژ مناں تئی

چو بے حسد بے دوستے ترا کشیت

باز با معنہ ء ڈولداریں شیر یے۔ بلوچ میاریاں بلوچیت (Baloch code of
 honour) بچمت ء بیرگیری، حسد، کینگ ء برات دوستی ء حوالہ ء اے شیر ء بچارت
 ء بمارت۔ نون اے شیر ء بکند اُت

شپاں چناں گوں وتی دیدگانی مگر ازاں

ہے حساب ء کناں کم دل ء گم ء درداں

دیدگانی مگر ازاں گوں شپانی چنگ ء پدا ہے چنگ ء حساب ء دل ء گم ء درداں کم کنگ
 باز ڈولدار اُنت۔ جتائی، بے تاہیری، دوری، دل، درد ء پدا دردانی کم کنگ عجیبیں

تاثرے دینت ء انساں ء راگوں بچیں بیان نہ وکیں کیفیت ہیے ء ڈچار کن انت۔
ہے گال ء منظور دیمتر اگو شیت کہ

کسانی ء من فقیرے ء داتگ چنکے آپ
ہا مناں کہ وتی تن ء ساہگ ء واہاں

چدا منظور عشق ء یک منز لے ہلینیت ء معرفت ء نیدگا ء سفر بنا کنت ہمیشکہ چنکے
آپ ء عوض ء وتی تن ء ساہگ ء واپ کپیت ء آئی نیکی کنگ ء تن کدی ہا اس نہ
بیت۔ ادا تن ء ساہگ باز ڈولدار انت طلب ء پدا ایمنی ء تاہیر ایو کہ نیکی کنگ ء عمل
ء بوت کن انت۔ لچ بریں زر ء دور ء، زند ء اے تگ ء تاچاں، بے تماہ بوگ، نیکی
کنگ ء پدا ایمن بوگ ء نندگ کہ چچ جاگہ ء روگی نہ انت معرفت انت۔ اے مارگ
کہ زند ء اے درہین تگ ء تاچ بے معہہ ء بے سیت انت ہے پدر کنت کہ منظور آپ
سریے ء سر انت بلکن ء لال جوڑ انت ہمیشکہ منظور وت گو شیت کہ۔

ما قلندر ما بھٹائی ما مرید ء توکلی

مے وڑا ہر کس بہ نوشتیت یاں بکشیت لال بیت

نمین چد ء دیم قلندریں منظور ء بچارت کہ کجا روان انت۔ چے گنداں ء چے ماراں
انت۔

دوین ندرگاں شیدا کنگ تنی عاشق

تیاب ء ماہ ء پڑہگ ماں زر ء بگ روج ء

ماہ ء پڑہگ ء روج ء بگ باز ڈولدار انت۔ اے شیر سہرا کنت کہ منظور واقعی لال

انت ہے رنگ ء عطا شاد گوشت کہ۔

ترانت کہ تئی انت گلز میں ہشک انت کہ تئی انت گلز میں

آسے کپیت کہ ہور بیت، زانے وتی کاران ء وت

حیال یکے۔ بلے من چہ عطا شاد ء شکلیں ارواح ء ہزار رندا پہلی لوٹاں ء گوشان کہ
 جہلا کی ء شاہتی ء جہت ء گوشے منظور ء شیر دست یے دیما شانیت۔ ہے معرفت ء
 جہت ء نوبل انعام گر و کیس بنگالی شاعر و لہجہ را بندر ناتھ ٹیگور ء یک واقعہ یے کہ گوں
 مے بن گپ ء جتانہ انت عرض ءے کنین کہ برصغیر ء نامی میں شاعر را بندر ناتھ ٹیگور
 گوشت کہ منی پیرک (ابی) ء یک کماشین سنگتے ہستگ ات کہ آئی باز پراسرار میں چم
 آنت ء آئے ہمسانگ ات ء مدام مے لوگ ء ابی میگ ء اتک۔ ہر کدیں کہ
 اتک منی کوئی ء در ء مدان ء جت ء پُرس تے

”ہاں چون انت تئی شاعری تئی خدا چون انت باریں؟ تو خدا دیستگ یاں انچا آئی
 بارو ء شاعری کنئے“

ٹیگور گوشت و ہدیہ من آئی چمانی نیمگ ء چارت تہ من ہج دروگ بست کت نہ کت
 ہمشکہ من مدام بے تو ار بیتاں۔ شہر ء بازار ء ہمک چوک ء چار راہ ء مارکیٹ ء کہ مرد ء
 ڈیک دات تہ جت ہمیش اتنت ء دوہمی نیمگ ء بے تواری ات پرچا کہ دروگ ء
 گنجائش نیستگ ات۔ ہے رنگ ء ہمک چئی، مرا گاہ ء شعری دیواناں، شاعرانی ء ٹیگور ء
 شیدائی آئی دیما کماش ء ٹیگور ء گورجیگ ء گپت ء پُرس ت۔ ہاں چون انت تئی خدا؟
 انگت ہج نہ بوتگ۔ شاعرانی نیمگ ء اشارہ کنناں ء ہے پیر مرد ء گشت ”اے کسانیں
 احق انت ء تو مزین احق ء بیوقوف ءے ایشان ء چہ ملک ء ڈن کس نزانت بلے ترا دنیا

ہجہ کاریت پرچا کہ تو نوبل انعام یافتہ یے۔ بلے یاد بکن خدای بارہء شاعری کنگ ء
گپ ء تران کنگ خدای زانگ نہ انت“

بلے یک روج یے معرفت بوت۔ ٹیگور گوشتیت کہ من صحب ء مہلہ پاد اتکاں ء سیل ء
سواد ء (walk) شتاں۔ شپ ء ہور بوتگ ات پمشکہ روج ء در آہگ ء گوں ہور من
دیت داں روج ء برش زر ء آپ ء چوطلا ء تنگہ ء تر پگ ء اتنت ء سودا ء واتری ء
وہد امن دیت داں دمک ء اوشتا تگمیں چنکے آپ ء تہا اوں روج ہے رنگ ء بلان ات
تہ من مارت کہ قدرت ء نزیک ء کسان ء مزن نیست۔ گڑاں من کماشیں مرد ء لوگ
شتاں ء آئی درجت۔ پیر مرد دراتک تہ من آئی چمانی نیمگ ء چارت ء گوشت ”نی چے
گوشے“

کماشیں مرد ء درایت ”نی ہج گوشگی نہ انت۔ نین پیگ۔ منی نیکیں دعائی ہمراہ
انت“۔

بلوچی لبرانک ء اندر ء نوکیں دور ء دو شاعر ء شاعری ء تہا صوفیانہ رنگ
گندگ ء کیت۔ چریشان یکے و بلوچی شاعری ء تر پوکیں استال و اجہ عطا شاد انت ء
دوہمی کسان سالیں منظور بکل انت کہ آہم معرفت ء منزل ء سرانت پمشکہ آئی شاعری
گوں تمامی ڈولداری ء خوبصورتی ء داں کلاسیک ء درجہ ء رستگ اے ڈولداریں
سپت ء بچارت ء بمارت

ہما کہ دژمن ء دوست ء پہ نود ملما کنت
ہما کہ نیک ء بد پہ گلاب سنگاریت
ہما کہ ہاک نشیناں گوں پوراں ہمسر کنت

ہما کہ کینگ ء کست ء مج ء دل ء درکنت

عبادت، مرگ ء عشق یک انت ہر کس کہ چہ مرگ ء ترسیت آچہ عبادت، عشق ء مہر و
محبت ء ترسیت پر چا کہ اے ایمنی ء اطمینان ء (contentment) سب انت
ہنچو کہ منظور عاشق ء قلندرے پمشکہ ایمن ء مطمئن انت ء گون کمال قلندری پیسہہ ء
گوشت کہ۔

عرش ء واجہ ز اھر ء نہ باتن ء چاریت ء دنت

کار ء باندا ء منی جند دست ء آپ ء اول نہ جنت

انسان ء مادی لحاظ ء انچو دیروی کتہ کہ آماہ ء استالاں سر انت۔ گیدی ء گپتہ۔ آ زمان
ء بال انت۔ زمین ء سراچو گوات ء تیز تچیت۔ زرے قبضہ کتہ بلے روحانی جہت ء
آگیش تر کپتہ ء جہل شتہ پر چا کہ آذات ء (ego) بندی انت۔ پمشکہ انچو آسرائی ء
ابیداں آ بے تاہیر انت۔ سک باز ایوکی ماریت۔ ہے مرچی میں انسان ء ٹریجڈی
انت۔ نین اگاں ہے ”ذات“ مہ بوتیں تہ آچہ عشق ء خدا ء نزدیک تر بوتگ ات
پر چا کہ عشق ”من“ ء (ego) ختم کنت ء عاجزی پر مائیت۔ عشق ء عبادت مرگ ء
زند ء تفاوت ء ختم کن انت پر چا کہ قول گورو رجنیش (اوشو) مرگ وہے (ego
illusion) ء پیداوار انت۔ ہے ”من“ کہ ختم بیت تہ مرگ ء قصہ
ہلاں بیت ء زند ء معتبہ در آیان بنت۔ نیٹ اے ہے ”من“ ego انت کہ آئی زند
ء در ہیں معتبہ چہ انسان ء چچ گچگ انت ء آرار روحانی لحاظ ء چوتباہ ء بربادے کتہ
اگاں نا آچہ خدا ء نزدیک تر بوتگ ات ء چوتباہ حال ء برباد نہ بوتگ ات۔ شیر یے
ندر انت۔

ماں جندے باطن ء ہر کس وتارا سرجم زانت
ماں جندے چمان گُشے کو ہے ہر کسی بستار

مرچئی نین ہے اخلاقی ء روحانی جہلی آنی سبب ء دروگ ء راست ء ہند کپتہ ء راست
ء دروگ ء جاگہ بز ان مرچئی راست ء دروگ ء نیام ء ہج وژین فرق ء درتے نیست
پرچا کہ مرچئی نین لج برین زر ء دور ء اے جہت ء ہج وژیں سنگ ء پار سنگ یے پشت
نہ کپتہ پمشکہ راست دروگے ء دروگ راست یے۔ بلے منظور ء ایشانی گیش ء گیوار ء
شرین شاہیے در گیتک ء۔ بچارت

پہ دروگ ء دروگ بہ سازان پہ راست ء راست بہ باں
مہ بیت کسے ء پیسہ بہ بیت ہے اعتبار

مہر، محبت، عشق، کٹ منٹ ء بے تماہی ء حوالہ ء اے ڈولداریں شیر ء بچارت ء
نازر کیس خیال ء بمارت کہ منظور ء گوں وتی شاعریں دستاں چوں لہزانی لعل ء مر وارد
کما تگ انت ء خیال ء چونین براہ دارین ہارے اڈکتہ

دل منی ہا لگیس شاہیے گُشے کہ در تگ

کوش ء ہمراہی ء گردیت زباد مال ء تب

زند، زند ء درد ء عذاب، زند ء دورنگی، ہرشت ء پرورش، بے یقینی احساس عدم تحفظ ء

مرچئی نین انسان ء بے بختی آنی حوالہ ء اے شیر ء اول بکندات

مروچاں زندگی تہنا منی دورنگ ء انت

من سہب ء برپ ہاں بیگاھاں آپ بان ء رچان
منظور ء شاعری ء وانگ ء چہ ہے سہرا بیت کہ منظور خالی میں
craftsmanship ء منور گر نہ انت پمشکہ شترین ء بامعنیہ میں ء سنگینیں شیر
نبشنگ کنت۔ کہنیں حیاں یے گوں نوکیں انداز ء ناز کی آں بچارت
مبارک چے بکنت کہ بجگت دینار
گوں میر ء پاگ ء بندیت شار ء حانی ء
گوش انت کہ شاعری پیغمبری یے۔ شاعر ء را اول الہام بیت۔ ہے حوالہ ء منظور ء
مشاہدہ ء بکند ات ء فکر بکن ات۔

ساہ ء کشتت بلے گنگ ء کور انت
کئی دعا لکتہ باریں در چکان
منظور ء شاعری نوک ء گہن ء یک عجیبیں امتزاج یے کہ چراہانی ہوری ء یک نوکیں
ہتریں ء شیر کنیں رنگے در کیت ء وانوکانی مارشتاں جوہاں کنت۔ کہن ء نوک ء ہوری
ء رند در اتلگیں حیاں ء نوکیں رنگ ء بچارت

نہیتکہ چاکرے پہ ما کہ ما مرید بہ بین
ہما کہ مے دل ء بوتگ نہ لوٹتگ کتا
منظور ء شاعری ء وانگ ء چہ ہے سہرا بیت کہ آلہز انک پہ فن نابلکن ء لہز انک پہ زند ء
منور گر انت پمشکہ آشاعری کنت نعرہ بازی ء کوکار صلوات نہ کنت۔ گوشن، بے
انصافی، لٹ ء پل ء طبقاتی نابروبری ء حوالہ ء اے ڈولدار ء بامعنیہ میں شیر ء بکند ات

چیر تریت جنترے تا ہے مدام پہ گزندگان

زانہ اے دنیا کئی خون و حساب و راست کنت

مے چاگرد و سوسائٹی و ہد یک تاب و اوشتاتہ و دیمانہ جنزیت گوشے و ہد و را
چیزے و داشتگ پمشکہ ماماضی و زندگاں و زندگیں لاش آں یا کنگد ماں کہ آہانی
نزیک و زند و راہج شریں معنہ و مطلب نیست و زند ہنچو پہ دیم گوزان انت پمشکہ

منظور گوشت

ھیال و ہد و ہمیش انت کہ ما اوں گنگ بہ بیں

پہ دلوتی و درائیں پہ رستری بہ مریں

ہنچو کہ من پیرا کشتہ کہ منظور بکل و تارا چہ گران نویسی و ابہام و ویل و رکھینتہ و آواز
شریں و ڈے و لہزانی گوہران کمائیت و وتی شیرانی اندر و نوکیں حیال و معنہ پیداک
کنت پہ در ورتا جتا نیں گالانی لہتیں نمونہ پیش انت کہ وانگ و مارگ کرزنت

اے دار و درد کہ دیت و بہ کنت چہ وت گستا

اے آس و کودکی و اہگ کہ گوات و کنت رضا

زندگی بات چو درد انگ و شال و رنگ و

سبز و میتا پ چو آپواریں نہال و رنگ و

یکبرے دیستہ گوں استوناں سواد و میل و

دل گنوک انت پہ ہما "ہتلی لال" و رنگ و

اے وھد باز برءِ گوں گنوکاں گوازی کنت
بہ گندے نیست بدی یے منی دل ءِ پہ من

زانان در ملک نہ رتچیت گل ءِ گوھر پین
پل کہ من شاتاں وتی تنگہیں براتانی تہا

وطن دوستی، زمین دوستی، برات دوستی ءِ کمٹ منٹ ءِ حوالہ ءِ چشین خوبصورت، بامعنے
، صاپ ءِ شترین شیر بوت نہ کنت۔ ہمے رنگ ءِ بے مہری، مطلب پرستی، بے رنگی ءِ بد
جلوہی ءِ حوالہ ءِ اے شیر ءِ بکند ات۔

ہر کجا بسکل مالوٹ کہ دم ءِ بالاکنیں
پل اتنت بے رنگ ءِ بوہیں در چک اتنت بے ساھکیں

اے شیر ءِ جنم (reincarnation) ءِ حوالہ ءِ بچارت کہ منظور وتا را چون سبز
ینگ ءِ وش کنگ لوٹیت ءِ آزانت ءِ کجام منزل ءِ سرانت۔ باز جوانین شیر یے، وانگ
ءِ فکر کنگ کرزیت

در یکت یے من اوں بہ گریتیں ءِ بہ سزینیں وتا
آسین امروز ءِ اگاں شادہ ءِ گل اتک نہ کنت

اے شیر ءِ بچارت ءِ فکر بکن ات

هدا ءِ شاہم ءِ امروز ءِ نیست کچ ءِ کساس

کے گوں تنگہ آن ہم تنگ کس یے گس ءِ کوراس

ولجہ خدا ءِ اے دنیا پہ دا بے نظم کنگ ءِ کما تنگ۔ بلے امن ءِ ایمنی ءِ دژ من انسانیت ءِ

دژمن، دکاندار، شاہوکار امپیریلسٹ ء گوکرت ساچ اے گیدی جہان ء راگوکرت ء
وڑالاں دیگ لوٹ انت کہ آرا واجہ خدائے رندانسانیت دوستاں، امن ء ایمنی ء بیرک
برداراں، شاعراں آرٹسٹاں ء ازم گراں گوں وتی فن ء زاپرانناں زریٹنگ ء زند ڈولدار
کتہ پمشکہ حق ہمیش انت کہ آھاں ء زاپراں چیر سوچک بہ بیت پرچا کہ گوکرت
(بارود) بو آھاں ء نہ ساچیت۔ باند انت کہ گراھاں مہر ء محبت ء زاپراں ء گپ ء گال
بہ بیت۔ ڈولداریں شمیر پہ شاندرانت۔

ماپہ لولی ء زہیر وٹک زریٹنگ گیدی

زاپران چیر بسوچ مارانہ ساچیت گوکرت

شاعری فن یے ء فن ء وتی Basic ء وتی نازرکی انت پمشکہ ہمک فنکار، ہمک
لہزانت ء شاعر ء راباندانت کہ فن ء ہے بنیادی چیزانی خیال ء بدانت ء وتی سازگی
آنی وہد ء ہے فنی نازرکی آنی نیمگ ء دلگوش گور بکن انت دانکہ فن گاجیل مہ بیت بلے
من مارتہ کہ مئے لہزانت ء شاعر فنی باریکی آنی کمار ء نہ انت ہے سبب انت کہ مئے گور
ء فن ء جند نیست ء نگواہیت۔ من ء باور نہ کنت کہ برز ء شمیرانی شاعر، گیدی ء
زریٹنگ ء زاپران دوست منظور بکل ”باہو۔۔۔۔۔ پنودی“ ء وڑین غیر جمالیاتی لچہ
نیشگ کنت کہ آئی اندر شلنگ (اُشتر) ء مس، لڈ، گج، رومست، لٹک ء نام ء گیت
بلکن ء دگہ بازیں غیر جمالیاتی لہز کہ آگوش ء احساس ء راوش نہ لگ انت کارمرز کنت
ء وتی ایج ء حراب کنت۔ اے لچہ ء تہاروانی ء زیمیل بازانت بلے لہزانی سلکشن ء
حوالہ ء باز بد ڈولیس لچہ یے ڈاں اے ہدا کہ ماہو ء شار ء راگوں شلنگ ء لٹک ء یح
دیگ ء ظلم اول کنگ بوتگ۔ شماوں بچارت ء ہمارت

سرتئی کدھے کرمانی
 رومستاں بہاری بودشت
 گج تئی توکلی مست ء بنگ
 گنل تئی چلمبیں گوش انت
 گردن زامری سرشاھے
 لک ماہو ء شار ء لمب
 مس تئی چو زباد آتارانت
 لڈ تئی چندنیں تیزی انت
 ساڑایاں تئی بالاد
 چے پہ تئی دپ ء ہیرواریں
 کلیمیر ء رگت ء سورگ

شلنگ ء سراراگوں کرمانی کدھان تشبیح دیگ، رومستاں بہاری بودشت گوشگ، گجاں بنگ
 ، لک ء ماہو ء شار ء لمب، مسان ء زباد ء آتار گوشگ، لڈان ء چندنیں تیزی لیک، آئی
 چکلیں بالاد ء ساڑایگ، دپ ء را ہیرواریں دپ قرار دیگ کجے شاعری ء کجام
 esthetic انت۔ باندانت کہ مئے شاعر و تارا چرے بیماری ء بہ رکھیں انت پرچا کہ
 شاعری ء مس، لڈ، گج، رگت، سورگ ء لک ء ہچ وڑیں گنجائش نیست۔ ہے رنگ ء
 منظور ء اید کہ چیزے لچے آئی توک ء اوں من فنی کمزوری مارتہ پمشکہ باندانت کہ آوتی
 شاعری ء نیمگ ء گیش تردلگوش بدنت۔ ہے رنگ ء منظور ء اے شیر ء بکند ات۔

گیم رنگیں دل ء کہ منی ساہمان بیت

دنیا برے بلیدہ برے زامران بیت

نمین ادا دو جاگہہ بلیدہ ء زامراں بطور علامت (symbol) کارمرز بوتگ انت
اے دوئیں جاگہہ جنگ، جیردہ، شدت، ظلم ء زورا کی تاریکی غلط ء منفی فکر رنگ ء
علامت ء جہت ء کارمرز بوتگ انت۔ بلے ایشان ء اے معنہ ء کس نزوریت پرچا کہ
اے علامت اے حوالہ ء نوک ء غیر مانوس انت ء لس کس ایشان ء اے رنگ ء
نزوریت ء اے فکر بلوچ میار یاں Baloch code of honour ء
اوں خلاف انت ء علاقہ ء مردمانی دل آزاری ء سبب ہم بوت کننت پمشکہ باند
انت کہ ماچشیں شیر مگوشاں کہ آ منفی نیں تاثرے بدینت ء مردمانی دل آزاری ء سبب
بہ بنت۔ باند ہمیش انت کہ علامتان ء ہے رنگ ء کارمر بکناں کہ آہامعنہ ء بدی انت
ء لس کس آہان ء سرپد بہ بیت۔

گڈی دانک ہمیش انت کہ مجموعی صورت ء منظور بسمل ء شاعری ہنچو کہ من بندات ء
گوشنگ کہ باز زیبا، خوبصورت بامعنہ ء فکری شاعری یے کہ وانگ ء ستا کرزیت۔
”آپ رنگ“ پہ بلوچی لہز انک ء زبان ء یک شریں نیکی ء سوغاتے ء من اُمیت کناں
کہ دیمتر اوں منظور بلوچی لہز انک ء زبان ء راہے رنگیں بلکن چد ء شر تریں نیکی ء تحفہ
دنت کہ آچہ ہمک رنگیں تیکڈکی حرابیاں پہک ء پلگار بنت ء آہانی اندر ء ہچ وڑیں غیر
جمالیاتی ء بد ڈولیں لہز مان نہ بیت۔

اشرف سربازی ء آئی شاعری

حوالتا کافی تھا ایک بہرے کہ obituary section گوشگ ء زانگ بیت
 آئی اندر ء مرگ ء احوال شنک بنت گڑان ہے احوال public event جوڑ
 بنت بلے چونہ ہیار مرگ بیرگ ء یک ذاتی ء لوگی مسلہ یے۔ کس منی جا گہہ ء پمن
 مُرت نہ کنت ء نیکہ دگہ کسے منی جا گہہ ء پمن و اب دیت کنت پمشکہ مرگ ء بابتہ بے
 تواری گیشتر گہہ ء گہتر لیگک بیت بلے اے جیرہ گیش تر گراہان بیت کہ آپہ دلی مرنت
 - گم ء گار بنت۔ پہک پہک پہ بیگو اہی رو انت ء مزار یں مرگ ء ٹرس لس بنی آدم ء را
 پمشکہ گوں انت کہ آ بیچار گانی پشتیگ ء پلو اہج کار کردنیست بید چہ آہانی ناکامی ء بے
 سو بی آن۔ آدر ماند گانی دست ہورک ء دامن ہالیگ انت پمشکہ آسِدک انت کہ
 اگاں آپہ کوڑہ شت انت گڑان بز ان کہ پہ بیگو اہی شنک انت ء کس نہ لوٹیت کہ آگار ء
 بیگو اہ بہ بیت ہر کسی لوٹ ہمیش انت کہ آئی پد ء رند بمانیت۔ آئی نسل بمانیت دانکہ
 آ بمانیت۔ بلے اگان شخصے ء پلو اٹشے کار ہم ہست تہ آپہ مرگ ء نہ ٹرسیت بلکنہ گوں
 مرگ ء تچان بیت روت۔ پرچا کہ قول سید۔

نہ کنت مرگ ء شلتیں ہور تر ونگلینت من ء

کہ زند ء کورم ء آس ء کر پیچ ء اگر پچاں

ہان پہل کن کہ قصہ اُن دراجت

وت من ء نیست ات بندگی انجو
 کئے بزانت انت کہ آسرے چے بیت
 ما و تا کشت پہ زندگی انجو

ازم گر، شاعر ء کو اس کدی نہ مرنت آوتی کارانی اندر ء زندگ مان انت
 پرچا کہ آهان زند ء رامعنه یے بخشا تک پمشکہ آبدماں انت شما التماز انت کہ من کئی
 بابتہ تران کنگا اُن۔

بلے من حمز و کیس اشرف سربازی ء بابت گپ جنگ ء اُن کہ آشاعر ء
 از مکارے ات گلیس بلوچستان ء پد منگیس جاورانی سبب ء من زاناں کہ آ کدی ء گجا
 پیدا بوت ء کدی مُرت۔ آئی تب ء تعلق گوں وتی کستراں چوں ات، آپھلکد یے
 ات کہ نا آرز ء بارگین مردے ات کہ پنگ ات ء آ رنگدارے ات کہ نا۔ منی گوشگ
 مطلب ایش انت کہ من آرا ایر جنگ نہ لوئین۔ من آرا جہل ء کسان کنگ نہ لوئین ء
 من آرا و ہد ء ہند ء بندی کنگ نہ لوئین۔ من نہ لوئین کہ آئی قد کسان بہ بیت پرچا کہ
 ہر دیں سازی ء (creartion) گپ کیت گڑاں اے چیز شمار نہ بنت۔ اے چڑہ
 کسانین کمال انت

اے تنگ ء گونڈین و ہد امن اشرف سربازی ء سے شیر درگیجگ ء سو بین بوتگ اُن
 بلے منی خیال ء ہے سیں شیر آئی لہز انکی قد ء بالاد ء کشینگ ء باز انت۔ اشرف
 سربازی ء نام چہ عنقا، عطاء کریم دشتی ء رند گرگ بیت آچہ صدیق آزاد، ملک طوتی
 ، اکبر بار کزئی، بشیر بیدار، ہاشم شا کر ء غوث بخش صابر ء دیماترین شاعرے بوتہ۔ اے
 من نہ کشان ”گچین شاعری“ کشیت کہ عطاء رد ء بند دا تک ء آ بلوچی شاعری ء

مستریں نام انت۔

اشرف سر بازی ءوتی چہر ءشہیں انت۔ لہزانی گچین کنگ ءوتی رہندے ء
ہے رنگ ءلہزان ءرد ءبند گیگ ءچراہان نوکیں معنے یے پیدا ک کنگ ءآئی وتی
تب ءمیل یے بوتگ۔ آئی شاعری ءچہ کھاں جتا ئیں رنگ ءدروشمے۔ بیائے بکنداں
زراں درشانت مرورد

دور دنتاں جوڑ بوت انت

چہ آسکاں دیدگی پچ گپت ءنیم وایں دوچم اڈکت
بز ءبارگ چک ءگہلیں میا نے زرت ءبروان کت
مچاچ چہ گونڈلاں جوڑینت
شلیں کانارا یک پونزے
تنگ ءبارگیں مھلتا ک زرت ءاڈکت لنفان ء
شہیں گردن چہ آسکاں زرت

اے ڈول ءدوستدار ءتوسپ ہج شاعر ءنہ کتہ واجہ خدا کہ اے کا زماس ءخالق انت
وہدے اشرف سر بازی ءکیگد ءراجوڑ کنگ ءمہتل بیت گڑاں در ہیں شری ءشر رنگی
آن گچین کنت ءدوستدار ءراپہ دا بے جوڑ کنت ءسمبھینیت۔ زر ءمرورداں زوریت
کیگد ءدنتاں جوڑ کنت آسکی دیدگاں زوریت دوستدار ءنیم وایں چماں اڈکت
بارگ ءگہلیں میاں ءچہ کیگد ءبرواناں شہینیت۔ شلیں کانارا پونز، گونڈلاں چہ مچاچ ء
لنفاں اڈکنگ ءتنگ ءبارگیں مھلتا ک در چنت ءچہ آہواں کیگد ءشہیں گردن ء
گچینیت۔ گوشے واجہ خدا ءاشرف ءدوستدار ءجوڑینگ ءوہدا در ہیں کارترک دا تگ

انت ء آرا پہ یک گوئے جوڑکتہ۔ اے حسن ء یک آفاقی لیکہ یے۔ اے کالمیں شررنگی
یے۔ چوبکش کہ شررنگی ء پیشانی ء براہوت کیگد انت پرچا کہ شررنگی وت توازن، نیکی
انصاف ء نام انت۔

دگہ یک لچے ء تھا اشرف گوشتیت کہ دوستدار ء جوڑکنگ ء خدائے وتی ہمیں
زانتکاری کارمرزنگ ء ہلینتگ انت پمشکہ دوستدار ء سجدہ کنگ گناہ نہ انت
ثواب انت اے یک رنگے ء خدائے زانتکاری ء سپتانی آنی سجدہ انت گپ تچک ء
صوفی ازم ء نیمگ روت چدا آگاہی ء زانت سفرنبدات بیت گڑاں دوستدار نیست
بیت ء نیست بوگ آجوتی ء مکھ انت۔ دیدار انت۔ اوار بوگ انت و ہدیکہ صت
بوگ جتائی زہیر ء موم انت پمشکہ غالب گوشتیت،

نہ تھا کچھ تو خدا تھا کچھ نہ ہوتا تو خدا ہوتا

ڈبویا مجھ کو ہونے نے نہ ہوتا میں تو کیا ہوتا

نوں نیست نیست نہ انت، ہے رنگ ء شپ، روج ء زمین آزمان ء، چلگ ہتم ء
سرد گرم ء چپ ء نیست نہ انت بلکنہ اے یک ء دگرے لحمی بہر انت۔ یکے دوہمی ء
بغیر نہ بنت۔ چیز ہمگر نچ انت ہے کالمیں راستی انت۔ ہے Relativity
Theory انت۔ ایشراما چوپوہ بوت کناں کہ شپ روج ء دگہ باز۔ من فلسفہ بیان
کنگ ء نہ اُن ء نے کہ منی ڈیل ء بالاد فلسفی آنی ڈیل ء بالاد یے بلکنناں من وتی چم
دیسے بیان کنگ ء اُن۔ من وتی تجربت (experience) ء گوشگ ء اُن۔ لہز
Abstract انت۔ لہز بے معنی انت چم ء فہم آوان ء معنہ دینت پمشکہ چندے
مردمان پہ لہز کشک انت کہ رنگ بوتگ انت۔ چندے ء پہ ہورک ء ہیناریں لہز انت

کہ پہ معنہ ء زراحت ء enlightend بزاں پوہیں مردماں پہ ہے لہز معنہ آنی ء
 زانت ء خزانگ آنت وتی وتی تجربت (Experience) آنی گپ انت پمشکہ
 عطا گوشت۔

میں نے خوشبو کو بھی چھو کے دیکھا
 میں نے بوسے لیے چاندنی کے
 میں نے قطرے میں دجلے کو دیکھا
 میں نے دجلے میں قطرہ نہ پایا
 میں وہ شاعر کہ گم قدرتوں میں
 میں وہ عاشق کہ چپ حیرتوں میں
 میں جو دیکھوں تو کیا کیا نہ دیکھوں
 میں جو سوچوں کیا کیا نہ سوچوں
 تجھکو دیکھوں تو کچھ بھی نہ سوچوں
 تجھ کو سوچوں تو کچھ بھی نہ دیکھوں

وہد ء تنگی ء سبب ء من وتی گالان گونڈ گران ء ہے گوشان کہ اشرف سر بازی ء جنگلی
 شعر ہم ہشتک کہ ”برکسٹن ء برزیں چنال“ سنج ء چھاپ ء شنگ بوگ ء بازواناک ء
 براہ داریں لچے یے۔ چریشی لہتیں فکر پہ شاندر کناں بلے بیائیں برکسٹن ء بزاناں کہ
 ایسی معنہ چے انت۔ Brixton لندن ء جگھیں شہر ء زربار واریشتی نیمگا سیہ
 پوسٹ میں ٹیہانی نامی ء مستریں دگ انت

اوبر کسٹن ء برزیز چنال
 قرنائی قرن ات گوستگت
 اسپت ء سیاہ ء جیزہ ء
 بازیز تپاک ات دستگ انت

سر

آزمان ء ڈکنگ
 توچہ خدا نر یک ترے
 جتے چہ اللہ ء بکن
 پرچے بلوچ چونادرانت
 نئے بندریے؟
 نئے جہ مہد؟
 نیکہ ڈگاری چنڈ کے

زہراتک چنال ء بر کسٹن ء
 سک ہوم گپت
 چنڈ پیتی سر
 ریکلتی بر

درائنتی

گوش دارو دگوش ء بدار

سیاہ ء مٹو نگر کہ ادا

چوماں میا تکی تر دگنت

مزینگ ء ہدا درانت

پرچے گرونا کنت اشان

چم چونکینر

لڈنگ مچاچ

پوز لپتنگ

گرازش چتو پچ کو کنگ

دنتان کو ڈال ء وڑا

لوس چو کہ کپ کپ انت

ہنچیں بدیں بوئے دینت

گول گندگ ء

دل بد بکنت --- شا نگ بکپت

گول

جن ء جاتو گی وتی اے درو شم ء

ہنکت گرونا ک ء تمز دانت اے چیا؟

غواچ خدائے نیمگ آء

اے پنت آء سر سوچ ات دیاں

کہ

رَب آء بگا ہو رنہ بنت

نشنگ خدا تحت آء وتی

بلی بگا آء۔ بارت آپ

رَب آء زور آء نفرت انت

آزورا کیانی سنگت انت

تو کہ وتا لیکے بلوچ

کد سیہ آء مٹو نگر ہم نہ بے

لج کن بلوچ

لج کن بلوچ

تو چہ در پیناں گنترے

بر اتے وتی کوش زرے

ہنگت ہے زنگ آء جنے

پر چے وتی ولجہ نیاں

پر چے وتی ولجہ نیاں؟؟

”نگاہِ باطنِ و سفر“

نگدہ نظر

منیر مومن و شیرانی کتاب ”نگاہِ باطنِ و سفر“ منی دیما انت کتاب و نائیل بدنہ انت۔ کاگدہ کتاب و سائز ہم شرا انت۔ بلے کتابت شر نہ انت۔ ہنچش سہرا بیت کہ اے درگت و منیر و جلد و اشتاپی کتہ۔ بلے اے ہم صد گنجے کہ چشمیں و ہداں کہ بلوچی زبان باز کم و انگ و نمیسگ بوہگ و انت، اے رنگین کتابے شنگ بہ بیت۔

کتاب و نام و ش نہ انت پر چا کہ بے سبب دراج کش انت و چریشی ابیدگوں و تا شزین معنہ و تاثرے نہ زوریت و نہ نیاریت۔ و اے منیر و لچے یے و نام ہم نہ انت کہ کسے بہ گوشت کہ لچے و نام و سرا کتاب و نام ایر کنگ بو تگ۔ اگاں کتاب و نام ”نگاہِ باطن“ یا ”باطنِ و سفر“ بوتیں تہ شتر ات۔ پر چا کہ اے دوئین نام گیشتر ڈولدار و معنادار تر انت۔

کتاب و انتساب سک غلط انت و پہ بلوچی زبان، لہز انک و آئی و انوکاں زاہ و بدیے۔ بوت کنت کہ اے انتساب و شاعر و دگہ بازین مردمانی نز و شر بہ بیت۔ بلے اگاں ہورت بچارے تہ ہم انتساب نہ ایوک و بلوچی زبان، لہز انک، شرگداری و پہک نفی و کنت۔ بلکن و چریشی و شاعر و شاعری و آئی فکر و نفی بیت و پدا اے بلوچی و انوک و نقادانی سرا بلاہین تون و شگان یے۔ و اجہ منیر! اگاں و انوک و شرگدار نیست و نہ بوتگ گڑاں اے شاعری چہ گجا و پہ کسے؟ منی خیال و انوک و ت مستر و

شرترین شرگدار انت۔ بلے گشے منیر ء وتی وانوکائی سراپسہ نیست یا منیر چہ وتی وانوکاں
خوف زدہ ء لپرزگ انت کہ بارین آچے گشت ء ہے نادیتلکین ترس ء سبب ء آئی
وتی کتاب بلوچی شرگدار ء نام ء کنگ کہ آ انگت ودی نہ بوتگ۔ آراے ترس ء
حاجت نہ ات پرچا کہ آئی الکاپین ء شتریں شاعری یے کتہ۔

چرے دانک ء اے ہم سہرا بیت کہ منیر ء وتارا **Over Estimate** کتہ ء
گوشگ ءے کہ منی شاعری ء اے دؤر ء وانوک ء شرگدار سرپد نہ بنت۔ پرچا کہ اے
چہ آہانی سطح ء ادراک ء ڈن ء شاعری یے۔ آہرچی کہ بوان انت ء بمارنت آدراہ
غلط وھد یکہ مئے دراہیں وانوک سرپد ء پوہ انت کہ ظہور شاہ ء عطا شاد ء باز بلندین
شاعری یے کتہ بلے مہلوک ء آہانی شاعری ونگ ء پوہ بوتگ انت ء آہانی شاعری ء
سرانگدکاری ہم کتہ، بلے آہاں دپان وت کدی نہ گوشگ کہ کس آہانی شاعری ء
سرپد بوت نہ کنت ء نہ آہاں وتی شاعری آو کین شرگدار ء میار ء باھوٹ کتہ
پرچا کہ لیز انت ء شاعر چا گرد ء آدینک انت ء شترگدار آہانی آدینک انت۔ اے
دراہیں مردم زمانگ ء عہد ء راگون انت ء کس چہ ہستین **Trend** ء میل آل
درا تک نہ کنت ء نہ کس برز تر نویس ات گت کنت ء اگاں کسے بہ نویسیت ہم آ بے
معنہ انت۔ من نہ زاناں منیر ء پرچا اے کسانیں دانک نہ مارتگ ء مپت ناحق ء وتارا
انچو برز لیکتہ۔

منی ہیال ء منیر مومن ء انگت ء لیز انک ء شاعری ء آہند نہ کپتگ کہ وتی
بابت ء غلط قیاس بہ کنت۔ بلے بخشگ لوناں کہ انونین شاعر ء نویسوکائی تہاھے
وباہست کہ قول ہاہانی آوتی اولی نبشتانک، آ زمانک ء ضمیر ء تجربہ کنت اےھے

رنگین دانکے کہ انگت چکے ۽ گام بُری نہ بوتگ ۽ آ دعویٰ بہ کنت کہ من پُزین میدان ۽
تچاں گڑا اے چکی ہبرے بیت۔ دانائی ۽ ہبرے بوت نہ کنت پرچا کہ تجربت مزین
جکانسری ۽ ریاضت یے لوٹیت گڑاں چد ۽ رند چیزے بوت کنت ۽ اے پیرگ ۽ ردوم
۽ محتاج انت۔ یک برے جند ۽ منارینگ شرط انت گڑاں چد ۽ رند تجربت بیت۔ ۽
اے رنگین نازانتی ۽ ناسرپدی پہ زبان ۽ لبرانک ۽ عاقبت ۽ غلط این Trend
انت۔ ہمیشکا وتی بارہ ۽ غلط قیاس کنگ شرین کردے نہ انت اے رنگین فکر شاعری ۽
راپولنگ کنت ۽ آسر ۽ عاقبت ۽ شاعر ۽ جنداراچہ راہ ۽ گسر کنت۔

چرے دانک ۽ منی مطلب بہ اے نہ انت کہ اولی شیر، آزمانک یا کتاب شر
بوت نہ کنت یا مزین ادبے بوت نہ کنت پرچا کہ کہ وت اُردو ۽ مثال مئے دیما
انت۔ عبداللہ حسین ۽ پیر ۽ بہہ بنشنگ نہ کنگ ات، بلے وھدے آئی ناول ”اداس
نسلیں“ مارکیٹ ۽ اتک ۽ وانگ بوت تہ درستیاں ہمے گشت کہ اے ناول مزین ادب
۽ شمار بیت۔ نون وت کدی آئی نہ گشت کہ منی ناول ۽ ہستین وانوک ۽ شرگدار سرپد نہ
بنت ہمیشکا آج مہ گشت ۽ اگاں بہ گشت ہم آھانی بستار چے؟ ہرچی گشتیت
آؤ کین زمانگ ۽ وانوک ۽ شرگدار بہ گشت گڑا آئے انت۔ مطلب لبرانک، شاعر
۽ آزمانک نیس وتی بنشنگ شیر ۽ آزمانکانی شینڈر ۽ وت ایرمہ کنت دانکے وانوک ۽
شرگدار چیزے آزادی ۽ بنشنگ کت ۽ گشت بہ کنت۔ حالانکہ منیر ۽ وت ہم وتی پیش
لبر ۽ تہا ہمے دانک متگ ۽ گشت بلے چے پاندگ وھدیکہ پیرا بلاھین گواچارے
دیگ بوتگ کہ ہے رندی دانک ۽ یک سر ۽ نفی ۽ کنت گڑا بے ریہین تران چوں
بوت کنت۔

باندو ہمیش انت کہ شاعروتی شاعری ء باروء و ت ہج مہ گشیت۔ بلے منیر
 مومن وتی پیش گال ء تہا گشیت کہ ”اے کتاب ء وانگ ء و ہداں اگن اے شیراں
 گوں شمسے چم گوش ء زباناں ابیدارواہ ء مارشتاں گوں الوت کت تہ بزماں من سوب
 منداں“۔ مطلب منی شاعری گوں مارشت ء ارواہ ء الوت کنت ء بلندیں شاعری
 یے واجہ منی خیال ء شاعری وت گوں مارشتاں الوت کنگ ء نام انت ء اگاں شاعری
 گوں مارشتاں الوت مہ کنت آ شاعری یے نہ انت۔ شاعری گوں کئے ء چون
 Communicate کنت اے شاعری ء کارانت شاعر ء کار نہ انت۔ چھاپ ء
 شنگ بوہگ ء رند تخلیق وانوک ء شرگدار ء مملکت جوڑ بیت۔ آ ایسی بابت ء چے
 گشیت ء چے ماریت اے آئی کارانت۔ بلے گشے منیر ء وتی وانوک ء سراچہ بن
 بچک ء پیسہ ء اعتبار نیست ء آچہ وانوک ء آج گیش خوف زدہ انت ہمیشکا اے کار ہم
 آئی وتی دستا پتگ ء وت وتی بستار ء بندیت ء پہ وانوک ء ہج پشت نہ گیجیت۔
 اے دانک وانوک ء سراشرین اثرے دؤر نہ دنت۔ داں ہدے ء شیرانی گوں ارواہ
 ء الوت کنگ ء تعلق انت۔ من چشیں ہج وڑین چیزے منیر ء شاعری ء تہانہ دیتگ ء
 نہ مارنگ پرچا کہ منیر وت کلامی ء آ درجہ ء انگت سر نہ انت کہ چودا آئی شیری تخلیق گوں
 ارواہ ء الوت بہ کنت ء وانوک ء لنکک ء بہ گپت ء نام معلوم ء نادیتگین دنیا یے ء سفر ء
 بہ کنائیں ایت۔ چہ نوکین دنیا یے آشنا بہ کنائیں ء ہمے سفر ء آ ہماریت کہ اے زید ء
 اے ندرگان ء آ اولی برا کندگ انت۔ آ انسانی باطن ء ہج وارنگین جہلانکیاں، نہوشی
 ء بے تاہیری آں، ذات ء نہ گیشو کین جیرہ آں بہ گندیت ء ہماریت۔ ذات ء
 اسرارانی عکس ء بہ گندیت نہ دیتگین دنیا ء ساہگاں ہماریت، ہمے دنیا ء راچو

آپ ءتچگ بہ گندیت۔ منیر ء علامتاں ء چہ آئی اظہار ء انگت ذات ء زانت ء
گرہن بچ نہ بنت۔

نامعلو میں دنیا ء (باطن) سفر کنگ ء سفر کنائینگ ء پہ انگت منیر ء باز حون ء ارس
پالاگ، باز جہد ء ریاضت لوٹیت۔ اے و ایش انت من گوشاں منیر مومن ء شاعری ء
وانگ ء رندھے گندگ ء کنیت کہ انگت ء آراوتارا ڈکشن نیست۔ آئی شاعری جاگہ
یے کئی ء جاگہ یے ء عطا ء رنگ ء دروشم ء دنت چو کہ منیر ء اولی سپت ء پہ دروشم لہتین
بند پیش انت۔

اے ہست در کئی فکرانی نور ء ساچان انت
جبین ء آس ہما انت ہما زستان انت
اے رنگ مٹ انت بلے آنگاہ ابدمان انت
بلندانت شان تئی مئے شوہاز پادان انت
پرے زمین ء مئے زند ء وفامہ بیت تہ چے؟
برے مئے ارسے برے سجد گے نمیران انت

بلے کتاب ء بندات ء دوئین سپت باز خوبصورت ء ڈولدار انت۔ پرچا کہ اے
روایتی سپت نہ انت۔ بلکن ء نوکین رہبند ء نویسگ بوتگ انت ء راست ہمیش انت
کہ نوکین بلوچی شاعری ء سپت ء رتبہ ء مقام ہم ہمیش انت۔ تہ گپ بوہگ ء ات منیر
ء ڈکشن ء کہ آ عطا ء رنگ ء انت پہ دروشم منیر ء آزادیں لپے ”ہوشام“ ء ٹکرے ندر
انت۔

”جی پتی بچکنڈگ ء کیفانی لبہمیں شنزگاں
 ہو شام ء مزاد ء ماکوہ ء چیر تریشنگ پت
 بلک ہار ء مل انگ ء
 واہگ ء ہو شام چچو بے ریائیں حاجتے
 ہر خمار ء شیشگین زند ء را استنت مدتے
 ہرودار ء کوہ پہ کچ ء کسا سے برز بیت“
 واہگ ء ہو شام چنچو بے ریائیں حاجتے
 شیشگ یے بوتن نہ منت ات
 کوہے بوتیں مینس اتیں“

بلے اے ہم وتی جاہ ء یک ازلی ء ابدی حقیقت ء راستے کہ بلوچی نوک
 نویسوکین شاعر اں چہ کس عطاء پر سحر این ڈکشن ء جوہان ء در نہ انت۔
 منیر مومن ء شیمیرانی کتاب ء آزادین لچہ ء غزل مان انت۔ لچہ آنی وانگ ء
 رندے ہمے مارگ بیت کہ جاہے جاہے خیال رد (تسلل) پر شنگ۔ گشے چیزے لچہ
 آنی تھا خیال ء یکوئی ہم گواہ نہ کنت۔ یا بوت کنت ہیال ء لیکہ ہمنچو برز انت کہ
 نزورین ء لاگریں لفظ آہان ء کوپگ دات نہ کنت۔ ء لچہ ٹکر بیت یاں وت شاعر
 اظہار ء ابلاغ ء مقام ء سر نہ انت کہ ہمے تسلل ء یکوئی ء برقرار بہ داریت۔ بہر حال
 اے مزین ٹیکنیکی نزوری ء عیب یے۔ ہمے رنگ ء جاگے جاگے یکین لچہ ء بحر ء اوزان
 ہم بدل بنت ء باز لچہ چہ کلاگس ء (Climax) زبہر انت۔ اے درگت ء وانوک
 ”زندگین درد ء مرگین وارث“ ”خیال دا بے“ ”نگاہ ء باطن“ ”توانائیں نزوری“

”اوسیہ شپانی رہے مسافر“ ”بیا اوسمین سوادین زہیر“ ”پسہ“ ”زہیرے پلاں صبا ارساں“
 بچارنت ء بمارنت۔ بلے پداہم منیر ء چیزے لچہ باز خوبصورت ء ڈولدار ء بمعنا
 انت۔ چوش کہ ”کئے چوبغداد بیت“ ”الوت“ بس یک غبارے ات ء دگہ بازینے۔
 منی ہیال ء منیر مومن ء لچہ آں چہ گیش آئی غزل تو انا، ڈولدار بمعنی ء
 خوبصورت انت اے دگہ ہبرے کہ چیزے غزلانی لہتیں بنددو نکر (دولخت) انت۔ پ
 دروشم ء بہ گندات۔

تئی جتائی ء شپ ء رائے چراغاں چچ نہ گشتگ
 یک اُمیت ء شیشگ یے ات بلے بے تو ارا پُرشگ
 تئی واہگ ء ابیدارے ارواہ ء داغ ماں نیست
 امروز ء جنتر اں مئے گندیمیں دل نہ درشتگ

کدی تئن چھاگل ء کت کدی آپ دانے زرتگ
 برے لوٹ اتگ چراغے برے ماہکانے زرتگ
 اے کہ چوش رنگ رنگ انت اے نہ انت خجے دلبر
 وتی زندگی بہا کت پتومن گشانے زرتگ

نیم ارواہیں ہبر و شبو مین زیمربا تنت
 ہلک ء دلپر شملیں شانتل پداشاعر با تنت
 درد چا گردین اے نکچکند ء بدل بات تالہ

شالا یک رنگ دُر حین باطن غم ظاہر باتنت

غُدگہ باز۔ شاعری و اولی بندوت کنیت پرانی مزمن جکانسری یے نہ لویت۔ بلے
شاعر کمال گوں دوہمی بندانت کہ آرا پنچش بیاریت کہ آگوں دوہمی بنداہم دپہ
ہمگر نچ بہ بیت۔ بلے ہنچو کہ من برزء نیستگ ات کہ منیر و لہتین غزل وتی مٹوت
انت تہ بیات بہ گندت۔

گوں ماہکان دروشمین شارء نیائے
مردچاں تو مے بازارا نیائے
نہ آسے روک کئے نہ کینے نوشے
مردچاں دل تو ہنچ کارا نیائے

اے دوئیں بندان و بتل غم گالوار جوڑ بوگ و تو ان مان انت، پہ دروشم دگہ لہتیں

غزل ندرانت۔

مارو و صبا پے، پہ زلف و شپ و راہی
ترانگ چتور دلکش انت بے منزلیں راہانی
بیا گند کہ اوستانی نازر کین عصا پر شتگ
بیا گند کہ ہالیگ انت کچکول صداہانی

نہ منی درد منی واہگ و وادار بہ بات
نہ تئی نازچہ تئی حاجتاں کمتر باتنت

ستر من شادہ ء آپ ء دیاں چنالانان ء
اے شانتل انت کہ غم ء موسماں توار کنت

ایچو اچک بلکن مہوتین مے زندگی
وابے رواں کتیں تو خیالے رواں کتیں

یلے پہ لال ء میتگ ء گوں ہشکلین دستاں کئے بروت
زہیران ء شال ء دامن ء دردان ء دزمالاں کتیں

تئی غمانی شپ دیار ء کسے تہنا سر بہ بیت
تنگے کیف اول گوں بہ بیت ء کمو کین جمہر بہ بیت
تئی چراغیں دیم ء حاجت بلے چوماہ ء بلیت
کوش نرم نرم سُران بیت شنگ تئی مہر بہ بیت

انچ وت گسر کپتین کہ بیگاھے من ء لال ءھیال
رپتیں گوں مہر ء واہگاں جاھے من ء لال ءھیال
وردانی سبزیں زیدے ات اوست ء چنالانی زہیر
شاھے کپودر درنگ اتنت شاھے من ء لال ءھیال

ہلکے انبویں چنالاں غمے الھان کتگ
او کپودر تو کجارھن کتگ بال وتی

ہنچوش معلوم بیت کہ اصل ء منیر غزل ء شاعرے۔ اگاں منیر چہ نظم ء گیش غزل ء سرا
دلگوش بہ دنت تہ بوت کنت کہ آ غزل ء شرین شاعرے جوڑ بہ بیت۔

منیر ء وتی شاعری ء تہا خاصیں نوکیں چہر ء شبیں، علامت ء ترکیب کار مرز نہ
کتگ انت۔ بس ہماہست ء جاری این چہر ء شبیں ء علامت کار مرز کتگ انت۔ بلے
پداہم منیر ء شاعری ء وانگ ء مردم ء را یک جدت ء تا جگی یے معلوم بیت۔ منیر ء
شاعری ء تہا نوک ء کوھن ء یک عجبین امترج ء آ میزش یے گندگ ء کنیت کہ آ کی
منیر ء شاعری ء راواناک ء ڈولدار کتگ ء اگاں منیر ہمے هوری ء آ میزش ء رابر جا بہ
داریت تہ آ بلوچی غزل ء مسترین شاعر بوت کنت ء اے گپ وتی جاگہ ء یک حقیقت
یے کہ منیر مومن ء شاعری ء کتاب بلوچی لہز انک ء یک شرین اضافہ ء ٹیکلی یے۔

بلوچی شاعری و زہریں میں

اچ ایشی پیش تر کہ سر حال و سرا من وتی گپ و بنگیج بکنین باند انت کہ دو، چار گال
 بلوچی زبان و لہز انک و بابت و یہ رندیں دانکہ لہتیں مانگیشتمکین گپ صاف بہ بنت و
 وانوک آنی دیما بیا انت۔ بلوچی و زبان زانتانی گشگ انت کہ بلوچی زبان دنیائے
 گہن و قدیمیں زبانوں چہ کیے کہ آ انڈ و ایرین زبانانی ایرانی کہول و چہ تعلق داریت و
 ہما زبان کہ بلوچی چرائی دراتکہ آ زبان مرچی گم و گار انت و دنیا اندر و نگواہیت۔
 ہے رنگ و بلوچی لہز انک و بابت و سید ظہور ہاشمی وتی کتاب ”بلوچی زبان و ادب کی
 تاریخ (ایک جائزہ)“ و تہا بنشگ کنت کہ (رجا انک) ”ہنچش کہ بلوچی زبان و
 قدیمی و بابت و کس انکار کرت نہ کنت بالکل ہے رنگ و بلوچی لہز انک و گہن و
 قدیمی و چہ انکار کنگ و مطلب چہ راست و دیم تاب دیگ و ترینگ انت پر چا کہ
 بلوچی ہنچشیں مگیم و مالداریں زبان یے کہ آئی تہا ہما درہین شری، لانگی و بود و توان
 ہست انت کہ آپہ یک ادبی زبانے و الٹی انت“ ہاں اے گپانی بن پدا اے ہبر پاد
 کیت کہ بلوچی اگاں چشین مگیم و مالدارین زبانے گڑاں پر چا چہ چا کری دور و سر بید
 چہ سنگ بنشگ و کتبہ آں بلوچی و ہنچ بنشگ یے پتا سر نہ بوتگ بلے اے ہیرانی و
 ہبرے نہ انت پر چا کہ ناشریں و ہد و زما نگ و دستاں زورا کیں راجانی مگیم یں
 زبان پشت نہ کپنگ انت پمشکہ اے پریشانی و گرتی و ہبرے نہ انت۔ اے گپ
 مارگی انت کہ پانزدہمی قرن و پد و شعر و ادب و مڈی و چہ ابید، ساری تر و ہنچ دور و

لہذا انکی مڈی بے پتہ سر نہ بوتگ ایشی سبب بازانت کہ آہانی ادا بیان کنگ ء گنجائش
 نیست البتہ پانزدہمی قرن ء شعر ء ادب ء پیرگ ء یک کسانیں بہرے اڑان ء کپان
 یک پُرشنگ ء بگرتلگین شکل ء صورتے ء پتہ سر بوتگ آہانی چندے بہر کہ آمینگ ء
 کلگی صوت، لیب آنی صوت، لولی ء چاچ آنی دروشم ء زانگ ء ہجراگ بنت،
 مردمان ء انگت یات اُنت ء ریکارڈ کنگ کرز اُنت۔ چوں کہ بہ بیت اے دور ء شعری
 ادب ء بلاہیں مڈی بے، وڑے نہ وڑے مئے گوراہست انت بلے ادا دگہ یک
 بخت بے پادکیت کہ بلوچی شعری ادب ء ہمراہی ء ردا نک ء مڈی گجاشت۔ اے
 درگتہ زانتکار ء کواسانی گشگ ایش انت کہ اے دور ء بارگ ء فارسی زبان ایران،
 افغانستان بلکن ء برصغیر ء بازین ہند ء دمگاں شنگ ء تالان ات ء چریشی ابید
 بلوچستان وتی کم ء قدریں مرکزیت ء پدہم سیاسی، معاشی ء فوجی جہت ء وتی ہمسائگین
 مکانی محتاج ات ء اے زمانگ ء بلوچستان یک جنگ جاہے ہم جوڑ بوتگ ات داں
 روج مرچی ء بلوچستان ء سیاسی ء جغرافیائی نقشہ ہے ہبر ء ثبوت انت پمشکہ اے جاور
 حال ء بلوچ مجبور ء لاچار ات کہ وتی زبان ء نیمگ ء دلگوش گور کرت ممکنت پرچاکہ
 اے ایمنی ء وشحالی ء دین انت بلے شعری ادب ء گپ دگرے پرے ہاترا کہ اے
 بلوچ راج ء روایت ء تب ء تہا ہنچش ہو رتورا انت کہ زیر کنگ ء نیست کنگ نہ بیت۔
 بلے اے ہبر ادا مارگی انت کہ دنیا ء دُرہیں زبانی اے اواریں شتری یاں
 ہرابی انت کہ آہانی بیگ ردا نک ء بدل ء شاعری ء بوتگ پرے ہاترا کہ اے سازگی
 (تخلیق) ء شتریں نمونگ ء دروشم انت کہ نبشت ء خوان ء زبہریں مردم ہم ایش را
 شتری ء سر پد ء بوت کن اُنت بلکن ء چریشی وشی ء لذت زرت ہم کمت۔ ہے پیما

دنیا آید کہ لہزائکانی وڑا بلوچی و بندات ہم چہ شعر و شاعری و بوتگ اے جہت و
پندے زانکار و گشگ ہمیش انت کہ پد متنگیں راجانی شاعری دیما بیت و دیما شنگین
راجانی ردانک و داں مزینیں ہدے و اے دانک راست انت و دنیا و پیا اے راجی
قانون بلوچ راج و لہزائک و جہت و ہم تچک و راست انت۔

بلوچی زبان و درہیں زانکار و کو اس اے گپ و سرا یک و تپاک انت کہ
پانزدہمی قرن و رندر یکار و بوتنگین شعری ادب مئے کہن و قدیم تریں لہزائکی مذی انت
ہے شعری ادب و تھا آ دور و باریک و لیکہ آنی ردازند و ہمک تک و پہنادانی سرا شعر
گشگ بوتگ چش کہ جنگی شعر، رنگی، بزاں عشقی شعر، ڈو بارگی شعر، گلا و ستا ہی شعر،
حکایت، روایت و ہمک تہر و قسم و شعر گندگ و کایت بلے بلوچ قوم و تب و راجی
روایتانی ردا و پدا آ و ہد و حالتانی سبب و جنگی شعر دیما تر و شر تر لیکگ بوت انت اے
لچھہ جتا جائیں بنکپ آنی سرا انت بلے آوانی چندے صفت یک انت چش کہ شعر
سنگ و تھا انت۔ جہین لچھہ یکین سنگ و گنگ و تھا ات دوہمی ایش کہ جہیں لچھہ آنی تھا
رد و ذیل ہست ات۔ اے لچھہ کسان ہم ہست انت و مزین ہم۔ مزین لچھہ آنی
دراجی پتا د و بگرداں دو صد و نیم بند و ہم گیش تر ات لچہ آنی تھا ہر کجا کہ گپ بدل بیت
گڑاں رد ہم بدل بیت اگاں نا گڑاں داں آخیر و ہما یکیں رومانیت۔ فون جُست پاد
کیت کہ چد و ساری چے بوتگ؟ اے جُست و راستیں و تچکین پسونیست بلے و ہدے ما
عہدی شاعری و گنداں تہ ہے ماراں کہ چد و پیسہ بازیں چیزے بوتگ پرچا کہ اے
رنگین مزینیں شاعری یے انا گتہ اتک نہ کنت ایشی با پشت و التما مکیم میں زبانی بوتگ و
زبان ہم یک روج و مکیم و مالدار بوت نہ کنت پمشکہ ما التما گشت کناں کہ مزینیں ادبی

مڈی یے بوتگ کہ آگارغ بیگواہ انت غ شوہازگ لوئیت۔ نون اے مڈی کدی شوہاز
 بیت کس چچ گشت نہ کنت۔ عہدی ادب چہ بن دپترہ شعر، گوہرہ ہرانی شعر غ رندہ
 لاشار جنگ غ شعراں بندات بیت۔ شاعری اے راہ غ رہند بیانہ غ سادگ انت۔
 گیش تر در (خارج) اے بیان انت بلے جاہے جاہے در غ اندرہ (خارج غ داخل)
 درازگازی غ پنچشیں اواریں دروشم یے اے گندگ اے کیت کہ مردم شبکہ غ صیران بیت غ دل
 اے گندے گواہی دنت کہ اے شیر پہ حق کلاسیک غ شاہ لہز انک گشگ اے حقدار انت پرچا
 کہ اے رنگیں کا ملیں شیر بہ پر بندگ نہ بوتگ اے نیکہ بیت بلے سوال ایش انت کہ اے
 شیر کئی انت؟ پرچا کہ بازیں براہندگانی خیال ہمیش انت کہ چاکر، گہرام، گوہرہ ایدگ
 ہے کسمانک رنگیں شیرانی کارست بزاں کردار انت۔ شاعر نہ انت نون جُست پاد
 کیت کہ ایشانی شاعر کے اے اتنت۔ واجہ عطا شاد کہ بلوچی زبان اے نامی میں شاعر غ شہ
 گدارے گشیت کہ اے گنما میں شاعرانی شیر انت اے پانزدہمی قرن اے گند سرہ
 شانزدہمی پیرا اے بندات اے گشگ بوتگ انت اے دور اے نامی میں شاعر شبہ کلاں، شہ
 عیسیٰ، بی برگ اے شہ مرید بوتگ انت۔ شہ عیسیٰ، بی برگ اے شہ مرید اے شاعری اے باروا
 وت راجد پترہ تاریخ شاہد انت شہ عیسیٰ اے باروا جام درک گشیت کہ

آس یے بالہ عیسیٰ اے

مادی پھر ہواڑے نشتوں

تی ہندے اے عطا گشیت کہ اے دی بیت کنت کہ چاکری عہد اے گیش تر شیر شبہ عیسیٰ اے
 کشگ انت میر محمد بخش لہڑی کشمین ردا نک اے تہا جوان سال بگٹی اے حوالہ اے نیشنگ کنت کہ
 شبہ عیسیٰ میر چاکر اے درباری شاعر بوتگ، "جوان سال بگٹی اے دی گشتہ کہ بلوچی اے اولیٰ

مستریں شاعر شہہ کلان بوتگ عطا شاد نبشنگ کنت کہ ”شہہ عیسیٰ و شہہ مرید و نیام و کم
 و دی کم پنجاہ سال بیت و ہمینکیا سیس پر کے شہہ کلان و شہہ عیسیٰ و نیام و بیت اے شیر
 ہم نوٹ کنگ بہ بیت

آ سے کلان ء بالہ

شہہ عیسیٰ دست تاپتہ

جام درک ء پھر پھوکتہ

رند و لاشار و نیام و سی سالی نین بے بیتیں جنگانی شاعر ہر کس کہ بہ بیت آ یکین مردم
 انت کہ ہے گلتن شیر و نبشنگ کرتگ انت پر چا کہ اے شیرانی ڈکشن و رہند یکے
 زانگ بیت کہ اے شیر یکیں مردم یے و نبشنگ کرتگ انت پر چا کہ ایشانی تگ (بحر)
 ہم گیش ترا یک یے۔ اے عہد و بلوچی شاعری و بارواد گہ جا گہ یے و وجہ عطا شاد
 نبشنگ کنت کہ ”بلوچی شاعری و کلاں شہہ او شیش تریں عہد گشگ بیت۔ اے شیر پہ
 زبان و بیان و ازم و ازمکاری و شاعری راہند انی یک جلوہ ناکیں نمونہ یے لیگ
 بنت۔ زیبا و سہو ائیں شہین، الوکائیں چہر جوڑہ و لہڑ و مان شانی و ما اے شیراں
 کلاسیک و شہ لوزانک و ردا آ ورت کناں اے شیر تندی جنگلی بہ بنت یارنگی از مانگری ردا
 بلوچی شاعری و یک ایک اکیلا و مزن شانیں جا ہے سر کنت“ بیائے لہتیں دروشم
 بکند ات

وش اتاں دور و وش اتاں باری

وش اتاں عہدی دور بلوچانی

مجلس و دیوان ات امیرانی

تاب دیگ ڈالشاہیں بروتانی
 دست جنگ دہ تیریں کمانانی
 نند ۽ پاد آگ املوانی
 بکشگ ات سحر ۽ اشرفیانی
 چنڈ ۽ چکاسگ سگارانی
 دُمبگ ۽ سرسینگ گرانڈانی
 نوش اِتاں ورناحاں دل ۽ جانی
 رند ۽ لاشار ۽ کالیس میراں
 شرط اِش بستگ گوں جاگ ۽ تیراں
 نوش اِش شہد گوں شکل ۽ شیراں
 گوں گلابانی شیشگان سارتیں
 نندگ ۽ پاد آہگ عجب جوانیں
 چاکری کوٹ ۽ شھر دل آرا میں
 آرگاماں پ مومساں گورتیں
 سبز اِتاں تل ۽ سنج اِتاں تازی
 گرد اِتاں مولائی دپ ۽ شہجو
 چاکری ہاریں گورم ۽ چرتاں
 شیشگ ۽ زنگباری زبادذگریں
 بانگواہاں بوہ سارگ املانی
 تحفہ ۽ پیش کشاں جھکیگاں
 دوست اِش پ عہداں نشتگاں جوانیں

سر گنا سر بند ء تلاھیناں
 گوش گنا ڈنڈاری شپیں ڈراں
 پاد گنا پادینکاں دو کبلیناں
 بیان ء سادگی ء زیبائی ء ہمرائی ء خیال ء نازرکی ء بلندی ء ازمی ہورت کاری ء چہتہ
 اے لہتیں بندوتی مثال ء دروروت اُنت چوکہ

گوں گلابانی شیشگاں سارتیں
 شیشگ ء زنگباری زباد زگریں
 بانگو اھاں بوہ سارگ اُملاّنی
 سرگنا سر بند ء تلاھیناں
 گوش گنا ڈنڈاری شپیں ڈراں
 پاد گنا پادینکاں دو کبلیناں
 نون میر گہرام ء شگان ء بیتانانی شل سریں تیراں بچارت کہ چوں دل ء سمان ء رو
 اُنت۔ زندگ ء زندگ اُنت چوکشے مرتگیں مرداناں ہم چہ مرگ ء ابد مانیں واب ء چہ
 ہرین اُنت ء پہ جنگ ء دعویٰ ء چست کن اُنت ہے شاعری ء کمال اُنت۔

من کشنگ تی نامانی ملک میراں
 پروشنگ من رند ء کانمیں دیوان
 حاجی شیشک ء عومر ء بہرام
 گوں ہر چہار ہمنامیں ساھیلاں
 ہر دو سہراہاں عومر اینیاں
 آحسن نوکی نہیں بچاں
 تی سریں رنداں مرد کشیں عالی

من کشنگ ء د بوج أنت مزارانی
 ماں گر ء کنڈوراں نکانپاراں
 ہپت در ء ہپاد کوہ بگوازین ء
 ڈاڈر ء جھپاں گر سرء زیرے
 پہ سرگ زڑیں چیدگے بندے
 نیمگ ء آ زمان ء پدگ بندے
 سر پر ء استین ء جن ء تھت ء
 بلے ہار ء میران ء پر گدار گندے
 نون شوانگی دزلے بکن دستا
 تو سرو گلین گامیشاں بچارین ء
 ماں ہما سر شپاں بچکرین ء
 تی جاڑو پہ دوگ ء پنڈگ ء شرانت
 ہینزک ء ریمان ء حسن منت ایت
 نیمگ ء جوگنو بیاریت پہ میر ء
 کہ میر وتی ہلک ء بہترین کاڈانت

میر چا کر ء سوچا کیس پسو پہ میر گہرام ء

تو دپ ء ہپتاد شاعر ء مٹ ء
 نے کہ پہ دروگ ء بندگ ء گٹ ء
 زیر ء بیرین ء استرگ چھیرین
 حق ات پہ ناحق ء پدا گوا جارت

ماں دپ ء چروکین زبان لکل بات
 تئی دپ ء دروگے زیاہیں بتگ
 تئی سرا گر انین اُگدہ ءے زرتگ
 ہور نہ بوت بشی کوکر ء گورتگ
 تئی سرا تو پانیں ابر پُرتگ
 من ہپت برء چندیتگ تئی بالاد
 اے ہما رند ء بارگیں بوراں
 گاہے سوار انت ء گاہے پاداناں
 گاہے من زین ء گاہے درزیناں
 گاہے تئی تاواناں شریداراں
 گاہے سیتان انت منی بالاد
 گوہرام وتی پیشیکین براں گیر آر
 میگ ء وتی جنگانی پداں شرچار
 من کشگ تئی نود بندگ مڑایانی
 ”ماتو“ سر کندگوں زرگری سہتاں
 گوش گنا ڈنڈاری شپیں دُراں
 سر گنا سر بندا تلاہیناں
 پاد گنا پراہکنڈیں کڈولیکاں
 من ترا چوسینگ ء ڈھور داتگ
 دیمتر اگشیت کہ
 شرھیال کن ء شیرگشیں گہرام

شرھیال کن کہ دور فلک گردان
 شرتگ ترا جلتی چکرے یناں
 لجمیں دریا ء پھریناں
 مرچی تنوبانیں تئی ملگی بالاد
 گوں تنوباں ترا گٹ کناں آھر
 گوں تنوباں ماں سیر لگیں ڈناں
 سنگ ریزاں ماں دور بنیں چاتاں
 کینگ چہ مردانی دلاں کنزاں
 بلے نہ سنگ ریزاں نہ کینگ کنزاں
 کینگ ماں مردانی دلاں جاہاں
 تئی شپانکویں چوٹواں عیاں
 تو پما گنداوگ وفاہانی
 من وتی میران ء ملوکین ء
 رند ء سردار ء جور جواہین ء

میر چا کرے جور جواہی ء کینگ ء کست ء چدے شرتیں ء ڈولدار تریں درانگازی بوت نہ
 کنت ء پدا میر چا کرے ارمانی نہیں پسو ہمک گہکیریں دل ء دل گرد کنت ء وتی نیمگ ء
 چکرے نیت چوکہ

تو پما گنداوگ وفاہانی
 من وتی میران ء ملوکین ء
 رند ء سردار ء جور جواہین ء

ہے دور ء بارگ ء بازیں شمیر کہ آ عشقی داستانانی درو شم ء هست انت وتی مٹ ء

دروروت آنت اے ہمکس زوردار تو انا انت کہ ایشانی وانگ ء جان پٹ پٹ بیت ء
 چمانی ارس رچنت - مارشتانی اے رنگیں درانگازی منی جند ء ایدگہ لبرازکانی اندر ء
 ندستگ ء نہ داں روتج مرچی ء ونگ - براہ داریں شبیں، حیران ء ہبکہ کنوکیں چہر،
 بے دروریں علامت ء اشارت، لہرگ ء جوزہ آنی درانگازی بلاشک ما اے شیران ء
 اعلائیں ادب (ادب عالیہ) یا کچھنیں ادب گشت کناں - اے لچھ عشقی بہ بنت کہ جنگی
 از مکاری ء جہت ء بلوچی شاعری ء رابلندیں درجہ ء مقامے دینت - اے عشقی
 داستان حانی ء شے مرید، بھیرگ ء گرانااز، شہداد ء ماہناز، حمل ء مہ گنج، کیا ء سدو ء دگہ
 بازین یے - ہنچش کہ اے بلند ء پلگاریں لبرانک لیگ بنت پمشکہ بائد انت کہ شتا
 لہتیں درور بکند ات ء بمارت - شے مرید کشیت کہ

حانی چہ شیر ء شر ترانت
 شیر ء کپ ء گجے سرانت
 حانی چہ ماہ ء شر ترانت
 ماہ ء گہبارے ماں دپ انت
 شمس و سھیل ء درور انت

حانی اے رنگ ء گلا سیت

روچے سرمنی سنگیں ات
 اود ماں چاکری ماڑی ء
 کوشاں کش اتگ بانگواہی
 نوداں شنز اتگ چاشگاہی
 منی دڑے میدگاں گوں یواں

مگناہیں سری گوں بریگاں
 نوداں گور شامنت انت
 شے بازیں گوارگ ء گنت انت
 یل ات گوار گاں زمیناں
 گواراں بے زران سوریناں
 دیم پہ مکھی دربنداں
 مین ات نوہتاں شے یگاں
 ساهیل ءے بے نیر موچاں
 روج کہ گواتر ء بیگاھاں
 من ء ڈلبریں زہیر نیھاں

زیت کن دے من ء را ہالاں
 شے ء پیشگیں احوالاں
 ترا دڑاں دیاں شریناں
 گوش گوں گنٹاں زریناں
 پوز ء پلک ء گرانزیگاں
 دست ء سگو ء باھیگاں
 کنڈیگاں کوانٹ بھائیناں
 درستاں ترا دیاں متاگی
 اتکت سرمنی قربان انت

شے مرید پہ دوستدار ء وتی حب ، واہگ ء امیتاں درشان کنان ء وتی درد، سوزمان ء

غمانی گرانی ء سگینی ء قصہ ء اے رنگ ء کاریت

کوٹے پروشان ء ہانگل ء دستِ وت کناں
 من ء وادہ ء قول انت من ہپ برازرشان ء کناں
 یک پلگیں امبے وتی دل ء پشت ء ایر کناں
 من کالکاں چنساں ء دل ء زنگاں دیر کناں
 اگاں سیکر ء زاگے داگے ماں الماسیں زہاں
 گڈا ہانی امیت واریں چہ مرتکین مردانی غماں
 اگاں زن ء موریکاں گچنگ ماں پرچانک ء زہاں
 بزاں ہانی بے ہال انت چہ منی غمدوستیں سرء
 پتگیں ارس ء ماں انارکاں جھلاد بیاں
 تو نگرہیں چمب ء چیردے ارساں ء بگر
 پتگین ارساں میل گل ء دیم ء رنگ چناں
 ارس سوچاک انت منی گل ء گلاں ٹپ کناں
 شپ کہ چار پاس انت ہتلیں اومان انت من ء
 چاکر ء کاٹارے جنگ پنہانی من ء
 پٹوں کاریگ انت بے قراریں درذیے کناں
 ٹپانی درمان ہانگی پلپیں کندگاں
 دردانی زیمیک ہانگی دستاں مھر میں
 زیر منی دلبریں دل رازاں اے گماں

برہمود نشنگ منی زردیں زاپراں

سائیت بوان ء چرپ کنت سیاہیں مہراں

رندیت زلیپان ء درنز دنت مسک ء اجراں

علامتی زبان کارمرزکنان ء ہانی وتی دل ء پاہاراں چش بیان کنت

بیا ات یل ء جانشود کن ات

شیریں یل ء سالونک کن ات

اتلگ پہ سیری شادہاں

عنتریں ے ریچ ات چوٹواں

من پہ گلے پاداٹلگاں

یک مھر میں جاہے شتاں

مسک ء زبادوں مینوگاں

شپت انت ماں سیاہیں ماپراں

بانوری ء شتریں لباس

من پہ مرادے درکتاں

سخت زیور ء سبزیں حریر

من شیشمیں پہ مرادے پرکتاں

ماں کٹ ء سرا

بوپ ء نپادوں چچ کتاں

مانشتاں دوئیں ہمزانی ء

ارس ے چہ چماں اتلگاں

ہانی من ء نزیک مہ ڈک

منی تاجکین ٹپ کداں
 ہانی ہر قدر گپ جن ہئے
 گپ تئی من ء اوست نیاں
 آناہ کہ گومزاں وارنگاں
 پات آنت کہ ڈن ء کپتگاں
 آزال کہ مرداں گپتگاں
 چیر چادر ء کنزینتگاں
 دست ء گلآش پیتگاں
 نرمیں گورئے موڑینتگاں
 اوٹھے مرید دیوانگیں
 آناہ کہ گومزاں وارنگاں
 راست آنت کہ پاتاں کپتگاں
 آزال کہ مرداں گپتگاں
 چیر چادر ء کنزینتگاں
 نرمیں گور اش موڑینتگاں
 گور چہ گڑاں شورینتگاں
 بچ ء جنک اش آرتگاں
 کوئنت منی بچ ء جنک
 اوٹھے مرید دیوانگیں
 آرد کہ شرطان جناں
 قول ء قراراں کنناں

مرد لائگوواں داد دیاں
 دست ء دوگویشیں ہنجر اں
 اپاں گوں تازی گرگاں
 اگاں لائگوواں حرکت کتیں
 گونٹو چشیں گے جتیں
 تو ہنجر چہ لائک ء کشتیں
 چہ نک ء زبان درکتیں
 پلے لائگو تچانی ء کشتیں
 گوں چاکر ء گنگی کتیں
 تو ٹکے جہان ء ایرے کتیں

شہداد ء مہناز ء عشقی داستان ہے رنگ ء شیر کنگ بوتگ کہ سنگین دلاں کپ کنت ء
 ارس ء ریچک پر مائیت بے مثالیں چہر ء شینانی بکجی ء بے درو ریں علامت ء اشارت
 اے مہری داستان ء اندر پہ ہنر کار مرز کنگ بوتگ انت۔ لہتیں درو ربکند ات

شہداد منی تیری ء بچ مڑایانی
 چند گھیں ورنا ات چدان زرت ء
 تو شکارانی شادھاں رپت ء
 من گنا بڑے دزگوہار کاں
 اتک ء تئی چار راہ ء سرانشاں
 تو چہ شکارانی شادھاں اتک ء
 دست جت تئی مل ء رتلیکیں واگاں
 تو کا پریں پر چندے من ء دات ء

ماں ہزار دوست ءِ دشمن ءِ توک ءِ
 دردوں منی لوہاریں سرءِ کچھیں
 جھل ءِ منی گومزی بارگیں میان ءِ
 بُرز منی دکانین گورءِ ہاراں
 تو پدا دیوان ءِ سرپ ءِ کاتک ءِ
 مھر چما دزمال ءِ بُش ءِ بوتکاں
 من نہ زرتاں تو زور من ءِ داتاں
 من وتی پختی ءِ سرءِ بستاں
 بُرت برا ہاکوٹ ءِ چگل داتاں
 من پدا گل ءِ غمزدی نشتوں
 من وتی دستونکاں شلے بستوں
 چہ وتی ریزیں ماپر ءِ کاکے
 چہ وتی شار ءِ دامن پلکے
 من شت ءِ چار راہی سرے نشاں
 بلکیں وتی ملکی مردے گنداں
 من ہما مردے چادر ءِ بنداں
 منی پت ءِ ماتاں سلام سرکن
 اے منی سلام انت ءِ گلہہ دُڑیں
 مہناز ءِ سارتیں ساہگ لوار بوتگ
 لشکر منی شھمیریں پت ءِ براتاں
 پر منی گل ءِ لڈگ ءِ کایاں

کا پر ء سرپیشاں کن ات چکاں
 اے چلیم ء چہ میرے بازار ء
 چندناں سوچ ء اشکرے پرکن
 بابل گوں حیرواریں دپ ء کشیت
 حاکم نئے چہ وشدکاں پرداچیت
 رند ء رواں راستیں نیمگ ء ننذاں
 پر گلگ سر جیگ ء بمیسیناں
 چو بڑی بدواں نئے بد براھیناں
 چابک پہ کم ذاتین حظایگاں
 کیشتر پہ ٹی ء مولدی چکاں
 نے من ء مھنازے گلےیں جان ء
 من ہما انجیراں پتن تاکیں
 بوز پما کوحانی سرا رستوں
 کیشتر بما گٹ ء سرشماں بوتوں
 من ہما باگ ء بوز تریں درچکوں
 سرمنی ہج گوات ء نہ چندینگ
 بشامی ہوراں بوند نہ میسینگ
 بیدے شھداد ء نوگلےیں ریشاں

اے و بوت انت چندے عشقی شیرے درور کہ ایشانی اندرے نازر کیں مارشت ء جوزھانی
 گپ انت شمالتا گشت کن ات کہ مہرے دوستی ء گال بنی آدم ء سراہروڑا اثر دور دینت
 ء آئی چماں ارسیں کعت بلے بیات سازی ء دگہ یک عجبین دروشے گنداں کہ آ

دشین دورغ بار یگانی ناپا سیداری غسرا انت غدانائیں بیبرگ غ شیری نصحیت یے کہ
مردم غ راکجام نیمگ غ بارت غ اوگاریت غ اسرارانی چونین بنداں بوجیت۔

چرو گولے من مہشریں سیبی
کاتکاں گوں رندی چیدگیں سواراں
سنگت گوں مسکان غ دربھان غ
پُرسیتہ ما چہ کپتگیں سنگاں
گوسگین روچانی دہت حالاں
سنگ پہ ارمانیں دے گانت
چی غ تو پُرسے او! میر بلوچانی
گوستگ انت اولی ہوت کلدمانی
دور نپادارنت مرد غ بورانی
دور کلاتے نہ تہیریں کوہے
دور گوں گوہرام غ نہ اوشتاگ
نے گوں مئے سردار غ قوی کین غ
نے کہ گوں سھر ریشین سلام خان غ
نے کہ گوں میر غ دور ہے کوشت ایت

حمل جھیند ہم ہے دورغ بار یگ غ نامداریں با مردے کہ آئی شیرھا لوجوڑ بوتگ انت غ
مدام سورانی سراکشگ بنت چریشی لس اولس غ بلوچ زالبولانی شیرفہمی سہرا بیت کہ
آحان غ وتی گچینین لبرانک غ ٹکر غ ٹیری چون گیر غ دل یات انت غ آچونین دیوان غ
دشی آل ہے شیراں کش انت غ وتی سالونک عاریپیں پت غ برات غ تنگہیں بچاں

چے پنت ء سر ء سوج دیگ لوشت۔

شرط ہا شرط انت کہ حمل جیند بتگ انت
 وادہ ء تاریخ پہ پدی مرداں اشتگ انت
 مات بزرگیں ماں جیمہی توکے نشگ ات
 آ جنین چک ء جمہریں ملگور رستگ ات
 شہبے ء روج ء برج ہا شہمیں اقرب ات
 شہبے ء روج ء شانزدہ ات ماہ ء برقرار
 گوشتگ ات مات ء گوں وتی ماہیں چم خمار
 شہبے ء شانزدہ سر مشور براتانی گہار
 شہبے پہ براتاں شوم انت ء شانزدہ پہ پت ء
 شوم روج ات کہ حمل ء شاگے نول کتہ
 حمل ماں شاگ ء شاگ ہا سبزیں ساوڑ ء
 تو بل بلوچانی مذہب ء کارانی سر ء
 بل تو شاگ ء بیامے شاہی منور ء
 عیش ء نوشانی جاگہ ء نندینیں ترا
 دوست بکن یکے چہ مئے پرنگانی مندر ء
 شر سر ء بے عیبیں جنک بازیں مئے گور ء
 تو گچیں ہرچی کہ گڑا دوست انت ترا
 ماتھم کشنیں چہ تی بیراھیں سرا

من بلوچے آل ایر انت منی تارخ دپتر ء
 اے ہبر عیب انت ہمنی نازا کیس سرء
 جن پرتگانی حمل ء پند نہ بنت
 وت کش ء ھک انت چک کش ء ھکی پڈل
 انت

جن جھود انت ء مرد بے دینیں کافر انت
 نے دیم شود انت ء نے ہدائی نام ءے گران انت
 پشک اش لگ انت ء ناپگانی کنڈ اش در انت
 ناہی چانگالاں گوں مکسکاں ایر بر انت
 حمل ء وتی ملک ء کاڈ خمار ہمیں دوست بنت
 پشک ء شلوار ء سرگ ء سرچادر انت
 آستونک اش دراجاں ء لککانی بوگ اش در انت
 دامن اش گزراں چہ زمین ء بہرے گران انت

گڈا منی احوالاں مکھیں ماتگ ء دی ات
 بکش ہمنی شاماں مہلبیں گندیماں مہ دُرش
 پر منی نارشتان تو گرانڈاں ایر جگ مکن
 پر منی آپاں تو شیر ہواریں کنڈاں مہ رو
 رند ء منی احوالاں بمکھیں دوستی ء دی ات

پر منی کٹ ء تو کر مزیں لیپ ء پچ مکن
سر بر ء لیپ ء کیس ء ہپ رنگیں چادر اں
پر منی بور ء بارگیں رو بنداں تو مہ ریس

ہے رنگ ء بیدے بیر گیریں بالاج ء شیر ء اے دور ء بارگیں سرجم نہ بیت پر چا کہ اے
بلوچ راج ء بیر گیری ء شر ترین درو شم ء نمونگے ء اے زانگ لوٹیت کہ بالاج یک کے
نہ انت بلکن ء نیکی ء ہما ابد مانیں علامت انت کہ چہ ازل ء گوں بدی ء دست ء
زنچک انت۔ کدی و ہد ء دستاں لیگار نہ بیت آ دانکہ وتی نوک سوریں برات ء بیر ء
نکیت ایمن نہ نندیت و ہدیکہ آ بلیدی آں چک چین کنت گڑاں ایمن بیت ء بیر
گیری جہت ء لہتیں بے دروریں گپ ہم پہ پشپداں ایر کنت بالاج ء شیر بلوچی ادب ء
برزیں ہند ء جاگہہ یے دارنت پر چا کہ ایشانی زبان ء بیان جتا میں رنگے ء انت

چانکہ منی بیر گوں دژ مناں گار انت
کبیریں گونچانوں سر ء باریں
کبیریں گونچان ء کش ء کلی
توبہ چہ گونچاناں دو بندیناں
کلی آنی بنداں ورو کیناں
سر زہانی جو شینگلین آپاں
سیداش ناکامی گر انت تنگاں
من کساناں ء پیر ء گوٹداں
مر میریں آسانی سر ء تراں

کولان چہ گر میں تا پگاں چامپاں
 کاڈ من ء ”مرکوه“ جناں چماں
 کاڈانی مرکوه ء شگاں زیاتاں
 من مزن باں ء چوٹواں پتاں
 چوٹو ء نوک ریش ء کلا لک باں
 یک کمانے پہ لیڑھے زیریاں
 من دو صد تیر پہ لاگریں گوکے
 نندان ء تیران کناں سوہاں
 گوں چگردی آپوار تگیں سنگاں
 کس گبرے پہ گاری ء نیلیت
 من وتی آرہیں پت ء بیراں
 چون کلاں گوں دژمنیں مرداں
 کہ پیر منی چمانی تھا گرداں

بیا ات منی براہندگاں
 من ء نکلے چنگ جوریں بداں
 من زردگشتگاں چوتیچگاں
 پرداخت ء پللیں ہمبلاں
 پہ دودا ء مہراں زراں

دودا گوں پتاد لنگراں
 قبرانت ہے ڈن ء سرا
 پہ سی ء گوکانی اڑء
 بالاج ترا پھر أنت ہلار
 چندینگ ء ماتی بتا
 شیرات پھل أنت مادر ء
 گڈ ء منی سوج ایش انت
 سانگ ء مہ زیرہ چہ دژمناں
 تران ء چما جوریں بداں
 آخر کہ آغاز کن انت
 نوک کیسگ ء وام ء مکن
 ہم سر درء ہمراہ مؤ
 باراں پہ ہشک بُر ء مہ لڈ
 ماں دور سریں کوراں مہ دار
 بلے آمرد کہ ہوناں گراں
 انکار چہ زالاں کن أنت
 بوپ ء مزن دُڑیں جتاں
 بیتاپ ء شاہی کیلگاں
 لائک بتگ ء چاڑ کہ أنت

روچے دو بر ڈاہ کن اُنت
 بویش سُویدیں چہو اُنت
 چہ دہ صدی بوراں گھ اُنت
 آریپ اِش گیڈیں اسپر اُنت
 بیچ اِش گچینی گوئڈل اُنت -
 زامات اِش شلتین ہنجر اُنت
 بوپ ء بدل سبزیں سک اُنت
 از بوپ ء بالشاں گھ اُنت
 سرجاہ اِش زئڈیں نیلگ اُنت
 بُرزیں ہسارانی سرانت
 آپ اِش زہانی چمگ انت
 کوہ اُنت بلوچانی قلات

میر کبرہم، بلوچ راج ء زحم جنیں کنگرے بوتگ۔ بیدے آئی ذکر ء نہ بلوچ دپتر سرجم
 بیت ء نے کہ عہدی دور ء ادب میر کبر ء جنگ ء شیرازی ء تیکنکی جہت ء بے مٹ ء
 بے درورانت۔ اے شیر بلوچ راج ء شیر زالیں ماس ء کرد ء پیش داریت کہ بلوچ
 میار ء رکھینگ جنین ء کردار چے بیگ ء قدرانی (Values) جہت ء بلوچ راج
 اے دور ء کجاں بلندی ء منکھاں اوشتانگ۔

میر دو رواں بیگ بلند
 کرتے پہ کار دار ء توار

کار دار منی مات ء بیار
 در کپتگاں مات ء گہار
 میر کبر ء کرتگ توار
 ماتی منی مات مکھیں
 شیراں پھل کن من رواں
 من کہ رواں داوا گری
 زاناں نٹراں چے بری
 مات ء جواب گردینگ ات
 او بیج منی بیج منی
 او جان منی جانگ منی
 میر کبر ء دیکس ملوک
 پچی منی چم ء چراگ
 چم ء چراگ زرد ء مراد
 شیر ترا پھلاں بیج منی
 شیرات پھلاں ہپت برء
 من پہ تنی رودینگ ء
 باز کشتگ جھد ء جفا
 جو ریں کرگت آپ داگت انت
 بے موسم ء بر پچگ انت

برمشک ء موراء وارنگ انت
 آستینک سھیل دیمپان کنگ
 من بند پہ ہے روچان جنگ
 رد داتگ انت گز ء یوار
 آستینک سھیل دیمپان کنگ
 بچی سھیلیگی مہ بیت
 زحم ء جن ء نام ء درآر
 نام مسترانی روک بیت
 قبر پیرک امبوه بیت
 اگاں گندلی توکے برے
 شیرات حرام انت بچ منی
 ہر بہ کہ تو جنگ ء روئے
 جنگ ء جن ء واتر کئے
 تئی بندی بیامت گرپدا
 نذنت منی کل ء دپ ء
 دیوان ماں شاہی کاپر ء
 بندیگ گش ء کند کناں
 تئی کوش ء توسیپ ء کناں
 من پیراں کہ ورنہ بیاں

قبرے پہ ہالو ات براں
 موتک ء بدل نازینک جناں
 ڈھل ء دامہ ساز کناں
 چاپ ء ہلو ہالو کناں
 ہپت روج شاد کامی کناں
 دستاں وتی ہنی کناں
 مور دانگاں مندریک کناں
 لٹناں وتی مزواک جناں
 چم آں دو بر سرگ کناں
 بیکاں وتی ساپ کناں
 پنگے گوپاں کانٹ کناں
 بوہ ء ءن ء دا بے کناں
 سیری گدان پر کناں
 نوکیں نکاحے پر کناں
 تنی پس ء دگہ سانگے کناں
 تنی مٹ ء دو بر پیدا کناں

نون چد ء رند نیم عہدی یاں درمیانی دور ء شاعری بندات بیت۔ اے شاعری ء وتی
 رنگ ء دروشم یے وتی چہر ء شبین اُنت، وتی علامت ء اشارت انت۔ اے بیرگ ء
 نوکیں شاعری یے۔ کہ ایشی ڈیل ء ڈول چہ عہدی شاعری ء یکسر جتا انت ء ایشی

مستریں علامت ہمیش انت کہ اے باطن ء اندر ء دراز نگازی ء در شان انت و ہدیکہ
 عہدی شاعری ظاہر ء بیان ات چدانو کین ء دور پاندیس دُنیاہانی سفر بندات بیت ء
 ذات ء ڈک ء ڈور پنج بوان بنت۔

اے دور چہ جام درک ء بندات بیت۔ آئی پیدائش ء مرک ء تاریخ زانگ
 نہ بنت۔ آچہ ڈومکی آل جام ءے ء کر مویاں کرم خان ء سولیس پُنگت انت، پنجش
 گش انت کہ آخان میر نصیر خان نوری ء (1741-95) دربار ء شہلچہ کار لیکگ
 بوتگ بلے اے دانک زانگ کرزیت کہ جام ء کدی خان ء سپت ء سناء شعر پر نہ
 بتگ بلکن ء وتی دل ء میل ء شاعری ءے کتہ ء وتی دوستدار ء گلاتگ ء ساژانگ آئی
 ریزیں مہرانی توصیف ءے کتگ۔ اے ہبر ہم بے حیاں کنگ مہ بیت کہ آ دور ء خان
 ء دربار ء زبان فارسی بوتگ بلے جام ڈرک ء بلوچی ء شاعری گرتہ بزاں پہ لس مہلوک
 ء آئی شعر پر بتگ۔

اگاں کسے ہورت بچاریت گڑاں آ التما ریت کہ جام درک ء شاعری چہ
 عہدی شاعری ء باز کستا ء جتا انت نہ تہنا فارم ء جہتہ بلکن ء Content ء حوالہ ء ہم
 پمشکہ ماگشت کناں کہ آئی فارم ء کنٹ ء جہتہ نوکیں تجربت کتہ پمشکہ آئی شاعری
 نوک ء پتاک گندگ ء کیت ء مزین شاعری ء علامت ہمیش کہ آنوک بہ بیت ء پدا
 و ہدیہ ہر ای ء آ مردمانی دیمادیم پنج ء ظاہر بوان بہ بیت، بوروت۔

جام ء شاعری باطن ء دراز نگازی انت ء اے بابت ء آئی شاعری باز شریں ء اعلائین
 شاعری یے لیکگ بیت پمشکہ بلوچی زبان ء نامدارین شاعر مست تو کلی ء گشتہ کہ جام
 درک ء آس بالہ۔ مادی حدیثاں گون دیان بزاں جام درک ء معرفت ء سفر بندات

کتہ ماہم آئی رندگیری ء گا ماں زوراناں بلے باریں کئے کجا سر بیت ایثی مطلب ایثی
ہم بوت کنت کہ مست جام ء وتی مرشد لیکت پمشکہ ماگشت کنناں کہ جام دژک صوفی
شاعرے بوتگ جام ء شاعری تہا فارسی ء لبز ء رد ء بند ہم مان انت بلے آ ہنچش
چہچتگ انت کہ زانگ ء پچارگ ہم نہ بنت ایثی مطلب ایثی انت کہ بلوچی زبان ء
ہم اے لبز زرتگ ء قبول کرتگ انت ء زباناں نیام ء لبزانی اے گر ء دے ہست انت
دانکہ چش مہ بیت زبان زندگ نہ مان انت۔ اے ردیں ہیالے کہ زبان خالص ء
پہک بہ بیت ہنچش کہ نسل ء پہکی ء بارہ ء مردم گشت نہ کنت ہے رنگ ء زبان ہم پہک
ء خالص بوت نہ کنت۔ گوں نوکیں لبزاں نوکیں خیال ہم کابنت ہاں یک گپے ء
خیال دارگی انت کہ اگاں پہ گپے ء یاں پہ چیزے ء کہنیں لبزے بوتگ بلے کار مرزنہ
بوگ ء سبب ء شموشگ بوتگ ء آئی جا گہہ ء دگہ نوکیں لبز ہم نیست گڑاں آلہز ء
درگیجگ ء آرگ شرین کار کردے بلے اے ہبر ہم مارگی انت کہ لبز پر چا گار بنت؟
پر چا مر انت؟ پرھے ہاترا کہ اے ماتیں قدرت ء قانون انت کہ کھوڑہ ء ہمک شے
رامرگ پر انت کس رستگار نہ انت لبز ویک دانگے زبان مر انت۔

جام دژک ء مسترین کمال ہمیش انت کہ آ باز کسان کسانیں تنگانی تہا جلوہ
ناک ء زیبائیں شعر گشیت آئی خیال بلند انت۔ لبز نوک ء آوان ء رد ء بند دیگ ء
کما یگ ء وتی رہندے۔ آئی وتی ڈکشن یے کہ گوں دگہ کس ء دروشم نہ دنت۔ پمشکہ
من جام درک ء مٹیل سازیں شاعرانی تہا اولی شاعر شمار کنین۔ بلے مئے لہتیں زانت
کار ء کو اس کش انت کہ جام شاعرے نہ بوتگ بلکن ء ڈوبے بوتگ منی ہیال ء اے
فیصلہ جلد ء اشتاپی کنگ بوتگ۔ ہے ہبر ء پدا من وتی من ء باز پٹ ء پول کت۔ آئی

شعرانی کتاب ”درچین“ بار بار و نت بلے من چشین ہبرے نہ دیست ء نہ مر ت۔
 ”درچین“ ء کے بوانیت آ زانت کہ اے یک مردے ء شعر آنت۔ ”درچین“
 مشرقی گالوار ء نہ بوگ ء گپ ہنچائیں ہبرے۔ من گشاں کس یے اگاں خالی تنگانی
 گچین ء بزیریت ہم زانت کہ اے جام درک ء شعر آنت۔ ہے فرق ء پھیر ء زانگ
 ء ماشارا ہم جام ء لہتیں رنگ پیش داراں دانکہ شما ہم بکند ات ء بمارت کہ نیامی دور ء
 شاعری چہ قدیم شاعری ء چچو گستا ء جتا انت ء داں کجام ہد ء عہدی شاعری ء
 ہسری ء کرت کنت بلے اچ ایشی سر دو لیکہ ء خیال ء دیما آرگ المی انت۔ سید
 ہاشمی عشق کنت کہ قدیم شاعری ادب کہ شانزدہمی قرن ء گڈ سر ء بنگیج بوٹگ ات
 بلندی ء کمال ء رسگ ء رندون میزان میزان ء دیم پہ جہل ء زوال ء نیمگ ء روان
 ات ء اے زوال زر ء تیل ء آ لا ء پیم ء ہر دہمی قرن ء پدا چست بوان ات دانکہ
 نوزدہمی قرن ء قدیمیں طرز ء شاعری دوارگ زندگ بوت ء داں وتی کمال ء رست
 مطلب سید نیامی دورا رابلوچی لبرانک ء Renaissance کشیت و ہدیکہ
 اے عہد ء شاعری کہ ہر دہمی قرن ء بنگیج بیت عطا شادا ایشی بابت ء کشیت کہ ”اے
 بلوچی شاعری ء رنگی عہد بزاں رومانک اچ گشگ بیت رنگی عہد ء باز کم شاعری وت
 ہے عشق ء داستانانی کردار بوٹگ انت من اے دور ء دپتر و تاریخ ء بدلیانی عہد ء
 دور کشیں اے عہد اولی وارا بلوچاں وتی بن جاہ ء حکومت ء بنیاد ایر کرت“ انگت
 دیمتر اوجہ عطا شاد عشق کنت کہ ”اے عہد ء کلاں شہ نامی نین شاعر جام دُزک
 انت ء جام ء شاعری تامیا نجینی عہد انوک را ہے لیگک بیت۔ بانک سیمک ء بہرام
 جھکرانی ہے عہد ء شاعر زانگ بنت۔ جام ء شاعری ء لہتیں رنگ پہ شے کوہیں ہاترا

دوشی من حیا لے نوکیں
 دیستن مردے لڈوکیں
 کندیت ء رچنت مروارد
 جڑیت گلز میں روک ء بیت
 اتلگ انت کھندان ء گروک دوشی
 کیسہوئی ء چہ جگلو ء پار ء
 نشک دوستانی داتلنت مارا
 رُستہ یک درین یے چہ دکن ء پارء
 پے گور ء استیناں عجب رنگیں
 درست مے دوست ء مہذبش گون انت
 من گنوکاں کہ گوں دل ء جیراں
 دل گنوک انت کہ گون من ء جیریت
 گیر کنت تنگو دروشمیں پچی
 زور کنت شاہ ء ظالمیں ترکی
 من مجاں زمزیر مہپراں لوہیت
 دیستوں خمارچمیں جنے
 عقین وسیہ مار چوٹوے
 نہ لکھ ء ہارے من گورء
 لکھ ء جن ء شارمن سرء

لکھ ۽ جن ۽ جگ ۽ کٹک
 لکھ ۽ جن ۽ مندری ۽ ٹک
 لکھ ۽ جن ۽ گانجیں گداں
 رکاں من لال ۽ دستگاں
 رکان ۽ ریزیں مہراں
 دیتہ من ۽ گریگ دل ۽
 گریٹہ دل ۽ تابگہ ۽
 دل گوں حیا لگوں مکپ
 گوں جن ۽ لہمیں گماں
 بھبھوری گور ہنوسیں
 نوداں ۽ رگاماں گورتہ
 ڈورہ پُرانت ۽ امریزاں
 زیری قدح ۽ میٹگ ۽
 روداں شکلیں نوک آپ ۽
 نندیت ۽ مشیت ملگوراں
 ٹینگہ کنت ابرکو پگ سرا
 روداں گورگیں چارگل ۽
 لوگ ۽ کھیلان یٹینی
 دست ۽ جنت وتی برزی ۽

کشی گنرئیں آدینک ء
 میری زان سرء ایرہ کنت
 حیری دروشمان ء گندیت
 وش ء ایمنی ء نندیت
 کل ء دری ء بندیت
 بیائینت دزگہار جانی کمن
 شریں سومری چل ء چار
 پیا انت ء گورہ ایر نندانت
 شاریں پھلو ء لیثیت
 پُرسنتہ دل ء احوالاں
 پرچہ کنت کوردیم انت
 سہرت من مک ء نیلان انت
 بیک تئی بھویں دزین انت
 چم تئی قدحیں انزیں انت
 گرمیت ء جناں تیلانک دنت
 دیربت ء جناں جوانیناں
 پلت کنلوں کور دیم انت
 سہروں من میک ء نیلاں انت
 بیکوں بھویں دزین انت
 دوستی شے من ء پکارنہیں

ہنے رنگ و بیدے بانک سیمک و شاعری و مئے رومانک اتج و شاعری و
 بہرچ رنگ و پیلہ و سرجم نہ بیت پرچا کہ درانگازی و سازگی و جہتہ بانک سیمک و
 شاعری چہ اید کہ دو بلوچ زال بزاں حانی و مہناز و شاعری و اتج رنگ و پدی نہ انت۔
 ایشان بلوچ نہاڑی و آئی اصلین رنگ و پیش گتہ۔ کے اگاں حانی مہناز و سیمک و
 شاعری بوانیت تہ آہیلی و بلوچ نہاڑی و آئی تب و مزاج و سرپد بیت۔ آ اے
 دانک و ہم پوہ بیت کہ بلوچ زال و ازل (فطرت) چے انت۔ گوں رشتہ و سیادی
 آں آئی بند و بوج و محکمہ چٹکس انت۔ آئی شاعرانہ درانگازی و اظہار چوں نیچرل
 انت حانی میرچا کر و نکاح و کیت بے انگت و تار اشہہ مرید و دشتار پوہ بیت و لیکت مہر
 و محبت وتی جا کہ و اے ظلم و زور کی و پلینڈی و خلاف و یک گہگیری و بغاوت یے
 پرچا کہ اے بلوچ و تب و ازل انت کہ آ زوانسری و ظلم و بہہ نہ منیت۔ داں زند و
 گندی اوتاگ و حانی مرید و قول پال ات بے و ہدیکہ شہہ مرید آراشل سرین شگانانی
 تیرجت انت گزاں آئی درائینت۔

اوشے	مرید	دیوانگنیں
آناہ	کہ	گومزاں وارتگاں
راست	انت	کہ پاتاں کپتگاں
آزال	کہ	مرداں کپتگاں
چیر	چادرا	کینزینتگاں
نرمیں	گوراش	موڑینتگاں
گورچہ	گزاں	شورینتگاں
بج	و	جنگ اش آرتگاں

گوئنت منی بیج ء جنک
 او شے مرید دیوانگیں
 آ مرد کہ شرطان جناں
 قول ء قراران کناں
 مرد لانگواں داد دیاں
 لانک ء دو گوشیں ہنجران
 اپاں گوں تازی کزگاں
 (بلے) کس سنگیں پریں دوست ء نہ دنت

شبہ مرید ء جواب ء چد ء شرتیں درانگازی بوت نہ کنت ء اے بیان یک خاصین دود
 ء ر بید گے ء را پیش داریت۔ خیال ء نازر کی بیان ء تا جگی شبیہ ء چہر ء علامت دراہ وتی
 جاگہ ء زیبا ء ڈولدار انت ہے رنگ ء مہناز ء شاعری ء سرا چماں شانک دی ء تہ
 مردم ہبکہ ء ہیران بیت کہ آوتی پارسائی ء پہک دامنی ء اظہار اگوں گجام لال ء
 گوہریں لہزاں کنت ء چونیں چونیں علامت کاریت لہزانی جز ء مروارداں چوں
 کما نیت ء پیش داریت اے ہم سازی ء درانگازی ء بلندیں نمونگے پہ شاندر انت۔

مس ہما انجیروں پتن تاکیں
 بُرز ہما کوهانی سرا رستوں
 کیشتر بما گٹ ء سرشماں بوتوں
 من ہما باگ ء بُرزتریں درچکوں
 سرمنی ہچ گوات ء نہ چندینگ
 بشامی ہوراں بُنڈ نہ میسیگ
 بیدے شہداد ء نوگیں ریشاں

بالکل ہے رنگین بُرزیں خیالِ غُرمِ غُنازِ رکیں لبزِ غُنوگِ غُپتا کیں شبیہ، چہرِ غُعلامت
بانکِ سیمک پہ سالونکیں نتھا ءِ جتائی ءِ درانگاز کنت کہ چمانی ارس چو نگورنگیں جمبرِ
شلان ءِ کایتِ غُدلِ ءِ پاہارے چست بیت اے نوکیں دروشمِ ءِ ہم بکند ات۔

اژ مڑاں ایتین یے سرا کشیت
بُرز چہ ماران ءِ کمین کوہاں
گہکر شے نتھا ءِ سرِ پانگیں
جینہر تئی انبویں گلا لکاں
ترمپ تئی مورتیں جاہہ ءِ تیراں
شپ گروک میان ءِ گوہریں تیغ انت
گرند نتھا ءِ توپک ءِ گوانکیں

تانہی نوداں گوں شُما عرضیں
لانڈو ءِ شانک ءِ ینگ ءِ فرضیں
شُما شہیدانی زیارتاں گوارت
یک برے مینگاڑوکن ات ترمپاں
گوں سمینانی گُلگُل ءِ هُلاں
درکپیت سالونک دروشمیں نتھا
نیردی آ چہ تنک دپیں گورِ
شر نہ ئے براہنگ ہے گیگ ءِ
گچکے گور ءِ کلز ءِ ہیساں
درزنت ماں ڈالشائین بردتان انت

ماں بروتاں ء برنگیں ریشاں
 چوٹو ات درنزدکیں زہاد بوئیں؟
 (گڈ) گال بولی بیت گوں تانہی نوداں
 عُمّا کئی منت ء من ء مین ات
 عُمّا کئی چم ء گریٹکیں ارس ات
 اے جواد داتہ تانہی نوداں
 سیمک ء مشاں ترا میناں
 سیمک ء چم ء گریٹکین ارساں
 مانجے ویراں گوتلیں دیتہ
 پتوے نتھا ء گنوک پتہ
 رنگ ءے چو آسانی پُر ء پتہ
 بچ ء کہ سینگارنت وتی بوراں
 کارنت مے کھانی دپ ء تاج اُنت
 پرمن ء کارنت شوخ کیں زراں
 ملوآں رنگین پلکیں ونگاں
 ڈیرو : رائڈو دی من ء رپنت
 اچ ہے ورنایاں کچین یکے
 اوہ ڈیرو ء ورنّا کل منی براتاں
 آں کہ مئی عاریفیں پت ء ہنداں
 پرمنی چین ء ”نتھا“ من مہیمان انت
 پرمن ء کاریت چیت ء چٹی آں

سرمی چچی آں نہ بیت بازار
 پاد گوں لاہری رتگلیں کوش آں
 اوبیلاں چم اوں پہ سیاہیں سیر منع آں بسکھاں
 ماوتی جیگ پہ نہمتے بستہ
 مرک یے گیشیت یاں سورہیں نتھا

نون بلوچی شعری ادب ءِ یسکی دور بندات بیت اے دور ءِ نامی مین شاعر
 مست توکلی، فاضل، رحم علی محمد قاسم ءِ عزت پنجگوری انت اے عہد ءِ زمانگ گشے
 نوزدھی قرن ءِ بندات بیت اے دور ءِ زمانگ ءِ راعطاشاد نوکیں بنائے لیکیت اے
 دور راجی ءِ سیاسی زانت ءِ دور انت۔ عطا شاد بٹنگ کنت کہ مست توکلی و عزت
 پنجگوری ءِ شاعری عہد ءِ الکھی حالتانی بدلی ءِ گوں ہم شہ مرید ءِ زانت ءِ رنگ ءِ ہم
 رنگ انت ہو کہ چاگرد جتا انت راج نوک انت بلے زانت ءِ ہنزہ ہمانت۔ سموست
 ءِ شاعری ءِ مہرک ءِ عزت ءِ شاعری اصل ءِ یک نوکیں طرز ءِ زانت یے ءِ در کابینت۔
 بلوچی شاعری ءِ کستگلیں عہداں کس ءِ گوں اوشیش حیا لیس راجی ءِ سیاسی زانت نیست
 ات۔ ”انگت دیمتر اعطاشاد بٹنگ کنت کہ رحم علی مری ءِ مٹلا فاضل ءِ شاعری ات کہ یک
 جتا مین زانت ءِ رند گیرنت بزاں کہ اے دو مین اوشیش ءِ سر پورا مین راجی زانتے
 دارنت کہ ایسی ءِ ماں سیاسی حالتانی دست ہم بوت کنت۔ مٹلا فاضل ءِ زانت کاریں
 شاعری ءِ تو کا بلوچانی عربی ءِ فارسی زا نگ ءِ سما کپیت ءِ رحم علی مری ءِ گور ءِ فرنگی ءِ عہد ءِ
 سرکارا بدرگ ءِ گمائی جنگ ءِ جھیرہ ءِ سیاسی زانت نما دار بیت رحم علی ءِ اے زانت
 پیلوی ءِ در شان گتہ بلے فاضل ءِ گور ءِ اے راجی زانت پہ شاعری ءِ جھولی چہ نوک ءِ

نوک تریں شبین ء چہر ء گل رنج گرت۔“

ہے بن گپ ء سراعطا شاد دگہ جاگے بے شگ کنت کہ ملاحانی سبب ء بلوچی شاعری ء وتی اصلی رنگ ء گونا پ شمشہ ء فارسی ء عربی زدگ بوٹگ بلے سید ظہور شاہ ہاشمی ملافاضل ء شھلچہ کار لیکیت ء زانت اے دوئیں ولجہ کار بلوچی ء پدا بلوچی شاعری ء بلاہیں نام آنت چریشاں شرتر بلوچی شاعری ء کئے زانت ء سر پد بوت کنت بلے ادا یک گپے ء گیر آرگ الحمی انت ء آیش کہ عطاء چپ ء چاگرد ء مردم چش کہ ولجہ امان گھکی ء طاہر محمد خان ء ہم ملافاضل ء سراج بلوچی شاعری راپولنگ کنگ ء بہتام جگ پمشکہ ولجہ عطاء ہم جلد ء اشتاپی ہے فیصلہ ء ہور بوٹگ بلے عطاء رند ء گپ اے نہ بوٹگ آنت پرے ہاتر املا فاصل ء شاعری ء وانگ ء رند ماہے گشت کناں کہ آبلوچی شاعری ء شھلچہ کار لیکگ ء حقدار انت منی اے جبر ء پلہ مرزی ء ولجہ صدیق آزاد وتی کتاب ”تیا پیس تران“ ء تہا ہم کنت ء کشیت کہ ”ملافاضل وتی دور ء مستریں شاعر چگ“ بلے منی خیال ء بلوچی شاعری گوں وتی نوک ء کہنیں دروسم ء چہ فاصل ء بندات بیت ء ہمائی سراکیت ء کثیت پرے ہاتر اکہ قول ولجہ صدیق آزاد دیگ ء شاعری ء تہا گرانی ء موجری ہما وھد ء کثیت کہ نوکیں خیال نوکیں فکر ء زند ء نوکیں جاوران ء درانگازنگ ء رواج کپٹکنین زبان ء بیان کوتاہ بہ بیت ء شاعر ء مارشت ء فکر ء درانگازی ء راہ بند بہ بیت گڑاں اے ڈولیں حالتاں شاعر لاچار بیت کہ وتی لہزانی درشان کنگ ء نوکیں چہر ء شبین ء نوکیں معنا ء نوکیں رد ء بند بشوہازیت چوناہا ء شاعری وئج انت بلے ہما کہ لہز انک ء سنگ ء پارسنگ ء شاعری کشگ بیت ء زبان ء راجہت یے دنت زبان ء مکیم ء مالدار کنت زبان ء ابدمان کنت آکم تا بلکن ء کئے

نیت ہم راست یے بیت ہے رنگ ء ملا فاضل ء شاعری کہن ء نوک ء ہنچشین لوڑ ء
اداری یے کہ اے دروشم دگہ کس یے گورادست نہ کپیت۔ آئی روایت ہم یلہ نہ داتگ ء
نوکیں میل ء تجربہ ء ہم چہ دست ء نہ کشتگ اگاں من ملا فاضل ء بلوچی گال ء غزل ء
اولی شاعر بکشاں ہم دروگ ء ردے نہ بیت آئی شاعری غزلِ مسلسل ء یک شریں
دروشم یے ہے رنگ ء ملا فاضل ء رد ء بند سازی یے (ترکیب سازی) اولی بلوچی
شاعر گشت کناں۔ آئی بلوچی زبان ء رانہ تہنا نوکیں ء شریں رد ء بند (ترکیب) داتگ
بلکنا نوک نوکیں چہر ء شبیں ء ہم بخشاتگ۔ ملا فاضل ء ما اولی علامت نگاریں شاعر
ہم گشت کناں پر چا کہ آئی جہین شاعری علامت ء اشارت ء اندرا انت۔ صدیق
آزاد گشیت کہ موجریں شاعری کہ بلوچی ء ایشی بگیج کنوک ملا فاضل ء دیما بروک
عطا شاد انت ایشی دیم چہ در ء (خارج) دیم پہ اندر ء (باطن) انت۔ ملا فاضل ء
شاعری ء رالہز انک ء ادب ء سنگ ء پارسنگ ء نیمگ بُرتگ۔ آئی پیش داتگ کہ
شاعری چی یے؟ آئی شاعری ء پوہ ء سر پد بوگ ء ہا ترا آراوار ء وانگ ء فکر کنگ
لوبیت ہے اصلیں ء سچوئیں شاعری ء گوناپ انت آلہز انی کما یگ ء یکتا ء بے منٹ
انت لہزوت آئی دیما اوشت انت ء دست بند انت ء ہنچش سہرا بیت کہ آلہز انی خدا
انت آئی شاعری ء تہا مارا بازیں رنگ ء بازیں دروشم یے دست کپیت بلے شاعری ء
کیش تر بہر عشقی ء جنسی انت ہے رنگ ء ملا فاضل ء پر بستگیں شیر ہالو ء صورت ء
بلوچستان ء ہمک شہر ء ہمک میگ ء ہر وہدا گشگ ء اشکنگ بنت۔ آئی شاعری ء تہا
مارا صوفیانہ رنگ ہم دست کپیت ء آستار شناس یے ہم بوتگ آئی وتی ڈکشن یے ء
آندیم ء اندر ء نوک ء پتاک انت قولی واجہ بشیر احمد میگ ء آئی وتی شاعری ء تہا فارسی

عربی لبز ہنچش کما تگ أنت کہ آدرآمد زانگ نہ بنت۔

من گشاں اگاں ملا فاضل مہ بوتیں گڑاں بلوچی لبز انک ء سید ظہور شاہ
ہاشمی ء لکھی سین عطا شاد ہم پیدا ک نبوتگ آتنت ء مرچی بلوچی شاعری ہمسر ء پوراں
نبوتگ آت ء اے دانک ہم زانگ بہ بیت کہ بلوچی شاعری ء دو برج ء النگ سید ظہور
شاہ ہاشمی ء عطا شاد ملا فاضل ء برکت ء دین أنت دگہ سی رنگ بلوچی شاعری ء اندر ء
نگواہیت۔

ملا فاضل بکندے اولی مردم انت کہ آئی عشق ء راچہ غم ء جتالکت ء آ
گشیت کہ غم خیالے ء عاشقی چاڑے براں موڑ ء لذتے ء عشق ء راچاڑ ء لذت لیگ
آئی نوک ترین ء شتریں تو ضیع ء تشریح انت اگاں نار دو ء اے عہدے مسترین ء
شتریں شاعر مہتریں فیض احمد فیض گشیت۔

ہم جیتے جی مصروف رہے
کچھ عشق کیا، کچھ کام کیا
کام عشق کے آڑے آتا رہا
اور عشق سے کام الہتا رہا
پھر آخر تنگ آکر ہم نے
دونوں کو ادھورا چھوڑ دیا

نیٹ اے درحین گپانی آسر ہمیش انت کہ ملا فاضل ء شاعری ء اندر ء مارا
نوکیں تجربت، نوکیں انداز ء نوکیں منیل گندگ ء کیت چدا بلوچی شاعری یک چوٹ
یے (Turning Point) زوریت ء دیاروت داں روچ مروچی ء ہے منیل

بلوچی شاعری و سراسر بار انت۔ مستر و چہ مسترین شاعر و کتاب و چست کن بوان ترا
ہے نوکیں دروشم گندگ و کیت پلے کہ فارم بدل بوان انت بلے انداز و ڈھما انت کہ
ملا فاضل و گوں بوتہ ہاں ملا فاضل و یک شیر و تہا من تنگ (بحر) و بدلی مارنگ
بکندے آجم کنوک و ردی بہ بیت اگاں نابلوچی شاعری و فاضل و شاعری و مٹ و
درور نیست۔ اے دور و ایدگہ نامی مین شاعر مست تو کلی، رحم علی مری، محمد قاسم و عزت
بوتگ انت۔ فاضل و لہتیں شیر پہ نمونگ ندر انت۔

امر شاہیں کردگار و چیر و سر بسیار کنت
مرد و نامرد و سپاہی والہہ و چمدار کنت۔
پیر مرد و عاجزاں اندر جہاں پادار کنت
نوگلاں گوں نوجوان و نوحتاں اوگار کنت
کم توان و کم تواریں لائق و نامدار کنت
بوری و اندکاران گدا و صد پیادگ سوار کنت
ہلکہ یے سوچیت و یک ویراندہ یے بازار کنت
بادشاہاں سرنگون و ناکسان سردار کنت
کرگزاں اندر کنار و طوطیاں جاکسار کنت
وار کنت قاروں مثالاں مپلساں داتار کنت
عافلاں سساکن ات کہ کش اتگ جنپاں سرے
پرنشاں پیداک نہ بیت ماتکوہ و برزیں تیرے
قائمیں راجاں نہ متنگ یک کماشیں مہترے

حاکمی دنت موجباں ناکس ء بے سردے
 نے نصب داریت پشت ء نے کیہین لشکرے
 ہم جواب انت واجہ ء گول زر خریدیں نو کرے
 بادشاہے ء وتارا برز لیکیت بزگرے
 موسماں ہور نہ گوارنت من گیاہیں گہسرے
 اسپ تازی وہ صدانی زیر بارت چو حرے
 آئینک مڑیں کچی جلواں دیاں انت ہر گورے
 کپتک انت چہ تر ء تاباں پیشی مردواریں نہنگ
 گرد ء گولاں حملہ کارنت بے گشادیں کور ء لنگ
 وار ء حیران ء حقیر انت گریشگ ء شمیر ء پلنگ
 پروشگ انت دروگ ء ریاہاں شریعت ء بُرج ء الزگ
 تیگ بے جوہر در آتنگ پر سپاہ ء نام ء ننگ
 دنیا مکاریں جنین یے داب کنت ہر روج پہ رنگ
 یار کنت بیگانہ یے جنت شوہر ء بر پشت ونگ
 بس کن اوفاضل نہ بیٹے دنیا پہ ہج کس ء درنگ

کرامگانی چاہی کپودر وش زیملیں
 شرسر ء شیشار گردن ء شمیر بانزلیں
 چم تنی سحر ء ملکیشن گردن بخملیں

آہو سناکیں سُنٹ اِت ہراز بلبلیں
 مہلبین چنک انت تئی لونگ ہیر ء جا پلین
 آپ چما کنڈاں شکلیں روداں ہار ملیں
 بیا بزیر دروتاں ء ہیر پیکا ماں دلیں
 اودا کہ آہوگی تار عین اُنٹ ماہلیں
 بُرز ء بر خیز کن شاہی بازارے حالیں
 پر کہیب زنگ ہتلی سنگیں مہو ملیں
 شمر ء بے عیبیں سمن بر ہور چا ملیں
 مئے سلاماں پہ دُر حدیشیں لال ء بکش
 محرم ء دوستی ء دلی اسراراں بکش
 گوڑ من ء ہمراہاں جن ء تیراں پر نکش
 بے گباریں ماہ سے ء یک ء چار ء شش
 چہ وتی چُجھی ء کنار ء بو سے مکش
 آخر کار بستوں وتی دُر تراشیں زباں
 تینگوں من ڈولے پما دُر عین ء لبہاں
 شپ کہ چار پاسنت گم چہار قسم ء گول من اُنٹ
 قسم یے چہ یا قوبی حیالاتاں زیات تر اُنٹ
 قسم یے چہ نوک سجھیں کڑی سنداں تیز تر اُنٹ
 قسم یے چہ الماسین پلک تراشاں نیش تر اُنٹ

قسم یے چه گران باریں گرا باں سنگین تر انت
 ناوگانی برزیں حذنگاں ریزمان گر انت
 بیانت مئے شاهی شیر تپاکیں براهندگاں
 من گمانی زنجینگیں اولاک نہ باں
 قول انت کہ نوکیں آدگارے رنگ کناں
 گوں وتا مہرنگ ء گماں ہمتگ کناں

زورمنی زپتیں پوپل ء ہیراں
 بازی بھنگ ء برتنگیں ہیراں
 بندش گوں چروکیں چٹ ء چیراں
 ہیز کن برزا بہ حکمت پیراں
 شیب رگر چو سیوائی شپین تیراں
 جہل اژ گردان، برز چه مات بنداں
 ماں گوزاں بے چه تہرء سنداں
 کتے اژ کوہی دومگاں دنداں
 شر حیاں کن کہ دور نہ انت چنداں
 گندے ہنکیں ء مہتری ہنداں
 ملگزار پیداک انت نگار کوٹیں
 سرم ء ہنبوہ ء دیار مورتیں

براس منی کانیں مہتر اُنت ہوتیں
 بیرش کمان اُنت ء کنگر اُنت چوئیں
 پرادب الماسی بُراں نزار
 پر کے تند ء دیدگاں واز آر
 جلگہیں جاہ ء جاگہاں ستبار
 شہ گوزاں شت ء شیبہاں ریبار
 چخواں گرد ء مودگاں انار
 چلبڑاں ترانج ء گرک کشاں گپسار
 مسکین میدان ء سرگیں بازار
 دور کمان اُنت ء شش تکنت آچار
 یک گورے مال یک گورے مالدار
 پیش دڑاں پیدا کنت پری دیدار
 آکھیبانی چوئیں شیشار
 شر پہ گننائے کناری بے
 بزم ء بالشت ء شپ دواری بے
 لال اگر تر ء تاقچیاں رچی
 پُر حریرانی بقیچہ یے پچی
 گردن ء بندیت گرلبہیں بیکاں
 ماں سرا سائیل کنت سرآستینکاں

جوڑ کنت بو ء مہلب ء مسکاں
 جنت وتی سیاہ ء ڈکمتیں گجگاں
 بیدی سرشاہ ء تراشگیں ہشت انت
 آ کہ من گروہاناں دوئیں شست انت
 سُتیش سحر انت ء سینہ اش پست انت
 ماہش فرض انت ء گوشہ اش ہست انت
 داب ء ڈولانی شہمی گوشت انت
 آبراں لال ء محرمیں دست انت
 باز بکش نود ء سیہانگ ء
 روضہ بغداد ء جنانگ ء
 ٹیٹل ء مورت ء سرشاہ ننگ ء
 سرمی سودایاں شترانچیناں
 کپتگ چہ مات بنداں کمندیناں
 گم حیا لے ء عاشتی چاڑے
 اے دگہ شگل ء آدگہ کارے
 سرھواہاں ماہتاں میناں
 کچتاں شرماں قدح ء کیناں
 گوہریں شھداں پہ لب نوشاں

پیشخت رب ء کار سوبانی
 جیہراں گورتہ کوه رہبانی
 زرتہ گرندان ء نود پکٹانان
 مادے پہ اولوآں چھپآناں
 بولکے سہرابی ہواں بان ء
 بروں ہموذا کہ جیمہ آں حیری
 ہتھیار ہوندی بنت منی میری
 کھوکھراں گاج ء گھمراں سیری
 واں چھڑاں کُل ء بانزری سستہ
 زیت پھیردار گوانگراں کپتہ
 شار بھرتہ گوات ترمپاں شلوخیناں
 ڈوبر گل ء روح بروخیناں
 دینہ مئے دیر گنداں کھلوخیناں
 نلکساں بہم کپتہ زلو خیناں
 دیم چھو ڈیواآں بلوخیناں
 زلف چھو سیاہ ماراں تھلوخیناں
 بریں چھو آہواں ترہوخیناں
 زوریں چھو کندھی آں بہوخیناں

گپتغاں گواٹ چھنڈاں گنوخیناں
 لائٹ کھاں چھماں پُرخماریناں
 عاشقباں شوشی بے قراریناں
 دہش میں چھو لیموآں بہشت بیغاں
 امب ء انگوراں مکران بیغاں
 دل منی بجاں بی ہواں روشی
 چلتی شف پہ نندغ ء آزار
 گوں خیالاں من روش کھشہ یگار

تو کلی مست ء شاعری چدا بندات بیت کہ وہدے آ گوں لہتیں ہمراہ ء
 ہمبلان سفرے ء روان بیت تہ آوان ء برغ بیدہ یے ء حمیر گیت ء آ یک گدانے ء
 پُرنٹ۔ ہمد آ سموء گندیت۔ چوڈ یوآء آئی بلوکیں دیم، سیاہ مارین زلف ء پُرخمارین
 چمانی عاشق ء شیدائی بیت۔ چہ سار ء ساء روت ء پدا بہ واتر نہ کنت۔ مست ء ملنگ
 جوڑ بیت چلگی دراجیں شپاں گوں دوستدار ء پینگ میٹگلیں خیالاں پہ نندگ روچ کنت
 ء کشیت۔

دل منی موڑ ء کھاں رلی آنی
 شاہراں سینگھاریں تری آنی
 ہینوی چھو واسنگاں جھلوخیناں
 ٹھلی چھو سرواناں ترہوخیناں
 زواریں چھو مہری آل رووخیناں

وجی چھو شہنایاں دھمو خیناں
 لانٹ ء کھاں پھرایاں گروخیناں
 دراہ کھنت مرکھی آں بروخیناں
 ہوش ء کھاں بے ہوشاں گنوخیناں

عشق ء معرفت ء سفر چہرہ بندات بیت۔ عشق کہ دُنیا ء مستریں حقیقت انت
 عشق کہ دُنیا ء کالمیں راست انت۔ عشق کہ امن ء ایمنی انت۔ عشق کہ چہ جنجالاں
 رستگاری ء نام انت۔ اید کہ دراہ دروگ، فریب، خیال ء واب انت۔ سمو ء زہیر مست
 ء ایمن ء ننگ ء نیلنت۔ آبرے جاگہ بے رُلیت بے تاہیر ء قرار گشے گار انت
 پمشکہ آلا چار بیت ء گشیت۔

تھئی زہیراں من سندھ ء چوبیاں گار کھناں
 من شتو سندھ ء اثر مُرہ ء جھنگاں گوستغاں
 ریز گراں ماری پہ پواداں دیم ء کھناں
 تی کاغذیں رکھاں چھولواری تادرثغاں
 کشکلیں دتھاناں شورغ ء پھڑزی پکغاں
 ریٹویں چھماں پہ پواداں ریسینتغاں
 کرگری بالاں من شتو سندھ ء گوستغاں

ہے رنگ ء سمو کہ وھدے وتی عاشق ء نہ گندیت گڑاں گوں تا نہی نوداں گال ء بولی
 بیٹ ء گشیت۔

سموگوں ماندا میں دل ۽ نوداں پھول کھاں
 شوا گنوخ نییہ پہ پوادانی چھرغاں
 اے جوا و داتہ تانہی ہنویں جواں
 چھرغا دیتیں کوہ ۽ سلیمان ۽ پنگھراں
 چھے ۽ سھبالی کہ کشتے ژاڈیہہ ۽ الکھاں
 چھرغا اوذا پھولغا سمو دروشماں
 جڑغا پھوذاں کانہل و کانگل ات تمام

ماہ کئی رنداریا انت۔ روج کئے پولیت۔ موسم کئی شوہاز انت۔ سمین پہ کئے سرگردان
 انت۔ پل پرچا سرپنت ۽ گار بنت۔ ہور پرچا گوارنت؟ اے دراہ عشق ۽ کردار انت
 چوکھے اے جہین کائنات بے تاہیر انت ہر کس ۽ دوستدار ۽ دیدار ۽ غم انت۔ چوکہ
 مست گشیت۔

کونج ژا سندھ بیایاں ولدائیں موسماں
 کونج گرامنت ۽ مئے دل ۽ درمان نواں
 مئے دل ۽ درماں سمل ۽ وھشیں کھندغاں
 گڑتھغاں کونج من دے نین واز گڑدے کھناں
 آتکوگوں کونجی دلہرے سنگت پیتغاں
 کونجان پہ بال ۽ من پرا پھاز ۽ گام بٹاں
 کونج حراسان ۽ من پہ سیوی ۽ تاہراں

دل منی ماندائین پر ء سمو مجلساں
 دیشہ من سمو کھتر ء کھاں خاصائیں گداں
 تھنگویں بچھی رستہ گور آریفیں پھتاں
 سمل ء لوڈ گوناں گوں کہنی کونتراں
 رنگ ء شرانت ء دات سمینانی دروشاں
 مست کہ چہ سموئے گنجیں زھیراں سک۔ بے تاہیر بیت گڑاں بے ساری ء

گلائیٹ۔

جی پہ تھئی زمین جزغ ء ویشیں کھندغاں
 جی پہ تھئی بوآں اژ منی جان ء دیر مخن
 سمو تھئی ٹوک چھو ستار و جی بانگہاں
 دونیں دستانی مندری چھو آسی بکلاں
 سینغ ء تاویت چھو گروخ تاڑی آں جناں
 لونگی ٹاری ء رُستہ من ارگونیں گراں
 زڑ تھغاں بوآں، بوئے چھو ہموئی زراں
 جانوں ساڑت پیشہ اشتہ پہناد ء سنبغاں
 دام اژ چھمائی تھلاں مئے دیر پیتغاں
 بے دل کودکی گزان کنت ء نہ بنیت گڑاں مست دل ء پوہ کنت ء گشیت کہ
 دل گنوخیناں کھاری نازانی انگلاں
 انگل ء کھنت ء نام ء گیر درشک زامراں

ظالم ء زوراح پیشہ ژا میٹرء منٹاں
 گیرکھاں پچھی بیار ہواں درشکِ سمالاں
 بیا او مہلنج کہ من گوں اے ڈایاں چھو کھناں
 ریز گراں ماری پہ پواداں دیم ء کھناں
 مست تو کلی دیوانگی جہہ پہ جہ گردیت۔ تریت۔ سیل کنت کہ سموء مٹ ء
 بدل ء بکنداں بلے سموء مٹ ء بدل کئے بوت کنت۔

جی پہ تھئی لوڈاں ء حدیثاں ء کھندغان
 جی پہ تھئی لوڈان کھولو ء کاہان ء دہاں
 پر تھئی لوڈاں من کھناں قربان دیدغاں
 روح مناں شیث کہ بیاں تھراچے کوہاں براں
 من تھرا شوں داراں اہل ء دروشاں
 تھہہ گشیں کھن زیر ہر کہ بی سمو دروشاں
 پھولت ایس سمو ء بذل پیداش ء نواں
 دوست منی شریں چھو سمینانی چھلاں
 بوئے وہشیں چھو گوڑ تھغیں نوڈانی پھڈاں

بلے مست وا تر نہ کنت۔ اے ہماراہ انت کہ چدا وا تری وہم ء گمانے۔ عشق ء شہر ء
 آہگ ء راہ ہست بلے وا تری راہ نیست پمشکہ اُردو نامداریں شاعر میراجی کشیت۔

بستی بستی پھرا مسافر
 گمر کا راستہ بھول گیا

ہے رنگِ مست ہم پہ وتی دوستدارِ پیغام کنت۔

من نیاہاں دوست منی پیغاماں مخاں

اڑ تھسی بے سیتیں سلاماں دیرا گہاں

باز تھسی لڈانی پھذا گاماں بیتغاں

پھاذاں نال بستہ پہ ڈغارانی جزغا

چھم منی سُہراں پہ شفاگوذ وہا وہاں

نون سمو یک شبیہء سہیل یے جوڑ بیت، نُو بصورتیء براہداری یے سہیل۔ مست ء چم ء

دلاں جہین کائنات سمو جوڑ بیت۔ آہر نیمگ ء نگاہاں چست کنت آرا سمو گندگ

کیت۔ کلکشان، پور ء سہیل ء تھا آ سمو ء گندیت۔ درین، سمین، پل، ماہکان، زیبائی

سمو ء درو شم ء دینت۔ پمشکہ مست گشیت۔

سموژا زین ء پلپلاں یکے

سموژا درچکانی براں یکے

سمو پہ شیشہ یے شرابانی

سمو یہ سروانے تلارانی

سمو یہ سُہر پل یے انارانی

سمو یہ ڈیوائے تہارانی

یا جڑی بوٹی ءے رغانانی

مست ء جہین شاعری سمو ء چپ ء چاگرد ء چکرتیت و ہدیکہ سمو جہین

کائنات جوڑیوان بیت گڑاں مست مدان مدان ء نیست ء نیمگ ء روان بیت اے

دورسریں پندے بازیں جہلگ ء بزرگ کایننت۔ بازیں گنڈے ء بینٹ دیما اوشنت اُنت
بلے رستگاری نہ رسیت منزل گارے بیگواہ بیت پمشکہ مست گوں دردی کین دل ء
گلائیئت۔

ہاکنے سوائے دنیائی جوانی ء گوزی
ہاکن او دوست مے دل ء بمبالاں مزیر
زرد ء دیر آے دیدغانی مہر ء مزیر
زیر ء بمبالاں پٹت ء ریلی کیں پھقیر

بلے داں نیستی ء رسگ ء مزنیں پندے ء منزل یے جنگ کپیت پرچا کہ چہ
واب ء داں آ گا ہی ء سفر سک گران ء تورناک انت۔ اے سفر ء جنم لگ اُنت۔ قرن
گوزنت گڑاں ہم پہ نصیب مردم گوں آ گا ہیں مردے ء دُچار کپیت ء آ گاہ بیت۔ ادا
رد ء غلط نہ بیت اگاں من گورور جنیش ء گپے بہ جناں۔ گورور جنیش کشیت کہ دُنیاء دو
قسم ء تہرے ء مردم زندگ انت چیزے ہما انت کہ آ HORIZONTAL زندگ
انت بز ان واب انت لہتیں ہما انت کہ آ VERTICAL زندگ انت بز ان آ گاہ
اُنت بلے ہے آ گا ہیں مردم باز کم اُنت ہر کس کہ اے آ گا ہیں مردماں ڈیک دنت آ
آ گاہ بیت ابد ء بہز جوڑ بیت ہمیشاں ء رستگاری ء منزل رسیت پہ اے جہت ء مرشد
المی انت پمشکہ مست کشیت کہ

من نہ بھلاں کہ عاشقاں رہ پیش داشتغاں
درک ء کرمو ء مُرید ء بجیشغاں
یاتیں اللہ مرشد ء کھیٹ نے واہرا

شہ مُرید گوانکھ ء کھیٹ مے صحوو بیگہا

تی ہندے ء دی مست گشیت۔

آے شے کلان ء بالگ

شے نئیں مرید دست تا پتکت

جام درک ء پھر پیٹنت

من دی حدیثاں گوں دیاں

عشق ء بھنگانی نوشگ ء رند مست ء را چاڑ گر انت اے کیف ء اے چاڑ کدی کم نہ
بنت۔ روج پہ روج گام پہ گام ودان بنت۔ اسرار ء درغ درگاہ تچ یوان بنت پمشکہ
جاگے مست گشیت۔

سمو مے لعل یے نیستنی عیومن انگہاں

یہ جوڑینتہ گھٹے کہ کاریگراں

چوٹ گوں تھنشاں گشتغاں ول گوں پھر گفاں

بیگہ ء درین یے جھکی من آف بندیں جواں

کھیٹ پہ آ زمان ء ہر گور ء ڈیہہ نئیں مارکان

مست پیلہی ء صوفی شاعرے آئی شاعری تہا بیدے تصوف ء دگہ چچ گپ ء بن گپ
نیست ء منی جندے لیکہ ء خیال ہمیش انت۔ جہمین مشرقی شاعری صوفی ازم ء چپ
چاگرد ء چریت۔ ہے رنگ ء اگاں صوفی ازم ء چہ شاعری ء درکن مے حافظ ء غالب
ء شاعری ء تہا چچ نہ مانیت ایدگہ بن گپ گوں گال ء ہم دپ نہ بنت ہر دین کہ دُنیا
داری شاعری ء تہا داخل بوتگ گڑاں شاعری ترپل ء سبک بوتگ۔ پمشکہ ماماں کہ

مست ء شاعری گران ء سنگین انت پرچے کہ آئی تھا صوفی ازم انت۔ ہمک شعر ء
ہزار تک ء پہناد انت۔ معنہ آنی یک دُنیاے مست تو کلی شعرانی تھا آباد انت۔ اے
شعر ء بکند ات۔

دوست ژ جانداران ء لیموآں کھے
رستہ من ہیوریں گری سایاں
لمب ء ژنگاں چھو زامری چیزاں
پن ء سراں چھو تنگویں دیماں
دار ہماراں چھو بارغیں سریناں
ترنداں چو آمنڑداتغیں تیغاں
بلے مست و ہدے سمو ء راجی زند ء گیر کاریت۔ آئی پُر درد ء بے معنائیں شب ء
روچاں یات کنت۔ گڑاں آسک دلپدر د بیت ء کشیت۔

گارناں سمو گارنتی دستانی نشان
سمو گوں مالاں رسترانی ء کوہ سراں
مال ء چھارینی آف کھاری دیریں دھاں
پھاڈ شفادی ء ٹلی مس مالانی پھذا
مے ائل ماہی جواں نیٹ گوں میش ء بڑاں
عرض میں گوں شوا بدروی بہوشاں جواں
ساکھنت سیماں گوارے سموے بوذناں

کندغیں سمو گوں وتی جیڈی ہمسراں

نیٹ ہماروچ کیت کہ سمو کوڑہ یلہ دنت ء ایدگہ جہان ء آباد کنت۔ بلے
پنہں کہ مست ء مدام سمو ء زہیر ء جتائی ء رابر داشت گرتہ ہے رنگ ء مست آئی
ازلی ہجر ء جتائی ء ہم برداشت کنت ء ناکا میں دل یے گشیت۔

هقنا موت ء من پرے ارمانی نہ أنت

بلے سمو مرگ ء حال مست ء پروشیت ء شکنیت گڑاں مست اے رنگ گشگ ء مہتل
نہ بیت۔

چھلموا بیارت کہ دل ء بنداں ایر کناں

سملے کوہیں بانڈوا سہر ء لال کناں

چد ء رند پہ مست ء دگہ ہج مانیت۔ مست پیرا چہ دروگانی دُنیا ء سر پدأت ء آئی سمو ء
پشت ء دنیا یلہ کنگ ات ء فقیر بو تگ ات بلے نون کہ سمو ء کوڑہ پشت جنگ ات گڑاں
مست پہک دار گھڑیا بو تگ ات۔ پیرا آئی در چک، دار، سنگ ء ڈوکاں گوں سمو ء
زحیران ء تالان گرت ء چہ نو د ء کونجاں سمو ء احوالان ء گپت بلے نون سبہ کائنات سمو
ء بابت ء بلے ترک ء تو اربا ت ہے رنگیں جاوراں مست پتر ء سچیت ء گشیت

آتکغاں منکہ بانڈواں احوالے گراں

سنگ نہ گالایاں ہکلے سنگان ء دیاں

سنگ نہ گالایاں عیستناں سنگاں رازداں

سنگ نہ گالایاں باج ء ژا دُڑیں بانکاں

غم تھئی سمو شوشاں چھو بچھانی غماں

مست ء بابت ء اتنکسین دراجیں قصہ ء آرگ ء مقصد شما و انوکان ء آئی شاعری ء
 رنگ ء دروشم پیش دارگی اتنت کہ آچے پھولیت، چے گندیت، چے ماریت ء چون
 آوانی درانگازی ء کنت ء الما شما داں حدے ء سرپد بوتگ ات کہ مست چونیں
 شاعرے ء آئی شاعری ء بن گپ چے انت ء آ داں گجام حدے ہے بن گپ ء درشان
 کنگ ء کامیاب انت۔

مست منیل سازیں شاعرے آچہ مُلا فاضل ء کمین ساری انت۔ آئی
 شاعری ء وتی رنگ ء دروشمے لہزانی کما یگ ء آہان ء رد ء بند یگ ء وتی وڑ ء ڈولے
 آچہ جام ء سک باز متاثر ات بلے آئی ڈکشن وتی انت۔ میر مٹھا خان مری ہم گڑے
 دانک ء ہمتپاک انت ء آنبشگ کنت کہ ”مست کا اپنا لگ رنگ ہے جد اگانہ آہنگ
 ہے ایک خاص اسلوب اور منفرد انداز بیان ہے۔ تو کلی مست کی شاعری قوس قرح کی
 طرح رنگین اور حسین ہے اسکے کلام میں ہمہ جہتی اور ہم رنگی ہے اسکے کلام میں شہ مرید کا
 سوز ء گداز بیورغ کی بلند آہنگی اور جام دُرک کا نزاکتِ تخیل موجود ہے وہاں اسکی
 شاعری میں منظر نگاری، سماجی زندگی کی عکاسی امن پسندی اور تصوف کا عنصر نمایاں
 ہے۔“ انگت دیمتر امیر مٹھا خان وتی کتاب ”سمو بلی مست“ ء تہا نبشگ کنت کہ
 ”تو کلی مست تمثیلات اور تشبیہات کا بادشاہ ہے۔ وہ اپنی تمثیلات کے لئے اپنے ہی
 ماحول اور اپنی ہی سرزمین سے استفادہ کرتا ہے۔“

جام دُرک ء ملا فاضل ء وڑا مست ہم صوفی شاعرے بلکن ء مست پہیلی ء صوفی
 شاعرے ء سمو یک علاقے کہ آئی باپشت ء مست وتی عشق ء محبت ء درشان کنت۔
 مست ء صوفیانہ زندے گوازیتہ۔ آئی بن گپ وحدت الوجود انت۔

ننداں من کوہ ء داراں ششماہی روشغاں
 وار تھغیں سیشاں وانغیں دیکی توشغاں
 مالک ء ذکر ء من شف ء روشی ء کھناں
 زارھاں جواناں کہ گناھاں ماف ء کھناں

آئی جہیں شاعری صوفی ازم ء بابت ء انت پمشکہ چوشیر کن ء تا مدار انت ء
 مت ء شاعری ء تہاروانی ہم سک باز انت۔ آئی شاعری ء معنے آئی بازیں تک ء
 پہنادے مان۔ مت ء شاعری ء وانگ ء چہ اسرارانی راہ ء در پیچ بنت۔ زند ء معنے
 معلوم بیت اے رنگ ء ہم بکند ات۔

سمو من دیتہ دوشی گوں وہا ء شاذھاں
 سیر سالوکی کھر کھنت بے دوشیں گداں
 برنخ کھنت چھماں گوں ہزار لونیں سیرمغاں
 ویس چھیر پینو بولک ء مہماں بیتغاں
 سمبھتغاں من کہ دل ء براں گپتغاں
 اشته من تذا گوں گنوخ شلی حلہماں
 بولک ء دوست ء لنگھڑی ء سر گپتغاں
 شذ بلوچھانی کھنت جاہے قصواں
 ہے نویتہ کہ دوست ء کھاڑ داراں گپتغاں
 اے گنوخیناں گوشتناں میغاں ء نہ گیر
 بیانواں پوہ بے تھ گنوخانی الکلاں

درکھی سموژا وتی سیری جیمہ آں
 لال تاخانی بو ۽ پہ رنداں ریتلغاں
 پھاذ ۽ او دیوانغ تھرا درمانے کھناں
 گندغی اولی کل منی دست ۽ بیتغاں
 سوہوی چاٹاں الکہ چھیاریں دیتغاں
 استیں زالے آں ہچ ہور ۽ پیلونیاں
 نیں گنوخ کھائے من سر۽ قربان ۽ کھناں
 سرمنی قرباں دیم گوں دڑیں دیدغاں
 عہدناں زالی دست ماں گیوار ۽ پھٹاں
 من تھئی آں و تھئی گنواچ گسی نیاں
 عہداں پھاریزاں چھوقرآنی اکھراں
 حضرتی ریشاں چھوقرآنی زیارت کھناں

چوکہ مست صوفی یے بوتگ پمشکہ آرا گوں جنگ ۽ جیرہ تب نہ بوتگ ۽ آئی جنگ ۽ را
 ڈوبارتگ۔

جوان نہ ینت جنگانی بدیں بولی
 کئے وٹے دوستیں مردماں رولی

ہور ۽ باران ۽ یاروچ ۽ برش باریں گوں زمین ۽ چے عملے یاں وپت ۽ وا بے کن آنت
 کہ کاہ رُ دیت، بہار رُ دیت ۽ پل سرپنت۔ گش آنت کہ ہور ۽ باران ۽ موسم ۽ رحم علی
 مری ۽ سرا ہنچشیں کیف ۽ چاڑے ساہیل بوتگ کہ شعر گشان ۽ آ بے سدھ بوتگ سمین،

درین غم ہو رابدء بہر آنت۔ ہو ر غم بلس ء بابت ء مست ء شعرے بکند ات۔

کوہ ء بانبور پیڑ تو گپتہ ملپداں
رند سمینانی شراں چھو سمو دروشماں
چھو چھراغ مورنت اثر سمینانی موسماں
جی آپڑی آنی نیم شفی، وہشیں ترہلغاں
آف کڑی آنی بانزراں شنز ء کھناں
نوڈ ضرور گوارنت ء گنورخ ء بہش کھناں

مست ء صوفیانہ شاعری بابت ء میر مٹھا خان مری بنشنگ کنت کہ ”مست جیسے کہ اسکے نام سے ظاہر ہے ایک مجذوب درویش تھا۔ مست ساری زندگی روحانیت کے گیت الاپتا رہا اور الوہیت کے نغمے گاتا رہا اور عرفان ء آگہی کے جوت جگاتا رہا۔ انہوں نے نہ صرف اپنی زندگی زہد ء تقویٰ اور عبادت ء ریاضت میں گزاری بلکہ دوسروں کو بھی معرفت کا درس دیتے رہے۔ انہوں نے چمنستان ادب میں تصوف اور معرفت کے ایسے رنگ برنگے پھول کھلائے ہیں جن کی مہک آج بھی شام جہاں کو معطر کرتی ہے۔ ہے درگت ء اے لچھہ ء دی بکند ات۔

ایک ایکھی ء وت خدا جوانیں
بادشاہ نہیں کہ نام ءے سبحانیں
اغ قہار بی تہ زور وزورمانیں
مہروان بی رحیم ء رحمانیں
قہر ء مہرانی قادریں ستار

مارا غرضیں تھئی روشنیں دیدار
 مارا من روشن قیامت ء پھیدار
 من دے چھو بجنایا گنوخ ساراں
 باز وتی بالاد ء کنہگاراں
 رحمتاں رب بیغاں امیدواراں
 پر تھئی دیدار ء ہواداراں
 پل صراط نمیں گوں بارغیں زیل ء
 پارت ءے بات مئے کانہلیں ڈیل ء
 گوستغاں پنخبر سوا لکھیں
 ہردو ہندانی عہد گوں یکھیں
 باز من راستیں پلوا سکھیں

نیٹ مست تو کلی مزنیں ء آفاقی شاعرے بوتگ آئی لچھ ءے گال نیشنگ کتے۔

آئی شاعری سک براہ دار ء ڈولدار انت۔ مست ء شاعری ء تہا آ پر بچانی ہمیں تواری
 ، ماہکان ء وٹیں سارتی، سمین ء زیمیر، ہور ء رندھاک ء وشبو، پلانی زیبائی، کازانی
 حُسن، درین ء رنگ ءے کائنات ء جہین درو شم مان انت۔

انگت رند تر ء شاعر ابراہیم جوانسال انت ابراہیم جوانسال ء شاعری بابت ء دلچہ
 عطا شاد گشیت کہ ”جوانسال بگٹی بلوچی ء اولی شاعر انت کہ شاعری ء تہا پکر ء حیاں ء
 جہلانگی چم ء دید ء دیر گندی ء راستیں زانت ء شیریں مزین پاندی ء آفاقی ء سمائے
 داشت۔ جوانسال گوں وتی عہدی رنگ ء دی شمیر ء داستاں ء بیان ء روایت ء

پرورشیت اولی فیلسوفی شاعر بوتگ ء گیدی کوڑی ء بارو اجتائیں دل ء زانتے ولجہ ات۔
 کردے پہ نگاہی آئی شاعری ء چارنت ء گشت کہ جوانسال مذہبی راہ بنداں شبیر
 بتگ۔ پہ پکے دے گشت کنین کہ بلوچی شاعری ء زند ء بارو اچوشیں ہیرت نگاہیں
 زانت ء دیر بنیں سمانہ بوتگ ء نہ کہ شاعرے گورا آدم ذات ء بارو اچوشیں سرپورائیں
 فیلسوفانہ ء دیر پاندیں سرگندگ ء کنیت۔“

نون نوکیں دور بندات بیت۔ اے دور اپہ زانت بلوچی نیسگ ء وانگ بناء
 کنگ بوت اے دور ء بابت عطا شاد نبشتگ کنت کہ 1947 ء سر ء گڈ آ جوئی ء چن ء
 لانج ء قومیت ء ردا جنز ء کارا محمد حسین عنقا، گل خان نصیر، سید ہاشمی، آزاد جمال دینی
 ملک سعید، عبدالرحیم صابرا لیش ء آ شاعران رو دینتہ۔ ایشان گیشتر ء وت سیاست ء
 بہر گیت ء شاعری ء تہا ہم ہے چھاپ ء جوزہ پر بتگ۔ ایشاں ما عنقا ء سید ہاشمی چو
 چوشیں است انت کہ آیاں شاعری ء ازم ء گوں سیاست ء نہ رنگیتگ۔ آدم ذات ء
 بارو کہ ایشاں وتی سیم ء حیال ء نظریہ۔ است آئی برمش جوان ایشانی گالان گندگ
 بیت۔ راجی زانت ء کہ شاعری درانگازی یے بوت بیت، بیشک ایشانی گیتاراں
 مان۔ منی نزاگپ اگاں بلوچی شاعری ء نوکیں منیل ء رنگ ء دروشم ء گپ بہ بیت
 گڑاں میر محمد حسین عنقا ڈالچار ء سرگوز کنگ نہ بیت۔ نوکیں بلوچی شاعری ء بندات
 یک حسابے ء چہ عنقا ء بیت۔ اے ہما دور ء بار یک انت کہ برصغیر پاک ء ہند ء پرنگی
 (انگریز) حاکمی ء خلاف ء جہین اوس چست انت ء ایشی ہمراہی ء چپ دستیں
 سیاست وتی زور ء دمان انت اے سیاست ء جنزان بلوچ ورنا ہم چاگردکتہ کہ محمد

حسین عنقاوتی شاعریء بندات کنت۔ اے شاعری نہ یکدم کہن انت ء نیکہ بیرگ ء
 نوک انت ء نیکہ فارسی زدگ انت بلکن ء حقیقین بلوچی شاعری انت ء ایشی وتی یک
 رنگ ء دروشم یے۔ اے شاعری باروا واجہ کریم دشتی کشیت کہ ”اے وژین سلطانیس
 خیال ء شاعری جام درک، ملافاضل ء عنقا ء ابید دگہ ہج گہیں مردے ء کرت نہ کتہ“
 اگاں آ دور ء باریک ء بلوچی شاعری ء ما بچاراں تہ اے دانک صد در صد راست
 گندگ ء کیت۔ آ دور ء شاعری مارا اے رنگ ء دست کپیت۔

قاتل ء انتظار پیداک انت
 مثل مست ء خمار پیداک انت
 ساقیا جام تا کجار رستگ
 مے گلغام تا کجا رستگ

اے شاعری ء باروا واجہ امان اللہ گچی ”بے سرحال“ ء تہا بشتگ کنت کہ ”اے ادب
 مات ء کسانیں ہج انت کہ مے قوم پہ ایشی ایراد نکیت کہ کسان انت دل ء آزار بیت یا
 مات ء چم وتی چک ء عیب ء کور بیت بلے اولس ء دپ ء کئے بداریت؟ تام مات
 انت کہ وتی دوستین ہج ء کلیت کہ گوں دیگ ء تا پگاں لیب ء گوازی کنت ء دستاں ہنچو
 دیما بہ جنت کہ مات ء وت ہجہ میاریت کہ اے زہگے مات کئے انت؟ پت کئے
 انت؟ راست ایش انت کہ باز رندا، ہنچش گندگ ء کیت کہ کش ء مے باز شعر ء
 مضمونان ء مات ء پت نیست من وتی نزوریاں زانیں کہ مایک تیز رؤ کیس سپتگی
 دوریا و اب ء پادا تلگ ان ء عہدی شمو شگین و شین گفتارانی بنیا تاں بلوچی شہ نویسی ء
 باندا تیں کوٹ ء ماڑی ء جوڑ کنگ ء لو نوک ان۔ مے زانت ء سرچمگ مے وتی نہ

انت مے رومانی عہدے و شہین شاعری و نوکیں ادبیت ۽ میان ۽ یک تہا ریں گلامی ۽
 عہدے آتکے تنکے علم سینگ ۽ ات ادبیت حالی شاعری ات زوان ۽ گفتار ۽ مانہ کس ۽
 پدانہ اتنت“ ہے درگتہ انگت ۽ دیمتر اولجہ امان اللہ گچی نبشتگ کنت کہ ”بلوچی ۽
 نوکیں ادب جنوز انین مات ۽ دوستیں بیچ چوشر رنگیں جنک ۽ ناز کنت چولا ڈوکیں بیچ ۽
 ایشی عیب باز انت بلے مستریں عیب ایشی دزی انت۔ گونگیں بے حبریں دزا کے
 بخشیت بلے اے بدعاتیں بیچ کہ پہ وتی شوق ۽ وشی ۽ دزی کنت کئے پہل کنت۔
 بلوچی ادبیت ۽ تہا نوکیں بدنامیں ٹیڈی ازم یے اتکے من نگوشین کہ مے کل شاعر ۽
 نوشتوک دز بوتگ انت۔ اے خالی یک ٹرنڈیے۔ عجب انت کہ مے اے کل ٹیڈی
 ازم ۽ شر عالم ۽ ملاھاں شروع بوت۔ فارسی ۽ عربی ۽ جاگ وش رنگ ات۔ حافظ نظم
 جوان کشیت۔ جامی باز لوزانی ولجہ انت بلے اے لوز بلوچی نہ انت اے نرمی مے
 کوشگین قلات ۽ تلاریں زند ۽ سکی ۽ سوری آنی اظہار ۽ کرت نہ کنت۔ ملایاں فارسی
 ۽ عربی آرت دگر باز لوز دز ات بلوچی ۽ دامن تنگ بوت۔ پراہ نہ بوت۔ لوزاں رند
 خیال ۽ دزگ شروع بوت۔ مے زانت ۽ سرچمگ اردو بوت۔ فیض وش کشیں شاعر
 ایت۔ اقبال ۽ جوانیں شاعری یے کتہ بلے ایشانی دزگ زیدار نہ انت۔ مستریں نقص
 کہ اے زانتکاریں زانتکاریں مے ادبیاں آرتگ انت آردو ۽ فکر جنگ ۽ بلوچی ۽
 نبشتگ کنگ ۽ انت ہر زوان ۽ وتی تب یے است اے تب ۽ مزاج قربان کنگ نہ
 بیت۔ لوز دزگ ۽ ما باز ہے تب قربان کتہ۔ بلوچی ادب ۽ دژمنی کتہ ماوتی وش لوزیں
 شازی قید ۽ بند کت ۽ پاداں زمزیر مان کت۔ وتی نوکیں نوشتا نکانی فکر اول اردو کت
 ۽ پدا بہتیں بلوچی ۽ لوز مان کرت ۽ گشت کہ اے آسانیں بلوچی انت۔ آسانیں

بلوچی؟ آسان پمشکہ کہ آئی خیال اردو انت کہ ماشہ کسانى ء پھ زوروتى دماغ ء
 نندارینتہ۔ آئی جملہ ء وڑ ہما انت۔ مزاج ہما انت کہ ما اسکول ء کالج آں
 نوشتگیں لوزان ء دیتہ ء زانان ء۔ پمشکہ ماگشاں اے آسانیں بلوچی
 انت بلے راست ایش انت کہ آسان تہ اتیں بلے بلوچی نہ انت اے رنگیں
 جاوراں ہم عنقا بلوچی شاعری کرت ہے شاعری ء سبب ء گرائی سقراط، غالب ء
 ن۔ م۔ راشد ء بسات بوت بلے آئی اصلیں بلوچی شاعری بلہ نہ دات کہ اے رنگ ء
 ات

رنگد ہر دو سک نمہ دارنت
 پل بہ بیت آسمی ء یا کرک یے
 بیت پرگگ نہ زانگ ء کتیں
 تام یک زند ء تام یک مرک ء

یاں

چہ صلبو ء بی یات ء دیان ءے دور من ء
 او زرد ء درد! کساس ء چہ در متور من ء
 چرا گلاب ء کہ کندیت کنگ ء بگل
 پسند تر منی کوهانی کیت مور من ء
 جتائیں راج ء بیرک پہ بانپانوں نہ دیست
 ہزار شکر کہ داتش ماں جیل دور من ء

یاں

چے چے یاتانی چونین پل
 چو ہتم شنگ تی ماں میری ء
 گردرآمد نیاں من رب ء درا
 رستگاں پرچہ پہ پکیری ء
 گرمی بخت گوں من ہمبہراہیں
 ساگوں گوں دیر دیری ء

یان

نئے مڑائی پہ بوکی میں ذات
 پرک نئے مذہب ء کہ چچ مہات
 نے ہے زڑ ء حاکی ء پسات
 نیست چچ دشمن یے رسینوکیں
 ما بلوچیں گندان نندوکیں

نصیب ہمائی کہ بولان بہ بیت ہمائی وطن
 بہشت ء حور ء چو گیوار ء سیم کورے تپاں
 جہے چو بینگ ء کنب ء جہے شراب رواں
 کلات پرشنگ اگر چاکر ء تہ بیم یے ہست
 ہمیشی بیم ء میارنت کنت خون ء مہبت
 کدی کہ بوتگ اگر دراج نیمگائے دست
 تہ چچ نہ کپتگ ء دستا پنا سپیت کپن
 نصیب ہمائی کہ بولان بہ بیت ہمائی وطن

یاں

یک شہہ مرید ء لوگ نی ویران نہ پیتہ بس
 پیگ تباہ چاکر ء دستا چہ باز کش
 ہر دین دعاء دست کتوں دراج سنگ ء
 پرمن اے آسمان ء گشے اشکر یے ماں جس

لرزیت درستیں جان کہ لرزیت دل چڑا
 شری گنداں گون ترا عشق یاہوس
 نازانت نیست سئی کہ نہ فیت ساریوں
 کشتے برو شراب پیگ ء گم ء پدس

عنقا ء شزیں ، گران ء سنگینیں ء اصلیں بلوچی شاعری کہ مئے نیم حکیمیں
 مہلوق ء دیما اتک تہ واجہ کریم دشتی بنشگ کنت کہ '1956' ء ماہتاک
 بلوچی ء

مروچی چم وت کیگد پہ نازیے کندگ ء دیستہ
 اے ڈولیں گال ء غزل شنک پیگ اتنت۔ واجہ عنقا ء یک غزل یے
 یک شہہ مرید ء لوگ نی ویران نہ بوتہ بس

ہم شنک پیگ ات گڑاں ماہے "بلوچی" ماہتاک زرت ء ہر کس ء پہ چہوا ہے غزل
 پیش داشت۔ خدا بزانت آ و ہدائے دپ ء پے پے دراتک ہر کس ء کہ ونت کندگ ء
 پوست بیت۔ واجہ آزاد جمال دینی کہ ما آئی ء بلوچی ء زانت کارتریں لوزانت زانیں

ہمارو چاں عنقا ء و تی ماہتا ک ء تہا نوشتہ کتکت کہ پہ آئی شر تر انت کہ غزل ء لپہ ء بدل ء
ردانک نوشتہ بکنت اے ولجہ عنقا ء وانوکانی گپ اتنت ہر کس ء آئی راہے گشت کہ
آشاعری ء تہا گنو کی تر ان کنت کس آئی جران سر پد نہ بیت“

بلے بے ریائیں و ہد ء زمان ثابت کنت کہ ولجہ محمد حسین عنقا پہ گنو کی تر ان نہ کنت
بلکن ء آشرین کو اس یے ء و تی چا گرد ء زانت کارترین مردم انت پمشکہ آساریں
گپ ء تر ان کنت بلے اے گپ ء تر ان نوک انت۔ اے گپ ادا مارگ بہ بیت کہ
عنقا سید ہاشمی گال ء اولی ہجآر کننا ینو کین شاعر انت۔ آئی شاعری فارم ء کنت ہر
دولخا ظ ء نوک انت۔ اے شاعری چہ و تی ہم عمریں شاعری کہ آئی رنگ ء دروشم پہک
فارسی ء اردوانت یکدم جتا ء و تا انت۔ بلے راجی سر ابرائی ء کہنیں ء شتریں قدرانی
(Values) پر شگ ء سبب ء اے شاعری ء راجست ء پرس نیست ء اے حبر ہم و تی
جا گہ ء یک روشنیں راستی یے کہ ہمک نوکیں شتریں ء جتا میں شاعری ء گوں ہے
رنگ بیت۔ داں اے ہد اے شاعری لا وارث ات کہ ولجہ کریم دشتی ء وڑیں مردم
یے ء ہم ایش راہچہ نہ آ و رنگ ات ء آئی ہم اے شاعری ء سر اتوازہ ء مسکراکت بلے
و ہد اثابت کت کہ آ و کیں رو چانی بلوچی شاعری ہمیش انت کہ عنقا کنگ ء انت۔
ہے رنگ دیما کیت پختہ بو ان بیت ء عطا شاد ء شاعری جوڑ بیت پمشکہ ولجہ صدیق
آزاد نوشتہ کنت کہ عطا ء شاعری ء وانگ ء سر عنقا ء شاعری ء وانگ پہ شرگداراں الہی
انت ء اے دانک یک حقیقت ء راستے پر چا کہ ولجہ عطا شاد ء محمد حسین عنقا ء را یک
حسابے ء و تی استاد ء رہدر بر لیک اتگ۔ دگہ یک جا گہے ء ولجہ کریم دشتی پشنگ کنت
کہ ”من اے حبر ء گواہ ساری ء گوازینت کہ من و تی دل ء حبر ء کناں منی دل ء اے

وہدائے بلوچی غزل گشیں شاعرانی تہا اکتیں شاعر سے اُنت اے سکین شاعر محمد حسین
عنقا، عطا شاد و سید ہاشمی اُنت۔ من جو انسال و نام و پے زانت نہ گپتہ پر چاکہ آئیامن
عہدی شاعرانی ردا حساب کنان۔

غزل و گال و جنگ جاہ بہ بیت کہ نظم و پڑ محمد حسین عنقا و تہی دل نہ
رنجینگ۔ یک حسابے و واجہ حسین عنقا و مزاجمتی شاعری و بندات کتہ۔ اے شاعری
بیرگیریں بالاج و شاعری و یات و تازگ کنت۔ آ دور کہ نعرہ بازی دور بوتگ بلے محمد
حسین عنقا و دور و ہم نعرہ بازی و بدل و گرانین و گچینیں شاعری یے کتہ آ گوں ازم و
بندوک بوتگ۔ آئی ازم و چہ و تہی سیادی و رشتہ نہ سستگ پمشکہ ماں گنداں کہ آئی
شاعری گران و سنگین اُنت آئی و تہی شاعری پے ڈیہہ و قوم و ندر کتہ مرچی پنجاہ و شصت
سال گوزگ و رند ہم محمد حسین عنقا و شاعری نوک و تازگ گندگ و کیت ایشی سبب
ایش اُنت کہ آ گوں و تہی ازم و فن و محکم بندوک بوتگ۔ حسین عنقا و اے ہاترا
شاعری نہ کتہ کہ چندے مردم آ را باڑا بیت و تو صیف بکنت بلکن و آئی شاعری پے
و تہی قوم و مردمانی پادا آگ و جہہ جنگ و کتہ۔ آئی شاعری پے و تہی گلین زمین و زبان و
کتہ۔ وطن و گلزمین و حوالہ و ہم آئی ہے رنگین شاعری یے کتہ کہ آ کدی کہن و پولنگ
نہ بیت۔ آئی نظم ”گلیں زمین“ ”بولان“ ”غازی سلیمان و قول“ پادا بلوچ ”کلات“
”سیالی میں بہر“ و دگہ باز و تہی مٹ و در و روت اُنت۔ نوکیں بلوچی شاعری بیدے محمد
حسین عنقا و ناسرجم و ناتمام اُنت۔ ہے رنگ و میر گل خان نصیر بلوچی و مزاجمتی
شاعری و سرخیل اُنت میر گل خان نصیر و اے منیل ہے رنگ و دیما برت کہ رندا داں
ہے زوتاں بلوچی لہزانک و اندر مزاجمتی ادب و بیدگہ ہج سرحال و سرا گپ و رپ

نیست ات۔ ہے نوکیں بلوچی لہز انک ء اگاں کے بوانیت تہ آہے ماریت کہ بلوچی
 ء بیدے مزاحمتی ادب ء دگہ ہج نیست۔ زلف، وشبو، گل ء بلبل ء شاعری اے باریگ
 ء بلوچی لہز انک ء اندر باز کم انت ایشی سبب ہمیش انت کہ بلوچ قوم وتی ولجہ وت نہ
 انت بلکن ء گلای ء ریز ء زمزیلاں بستگ ء چم پردار انت چارین نیمگ ء گوشن،
 گری، بزی، نیستگاری، بیماری ء مرک ء راج انت پمشکہ بلوچ لہز انت ء کو اس
 بیگ ء لاچار انت کہ زند ء ایدگہ سر حالانی سرابشتگ مکنت بلکن ء راست ہمیش انت
 کہ گلیں زمین بلوچستان ء اے پیست ء یکمی کرن ء ہم زند ء نشان ء چیدگ گواہ نہ کن
 انت۔ میر گل خان نصیر ء ودے وتی شاعری بندات کرت تہ بلوچی لہز انک ء اندر
 فارسی ء اردو ء اثر سک بازات پمشکہ ولجہ گل خان نصیر ء وتارا چرے ویل ء رکھینت
 کرت نہ کت۔ میر گل خان نصیر ء شاعری ء اولی کتاب ”گلبانگ“ انت رند ء
 1964 ء ولجہ گل خان ء وتی کتاب ”شپ گروک“ چاپ کرت اے دوکین کتابانی
 بابت ء اکبر بارکزئی چش کشیت کہ ”نصیر ء شاعری ردوم ء پدازکاں گاماں ایر کنان ء
 مرچیکین منزل ء سر بیگ۔ گلبانگ ء شپ گروک اے گپ ء جوانی ء شاہدی ء دینت
 گلبانگ ء بگرداں شپ گروک ء دورا نصیر ء شاعری ء بازیں چست ء ایر دیتگ انت
 پرچے کہ اے دوروت چه ہزار نیل ء آلاڑاں گتگ۔ نصیر ء شاعری ء تہا ہم اے نیل
 ء آلاڑانی رنگ ء دروشم مان انت۔ چه ساری ء آئی زبان شیر کن ء وش تر پگر روشناتر ء
 اسلوب زیبا تر بیگ انگت دیمتر اولجہ اکبر بارکزئی بشتگ کنت ”گلبانگ“ ء شاعر ء
 زانت تنیکہ نوک گام انت بلے ”شپ گروک“ ء شاعر ء نگاہ گیش تر دیر گند ء ہیرت
 گند انت۔ آئی ء لہز امبار Diction گیش پراہ دامن بیگ شپ گروک ء تہا

شاعرا ”یک تھر“ (Standarise) کنگ ء جھد ہم کنگ اے کوشت ء آتاں
یک شریں ہدے ء کامیاب ہم بیتگ بلے ہر نوکیں کوشت یے ء وڑا ایشی تھا ہم
نزوری مان انت ہمیشیا جاگہ جاگہ لبز ء گالانی بندش بد ڈول ء بے وڑ بیتگ انت۔
بلے نصیر ء اے کوشت ستا کرزیت۔ نصیر بنیات ء شنیر (نظم) کشیں شاعرے۔
دستونک (غزل) کدی ہم آئی تب ء نہ کپتگ۔ آنوکیں شاعرے بلے آئی بلوچی
شاعری ء روایتان ء ڈلگ چار نہ کنگ۔ آئی ء نوک رنگی ء ریشگانی تہ ء کوہن رنگی
Classicism ء ہون سُران ء روان انت“ اے بابت ء واجہ صدیق آزاد وتی
کتاب ”ستاپین تر آن“ ء تھا چش نبشتگ کنت ”نصیر ء شاعری ء رویتگ ء ہنڈال آئی
وتی سر ڈگار ء سک انت بلے وتی فکر ء تالان کنگ ء ء لہڑانی درانگا کنگ ء ہر جا چیزئی
آئی ء دست کپتگ زورگ ء عیب ئی نہ کنگ۔ آئی ء وتی زبان ء بیان ء ای رنگ
مارشت ء فکر انجین وھد ئی ء بلوچی ء دات کہ آ وھد ابلوچی زبان پہ نوکیں دور ء نوکیں
زمانہ ء لوٹ ء گزرانی پیلو کنگ ء وتا زندگ دارگ ء بے تاھیرات۔ پیشک بلوچی زبان
ء تھا کوہنیں ء کلاسیکل شاعر بے شمار انت ء آھانی شاعری پیدا اور انت نصیر ء ہم وتی
شاعری ء دومی دور ء ہماھانی گیگاں کپتگ بلے یک حسابے ئی ء آئی ء کوہنیں شاعری
ء رحبند پروشتگ ء نوکیں بنردنی ایر کنگ ء آ بُنرد نوکیں دور ء نوکیں زمانہ ء
فکر ء احساس ء قومی مارشت ء بنرد ء بن ہشت انت ”انگت دیمتر او اجہ صدیق آزاد
شاعری ء نوکیں میل ء جہتہ نبشتگ کنت کہ ”بلوچی ء ایدگہ درستیں شاعران نصیر ء
رند گیری کنگ ء ہمائی ایر کنگین بُنردانی سراوتی شاعری ء دیوال بالا برتگ بلوچی ء
نوکیں دور ء شاعران نیست چشمن کس یے کہ آئی ء چہ نصیر ء شاعری ء فکر ء اثر نہ زرتگ

آئی گیگاں گیری نہ کتگ۔ کسی ء پہ زانگ ء کسی ء پہ نہ زانگ نصیر ء گیگان گیری
 سنگ اے گیگان گروکانی تہا ہمانا مداریں شاعر ہم گون انت کہ وتی شاعری ء پاگ ء
 (پوڑ) ء راچہ نصیر برتر لیکن آ یک یا معنی نین شاعر ایت یا معنی ایلی ڈول ء ہم کہ آئی
 ء بلوچی کلاسیکی شاعری ء بفر دانی سرانویس انقلابی شاعری ء ماڑی چست کتگ۔
 نصیر ء شاعری ء انچش کہ نوکیس شاعری ء یک اسکول کی بنیج کتگ ء نوکیس شاعران ء
 نوکیس فکری داتگ ہمودا چار ء بچار ء دید ء نوکیس پہنات ہم آورتگ پمیشا منی خیال ء
 انچش کہ عطا شاد بلوچی زبان ء نوکیس دور ء شاعری ء یک انچین چکر دایت کہ اودا
 گوزگ ء ابید شاعری ء راہ ء رھگوز وتی منزل ء سر نہ بنت۔ ہمی ڈول ء نصیر بلوچی ء
 کوھن ء نوکیس شاعری ء کشگ ہوارال (crossroad) انت ء شاعری ء پند ء
 سفر کنوک توری چہ ہر نیمگ ء سفر کتگ انت۔ آہانی کشک آہان یکبرئی ای کشک
 ہواران ء کاریت ”ہمے رنگ ء یک رندے من وت چہ وجہ عطا شاد ء میر گل خان نصیر
 شاعری ء بابت ء جست کت۔ گڑاں آئی پسو ہمیش ات کہ ”نصیر وت جتا یک

School of Thought یے۔ جتا یک School of

Thought یے بوگ کسانیں گپے نہ انت۔ میر گل خان نصیر ء آزاد جمالدینی ء

نظم نوکیس عہد ء پچاروک کنائنت۔ نصیر ء وتی یک جتا نین رنگے۔ وتی ڈکشن یے

وتی شبیہ ء چہر ء وتی علامت انت۔ آئی شاعری لس اولس ء نیام ء سک نامدار بوت۔

پرچا کہ اے شاعری ارزان ء عام فہم ات۔ ہے آئی شاعری ء خوبی ات ء ہے آئی

شاعری ء خرابی ء عیب ہم لیکگ بیت۔ خرابی اے ہاترا کہ ایٹی تہا فکری جہلائی ء تہہ

داری نیست۔ باندانت کہ شاعری لبرائی ء ادبی زبان ء بہ بیت۔ آئی پوہ بیگ کمکین

وہد بہ لکیت۔ بلے نصیرؔ شاعری تچک ء تچک انت۔ پرچا کہ آئی از می گگ ء گر نچانی
انچک خیال نہ داشتہ۔ آگوں از می نازر کی آں حب دار نہ بوتگ پمشکہ بازیں لہز انت
یے آئی شاعری ء رانعرہ ء راجدر بری (سیاست) پوہ بنت چشین شاعری ء را
لہز انتک ء اندر امدار ء عمر نہ بیت پرچا کہ اے رنگیں شاعری Event آئی سرابیت۔
Event ء واقعہ کہ گوزیت شمیر بے معنہ مانیت اگاں شاعری آفاقی راستیانی سرا بہ
بیت گڑاں آ کہن ء پولنگ نہ بیت۔ ہے رنگ ء میر گل خان نصیر ء لہزانی چن ء لا نچا
انچک سردردی ء خواری نہ کرتہ انچو کہ آئی قد ء بالاد ء شاعرے ء را کنگ لوٹیت۔
پمشکہ و اجہ عطا شاد نبشتگ کنت کہ ”شاعر“ شمیر پر بندیت (نہ جنت نہ گشیت) وازی
واز کنت ”سروک“ گشتا تک دنت ”چارچین“ جار جنت ہے رنگ ء ردانکار (نثار)
ردانک نبشتہ کنت ہنچو کہ شاعر، وازی، سروک، چارچین ء ردانکار جتا جائیں کس انت
ہے ڈول ء شمیر، واز، گشتا تک جار ء ردانک دگہ دگہ چی انت چو بزاں ہر کس ء واڑ
یے است ہر کس وتی واڑ ایشت ء دوہمی ء واڑ ایشت گڑاں چہ آیاں یکے سلامت
بیت۔ شاعر واز بکنت۔ وازی گشتا تک بدنت۔ سروک اگن جار بکنت۔ ء چارچین
اگن ردانک نبشتہ بکنت گڑاں شاعر شاعر نہ مانیت، وازی جوڑ بیت۔ وازی وازی نہ
بیت سروک مان کیت، ہے وڑا چارچین ء ردانکار وتی راہ ء بے راہ بنت ”دیمتر او اجہ
عطا شاد نبشتہ کنت کہ ”ناں! ناناں! اے حبر ء کئے نہ منیت کہ شاعری ایوک ء گل رنگیں
انارک روہیں (شفق رنگ) رک ء ٹوک نہ انت بلے بے نانی ء درتہ پچی ء واڑ ء جار
ہم نہ انت“ اے دانک داں ہدے راست انت و اجہ گل خان نصیر ء شاعری کم ء نعرہ
بازی ء چارچینی باز کتہ بلے اے ہم وتی جا گہہ ء راستے کہ گلین زمین ء جاور ہے رنگ

ہوگ انت کہ مردم اوسى شاعرى بکنت بلے اگاں ہے نعرہ بازی ء جار چینی ء تہا کمین
 شاعرى مان ہوتین ء لہزانی شتریں گچین یے ہوتیں تہ الم ء نصیر ء باز بلاھیں شاعرى
 یے ہوگ انت ء ہر ہندے ء کہ نعرہ ء جاگہ ء آئی شاعرى کتہ اودا باز بلاھیں شاعرى
 یے گندگ ء کیت چوکہ ”بیا او مرید“ ”ڈیوا“ ء دگہ باز۔ چرے دانکاں ابید ہم میر گل
 خان نصیر بلوچی ء سر شاعر انت۔ بلوچی شاعرى ء اندرانوکیں مثیل ء سازگ ء میر گل
 خان نصیر ڈلگ چار کنگ نہ بیت۔ رند ء کلیں شاعر چرائی شاعرى ء چہ اثر مند ہوگ
 انت ء ہائی گیرگاناں گران ء شنگ انت۔ نوکیں چچ شاعر یے چرائی شاعرى ء اثر ء
 دن نہ انت۔ بیائے نصیر ء شاعرى ء لہتیں دروشم بکند ات

بیا او مرید، بیا او مرید
 مولانگ ء مستانگیں
 سنگ ترا عشق ء زراب
 مارا گماں کرتگ کباب
 تو هائل ء درداں زرے
 ماپہ وطن جانا نگیں

بلاں بی سکہ لالانی
 گلیں ڈیوا شمالانی
 دنیگہ شپ تہار ماہ انت

دو دیگی ہیکن ء ڈاہ انت
درء دور ء مج ء سیاہ انت
نے منزل پاش نے راہ انت

تہ او ڈیوا شمالانی
مٹس انگہ جمالانی
دنیگہ سوہتہ حالانی
نہ گتگ شپ زوالانی

بلاں بی تاگلیں استار
سحارانی بدنت دیدار
پنت ورنہ یلیں بیدار
سراں لیب ء کنت سینگار

سید ظہور شاہ ء شاعری ء بندات کم ء گیش دسمبر 1950 ء گت۔ آئی شمار
بلوچی ء استادیں شاعراں بیت وتی شاعری ء بابت ء سید نبشنگ کنت کہ ”اے ہر
سہیں وانگیانی (بزاں انگر ء ترونگل، بڑتلگین بیر، ء تراپکین ترمپ) تہ ء سرجمیں لچہ
یانی پر بندگ ء روچانی پدردپہ ردانت۔ اے رنگ ء وانوک اے گپ ء زانت کنت
کہ منی لچہ کاری چہ بیکج ء بگرتاں انوں کجام ڈکت ء ڈوراں گلازان چتورین کوہ ء
کنڈگاں دران ء چونین آپسر ء آپنداں مان تران ء مرادانی منزل ء شوہاز ء

سرجنان انت دیمتر ء سید بشتگ کنت کہ ہمبلیں نیلے ء یک رندے من ء سکین داتگ
 ات کہ چہ وتی لچھاں گچین بکناں ء جوان تریناں شنگ بکناں بلے منی نزا ء اے یک
 رنگیں ریپو کیوں گوار چے کہ مرگ جنوک وت ء آئی ء پشت ء چیر دنت ہمیشکا منی زرد ء
 اے گپ نہ من ات ہمیشکا من لوٹ ات کہ وتی سر جمیں لچھاں پہ رد شنگ بکناں کہ
 وانوکاں ء چہ وتی لچھانی دپتر ء ہم زانتکار بکناں تانکہ آپہ آسانی اے گپ ء در برت
 بکن انت کہ چہ 1950 ء بگرتا انون منی لچہ کاری کجام رہبند اں گران ء کجاماں سرگوز
 کنان ء انون پہ کجام بیتا پاں سر ء کشان انت، ایشی مطلب ایش انت کہ سید ء لچہ
 کاری یک ردوے ء دروشم ء دیم پہ وتی منزل ء روان ء ہمک آؤ کیوں روچ آئی بالغ
 نظری ء شیریں وژن ء گیش کنان انت کس یے اگاں آئی شاعری ء پہ رد ء ریزگ
 واناں کنت تہ آہے ماریت کہ آہیت طہتی مین ماڑی یے ء بالابوان انت۔

ولجہ کریم دشتی ”شرگداری“ ء تہا بشتگ کنت کہ ”اے وهد ء مئے بلوچی غزل
 گویش شاعرانی تہ ء المیں شاعر سے انت۔ اے سکین شاعر محمد حسین عنقا، اتاشات ء
 سید ہاشمی انت۔ مئے شاعرانی تہا ء سید ہاشمی ہماوش نصیبیں شاعر انت کہ آئی ء
 لوزانک ء زانو کیوں مردم ء کم وانندہ میں مردم یک وڑ پسند کنت پر چہ کہ آئی ء شعرانی
 معنا ہم نکرہ کہ دور شانک انت ہنچو آسان ہم گندگ ء کایننت مئے فہمند گیس شاعرانی
 توک ء سید ہاشمی ء وانوک چہ درستان گیش تر انت، انگت دیمتر ء ولجہ کریم دشتی
 بشتگ کنت کہ ”سید ہاشمی ء غزلاں اے کلیں گٹ گرگ بیتگ انت سید ء گال شیر کن،
 ء زبیل وژ، لوز جلوہ ناک ء معنا آسان ء گران گندگ ء کایننت۔ سید ء غزل چہ عیب
 ء بے عیب انت سید ء دیم ء گشے لوز وتی سر ء وت رچان انت آ گچین کنت ء شیر

پر بندیت۔ سید غزل اگن ہرچ وڑ چکاسگ بہ بنت جوانیں غزل گشگ بنت۔ ہنچو پہ
معنائ ہنچو پہ لوز ہنچو پہ زیل و بام۔ آئی شعر ء گال کسے ء ونگ انت آہر جائ ہر و ہدے
آئی طرز ء ہجہ کاریت“ و ہدیکہ صدیق آ ذات وتی کتاب ”تاپین تران“ ء تہا بنشگ
کنت کہ مروچی بلوچی زبان ء تہا چشین شاعرے نیست کہ آئی چہ عطاء چیز ی بدل نہ
ز رنگ من ای حبر ء پہ بی حیل و حجت گوشاں کہ عطاء باز تہر و نوکیں رد ء بندانی سرا پر نا
سگین شاعری سر حالاں باز یں کوہنیں و نوکیں شاعر اں اثر ز رنگ و فاندگ گپنگ و چہ
ہمائی ء رسگین کشکاں پہ و تار اہ اش در گپنگ۔ ای ڈولیں شاعرانی تہاوت سر شاعر میر
گل خان نصیر و سید ہاشمی ہم گون انت“ آ انگت دیمتر انبشگ کنت کہ ”میر گل خان
نصیر و سید ہاشمی دویناں بنگ ء عطاء شاعری ء سرا ایراد گیری کنگ بلے رند ء دویناں وتی
شاعری ء گڈی دور ء باز یں شعر اں عطاء رند گیری کنگ“ انگت دیمتر ا صدیق آزاد
سید ء بابت ء بنشگ کنت ”منزینں از مگر ہما سر حالانی سر انبشہ نہ کن انت کہ ما پیسے
چہ آہاں سئی اں۔ آہما راستیانی بارو ء بنشہ کنت کہ از مگری سستا و فکر چہ آہانی سرا
پردہ ء لیٹین ایت و نوکیں معنادنت۔ عطا شاد ہم مے دیم ء ہستیں موجودیں و پدڑیں
راستی ء تکرار نہ کنت کہ ما آئی ء پیسرازان اں آ زندگی ء ہستیں راستیانی ہما تفسیر و
معناہاں ودی کنت ء مے دیم پیش کنت کہ ما اش نزان اں اہی درچ ء من
ہر چند لوٹاں کہ عطا شاد ء گوں دگہ شاعری ء ہتمنگ و ہمد رور بکناں کت نہ کناں۔ منی
حیال ء اہی و ہد ء بلوچی لہز انک ء وانوک دو حد امرزی نیں شاعر اں بزاں میر گل
خان نصیر و سید ہاشمی ء بلوچی ء مز نیں شاعر لیکن سید ہاشمی ء نظم و نثر دوینانی لہز ڈولدار
و وشتوار انت بلے جہل ء تہ دار نہ انت۔ و ہدی آئی ء لہزانی شیکو کین گوات ایر موش

بیت آئی ء شاعری ہم رنگینہ نیں گوا تو **Blood** ء ڈول ترکیت و ڈگار ء کپیت دومی
 ہمگ ء میر گل خان نصیر ء شاعری چلن ء چکر دی اشکرانی بدل ء سیاسی نظریہ ء سہریں
 بلبئی روک انت کہ گجام وھدی ہم فیوز بیت کنت بلکن اگن من بگوشاں کہ ہنی ہم
 ”چا کر زادگانی“ جند پرستی و گوگایاں ترا مبلیتنگ و فیوزی **Fuse** نزیک ء رسینگ تہ
 ہرگ ء رندناں بلے عطا ء شاد ء شاعری ء کورہ پھرائی چیر ء بنا سیں اشکر کل انت“

اے و ابوت انت مئے نگد کارین و اجہانی خیال ء لیکہ بلے کلین راستی ہے نہ
 انت۔ اے راستی یے کہ عنقا، نصیر، سید ء عطا و تی عہد ء عہد ء چہ رند تر ء مستریں شاعر
 انت اے بلوچی لہز انک ء باگ ء باگیچہ ء پیل ء گلاب انت کہ سرپنگ انت ء ڈولدار
 انت۔ ایشانی ہر کس یے و تی رنگ ء دروشم یے ء و تی و تی و شبویے باند انت کہ ایشانی
 نیام **Comparision** کنگ مہ بیت پرچا اے رنگ ء مانج آسرے ء سر بوت
 نہ کنال۔ ہاں یک گپ یے ضرور بوت کنت کہ فنی، از می جہتہ کمین سنگ ء پار سنگ الحمی
 انت اے ہبر ء ہم من گوں و اجہ صدیق آزاد ء تپاک نیاں کہ سید ء نصیر ء عطا شاد ء رند
 گیری گتہ ء پنچش کہ من پیشتر اگشتگ کہ ایشانی ہر کسی و تی رنگ ء دروشم یے۔ و تی و تی بو
 ء باس انت اے کل میل سازیں شاعر انت چو کہ ماسید ظہور ہاشمی ء بابت ء تران ء
 آل پمشکہ ما و تی گپ ء داں سید ہاشمی ء داراں۔ سید ہاشمی ء شاعری ء و تی تہرے، و تی
 ڈکشن یے ء لہزانی گچیں کنگ ء و تی رھبندے۔ اے شاعری مارا عہدی بلوچی شاعری
 ء مٹلا فاضل ء شاعری ء ترا نگ گیبجیت اے ہما شاعری انت کہ چہ بندات ء
 بلوچی زبان ء را گوں بوتگ ء رندا غلامی ء سبب ء گم ء کار بوتگ۔ پمشکہ ماگشت کنیں
 کہ سید ء شاعری اصلی بلوچی شاعری انت ء چوگشتگ کہ سید لہزاں کڈن کنت ء

شاعری کنت اے مزنیں گیشی یے گوں سیدء گوں بلوچی شاعری ء ہاں عطاءء شاعری
 برے برے اردو ء دروشم ء دنت بلے سید ہاشمی ء شاعری پہک ء گچینیں بلوچی شاعری
 یے کہ نمیران انت بیائے لہتیں دروشم بکند ات۔

نہ چاراں من ترا ہچھرتی چمانی سوگند انت
 بلے شکی مئے چمن ترا دردانی سوگند انت
 کشکی شانک مدے چمانی تیراں من نہ سگان اش
 ترا ہائل منی دوریں دل ء ٹپانی سوگند انت
 بگش گپ جن کہ پہ تئی شکلیں گالاں دلوں بندانت
 کہ بے تاہیریاں زرتگ دل ء لہڑانی سوگند انت
 نہ داراں من گلگ ترس ء کہ ناز ہلکین دل ات دور بیت
 کھیبانی پری، دابانی مہرنگانی سوگند انت
 دوپنجاہ زندمانی گوں تو گپ ء ترانے ء بکشاں
 من ء تئی شکل ء شیر میتکیں لٹفانی سوگند انت

یک برے بل کہ پد ء من تئی گل ء کایاں
 بلکیں ٹرے نہ شلیناں وتی ہونیں ارساں
 نیکہ گوں تو وتی شو میں دل ء زنگاں رتچاں
 پہ تئی دوستی ء مہر ء من نہ بنداں دستاں

ہانی ء ماہو ء باور بکن سوگند انت مناں

میزان میزان ء منی واب ءھیالاں چہ درا

وتی ملگوراں مہ شنگین من ء بے سار مکن
شہد ء وش زیمیلیں گالاں گوں وتی گار مکن
چو من ء ٹرند مچار ء دل ء واہدار مکن

میزان میزان ء منی واب ءھیالاں چہ درا

در بکیشاں واہگ ء ترندیں رگر ء بنداں چتور
اُہد ء اکراراں ہزاری کول ء سوگنداں چتور
بے ویس زند ء اگاں گھ کت من ء درگوز بکن
روچے سد بر پر شنگین اہداں تئی ننداں چتور
چم منی بے روک بوت انت راہ ء بازیں چارگ ء
نی اگاں کائے منی دیدگ تراں گنداں چتور
ایر دنت انت شپ جتائی ء چومرگ ء پریشنگ ء
بے تئی اوست ء من سگاں زند ء گورگنداں چتور
وژدلیں باریگ بُرت انت ہائل ء گوں وت سید
گریٹگین چم ء لگتھالیں دے کنداں چتورن

بازیں بیلاں کہ سیدء گلہیں شاعری پہ ہوش و سر نہ و ننگ آہے گپ و گش انت کہ سیدء
کہنیں شاعری چہ سیدء نوکیں شاعری و گچین تر انت منی خیال و اے ہنچا میں جہریے
و اے گپ و را سیدء جندء ہم رد لیکتہ پرچا ہنچش کہ من بندات و نشتگ گرتگ کہ سیدء
شاعری رودم و رنگ و انت کہ دیماروان انت روج پہ روج و شر تر بوان انت پمشکہ
مے گوں ہے بیلاں دز بندی انت کہ سیدء شاعری و پدارد پہ رد بوان و بچارت۔
باریں چے مانت؟ پرچا کہ یک و ہد و زمانگے و سیدء بابت و اے گپ ہم مشہور بوتگ
کہ سیدء پہ بلوچ راج و ہج شاعری نہ گتہ۔ نون و ہدے کہ ماسیدء ہماز مانگ و شاعری
و واناں تہ ہیران و ہبکہ باں کہ اینکس آئی بلوچ راج و بابت و شاعری گتہ دگہ کس
و نہ گتہ۔ بلے دژمن و بدواہاں چے گش وے۔ ہھاں سیدء یک کارے التما گتہ آ
ایش کہ سیدء فارسی و اثر چہ بلوچی و کشتہ سیدء شاعری و پیش تر بلوچی و تہا فارسی و اثر
سک باز بوتگ بلے آئی کہ و ہدے شاعری گتہ گرداں پہلکیں، صاپین و ڈگریں بلوچی
و شاعری وے گتہ پمشکہ باند انت کہ نوکیں شاعری و وانگ و سرما و تی عہدی شاعری
و کلاسیک و بواناں گرداں مازانت کناں کہ کئے گجا اوشتاگ بلے من پدا گشنیں کہ اے
شاعر مے لہز انک و پل انت کہ کس یے گلاب و کس یے ناز و انت۔

بلوچی لہز انک و ادب و جہتہ اے و ہداں سے نام شر گرداری و نگد و پڑاچو
کوہ و قلات و رستگ و نامدار انت اولی نام امان اللہ گچی بیگ انت کہ آئی اولی رندء
اولس بلوچی و ”سے تواری سے خیال“ و سر حال و عطا، کریم و صدیق آزات و
شاعری و بابت و نشتگ گتہ۔ امان گچی نشتگ کنت کہ ”کریم، عطا و آزات و
ہواری و دیوان و گندیں منابازن، کیٹس و شیلے یات کابینت عطا شاد و شاعری و عمر

مستزانت آئی جرات و نترسی کہ من بہادری یے گیشن شیلے ء وڑانت۔ پہ ہر شاعر ء شاہ
نویس ء زند ء دوراہ پانچ، یکے زانت، بہادری آزمودگ کنگ ء نترسی انت۔ دومی
آسانس راہ پت پیر کی راہ ء سرا چمانی بند کنگ ء روگ انت۔ عطا ء شاعری ء مستریں
جوہر آزمودگ کنگ ء ہمے جرات انت کہ عطا ء دستاں بہادری ء ہد ء رستہ۔ فکر و
خیال ء آزمودگ کنگ و نوکیں چمگاں و پہکیں دل ء ہیناری ء دور کنگ ء شات شہہ
حج زہر ء نہ ٹریت۔ کہ سارتیں چمگ ء آپ نئے مان بیت۔ اے آزمودگی یک نیمگ
ء آئی ء شاعری ء تہانوک نوکیں حیاں کاری آئی تہ ء زانت، اثر زوری، واہگ و لہڑو
جوشاں ہما ہما نوکیں شعر پر بستگ انت کہ دگہ کس ء اے جرات نبوتہ و آئی لوز تراشی ء
چو فرہاد ء کوہ تراشتہ و شبیں و چہرے چیریں مر واد شہہ صدف ء دپ ء آورنگ انت کہ
پہر یکے اوڑناگ ء درد زرتہ، کریم دشتی عطا شاد ء بابتہ نبشتگ کنت کہ اتاشات گوں
شا کلاں درستی (متعارف) انت آہما شاعر انت کہ آئی ء رامرچی نہیں شاعری ء دنیا ء
باغی گنگ بیت۔ اتاشات بلوچی شاعری ء ہما صید انت کہ وتی نگوردیم ء آئی ء پاد پچ
نہ بیت ہمیشہ آ باز دیریں چرا گجاہ چاریت۔ اے آئی ء توردی انت۔“ صدیق آزاد
وتی کتاب تاپیں تران ء تہا نبشتگ کنت کہ ”انچش کہ ملا فاضل وتی دور ء مستریں
شاعر بیگہم ڈول ء عطا وتی دور ء مستریں شاعر انت۔ آئی ء بلوچی شاعری ء پونز
نرنگ و بلوچی شاعری ء نوکیں زبان، نوکیں لہجہ و نوکیں درشان کی داتگ آئی ء مے
زانت و مے مارشت و مے درشان ء لہزانی نوکیں چادر کی مانپوشنگ و مروچی بلوچی
زبان ء تہا پختیں شاعر نیست کہ آئی چہ عطا ء چیز یے بدل نہ زرتگ،“ دگہ ہندے ء
صدیق آزات عطا ء بابتہ نبشتگ کنت کہ مے دور ء شاعر اں ای حبر ء کوشش نہ گنگ

کہ انسان و ذہن و آئی و فطرت و جبلانکیاں چیریں زند و ہما پہناتاں کہ گندگ نہ
 بنت آہانی راستیں و حقیقی دروشماں ہجہ بیارنت ہمیشا اگہ عطا شاد و شاعری مکٹیں تہ
 بلکن ماچہ ای عہد و بلوچ تاریخ و شاعری نسل و نام ڈر گنگ ات بلے عطاء ماراے
 عہد و تاریخ و مئے دور و لہز انک و شاعری و درج و آرتین پوزنی دیم و ادات و چیر
 اندریں دروشمانی ہجہ آرگ و گام چست گت۔ عطا شاد حقیقی معناء و فنی و تخلیقی شاعر
 ایت۔ "تی ہندے و صدیق آزات نبشتگ کنت کہ "عطاء نظم ایوک و یک نظم کی نہ
 انت زند و یک پہنات می سرجمیں صورتگری انت کہ ایشی ڈرستیں رنگ پہنت انت،
 تہل و کچل انت و مارشت و چو اشکر و تمہین انت و داگ دینت و ای صورتگری و تہا
 سرکشی و یک "چیر اندریں آس یے" آئی ڈراہیں شتر و چاگرد و روک انت بیشک آئی
 و زبان نتر اشگیں، شششگیں، پلگا رنگیں زبان کی نہ انت کہ چہ بازیں کندگ و سرکپ
 و ایرکپ و کند و بیماں ہو رک انت۔ "تہا پین تران" و تہا دیم تر آزات نبشتگ کنت کہ
 "عطاء پر بندانی تہا لہزانی تہی معناء و پشت و معنایانی دگہ جہان کی آباد انت۔ آئی
 چیرانی بند و کڑی معنایانی روژناہ و شائگانیں چاگردی و دی کنت۔ آئی و ذہن و سستا
 ، ساہگ گوشے شششگ و سنہبیتگ و پدیری و ظاہری جنزیت و سریت۔ آئی لہزانی
 پشت و تاریخی واقعاتانی یک تچو کیس کوری فکری و مارشتی جہلگ و برزگاں ہاری ملان
 کنت و دیم و کنیت "انگت دگہ جاگے و آزات نبشتگ کنت" کہ نوکیں بلوچی
 شاعری و تہا استادیں شاعر سہ انت بزاں میر گل خان نصیر، سید ہاشمی و عطا شاد، سید
 ہاشمی و زبان تامدار و برحدارتہ است انت بلے عطاء زبان و ڈول و تہہ دار و جہل نہ
 انت سید ہاشمی پہ وتی پر بندانی سنہبیتگ و لہزانی شوہاز و سرگردان انت و ہر جا کہ

نوکس لہزائی دست کی کپیت پہ ہمالہز و کار بندگ و زندگ کنگا گال کی پر بندیت بلے
عطا شاد پہ وتی پر بنداں لہزانی رندء نہ تچیت ونہ پہ گار و لیگا رونی پلگا ریں لہزانی پلگا رگ
و شوہازگ و زندگ کنگا گال پر بندیت“

اے دا بوت انت مئے نامی نمن شرگدارانی بے مٹیں ہبرغء دانک عطا شادء بابتہ بلے منی
ھیالء بلوچی شاعریء زاهرغء نوکیں میلء سر حالء سراترانء گپ بیدے عطا شاد
ہ نامء ناسرجم انت پر چاکہ آنوکیں بلوچی شاعریء رپر برغء رھشون انتء قول
آزاد آزاں عطا بلوچی شاعریء انچیں چگر دے کہ چہ اودا گوزگء ابید مانوکیں
بلوچی شاعریء ہنکینء پترت نہ کنناںء آئی معنائء کلوهء ہم سر پد بوت نہ کنناں۔ عطا
بلوچی شاعری لپہء گالء پڑا بے مثالیں شاعر یے بوتگ۔ آئی گالء لپہ نوکیں بلوچی
شاعریء شتریں درورغء نمونگ انت کہ نہ تہنا آفارمء جہتہ نوکء پتاک انت بلکنء
فکرء حوالہء ہم نوکء تاجگ انت آئی ہستیں بلوچی تنگانی تہا گیشی آورتگء بلوچی
شاعری مکیمء مالدار گتگ۔ چریشی ابید آئی چہرغء شبین اشارہء علامت دراہ نوکء
تاجگ انت۔ یک حساب یےء ماگشت کنناں کہ آئی جھین شاعری نوکء تازگ
انت ہمشکہ بازوانوکء مبہمء گران گندگء کثیت بلے اے ہبرغء ہمک کس سر پدغ
پوہانت کہ نوکیں فکرگوں وتا درشانء درانگازیء نوکیں قالب زوریتء کاریتء
نی آدمء اے بنی عادت انت کہ آنوکیں چیزء رازوت قبول نہ کنت بلکنء پہ مجبوری
تھیلیت یے قبول کنتء زوریت یے۔ ہے رنگین دا بے گوں عطا شاعریء بوتگ
بے حسابء عطا اردغء بند (ترکیب) ہم نوک انت آلہزانی ردغء بند دیگء کما یگء
مک زانتکارغء ہشار بوتگ ماگاں بگوشاں کہ عطا یک ہسابے اردغء بندانی شاعرے

ہوگت تہ الما اے ہبر ردنہ بیت پر چا کہ آئی شاعری چہ نوکیں ردغ بنداں پڑغ سرکیل انت
ہے رنگیں شاعری زبان ء را مکیم ء مالدار کنت آئی بلوچی شاعری ء تہا یک نوکیں
تہرے کہ آ آزاد شاعری گشگ بیت ء آگوں قدیم بلوچی شاعری ء ہم دپ ء ہم تب
انت، ہم گیش گتگ ء عطاء اے آزادیں لپہ سرجمیں کسمانک انت کہ چہ نوکیں ردغ بند
، چہر، شبین، علامت، رمز ء اشارہ ء پُر اُنت ایشانی وانگ ء رند مردم نوکیں دنیا یے ء سر
بیت ء ہے مزنیں شاعری ء منصب ء مقام انت۔ وتی زند ء عطاء یک رندے گوں
نبشگ کار ء (راقم) ہبر ہبر ء گشت کہ وهدے من نوکیں آزاد شاعری بناگت تہ ملک
طوقی ء اے شاعری ء رابا ز بدغ ر دگرت ء داں منی جنگ ء پادا تک ء ہے رنگ ء طاہر
خان ء اے شاعری ء رامادر پدڑ آزاد شاعری گشت ء مخالفت ء گرت بلے رندا
وهدے کہ شاعری ء اے تہر مردماں قبول گرت ء زرت گڑاں اے ولجہ لاچار بوت
انت۔ پہ ادنائیں وانوکاں عطاء شاعری گران ء موجر انت بلے سنگین ء سنجیدمین
وانوکاں ء اے شاعری شری Communicate بیت ء رسیت پمشکہ ماگشت
کناں کہ عیب چہ مردمانی چند انت چہ شاعری ء نہ انت چوناہامے تجربت ہمیش انت
کہ مردم ہمچک باز وانندہ ء سر پد بہ بیت ہمچک باز ء شریں معنہ چہ شیر ء کشت ء در
گرت کنت۔

چونا ہم ہمک شاعری چہ وانوک ء ہما تجربت ء پند ء سفر ء لوٹ ء کنت کہ ہما
تجربہ شاعر ء راگوں انت یاں ہما سفر ء پند کہ شاعر ء جتہ گڑان چیزے نہ چیزے
پلوایاں کوار ء کیت ء کپیت اگاں ناتہ معنی ء مطلب کشگ ء درگیجگ سک باز مشکل ء
گرانیں کاریے۔

شاعرؔ لہز انت ہما و ہدء دراز نگازی کنت و ہدے کہ آئی کرانو کیس حیا لؔ
 فکرے بہ بیت یاں کہنیں حیا ل یے ء رانو کیس رنگے ء در شان کنگ بلوئیت گڑاں
 گپے جوڑ بیت اگاں ناتہ کہنیں گپ ء حیا ل اں یکین رنگ ء دروشم ء مدام کئے گوش
 داریت یاں اُشکن ایت۔ تا جگین حیا ل ء نو کین دراز نگازی زبان ء مالدار کنت ء ہے
 رنگین شاعرؔ لہز انت زبان ء دیما بر انت ء پیش رفتیں زبان یے جوڑ کن انت عطا شاد
 ہے رنگین شاعرانی سرخیل ء کماش انت۔ منی حیا ل ء اگاں عطا شاد ء سید ہاشمی مہوتیں
 انتت باریں بلوچی شاعری ء زبان گجام دز ء مجاں گار انتت۔ عطا شاد نو کیس بلوچی
 شاعری ء براہ ء گور انت۔ عطا شاد ء زندگشے بلوچی شاعری ء زبان ء ادب چورہ ء یتیم
 بوتگ انت۔ نون باریں کدیں اے وڑیں شاعرؔ زبان ء در دو ار بلوچ راج ء پیدا ک
 بیت ء بلوچی زبان ء رسائیت ء ساریت۔

عطا شاد ء ہاشمی ء شاعری ء رامالوچی لہز انک ء پدا خاص شاعری ء پڑا
 نو کیس Renaissance گشت کناں پر چا کہ اے نیام ء فارسی، اُردو ء پنجاب
 شاہی ء سبب ء بلکن ء بلوچی گار ء بیگواہ گندگ کیت۔ گڑاں اے ہے واجہانی
 شاعری ء نبشنگ انتت کہ بلوچی زندگ ء در ابوت اگاں ناتہ حاکمانی دست ء بلوچی
 زبان زندگ در گور ات۔ اے در گتہ واجہ امان اللہ گچکی نبشنگ کنت کہ ”نوشتو کیس لوز ء
 بدل ء زوان ء گفتار ات ماشہ کس ء پدا نہ انتت بلے ہر دہمی صدی ء یورپ ء مشینی دور
 اتک پہ علم ء نیکیں دور یے بوت۔ وانوک زیات بوت انت۔ علم شہ دراج جاگیں و
 زن پاگیں ملا و پادری آنی دست ء در اتک و دیما در آ و کیس میانی طبق ء و جہلی طبق ء
 مردمانی دست شت سر بوت انگریز شاعر و رڈ زور تھ و کالرنج Lyrical Ballad

۽ اول لوزانی تہا عہد گت کہ زند ۽ بو تگیس کاران اولس ۽ ہمروچی تران کنوکیس لوزاں
 شعر کنن "عطا شاداے دور ۽ زما نگ ۽ ہما یک ۽ تہنا کیس شاعر ۽ از مکرانت کہ آئی وتی
 ازم ۽ دیما ہج چیز ۽ راجہ نیاورت اگاں ناتہ مزن مزن نامی کیس شاعر اں ازم ویل کت
 ۽ خیال ۽ لیکہ (نظریہ) دیما داشت بز اں عطا بنی آدم ۽ زند ۽ را گوں نظریہ ۽ چماں نہ
 چارت بلکن ۽ انسانی زند ۽ را یک کل یے Totality لیکت ۽ آئی سرا شیرے
 پر بست آئی کائناتی تناظر انسانی درد ۽ دوران ۽ مارت ۽ شیرے بست پمشکہ آئی
 شاعری ۽ تہا گرانی ۽ سگینی گندگ ۽ کیت۔ ہاں اے حبر التماوتی ہندار است یے کہ عطا
 بندات ۽ کمین جذباتی ات ۽ لیکہ ۽ بنیاد ۽ شیرے پر بست بلے ہنچو کہ آسچا کیس
 از مکرے ات پمشکہ اے نزوری ہم چو پاشکب ۽ سہرانہ انت ۽ گندگ ۽ ظاہر نہ بیت۔
 عطا لہز انک پہ لہز انک ۽ زندگی ۽ متو گرات ۽ ہے بنیاد ۽ ادب ۽ ودی گت پمشکہ آئی
 شاعری نوک ۽ تا جگ انت کدی کہن نہ بیت وهد ۽ دنز ۽ غبار آرا دنزین ۽ پولنگ
 گرت نہ کن انت۔ آئی شاعری ۽ رگ ۽ روتگ گوں گلزمین ۽ سک انت پمشکہ نمیران
 انت ہمک آؤ کیس روج آرا نو کتر ۽ پھتہ کنان کنت شرین ۽ مزین شاعری ۽ سپت
 ہمیش انت کہ وهد آرا کدی پولنگ گرت مہ کنت پرچا کہ آچہ وهد ۽ پیسر انت رندتر
 نہ انت۔

ہے سر حال ۽ بلوچی زبان ۽ نامی کیس شاعر ۽ شرگدار و اجہ صدیق آزاد بشتگ
 کنت کہ "ماں آئی شاعری ۽ تہا باز چشمن پر بند گنداں کہ آچہ کیشنگین رھبند ۽ در آئی
 وتی جند ۽ نوکیں رھبندانی سرا انت و آہانی تہا نہ ایو کہ ماتین قدرت ۽ گوں نزکی،
 طبقاتی و گروھی فرق و پھیر بیان کنگ پیگ انت ڈکشن ۽ کیشنگین رھبندانی رندگیری ہم

یہ دیگ بیچک و یک تجربت پسندیں و دردودین (غیر روایتی) از مگرئی ڈول ء زندگی
 من زانت و زانت (شعور و لا شعور) و ذہن و جذبہ ء تخلیقی آس ء آپ کنگ و پالاتک
 و یک نوکیں فنی تجربت ء قالب ء مازیتنگ “گوشک ء مطلب ایش انت کہ عطا یا غنی
 میں شاعرے یک مجتہدے کہ آئی کلاسیکل بلوچی شاعری ء رومانی عہد ء شاعری ء را
 دیداداراں ء نوکیں زمانگ ء شیریں لوٹ ء گزران ء پیلہ کنان ء یک نوکیں راہے
 درگہت کہ آنوک ہم ہست انت ء کہن ہم بزاں آئی شاعری ء رادوئین تام گون
 انت ء اے یک رنگے ء اصل بلوچی تام لیگک ء فہمگ بیت۔ عطاء ء لہجہ نوکیں بلوچی
 لہجہ انت کہ آؤکیں روچانی ادبی زبان ء ماڈل ء نمونگ انت عطاء ء وتی نوکیں فکر را
 ماں ”گال“ ء ”لچہ“ ء قالب ء رنگ، نوکیں چہر ء شبین ء تراشتک، نوکیں رد ء
 بندے ردداتک ء نوکیں معنائے درکنگ۔ نوکیں سہل چیدگ کنگ ء بلوچی شاعری
 ء باگ ء را پداگل ء گلزارے کنگ چو کہ آقدیمیں زمانگ ء رندا رومانک عہد ء
 بوگ۔

کن پہ شوشام ء غماں تیخ زدگ و روج ز بہر
 چو کشانے کہ گل ء مچکدگ ء تاپ گتہ
 پاشک تنی گندگ ء احوال چورنگ ء گواہی
 عشق ء سرگوات ء دُرہیں مچکدگ ء چاپ گتہ
 یا او کوش لذتیں، مہکان چکیں، گر کی تل

تئی وش نیادی ۽ زرنوداں پدا تراپ گُتہ
فاضل ۽ شیمیر کنیں شترانت تئی بالاد۽ بدن
شات ۽ شرنگیں خیالاں تراگوناپ گُتہ

پھلانی خشکیں پن پیچے چوبے وی
تئی سیاہیں ملگورانی خشکیں دامن ۽
چو کہ منی ارسال رچنت!
گیریت مناسیاه و تہاریں عاقبت
گون خشک وھیناریں دلانی واھگاں
صُحب ۽ سمیں تاپلو۽ کیت وگوزیت
واب اول کہ اگاہ اول نہ زانیں مرتگول کہ زندگول
جی پہ تئی ملگور ۽ خشکیں موسم ۽
گون ماھکانیں دروشم ۽!
چہمیت انارکاں روہیں
لرزیت رکاں بام رنگیں
پہ سمین ۽ نازو ہیں لہرھاں
تئی مہلبیں سیم ۽ کدی لرزیت
کدی کنت گار

چو بخت ء منی

امیت ء دل بہریں سکین

کد شک و کد پہ سدکی

واب اول کما گاہ اول، نہ زانیں مُرنگ اول کہ زندگ اول

دور..... ماں چنال ء سارت و بیکیں ساہگ ء

چونستے؟

گوں شیشکین آپ ء

پہ دست ء منگلک

پادانی پادینک ء شلیک

گوازی کنے!

چو کہ منی زندے، پہ تی عشق ء گناہ ء شادھے

یا کس مزانتیں،؟ مہرانی مزد ء حالور

اوسن

دور..... اچ چنال ء سارت و بیکیں ساہگ ء

گوں نیمروچی کیں ہلا ہوشاں ترا چاریں

کہ چو "شار" ء اول تی

تا پ ء انت دازانی سرا

سکیت روج ء کنگلین برمشاں

پہ پھلیں بانک ء پھلیں رضا

مہر دلکش بیت آنر، غم ۽ جنجال کپ انت
 کہ رنگامانی پدا سرہنگیں دمبال کپ انت
 تنی جنائی ۽ منی مرک زھینگ اگاناں
 زند بندگی نہ بیت آہنی دیوال کپ انت
 راست آبریشمی ٹالے، بلے تاں دنیا ۽؟
 آسمان ۽ پہ زمین آسمی استال کپ انت
 میزاں میزاں ۽ پرشان انت تنی عہد ۽ بادگیر
 میزان میزان ۽ گٹھے ماہ کپنت، سال کپ انت
 پیچ پیچ انت دل ۽ شیشگ بلے شادا نگت
 تنی ملگوریں خیال ۽ زری نیں ٹال کپ انت

انگرے بیت آپ انت، ترونکے گواریت آپ انت
 پما ہوشامیاں ہر شے کہ جڑ شکیت، آپ انت
 برہنگی، گرند، ہوس، پرورش، طلب، چلگ ہون
 زرد ۽ ویرانی ۽ نپتے کہ نہ گواہیت، آپ انت

ماکہ حوں زرت پہ یک شہمی ہما ہنی دست
 شکل ۽ قدح ۽ پما کہ شہاریت، آپ انت

بیا کجائے! من سچکانیں خیال ۽ اوتاگ
 چم کدی بنت تئی ارمانی کیں دید ۽ محرم
 ارس ۽ اولم بیت پمن اے زھیرانی ہستم
 من پہ چوشی ششی پاساں گول رگاماں پیڑیں
 روج آسانی، و ”رولہ“ چومنی انگریں زرد
 من چوبے سار ۽ گنوک ۽ گول خیالاں جھیریں
 شہ مریدے من نہ اول مکہ ۽ در بند ۽ کپوت
 جام درک من نہ اول دریں من حال نہ دنت
 مست ۽ شیداؤں چومست ۽ بلے تئی مہذب و نشک
 حانی و سخی و سنگین ۽ وڑ ۽ یات نہ انت
 تو منی دوشی کیں واب ۽ کہ شمشنگ مرچی
 پاکشے رپتگین زند ۽ تو منی ہمراہ ۽
 یا کہ مہر ۽ ہما گالے کہ دل کثیت و نیت
 چوسمین ۽ گلپس زمیل، ماں دناں بیگوائے
 کد پہ کیفاں اے غم آما چین دل ۽ سھریناں
 کد املماں من پہ تئی تنگویں دروشم بہ زراں
 پہ خمار چمی کین کاڑانی شفاریں بریکاں
 پہ کہیب لہری کین شارانی عبیریں گواتاں
 بیا کجائے! منی سچکانیں خیال ۽ اوتاگ
 چم کدی بنت تئی ارمانی کیں دید ۽ محرم

منی ڈیہہ ۽ غم چو غم ہتم ادا درش درش انت چلگ ۽
 اے تہاری ۽ نہ شہازتہ، من کجا کجا، نہ بدن تئی
 دگہ ودے ات، دگہ پاسے ات، کہ وفاء آپ تاس یے ات
 نون بہا کہ خون پہ ارس یے انت نہ رسیت وفانہ بدن تئی

بیا پہ زمین ۽ عاقبت، کو ہیں سراں کناں قطار
 دژمن ۽ ہور ۽ ماں سر ۽ ہار کتہ ہنر وتی
 دل کہ سچیت اگاں عطا! شیر کنیں گال زہر بت
 ماتئی حیاں ۽ ساہگاں مارا مہ لیک ”در“ وتی

وہد ۽ زما نگ ۽ دیما روگ ۽ سبب ۽ دگہ با زین لہز انکی ٹگر ۽ ٹیری مے دیما گتگ انت
 کہ آشرین ادب پارہ شمار بوت کن انت۔ راہ رواجی آوانی ذکر ۽ نہ کنگ یک لہز انکی
 زور انسری یے بیت پمشکہ ماگشت کناں کہ مبارک قاضی، غنی پرواز، منیر مومن ۽ صبا
 دشتیاری ۽ ثار یوسف ۽ لہتیں شترین سانیت ۽ ہائیکو نیشنگ گرتگ ۽ بلوچی لہز انک ۽
 شاعری ۽ تہرانی تہا گیشی آورتگ بلے شاعری ۽ اے تہر لہز انک ۽ نامدار نبوتگ پرچا کہ
 اے گوں بلوچی لہز انک ۽ تب ۽ درج نہ ورنٹ پمشکہ ایشانی اینجو جی ۽ جان لہز انک ۽

اندرا نبوتگ بلے اے وتی جا گہہ ۽ یک راستی کہ اے دور ۽ ظفر علی ظفر، بشیر بیدار، جی
 آرملہ، غنی پرواز، مبارک قاضی، فضل خالق، غوث بہار، اللہ بخش بزدار، صبا دشتیاری،

اگاں اے کسٹرء موکل دی ات تہ رزاق نادر گل محمد وفا، ممتاز یوسف، منیر مومن، منظور بلء شاعری ء پڑا بلوچی لہز انک ء تہا گیشی آورتگ۔

اے ہبروتی جاگہ ء یک ء ٹک انت کہ آزاد شاعری ء جہتہ چہ عطا شاد ء
شرترین آزاد لپتی کس یے ء پر نہ بستگ بلے عطا شاد ء سک باز دراجیں نظم کدی پر نہ
بتگ چو کہ ایدگہ زبانی شاعر اں پر بستگ ء آدراجیں آزادیں لپے سک باز نادر
بزا Master piece لیگ بوتگ انت۔ اے پڑا ولجہ صدیق آزاد ء
کارگرتگ ء یک دراجیں آزادیں لپے یے ”شاعر ء ارواح“ سر حال ء پر بستگ کہ
آشریں ادب پارہ یے لیگ بیت ء اے یک نوکین تجربت یے کہ صدیق آزاد ء
تگ ما ایت کناں کہ ولجہ صدیق آزاد ہے تہر ء ہے رنگ ء دیما زندگ داریت۔
اے بلوچی ء نوک تریں ء شرترین لپے آں چہ یکے کہ آئی نبشتگ ء بغیر مئے بن گپ ء
سر حال سرجم نہ بیت پمشکہ شما ہم ٹکرے بکند ات۔

دریا ء سپہ سالار ء ارواح

بلے شاعر..... ہما مرداں

ہما مرداں

کہ نیل بوئیں زر ء گوزماں

ہزاری چند نیں شاگ تا تلگ انت مس

چو کہ سیاہ گوات گونگیں بور ء

ہما مرداں کہ میژدات گوں فرنگی اں

سگار و اسپرانی ساہگ ء بیلاں، بے

تہنا منار مینت

چہ جنگ ء بازی ء تنگ أنت

یلہ دات اش من ء جست أنت

(پہ بڑن بیوار بیت)

شاعر:

بگوش واجہ..... بگوش کہ گپ تئی و ش أنت

دریاء سپہ سالار ء ارواح:

منی بالاد دہر ء رستراں شنگینت

زراوون رتک چہ وتی حوناں

سراوون دات پہ مڑائی پہ بلوچ ڈیہہ ء

زیر ء جہلا نکیاں زیر آپ بیتاں پہ گلہیں ڈیہہ ء

شاعر

تو میریں حمل ءے..... میر حمل جیند

گیا میں کلمت ء واجہ

(شاعر آئی ء پیشانی و دستاں چکیت و پداثر ان کنت)

منی واجہ! بگوش پہ من تراچی گون

من دائم سر جنان ال زند ء زنگراہاں

مُراد و واہگانی منزل ء پند ء

من ء ہم ذر و ہتگ بیلاں

بلوچی اش منی سچ گپنگ و.....
مسکین ڈگار اش رهن گنگ پہ چرپیں چانینگاں

زاناں کئے میارِ یکِ انت
میارِ یکِ لیڑہئی بارِ ایت
مروچاں کئے میارِ لیڑہئی بارِ عوت و لڈ ایت؟

بگوش و لجه!
بگوش پہ من تراچی گون؟
بدیں روتج پہ من کد بریگاہ بنت باریں
مس زاناں چہ خدائِ نیمگ و پہ من
پہ نوکیس و ٹمرا دیں زندگی و
مستاگ ترا گون انت
دریاء سپہ سالار و ارواح:-
یلین شاعر!

بنی آدم وتی بخت و وت انت و لجه،
بدیں روتج تی منی دست و نہ بنت بریگاہ
پہ تو نوکیس صباہئی ہم منی دست و نہ بیت آرگ
نہ مستاگ چہ خدائِ نیمگ و گون انت من و پہ تو
پہ تو من سچ نیا و رنگ.....

تئی چم انگت سک أنت په کراماتاں؟
 نہ اشکت تووتی زردی تو ارزاناں؟
 آگہ نہ..... گوش تئی گزان أنت؟
 نہ فہم ات تووتی زردی زبان زاناں؟
 شاعر

بلے ولجہ!
 وتی زردی زبان فہم ات
 منی گوش گزان نہ أنت ہم
 اشکتوں زردی من آچی گوشت
 بلے.....

ذریاء سپہ سالار آرواح:-
 بلے چئی..... چئی گوشگ لوٹے؟
 وتارابی میار پرچی کنے شاعر؟
 میار لیڑہئی بارے کئے آلدے؟

شاعر:-

میارِیگ من و ت اُل بلکس

بلے و لجه

بِسلاح و زَر و مال و مملکت و دُزیرِ حدابنداں

مناگٹ تو س کنگ

نیل اُنْت تو اراوُل چہ دَب و دَر بئیت

زبان اِش هم منی تچ گپنگ چہ من

بی زُبان اُل من

جہان و شہر گور و مردم

بِشزار اُنْت چہ اِشانی دُزیرِ و دوز و گاں

میارِیگ مِس و ت اُن کہ بی وِس اُن زاناں

میارِیگ بے وِس و سِر سِستگیں قوم اِنْت

کہ مال و زَر و واہنداںی ہمدار اِنْت

بلے بیا کلمت و لجه!

مِن و پنت کی بدئے.....

..... دُزیرِ نصیحت یی.....

دریا و سپہ سالار و ارواح:-

نیکوش بیلاں گداںی کا سگاں پزوش اِت

بہ پڑوش ات بند و باد گیراں
 بہ سندا ات پادے پادلوپ و گورے طوقے
 غلامی ات تناب و تچناں بوج ات
 گروج ات چیدگاں کڑھنیں
 لگوش ات جامگاں زاتے
 بگرنڈ ات بشی گزندانے
 بہ شہم ات ہر گورے
 ڈیہہ کن ات روژنا

برو شاعر بر سو جاں بیان کس
 گوں منی درد انگیں کاڑ ویلیں بچاں

برو شاعر پیر حالاں دلے
 پہ سر مچاریں پٹنگاں ڈیہہ

بگوش بیلاں بہ مل ات ہاری ملانے
 بہ مل ات سر لگیں ڈناں
 بہ مین ات راجی ہنکیناں

بزانتیں دوزیکتیں بیلاں
گدائی کاسگ ۽ پزوشگ
تاب و تنچن ۽ بوجگ
بزانتیں اش تئی بون و منی دردانی مارگ ہم
من نیل بوئیں زر ۽ جھلا نکلیاں گاریں.....
.....تئی زرمشت ۽ شوہازگ

دریا ۽ سپہ سالار ۽ ارواح:-

بگوش بیلاں
زرات پرچی پہ کلاہنیں نوبت و دوراں
بہ سازات پہوت ۽ وت یک جہان می
نوبت می نوکیں
کن ات حوش ۽ سرء
کز و کور ۽ چارات
جہان دیماشنگ گارات شما پرچی
چن ۽ سر بستگ ات چه همبل و بیلاں
چن ۽ وت من وت ۽ بند و گلا نیش ات
کش ات بزاتاں وتی بیر چه کئے ۽ لوٹ ات؟

سرات رهن انت
 دیارات گوں بدان رهن انت
 سراں موک ات
 دیارء چہ بدان موک ات

(شاعر جوڑا ایت)

سرائی موگگ ء سرگرتگ و زرتگیں سربئی لوٹ ایت
 کدی باریں میار جلیں سربئی
 رهنیں سرائی موگگ ء کنیت انت
 منی بیل وت
 وتی سولیں سرائی گڈگ ء سرگرتگ انت مرچاں
 کدی باریں سرائی موگگ ء-----
 سرگرتگ و زرتگیں سربئی کنیت انت؟

دریا ء سپہ سالار ارواح :-

نیا انت پہ سرائی موگگ ء پرشتگ
 نیا انت پہ شامیر چا کرو گو ہرام
 وت ء راوت مہ پرام ات

مہرِ امِ اتِ وتی بیلاں
 زرِ جہلا نکلیاں گاریں منی زرمُشت
 نہ براہِ ایتِ نی شمعے دستِ ع
 شمعے کارِ عنیتِ مرچی
 در اہانِ انتِ دلِ ع شمعے پرچی

ڈیہہ سوچیں فریادِ می
 کلاگ و دُر و گیس اُبتانی رھچارِ ات
 بہ ترِ اتِ نی چہ رُنگراہاں

بزرگیں جملِ ع دُریں بیان و تزنندیں پیگوراں
 گوشے زیرِ زمینِ رپتاں،
 چہ ہوم، ع سزہمِ اتاں من، سنگِ سیاہ بیتاں

گوشے بیرِ می ماں جانِ ع کپت
 زبانِ اولِ من دپِ ع لیلِ بیت

دریاریہ سپہ سالارِ ع ارواح:-

مہ ترس شاعر..... مہ ترس چہ من
 من ع تئی زیادھیں مہرِ ع ادعِ آ ورت
 بلے حالاں بدئے شاعر!
 چئی ع دائم ترا گنداں تیاں کرع

بدئے حالاں منی مسکلیں ڈگار چون انت

چتورا انت کچر و کوہ و دنگ ڈیہہء

چتورا انت کوچک و بست و کشار سبزیں

چتورا انت کلمت ء گزدان

دھڑنی ء کوٹ ء احوالاں بدئے باریں

چتورا انت کار سنگینیں

یلین بچ و مزار بھیمیں منی پُنگ

منی گام گجیاں پیدا ک انت؟؟

سراوں جہل کت

میاگ بیت اوں آج گوشاں

کوشے گویاک منی بچ کپت کسی ء

بیوار بیتاں

”دھڑنی ء کوٹ“ حمل جیند ء نیہی ہنکلیں و میتدی انت

دریا ء سپہ سالار ء ارواح:-

مس زاناں بیوارے تو، بتے پرچہ

من سئی آن گلزمین مرچی پداتپتگ

یلاں پہ سانکلانی سینگء

بیرق گنگ برزء

مسوش آن چہ وتی بچانی کرداراں

بلے دلجم نیاں انگت

دل اون بڑن انت کہ ”باجو“ راجی سردار انت

یلیں بچانی ارواح پہ مس پیداک انت

منی دُردانگ وکاڑیں جڑکانی

ہزارناز وکسانیں ”یاسمین“، دُردانگیں ”ازگل“

پہ ہیناروہلا ہوشی

پہ تنگیں دپ یی

”یاسمین“ و ”ازگل“ جیونی (مکران) ء پنجابی بکشوشگانی دست ء شہید پیگیں دو

کسانیں جڑکانی نام انت۔

ہمیری چہ باغ میں جیونی اتک انت.....

(چک تڑنیت ویاسمین ء گوانک جنت)

”کجائے..... یاسمین و ابائے؟“

بیا کہ شاعرئی اتلگ

بیا کہ شاعرئی اتلگ تیاب کرء
(یاسمین ء نیمگ ء اشارہ کنت و گوشتیت)

بچار! آیا سمین ء پاکیس ارواح انت

کہ پیداک انت

بچار چو آسمی پل ء گوشے سز پتگ،

(یاسمین سر درو پادشپاد ء نزیک ء کثیت و تران کنت)

گوشے امروزی بوایت هر گورء..... بابا؟

چه امروز ء کسی اتلگ؟

دریا ء سپہ سالار ء ارواح:-

بلے.....

بیا شاعرئی اتلگ

تیاب ء گردش و سئل ء

وتی گاریں سرانی بخت و شوہاز ء

من ۽ هم گپت بو ۽ آدمی ذات ۽
 ذرا تک ان چه زر ۽ جھلا نکلیاں، اٽکاں
 کہ احوالاں گراں ڈیہہ ۽

(یا سمین دیم ۽ گوں شاعر ۽ کنت و جنت کنت)
 یلیں نا کو! منی همکنگی چون انت
 منی مات و پت و برات و گہار چون انت
 شہیداں گوں چی ۽ مات ۽
 سرگ یی گوں نہ کت پہ من

شاعر:

سرگ تی زاناں گار انت
 پا کسی ۽ چه تو تیچ گپتگ؟

یا سمین:

ہا آدم کشیں دُڑاں
 کہ تیرانی دپ ۽ دات اش من ۽
 شار اش منی تیچ گپت

شاعر:

زنان ټټی جنوک کئے أنت
سرگي ټټچکر وک کئے أنت؟

یا سمین:

نه زانت ال من
زبان اش پوه نه بیتاں من
وګه آپرچئی ټټ
چورسترین بکشو شګ ټټ آتک أنت

من امروز ټټ منی باباء ټټت کن
اللم ټټ زانت اش.....

..... یلمین نا کو!

شہیدان گوں چئی ټټ مات ټټ
سرگي می گون نه کلت پہ من
چئی ټټ تو شاعرین نا کو
سرگي ئی راه نه دات پہ من؟

(شاعر گوں ارسیں چم و لرز و کیس لُٹنان گوشتیت)

پہل کن من نہ زانت کہ.....

(شاعر ء تو ار گنگیر بیت و گیشتر تر ان کت نہ کنت)

دریاء سپہ سالار ء ارواح :-

نہ ویش شورہ ء بو ء انت

ہمک پہنات ء ہون و ہا مگیس گوشت ء

منی چکانی ہون ء بو ء ہم پیدا ک انت

گوشتے باغیس آواران مرچی بن گپتگ

ہوا ترند انت امروز ء

یا مبین:

بلے بابا ہوا ترند انت

منی پوز ء ہم بو انت سو چک و سو تکال ء

پدا بن دا تگ انت بکشوشگاں ہنکمین

بلے..... بابا دمان نی پہ من مہتل بی

کلوہ نی گوں کنان و پلپس سو گات نی

پہ مات و بزنگمین نراتاں

(دیم ۽ گوں شاعر ۽ کنت و تران کنت)

یلیں نا کو!

یلیں نا کو!

بهشت ۽ کوش ۽ آپ تر و نگلیں و ش انت

بهشتی شیر و شربت شکل و شهد انت

بلے انگت من تیزگاں

نه روت هوشام منی

گٹ چوکلنڈ ۽ انت

(چه بغل ۽ کسانیں تاس کی در کنت)

بچار تاس ۽ منی هورک انت

منی مات ۽ بگوش

چه سارت و و شیں چمگاں ڈیہہ ۽

په من کلگ کی آپ راه دے

(چه دومی بغل ۽ وتی دُتک ۽ در کنت)

بچار دُتک هم تیزگ انت

گوهار و دستگوهار کان بگوش

ٹیکسی کنت شمش و کورنی ا لکو ریکی

دل اوں تکشیت پہ ڈیہہ ء کاؤکاں و شیں

سُر نی بازار ء مانتر

”ازگل“ ء مات و منی تر و ء بگوش، ما

مینک و گد گچیں گنر تا کاں پہ رہچا راں

بہشتی پشک مناد دست نہ بنت

مات ء بگوش پہ من

بلوچی جاگ می جالار و گنڈی کن

گوں ڈیہہ ء نوک آؤ کیس شہیداں

پہ من ء راہ دئے،

منی بڑاتاں بگوش

سُہرین سُر یگ نی گوں کنت پہ من.....

(کسانیں ڈیوانی شاعر ء دست ء دنت)

بڑیرنا کو!

بڑیر و کیس چراگ ء گوں وت ء برگوں

ای سوگات انت۔

منی بڑات و گوہار و ہمبل و ہمکن گلیانی

بریخی و ایریخی کن بولان ء سرئل ء

بہ بڑا نت لُج و تھا موریں تہار ماھی
 بہ گند آنت ز ندءِ تچک و ماد میں کشک ء
 منی زرات و گلو ہار و ہمبل و ہمکنگلی پلتیں

یلیں نا کو!

منی مات و پت و زرات و گلو ہاراں
 ہمبلاں، ہمکنگلیاں
 راجنئی باری سلام سرکن

مس ڈیہہ ء ہر کس ء چہ من سلام سرکن
 بلوچستان ء کوہ و کوچگاں چہ من سلام سرکن

دریا ء سپہ سالار ء ارواح :-

بروشاعر کہ امروز ء ہوا اثرند انت

کہ امروز ء ہوا مارانہ ساج ایت نی چد و گیشتر
 بلے کڈن بکن بیلاں

مہ ڈروہ ایت پاکیں ارواحاں شہیدانی
 بہ پھر یزات بلوچ ڈیہہ ء

”گلوہرام زادگ وچا کرزئی میں“ ”باجواں“ نوکیں

سلام سرکن بلوچستان ء کوہ و دیر سیریں کو راں

گیاب و گواش و میتا پاں

منی دُر دائگیں کاڑ و یلیں بچاں

شہید یے ا تک ا گہ نوکیں

چہ ڈیہہ ء سرگیں حا کاں

تشی گوں کن

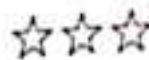
کہ جم اوں مرچاں کنٹ میم انت

(دوئیں ارواح شاعر ء رخصت کنت و پہ بلوچستان ء اولس ء سلام راہ دینت و صوری

ء گواش انت)

بلوچستان ء چک و چوریاں چہ ما سلام سرکن

بلوچستان ء چک و چوریاں چہ ما سلام سرکن

”شکلئیں شہجو“ چمشنا نکلے

”شکلئیں شہجو“ کہ سید ہاشمی ءِ گالانی کتاب انت اے وھد ءِ منی دست ءِ انت ایش را
سید ہاشمی اکیڈمی ءِ چھاپ گنگ۔ کتاب زیبا ءِ ڈولدار انت۔ کتاب ءِ تہاد و دانک کہ
سید اکیڈمی ءِ شنک کاری کمیٹی ءِ نیمگ ءِ نیسگ یوتگ انت ہم اکیڈمی ءِ باسکانی
زانتکاری ءِ عالمی ءِ سھرا کن انت۔ کتاب ءِ تاک گچین ءِ نبشنگ بے کساس وانا ک ءِ
جلوہ ناک انت۔

پرے مزین کار ءِ سید اکیڈمی ءِ باسک ستا کر زنت ءِ راستین ہبر ایش انت کہ
چٹکس کہ آھانی بتا بہ بیت کم انت۔ پرچے کہ اے رنگین حالتاں اینکس مزین کار
گمان ءِ سیم سران چہ ڈن انت ءِ اے گوں سید ءِ گیش تر گوں بلوچی زبان ءِ آھانی
حُب ءِ دلکش ءِ ظاہر کنت۔

دل ءِ مدام بوتگ کہ سید ءِ سر ءِ بنویساں بلے واک ءِ قلم ءِ گوں واھگ ءِ ہمراہی نہ
دات ءِ پمشکا واھگ، واھگ منت ءِ۔ نون وھدے کہ اے سر جمیں کتاب دیست ءِ
گپت تہ واھگ ءِ پدا گمر کت ءِ ہمے گمر کنگ ءِ بر ءِ شمر، اے کسانیں چمشنا نکلے انت ءِ
اگاں دیمتراموہ رست تہ سید ءِ شاعری ءِ سرا کہ آئی بے کساس جہت انت آوانی سرا
گوں سر جمی ءِ دلجمی ءِ نبشنگ کناں بلے نون اے چمشنا نکلے شمسے ندر انت۔

”شکلئیں شہجو“ ءِ وانگ ءِ رندمن ہمے آسر ءِ رستاں کہ سید بلوچی زبان ءِ ”دستونک“
نابلکن، ”گال“ بزاں غزل ءِ مستریں شاعر انت کہ کس آئی مقام ءِ رست نہ کنت

بلکن ءمن بگوشاں کہ سید بلوچی زبان ء شاعری ء گال ء ماہر ء کو اس ترین مردم انت
کہ آئی شاعری ء شاعری ء تہالیزانی رد ء بند ء بلوچی زبان ء را یک جہت ء دات تہ
دروگ یے نہ بیت ء اگاں ہے جہت ء سراسر ادیمتر اپہ وڑ ء پہ راہ ء رہند کار بہ بیت تہ
بلوچی زبان باز کسانیں مدتے ء یک باقاعدہ ایس (Systematic) زبان یے
جوڑ بیت ء دامن ءے ہمینکس پراہ ء شابیت بیت کہ آ انوگیں ہستیں سجہین علماں
(Science, s) کورٹ بکنت چوش کہ:

نہ کنت مرگ ء شلیں ہور تر و گلینت من ء

کہ زند ء کورم ء آس ء کر تیج ء اگر بیچاں

نون تر و نگل ء چہ تر و نگلینت ادا چکس ڈوالد ء پر معنہ انت ء چستگ ہم۔ ہامعنہ ء

ظاہر کنگا انت کہ شاعر لوٹیت ء لیز ہم صحیح انت بزاں گرا نمر ء لحاظ ء لیز کہ در آرگ یوتگ

غلط نہ انت ء اصطلاحاً شعر ء Context ء لیز باز سرجم ء ڈولداریں معنہ یے دیگا

انت۔ نین تر و نگل یاں تر و نگل مادام ہمروچی بلوچی ء گوشان ء اشکنان بلے تر و نگلینگ

یاں تر و نگلینت پہ مرگ ء یا سارت بوگ ء راما کدی اصطلاحاً استعمال نہ گت ء ء نہ

کے ء اے جہت ء پکر گرت ء ء نیست ء بلکن کسے بنویت تہ آ ہم گرا نمر ء سر ء بلے

منا باور نہ بیت۔ بلے شاعری ء پڑا اے جہت ء سوب سیدگ انت۔ اے جہت ء سید

ء ”شکلین شہو“ ء چندے گالانی لہتیں بنداں بچارت ء پکر بکن ءے کہ اے لیز چکس

معنہ دار ء چسپوک ء ڈولدار انت۔

کدی ہورے بہار میچین گل ء کاشانی ء مین ایت

پد ء گیمرتگیں دلباگ ء گلباگ ء ہز امین ایت

تھاری بُرزیانی پراہگ ء سوچوک چمدار انت
زاناں تئی شپاں لخنیں گجام استار بامین ایت

نمین بکندے اولی بندے رد انت مین ایت تہ لس بلوچی ء مدام کامرز بیت۔ بلے
ہز امین ایت سید انت کہ آئی دُرستاں چہ سراولی رندے استعمال کتہ کہ بزاں بہاری یاں
سبز کنگ، زندگ کنگ اے سید ء استادی ء زانتکاری انت ہے رنگ ء دوہمی بندے رد
انت بامین ایت بزاں روژناہ کنت، شعر ء راچنکس خوبصورت ء پُر معنے کنگ انت۔
نمین پداہے جہت ء بکندے سید ء زبان زانتی ء استادی ء دروریے

پہ در آرگ در ایش آرنگ در آتنگ
در ایش گینگ پہ در گینگ در آتنگ

ہم تواریں لہزانی دوارے واء (Repeation) کارمرز کنگ ء چراہاں یک
معنے ء در کنگ سید ء استادی ء زبان زانتی ء ازم زانتی ء سہرا کنت۔ ہے رنگ ء
شکلیں شہو ء گال ”مرگ مرینت نہ کنت“ ء اے بندے بکند ات

پلین ورنائی ء ایرہت ء دوار سوچیں لواری
واہگ اومان ایتیں پلگدان جہرینت نہ کنت

اومان ایتیں ء جہرینت سید ء کمال انت کہ سید ء راہراہ انت۔ ہے ڈول ء

گند گینگ پہ گوے گندہ سما یاں امروز

شرزاناں سید پردا ایشاں شرینت نہ کنت

نمین ہراب ترینگ تہ مدام گوشگ ء اُشگ بلے گند گینگ یاں گند گینگ سید ء کمال
انت ء ہے رنگ ء شرینگ یاں شرینت ہم سید ء زبان زانتی ء بے کساس شری انت

نیں اگاں شعرؔ بوانت تہہ چنکس شرگندگا کلیت ء پکر بکن ایت تو چنکس معنہ دارگندگ
ء کلیت ہے رنگ ء شکلین شہجو ء گال ”اوستے سر بش ایت“ ء دو بند ایت۔

ہائل ء ترانگانی ترہوراں

ہمد پی ہجکین اوستے سر بش ایت

نیں ترانگانی ترہورانی بابت ء بش ایت ء لہز چنکس چسپوک، ڈولد ار ء معنہ دار ایت
دگہ لہزے ء کار مرز ء شعر ایتنکس براہد ارواناک ء معنہ دار نہ یوتگ ایت۔ بش
ایت کہ چہ بش بشام ء بشگ ء چہ در آرگ بوت ء بزاں گواریت یاں سک گوارگ ء
معنہ ء دنت ہے گال ء دگہ بند ء۔

تج ایت پردا ء مُرتکین سستا

اوست ء امروز آسن ایت تش ایت

اوست ء امروز ء آسگ ء تشگت سید ء کمال ء اُستادی ایت کہ وانگ ء پکر ء اوستیک
ایت۔ سید ء اے جُہت ء چیدگ مِک گرتگ ایت۔ اے چیدگانی سرارونگ اید کہ
متکس بلوچی شاعر ء زانکارانی کار ایت کہ بورونت ء مُرادانی منزل ء سربہ بنت۔

”شکلین شہجو“ ء بابت ء اے تہہ یوت سید ء اُستادی، کواسی، زبان زانتی ء عروض فہمی
بزاں شاعری ء رہبندانی زانتی ء یک کسانیں دروشم۔ سید ء دوہمی سپت بزاں رنگ ء
دروشم یے کہ ”شکلین شہجو“ ء تہامن دیست آ آئی حقین بے پونکین بلوچی شاعری ایت
کہ آراچہ اید کہ کلین شاعر اں بلند ء بُرز ء سیری سالونک کنت آ شاعری کہ ہمک گام ء
بلوچی راج، بلوچی تب، بلوچی دود، بلوچی جیرہ، وشی، غم، اُمیت ء نا اُمیتی ء سھرا
کنت۔ گوشے بید چہ بلوچی ء آئی چپ ء چاگرد ء نہ دگہ زبان ہست ایت ء نہ زبانانی

شاعر گواہ کن انت۔ اوسید گوں بلوچی ء گوں وتی شعران ہنچو مست ء دلگوش انت کہ آرا
 چچ نیمگا چہ دگہ توار نہ بیت۔ نہ اُردو ء اُردو شاعرانی توار، نہ فارسی ء فارسی شاعرانی توار ء
 نہ انگریزی لہز انک ء گوش دِزِیں توار۔ آپہک چرے جہمین تواراں بے کمار گوں وتی
 درتہ شالیں بلوچی ء مست انت۔ ہے سبب انت کہ آئی شاعری ء تہا دگہ زُبان ء
 شاعر ء پکرانی تَش یے اثر ہم نیست انت۔ سید ء شاعری ء رنگ ء دروشم ء بیرگ ء
 بلوچی انت اوسید بلوچی ء اے رنگ ء ہنچو رَجگ کہ آئی ”گال“ کہ آہان ء
 آ دستونک گوشتیت ہم دستونک یاں لچھہ بزاں لظم ء سَجَل ء جن انت کہ اصل ء بلوچی
 گہنیں شاعری یاں بلوچی شاعری ء رنگ ء دروشم انت بلے فارم ء پکر ء لحاظ ء آہروڑ
 ء گال بزاں غزل انت یاں ما اے رنگ ء را گال بزاں غزل ء نو کین رنگ یے گوشت
 کناں کہ آسید ء رنگ انت۔ بلوچی ء رنگ انت۔

بیائے سید ء اے رنگ ”شکلین شجہ“ ء تہا کار مرزؤ تگین لہزانی دروشم ء گنداں کہ آہمک
 رنگ ء بلوچی زبان، بلوچی نفسیات، بلوچی تب، بلوچی دود، بلوچی مارشت، بلوچی
 زانگ، بلوچی زھرگ، غم، وش، اُمیت، نا اُمیتی ء پیش دار انت کہ آہاں ء بید چہ مزن
 ڈڈرین سید ء دگہ کس ء در گہت، در بُرت، زُرت ء کامرز گرت نہ گرتگ ات چُش کہ
 سیر چینک، بہار میچ، ترہور، نال ء مان دار، گڈ سری ڈا ات، کو پڑا پات، کیکیں کا کا ء
 چکی چا چا ات، شوانگ ء جاک ء حتی جگا ات، جلا ات، زگرین ہون پالا ات، سر جن
 ات انچا چہ گجا کا ات، سر ء جون، ڈوڈ، کہ الم شھر ات، شرین آگا ات، ڈکین ڈنا
 ات، شینگ ء تاتا ات، آبدنداں پہ تو سلام کناں، کتب، گدروش، نا پار، لکھم مہار،
 کڈن، کوتل، گنکدام، اُنیل، سیل، شیشلی، لرزک، شمشک، شاب، نوک کیسگ، کاد

، ایت، گری کڈیل، سچکان، کرام، ہیلے، بہبار، گوندو، کرود، پل ایت، یاں پلگ، رھت، مورت، سزا پڑا، زک آم یاں ہام، کوش، مچ ایتگ، گڈ، اے لہزانی وانگ ء رند مردم ء حیال ء دلگوش ء بلوچی چا گرد، چا گرد ء اڑ ء جنجال، گیر ء دار، بودی ء نابودی کایت ء ہے دانک سید ء حقیق ء اصلین بلوچی شاعر یے جوڑا نت کہ آچہ دوہمی زبان ء رنگ ء پکران رنگان نہ انت۔ چرے دانک ء منی اے مقصد کہ چہ دوہمی زبان ا اثر نہ زورگ یک شری ء سپت یے یاں چہ دوہمی زبان ء پکراں اثر زورگ پہ شاعر ء پہ زبان ء بدی ء بیرانی ے بلے اگاں یکے چہ وت ء پورو بہ بیت گڑاں اے وش بختی ء کمال یے او ہے وش بختی ء کمال سید راگون انت کہ آرا چہ ایدگہ شاعر اں گستا ء جنائے کنت۔ سید ء ہے رنگ ء پیش دارگ ء من چہ ”شکلیں شہو“ ء لہتین گال درپنگ کہ آ خاص بلوچی چا گرد ء شعر انت ء گال بزاں غزل وڑین تنگ دامنین تہرے ای تہا اے اڑانی اے رنگ شری ء آرگ ء بوجگ سید ء کمال انت ء بس۔

زور بردی ء شوم جنکانی ٹپ آ زگ انت انگت
مچ ایتگ پد ء گڈ گرتگیں مچانی سرا کوش

یاں

پہ مڑاتنگ ات دژمن ء کیپاں
گڈ سرا زگرین ہون پالا ات
زر زوالیں نود بندگ ات پہ کئے
پہ وتی براتاں ڈکین ڈنا ات

یاں

ماہویں ماہل ء مہدیم ء مراد یکیں ملوک
چوں شمارا پہ گلے ہز مئے ء زیریاں رپنت

یاں

مچکدگ سز اتگ کروچانی
آبدنداں پہ تو سلام کناں
ہج نا زاناں کہ چے بگونداں ئے
”زائگوں گارانت ماسگے بنداں

یاں

پل اتگ جوراں چمن ء ہائل
چہ نہریں درداں من سید چوشاں

یاں

کے من ء ترانگ ء لمب ء بندیت
گوستگیں وشدلیں باریگ نیاں

یاں

کس میاریگی ء نہ نیت وتی
من میاریگاں بلے داں گوشاں

یاں

چنگ پیری مچاچاں مستاگے
رہسراں چو گنوک ء دلموشاں

یاں

برے پہ ہائل ء گلگاریں گال پر بنداں
برے پہ راج ء چکن کاریں درداں درتپچاں

یاں

دو ترمپ ارس ء زندے پلک شود گرتگ
دوسد نام ہدا دیدگاں اللہ اللہ
شلنگانی کیاہاں زاناں شمشنگ
سدوانی گل جی ء جان اللہ اللہ

یاں

باندائے سرگوپ ء دیمدار پدا بانور انت ترا
بچ ء براتانی گماں سرتی زی شنکیگ
شہ ء شہواہگ ء ہانی گوں کھیاں شنکینت
کینگاں شاری شنگ ، کتاں شلی شنکیگ

”شکلئیں شہو“ ء وانگ ء رند سہرا بیت کہ سید ء وتی رنگ یے وتی Diction

یے ء اچ ایسی ابید آئی وتی ترکیب انت ء منی حیاں ء من سید ء راتر کیبانی شاعر یے
بگوشاں تہہ من ردنہ باں ء من اے گپ ء ہم ردنہ باں اگاں من بگوشاں کہ بلوچی
زبان ء شاعرانی تہا دو شاعر ہنچشیں انت کہ ما آہان ء ترکیب آنی شاعر گشت کناں

چراہاں یکے سید انت ء دوہمی عطا شاد انت کہ آہم بلوچی زبان ء عروض بزاں شاعری
 ء رہندانی استاد ء ماہریے۔ ہیر ادا گپ بوگ انت سید ء ہمیشا من سید ء کامرز
 گرتگین ترکیباں پیش داراں کہ آئی ماں ”شکلین شجو“ ء تہا آرتگ انت ء اگاں من
 بگوشاں کہ سید ء ترکیباں ہم چہ گیش تر بلوچی ء بلوچی چاگرد ء یو کنیت تہ من رزنہ باں
 چوشکہ دلباگ ء گلباگ، گندہ سماء، آ زمان اوستین زمین، مرگ لپاشین زند، سیر دھل،
 شپ جتیں روج، واہگ اومان اٹگین پلگد، اوست ء امروز، پردا ء مرتگین سسا،
 ترا زنگانی ترہور، ہجگین اوست، ترا نگ ء لمب، کست ء دیدگ، کینگ ء مورت، ہجگین
 اوست، پاکیں سسا، سسا ء کلکشان، وژدلیں ڈھکار، آرتپیں شکر گال، گزانی نوان،
 گدروشان میار، زگرین باہند ء دگہ باز۔

اے گپ ء من التما ادا درشان کناں کہ سید ء ہمے سپت، ہمے رنگ، ہمے دروشم کہ من
 آہان ء بُرز ء بیان گرتگ سید ء نقد ء حرابی ہم لیگ بوگ انت۔ پرچا کہ مہلوق
 بزاں مے بلوچی وانوک کہ بے کساس کم انت گیش تر بلوچی کلا سیکل شاعری ء چہ دور
 ء گستا انت ء پدا سھل ء آرام پسند انت کہ بہہ شاعری ء رہبنداں ء شاعری ء نوکین
 منیل آں نہ وان انت پمشکہ چراہاں شریں ادب ء شاعری مُدام گراں انت ء ہمے
 ہاترا آہانی حال گوں سید ء شاعری کہ چہ مزین لہز انکاں بزاں مزین ادباں
 شمار بیت ہم ہمیش انت لہتین گوش انت سید مُشکل پسندیے، گرانین لہز کاریت پمشکا
 آئی شاعری پہمگ نہ بیت بے اصلین ہبرایش انت کہ آوت چہ بلوچی زبان ء
 کیشتر چہ ادب ء نابد انت ء وتی کمزوری ء شاعر ء بزاں سید ء کمزوری گوش انت۔
 او من گوں دپ ء پُر ء گوشاں کہ سید گران نہ نویسیت بلکن ء بلوچی نویسیت ء اگاں کس

ءرا بلوچی نہ بیت گڑا اے آئی نر زوری انت سیدء نہ انت او پدا ادب ء ہمروچی زبان ء
 تہا پرک انت۔ اگاں ہے پرک مہ مانیت تہ زبان ء درا ھتگیں ہر دانک بزاں ادب
 انت۔ بلے پخش نہ انت۔ اے الما شترین ہبرے کہ گوشتن یاں گپ یہ وانوک ء یاں
 گوشداروک ء شری ء سر بہ بیت پرچا کہ زبان اظہار بزاں گوشتن ء وسیلہ انت بلے
 پخش ہم نہ انت کہ لس زبان ء شعر ء لہز انک بگش:

باز براہندگ گوش انت کہ سیدء آشوبی شعر نہ گشتہ بزاں آئی وتی وھد ء وتی چپ ء
 چاگرد نہ مرت ء چوشکہ من برز ء بیان کرتگ کہ سیدء شاعری وتی چپ ء چاگرد ء یک
 کاہلین دروشم یے من گوشاں سیدتہ باز مزائیں شاعر یے بلکن ء کتر ترین شاعر ہم چہ
 وتی چپ ء چاگرد ء بے خبر ء بے سماء نہ بیت اگاں پخش بہ بیت گڑا آ الما شاعر یے نہ
 بیت بلے اگاں براہندگ چہ ہر کس ء ء پدا چہ سیدء وژین بلندیں شاعر اں نعرہ ء گوکار
 لوٹ انت تہ اے نہ بوتگین گپ ءے بلے بیائے اے جہتہ ”شکلئیں شہجو“ ء گال یے ء
 چہ یک ء دو بند گنداں:

کپت جارے کہ جھدوں پہ سرشت
 کینگ ء کارچ کئی دل ء درشت
 بے سرین راج ء بے سرین سودا
 جھندم چہ بادگیر ء کا پرشت

یاں

یازک ء شال پہ بد زردی یے جوراں لب ات
 شھرین پنجگور ء کئے ء تربت ء بازار جنگ

یاں

بہ سبزیت بلکیں چہ ہاراں منی ، کشارتی
گھے نہنگ ء گھے کاجو ء گھے کچیاں

یاں

شکر صد شکر چہ ہاوند ء در ء
چو کہ تو کسی پگارگ نیاں
ہانلیں خشکین ڈگار اں چہ ابید
ہچ ودارانی ودارگ نیاں

یاں

زرت دگہ گھین مردانی سوب ء سرہالاں
پہوت توارے ء کرت کہ کربات انت گوش

یاں

پہ گھین دیواناں گیرات جاہے
یا میارانی چوٹواں سات

اے بابت ء من بس اے گوشاں کہ سید ء ”شکلین شجو“ ء یکین گال ”سریناں بہ
ترماٹ ء شاعری ، آشوپ شاعری ء راجی زانت ء جہت ء چہ ہزار آشوبی شاعرانی
دیواناں (کتاب) گران ء سنگین ترانت بلے پہمگ ء زانگ ء دل ء پہکی لمح
انت۔

چیزے براہندگ ء دوست اے ہم گوش انت کہ سید ء شاعری ، نا ایتی

بزا Pessimism ء شاعری انت۔ اے وتی جا گہہ ء وت لبز انک ء وژین
 راجی سائنس ء بابت ء منی نزع ردین گپے کہ پلانی او میت ء پلانی، نا ایتی ء شاعرے۔
 شاعر راجی ء چا گردی حیوان یے ء آئی مارشت چه راج ء چا گرد ء دن نہ انت۔ ء پدا
 انسان ء شاعر یاں شاعر ء انسان یک عجبین نفسیاتے ء ہم واہند انت۔ اے عجبین
 نفسیات ء سبب ء آ کدی وتاوت وش ہم بوت کنت ء کدی نہ وش ہم بوت کنت۔
 اگاں شاعر اندر ء بزاں دل ء وش انت تہہ وش درشان کنت ء نہ وش انت تہہ وش ء
 گپ ء جنت ء پدا شاعر ء نہ وش ء وش چه راج ء چه چا گرد ء در نہ انت۔ او پنچش کہ گوش
 انت کہ ہر کس چه وتی چماں دُنیا ء گندیت تہہ رنگ شاعر ہم چه وتی چماں دُنیا ء
 گندیت ء کشیت۔ شر گندیت شر گوشت شر نہ گندیت شر نہ کشیت۔ وش گندیت وش
 گوشت، نہ وش گندیت نہ وش درشان کنت بلے سید ء نا ایتی ہم دروگ یے چوش کہ
 ”شکلےیں شہو“ ء تہاوت گوشت۔

نہ کنت مرگ ء شلےیں ہور تر ونگلینت منا
 کہ زند ء کورم ء آس ء کر بیچ ء اگر بیچاں
 چریشی مسترین اُ میت چه بوت کنت۔ ہے رنگ ء ”شکلےیں شہو“ ء تہا سید گوشت کہ:
 من ننداں کہ انگت منی راج نشتگ
 سید ہائل ء درا ہیاں اللہ اللہ

یاں

انگت ہم زندگاں بلے زنداں اگاں گم نہ کناں؟
 تسکلیں زند ابر دستاں زری تسکلینگ؟

یاں

وتی پد گاری ء اوستیگ ءے بگزیس من ء
پے سیہ ٹرس ء ہدائی من ء گزینت نہ کنت

یاں

سید نہ کنت من ء کوھیس مرگ درشت نہ کنت
کہ واھگ ء گلیس زوراکیاں چہ گد گچاں

یاں

بے مرادیانی بے واکی ء ترین ارزن
گل مرادانی سماء منی گریشنت نہ کنت

یاں

جیگ پہ جیگ انت پہ منی آ دروھگ ء ایرجیگ کننگ ء
مرگ مریشنت نہ کنت ، زندزبریشنت نہ کنت

یاں

اے زندوں بہ دروھیت سید مرگوں بہ دروہ ایت
کول انت پہ کولانی گلیس ہائل ء تنداں

نون کتاب ء بابت ء چیزے رد ء ایراد کہ من مارتگ انت ء نوٹ گتہ کہ اے منی جند ء
ردی بہ بنت بلے اے منی مارشت انت ء انسانانی تہا کس چہ ردی آں حالی نہ انت۔
آ مزن زانتیں سید بہ بیت کہ کساں زانتیں نادر۔

اولی ردی والیش انت کہ کتاب ء رد ء بند کتاب ء گد سرا انت وہدیکہ آ اول سرا ء براہ
داردرابیت۔ دوہمی ردی ایش انت کہ اے کتاب گال بزاں غزلانی کتاب یے ء

کنٹیک ء لحاظ ء غزل ء سر حال نہ بیت پر چا کہ غزل یک خاصیں چیزے ء بارہ ء بیت کہ آرا تو سر حال یے دئے۔ بلکن غزل ء ہر بند ء دگہ گپے بیت۔ ہمیشکا غزل ء را سر حال نہ بر اہیت۔ ہے پیا چندے گالانی تھا کہ لیز آرگ ء کار مرز کنٹگ بوتگ انت آرنگ ء نہ انت بلکن روین لیز انت ء آہانی بدل ء من اصلیں لیز بنٹشگ کنیں ء شمارا منصپ کنیں کہ شتاوتی فیصلہ ء بدیت کہ راستیں لیز گجام انت۔ چوش کہ:

گر نچ اتگ ترا نگے دل ء بنداں

زنک ء زپتیں زہیر پر بنداں

لیز زنک نہ انت بلکن اصل ء لیز زپت انت۔ زپت زپتیں Repeatition انت ء شعر ہم روان ء معنہ دار گندگا کنیت۔ وھدے زنک بہ معنہ زپت یاں تہل استعمال نہ بیت ء زنک اگاں بہ معنہ تہل یاں زپت استعمال نہ بیت تہ ادا آئی استعمال غلط انت دانکہ من زانین زنک چہ زاھگ ء در آتک ء کہ آئی معنہ انت چک آرگ یاں چک۔ اگاں در چک ء بابت استعمال بہ بیت تہ چوڑ جنگ را گوش انت۔ دگہ گالے ء بندے کہ:

تئی نیاز مند یوں کش ایت ہائل

پہ گلیں ہالے ء نیاز منداں

لیز نیاز مند نہ انت بلکن نیاز بند انت۔ نیاز بند یک کیفیت یے یک حالتے کہ مردم پہ یک ورا کے ء یاں یک چیزے ء نیاز بند بیت بزاں پرے بے آرام ء نہ وٹش بیت ہکو سیت چو کہ مردم پہ گوشت ء نیاز بند کہ بیت گڑاں آرا کدی شپ کورگ ہم گیت۔ نمین ہے معنہ ء لحاظ ء شعر ء بوانت ء بچار ات تہ شعر چکس جہل ء خوبصورت ء معنہ

دارِ انت۔ بلے نیاز مندی یاں نیاز مند ساخت ءِ لحاظ اُردو انت۔ وہدیکہ نیاز بُند
 بلوچی لہزے ءِ من جزم اُن کہ سید ءِ نیاز بُند نیستگ بلے رند ءِ ردی ءِ نیاز مند نویسگ
 بوت ء۔ ہمے رنگ ءِ دگہ گال یے ءِ بند انت کہ:

بات ءِ بل باتاں بات ءِ بل بات انت

شیرین نوکاپ جور ءِ جل بات انت

بندے دوہمی ردے لہز جور نہ انت بلکن جاہ انت ءِ بلوچی ءِ جاہ ءِ جل محاورہ ءِ صورت
 ءِ کار مرز بیت چو کہ گش انت کہ منی گجام مزین دولت ءِ ہز انگ انت کہ جاہ ءِ جل نہ
 بیت۔ بزاں ہمکس باز کہ آہان ءِ جاہ مہ بیت ءِ جلگ مہ بنت۔ وہدیکہ جور تہلی ءِ
 معنہ ءِ دنت گڑاں جور ءِ راگوں جل ءِ چہ سیادی ہست ءِ پدا ہردو کہ اوار بہ بنت گڑاں
 گجام معنہ ءِ دی انت۔ منی حیاں ءِ ہج معنہ نہ دی انت۔ وہدے جاہ ءِ جل بکن ءِ شعرا
 بوآن چکس معنہ دنت ءِ پدا شعر گیش تر روان بیت منی حیاں ءِ اے ہم نبشتگ ءِ ردی
 یے دگہ یک گالے ءِ بندے۔

لگرینت گرین گونڈلاں وژدل؟

لشکوگوں مارتین ءِ دلوش انت؟

لہز لگرینت نہ انت بلکن گین گیرین یا گینگر نیت بزاں نیم ساہ مرگ ءِ نیک ء۔
 بزاں گرین گونڈلاں وژدل ءِ نیم ساہ گت وہدیکہ لگر، سینگ ءِ گش انت۔ نین
 لگرینت اداچ معنہ یے نہ دنت۔ ہمے رنگ ءِ دگہ گالے ءِ بندے۔

رہتے نوکین گوں دستونکاں من پر ینت پہ شما؟
 شر ندرگ کن ات اے ربت ء چوں
 گیشیناں؟

اولی ردء لبز ”پر ینت“ نہ انت بلکن لبز پر ینت پہ شما۔ بزاں شد غلط انت اگاں شد بہ
 مانیت تہ لبز پر ینت یاں پر ینگ بمعنہ بال دینگ پادکنگ چو کہ واب ء پر ینگ کارمرز
 بیت و ہدی کہ پر ینت بزاں دور دات گہت، ایرگت، اصطلاحاً بمعنہ نمونگ اڈ کننگ
 یاں مثال ایر کننگ۔ ہنچو دگہ گال ء ای بندء۔

پہ گھین دیواناں گر ات جاھے
 یا میارانی چوٹواں سات

اولی ردء لبز ”پہ گھین“ نہ انت بلکن ”یاں گھین دیواناں گر ات جاھے“۔ یاں میارانی
 چوٹواں سات ”دوئیں“ یاں ”Co-ordinate“ نین لبز انت بزاں ربط یا سیادی
 ء لبز ”پہ گھین“ بلوچی یوت نہ کنت ء نہ معنہ دنت۔ و ہدی کہ یاں گھین ء شعر معنہ دار
 انت ء ہمارنگ ء کہ شاعر گوشگ لوئیت ہمارنگ ء معنہ دنت۔ باند انت کہ اے رنگیں
 قلمی ردی آنی سرا کیڈمی ء باسکاں پکر بکتیں ء ایشان ء دور بکتیں تہ کتاب انگت شر تر
 یوتگ ات۔

گڈ سرا ہے عرض کنان کہ ردی ء ایراد ء گپ منی وس ء گپ یے انت بلے اے

ہے گی ء جنگ یوتگ أنت کہ دیمتر اے رنگین گپانی سراہم اکیڈمی ء باسک سک
 دگوش بدے أنت دانکہ ہج کمی مہ مانیت ء پداہتین سنگت ہے کسانیں ردی آں سید ء
 حوالہ ء ردی منگت ء تیار نہ أنت بلکن ء آہان ء وتی نزانیکاری لیک انت چش نہ
 انت بلکنہ راست ایش انت کہ سید ہم انسان یے ء بوتگ چرائی ہم قلم ء یاں زبان ء
 ردی یوتگ أنت۔ مئے مزین نقص ہمیش انت کہ اگاں ما کسے ء مناں تہہ چہ انسان ء
 بُرز بزاں حدائے مناں ء اگاں نہ مناں تہ انسانے ہم نہ منان ءے کہ آ کسانیں
 زانت یے داریت۔ ردی آنی منگت بلکن ء نزانیکاری ء ردا کیت۔

غفار ندیم بلوچی لبر انکء مزین نام یے

شادہ

دوشی پدا موجیں دل ء
 دریہہ گتہ چہ ناگت ء
 بے وانکیانی ساہ بریں
 بھنگ وار تگین بے ساری ء
 گیر آنکگاں پلین ودار
 زند ء مرادانی دوار
 اے ساری آں بے آسریں
 یاتانی بے سوین جہاں
 شیموش دانگ بلبلی
 دل نامرادیں کودکیں
 سٹ یے گنگ چہ کرھیں
 زہیراں چکاریں ڈوبر ء
 افارگے چو تیرے ء
 دریہہ گتہ موجیں دل ء
 یک رندے پدا سارگتہ
 گشے مرکے زند ء شادہیں

اے یک عجیبیں اتفاتی کہ من ولجہ غفار ندیم ء مرگ ء درگت ء اڈ داتگین

دیوان ء اُمیت ہوت بزاں غفارندیم ء شعر یے شُمئے دیماونت کہ آئی سر حال ”شادہ“
 انت۔ اے بدھاء پیر و کارانی بزاں (Enlightend) نین مردمانی پُرس ء
 دارگ ء رہند انت کہ آئی وڑ ء ڈؤل چو شادہ ء بیت پر چا کہ اے اصل ء مرگے نہ
 انت بلکنہ نوکین زندیے انت کہ مردم ء بارت سیاہیں ہونٹ Black Hole ء
 ہمک گار بوؤ کین شے اسپتہیں ہونٹ White Hole ء در کپیت بزاں ہما کہ ہست
 أنت آ کدی نیست نہ بیت۔

لکھ مرادین ولجہ غفارندیم ء کئے نزانت؟

ہرج ہما مردم کہ گوں بلوچی زبان ء حُب ء واہگ داریت ہرج ہما مردم کہ گوں بلوچ
 دپتر ء تاریخ ء دوستی یے داریت۔ ہرج ہما مردم کہ لبز انک وانیت یا نکہ لبز انک
 سازیت ہرج ہما مردم کہ آئی ”اولس“ ونگ۔ ہرج ہما مردم کہ آماہتا کہ ”بلوچی“
 ”بلوچی زند“ ”لبز انک“ وانیت یا وانگ ء انت آ الما لکھی نین ولجہ غفارندیم ء زانت
 ء پچاہ کاریت پر چا کہ غفار یک شخصے ء نام نہ انت بلکن ء غفار بلوچی زبان ء راج
 دپتر، ء لبز انت ء ہجآر ء نام انت۔ ولجہ غفار بلوچ تاریخ ء دپتر ء در پشوکیں سھیل ء
 نام انت۔ ولجہ غفار لبز انک ء ماہکان ء براہ انت۔ آ پور انت۔ آ کلکش انت۔
 گلزمین ء سربرا گجام بنی آدم انت کہ آ در پشوکیں سھیل ء نزانت۔ کئے انت کہ
 ماہکان ء نہ ماریت۔ کئے انت کہ چہ پور ء کلکش ء بے کمار ء سر نیاز انت منی نر ء چہ ماہ
 ، ماہکان، پور سھیل ء کلکش ء کس بے نیاز نہ بیت دانکہ بڑگ ء بیچارگیں بلوچ قوم
 گوں وتی شال، جنڈیس چادر در تلگین پاگ ء شتارکیں شلوار ء ہست انت ء جہان ء

ہنگ و آباد انت و لاجہ غفار ہست و ابدمان انت کے گشیت کہ اے رنگیں خوبصورتیں
 مردم بر انت۔ اے ڈولین مردمان و مرگ پر نیست۔ اے ابدمان انت پر چا کہ قول
 گورور جنیش بیگ و اے (Vertical) زندگی انت۔ اے ادنائیں و لس و لوڑین
 مردم نہ انت اے ہما انت کہ ایشانی سرا آ زمان پلن گواریت۔ اے رونت ابد و بہر جوڑ
 بنت۔ برے پلانی دروشم و کاہنت۔ برے صباہ و سمین و رنگ و وش و ش و لحم لحم و
 کشت۔ برے نو د بنت شزنت برے ہو ر بنت گوارنت پمشکہ غالب و گشتہ۔

سب کہاں کچھ لالہ و گل میں نمایاں ہو گئیں

خاک میں کیا صورتیں ہوں گی پنہاں ہو گئیں

و میر تقی میر چش گشیت:

مت سہل انھیں جانو پھرتا ہے فلک برسوں

تب خاک کے پردے سے انسان نکلتے ہیں

واجہ غفار ندیم 10 ستمبر سن 1943ء تربت و قبلی ہی نیمگ و پانزدہ کلومیٹر دور گھنہ و پیدا
 ہوئے۔ عاریتین پت و آئی و نام غفار بر گرت و مکہیں مات و آئی نام امیت
 بست 1959ء میٹرک و دربرگ و رند و لاجہ غفار ندیم و کونہ کالج و داخلہ ڈرت۔ انٹر
 پاس کنگ و رند آئی کراچی یونیورسٹی و بی۔ اے آنرز و داخلہ ڈرت۔ سن 1963ء
 بی، اے و 1965ء ماسٹرے گرت۔

ہنچش کہ شما ڈراہ سر پد غسٹی ات کہ کالج و یونیورسٹی و وانگ و وہداں مدام بلوچ
 ورنایان و قوم دوستی، غریب دوستی، وطن دوستی و سیاست و بیماری انا گت و گون جنت و
 روج پہ روج اے بیماری و ڈان بیت و اے نادر اہی و بیماری چوگر میک و ہما و ہد و شارا

نیت کہ وہ دے اے ورنہ او

زیر، ایم۔ پی۔ اے، ایم این اے، افسر جوڑ بنت۔ ایدگہ جھین عمر گڑا پہ ہے گناہ و
کفارہ و گوزیت و ترنت و چوگنو کے و بڑنت کہ بی۔ ایس۔ او جراثیم یے۔ بی۔ ایس
۔ او بکثیر یا یے۔ ایدگہ بلوچ و رناہانی و ژا غفار جان و ہم ہے بیماری و گون جت
سن 1966 واجہ بی۔ ایس او صدر گچین بوت۔ گڑا اے و ہدا آئی ہے بیماری سک
و و ت و واجہ بیچاڑ ات اے درگت و رحیم ظفر بٹنگ کنت کہ ”بی۔ ایس۔ او کے
ساتھیوں نے غفار ندیم کو مجبور کیا کہ وہ کراچی یونیورسٹی میں ایک بلوچی دیوان کا اہتمام
کریں حالانکہ اس زمانے میں ڈاکٹر اشتیاق حسین قریشی یونیورسٹی کے وائس چانسلر
تھے اور غالباً گورنر مغربی پاکستان امیر محمد خان آف کالا باغ چانسلر تھے۔ اور اوپر سے
ایوبی مارشل لاء اور فوجی آمریت کا دور پھر اشتیاق حسین قریشی جماعت اسلامی کا
خاص بندہ لیکن ان تمام مشکلات کے باوجود غفار ندیم نے کراچی یونیورسٹی کی انتظامیہ
کو بلوچی دیوان منانے پر راضی کر لیا۔ جہاں تک مجھے یاد پڑتا ہے۔ بی۔ ایس۔ او کا
ترجمان رسالہ بنام ”بجآر“ کا پہلا شمارہ بھی اسی دور میں شائع ہوا یہ ایک تاریخی بلوچی
دیوان تھا جس میں تمام نامور بلوچ فنکاروں نے حصہ لیا۔ فیض محمد، ستار، شفیع،
جاڑوک، عزیز بلوچ وغیرہ نے اور بلوچی دیوان کے دوران ایرانی ریشمی رومال اس
نے الی بند کے طور پر استعمال کیا اور پورے فنکشن کے دوران ریشمی رومال باندھے
وائس چانسلر کے برابر والی گرسی پر براجمان رہے اس بلوچی دیوان نے کراچی جیسے
عالمی شہرت یافتہ یونیورسٹی میں اپنا لوہا منوایا اور غفار ندیم کو امر کر دیا“ بلے رندا ایدگہ
بلوچ و رناہانی پیا غفار جان ہم بے خیال بوت کہ بی۔ ایس۔ او غریب دوستی و قوم

دوستی چہ رنگین سہد ارانی نام یوتگ أنت۔ بس ہے یکتین کمی واجہ ء کھاتہ انت نون شے
مرضی ء منشا کہ شاپے فہمت ء چے لیکت پرچا کہ ہے جہت ء ڈاکڑ مالک کشیت کہ
وہدے کہ بی۔ ایس۔ اوپرشت ء پرورش بوت گڑاں واجہ غفار اینٹی سردار ء بہر ء کپت
رند واجہ غفار ء سیاست یلہ گت ء نوکری گرت۔

سن 1966 ء واجہ غفار ندیم اولس ء شوکار بوت۔ ہے نیام ء لہتیں سال ء رند آئی ء
1971 ء p.c.s پاس گت گڑاں رند ء وتی اید کہ زند سرکاری نوکری ء نبشت ء خوان
ء گوازینت۔

واجہ غفار ندیم ء کم ء گیش لیزانک ء ڈراہیں پڑاں بورتاچی گنگ۔ آئی شاعری گتہ۔
شریں نگدے نبشتگ گتہ ء زبازانتی ء رواہم بازین نبشتانک ء نیستگ۔ آئی ہے
دست رنداں اگاں شخھے بوانیت تہ قیاس گت کنت کہ آچھو عالمین مردے یوتگ۔
انشائیہ ء لہتین نمونگ پہ شاندرانت۔

”ہر دینکہ گنوکیں دل مان غم واندوہانی چار پاساں گوں من ء جیریت تہ گنوک ء لیکو ء
چوش کیشیت۔

گنوک	دور ء یاغی
سار	دور ء متوگر
گنوک	راست گش
سار	دروغ بند
گنوک	بے ریا
سار	ریاکار

گنوک	زانت کار
سار	بے زانت
گنوک	بے بہا
سار	ارزان
گنوک	موتک پر بندیت
سار	نازیک پر بندیت

عزمنی باطن ء بش بٹھے ماں کپیت کہ گنوکیں دل من ء شگان جنگ ء انت “
من جلگہیں شہرے ء پلتیں بازار ء سیل ء اتون۔ چماں یک عجبین ندرھے دیست۔
گندین کہ ہر راہ گوزی دوہمی ء راچاریت ء ماں دگ ء کر ء بے پنیں درچکے ء ننگین
ساہگ ء نندوکیں درتہ پختن، لہز ء لیتار ء سہر و مین گنوکے ء راسنگ ء ڈوکے جنت ء
گوزیت بے گنوک ہر ڈوک ء سر ء ٹہکے جنت ء چہ وتی جا گہاٹک یے ہم نہ سُریت۔
حیران بوتوں کہ گپ جی انت؟ خیالے ماں گنوکیں دل ء اتک کہ دیما بکنزین ء پول
عے بکنین۔ بے چہ راہ گوزی آل ٹرس کپت کہ چش مہ بیت کہ من ہم آہانی گوجلی بہ
بین۔ پادان ء داشت۔ دمانے ء رندگ بے ترک ء توار ات۔ کس نیست ات کہ
من ء بکندیت۔ پادوت سر ء دیما کپت انت۔ گنوک ء گوراشتن پول اتوں۔ گوشت
عے ”میاراش نیست من ء ہچہ نیارنت“

آنہی ٹوک پیلونہ ٹوتگ ات کہ پادبرمش یے منی گوشاں کپت.....
ہامان کہ چرائی کشاشتن تنکہ من ء کس گورائی گالوار ء مہ گندیت۔ راہ گوزی یے
اتک ء ڈوکے چت ء گنوک ء راجت عے دیماشت من ہم راہ گوزی ء دیماپہ مڑا

ڈو کے چت و گنوک و راجت و رها دگ بوتوں

بلے

نون آگر یوگ و ات!

واجہ غفار ندیم و اید گہ سپت و خوبی آل ابید واجہ شریں رجانک نویس یے ہم بوتگ۔
 آئی و سردار خان گشکوری و کتاب ”چا کر اعظم“ چہ انگریزی و اردو و ترینگ۔ شاموت
 کو اس و عزتکار ات کہ رجانک چہ سازگی لبر انک و اول انگت گران تر انت بلے
 باور بکن ات کہ واجہ سردار خان و تاریخ و سراے کتاب واجہ غفار و اردو و ہنخش ترینگ
 کہ اردو و شریں و نامی نین لبر انت یے و ہم پخش رجانک گت نہ گنگ ات۔ شمال
 و در ہیں حوالکار و لبر انت اے ہبر و تپاک بوتگ انت کہ ملک پناہ و اردو، اردو و ردا نک
 و شریں نمونگ انت بلے ملک صاحب و ہتورام و کتاب و گنگیں رجانک چو وانا ک
 و و ش نہ انت، چوش کہ واجہ غفار ندیم و رجانک و ش انت۔ من قرۃ العین حیدر و
 رجانک ہم ونگ انت بلے واجہ غفار ندیم و رجانک و تی مٹ و ت انت۔ در و شم یے
 پہ شماندر انت۔

”مگر پھر بھی اس نے کبھی کوئی ایسا اقدام روا نہیں رکھا جو اس کے اپنے
 خون۔ اپنی نسل اور اپنے دشمنوں کی بے عزتی بے حرمتی اور ذلت پر منج ہو اور یہی
 جذبات ابھارے تھے۔ کسی نازک بحر ان اور آشوب کے زمانے میں اسکی خاموش طبعی
 صبر و تحمل بردباری و مروت رواداری اور دیانت داری سب کے لئے قابل رشک ہوتی
 تھی۔ وسیع القلمی اور کشادہ نظری اسکے طرز عمل اور کردار کا طرہ امتیاز تھا حتی کہ وہ اپنے
 علم اعداء و حریفوں کے ساتھ بھی اس حد تک خندہ پیشانی اور عزت و توقیر کے ساتھ

پیش آتا تھا کہ اسکے مخالفوں اور دشمنوں کو بھی اسکی تعریف و تحسین کرنی پڑتی تھی۔
 واجہ غفار ء کتاب ”کنزی“ کہ اکیڈمی ء چاپ ء شنگ گتہ باز جوانین کتابے۔ اے
 بلوچی لہز انک ء وانوک ء طالبان ء سک کار دنت۔ باند انت کہ دگہ برے اکیڈمی
 اے کتاب ء شریں رنگے ء چاپ بکنت۔ ہے رنگ ء واجہ غفار ندیم ء دگہ کتابے
 ”گرم“ چاپ ء شنگ ء منزل ء سر انت۔ چریشی ابید واجہ غفار ء بازیں کتاب یے پہ
 زہگاں نبشنگ گتہ کہ آ وانگ کرزنت نیٹ واجہ غفار ندیم بلوچی لہز انک ء تاریخ ء
 مزین نامے۔ آئی نام ء کار کدی بے خیال کنگ نہ بنت۔

اے عہدِ مستریں شاعرِ عطا شاد

اج ایسی سرکہ من عطا شادِ شازیءِ بابتہ چیزے نبشتگ بکناں من لوٹاں کہ
 بلوچی شازیءِ دپترے ءِ نیمگ ءِ چم یے شانک بدی آں دانکہ زانگ بہ بیت کہ
 عطا شاد گجام بلندی آں رشتگ ءِ چے گشگ ءِ انت پرچا کہ بیدے اے رنگ کنگ ءِ ما
 آئی لہز انکی بالاد ءِ مقام ءِ گیشینت گرت نہ کناں۔

شما ادا نندو کیس دُراہیں مردم سرپد ءِ پوہ ات کہ بلوچی شیریں لہز انک
 پانزدہمی قرن ءِ گڈ سر ءِ شانزدہمی قرن ءِ بندات ءِ بناؤت۔ اے دور ءِ اولی شاز
 شے کلان ات ءِ اید کہ نامی میں شازانی تھا شے عیسیٰ، شے مرید بیورغ ءِ دگہ چندے
 گنا میں شاز ہور اتنت اے عہد بلوچی شازیءِ کلاں شہہ اوشیش تریں عہد گشگ ءِ
 زانگ بیت۔ اے شیر پہ زبان ءِ بیان، ازم ءِ از مکاری براہ داریں نمودگ یے لیگ
 بنت۔ زیبائیں چہر الوکائیں شبین ءِ پُراثریں جوزگ ءِ لہزانی درانگازی ءِ اے شیران
 ءِ کلاسیک ءِ شاہ لہز انک (ادب عالیہ) ءِ ہد ءِ داں رسینگ۔

دوہمی دور ہر دہمی پیڑی ءِ بنگیوت اے دور ءِ مے شازیءِ نوکیں کشک
 یے گت۔

اے بلوچی شازیءِ رنگی ءِ رومانک اتج گشگ بیت۔ اے دور دپتر ءِ تاریخ ءِ بدلی آنی
 عہد زانگ بیت اے عہد ءِ اولی رند ءِ بلوچاں وتی، بجاہ ءِ حکومت ءِ بنیاد ءِ بن ہشت ایر
 گرت اے عہد ءِ کلاں شہہ نامی میں شاز جام دُرک ات چرائی رند گزواں بہرام
 جھکرانی ءِ سیمک نامدار اتنت۔ ادا اولی رند ءِ شاز متکلم بزاں کلام کنوک ءِ تران کنوک ءِ
 صورت ءِ دیما اتک نون پدا مے کاروان نوکیں رنگے ءِ مزمل جنان بیت۔ اے عہد ءِ

نامداریں شاعر مست توکلی، ملافاصل، رحم علی، محمد قاسم و عزت اتنت۔ کمین رند تر و
ابراہیم جوان سال گوں وتی صوفیانہ رنگ و شاری و نامداریوت۔

نون 1950 و رند گوں زانت و فہم و لبر انک و ادب سازگ و دور بنا
یوت۔ اے دور و بازیں شاعرے چو کہ محمد حسین عنقا، گل خان نصیر، سید ہاشمی، آزاد
جمال دینی، عبدالرحیم صابر، کریم دشتی، مراد ساحر، مراد آوارانی، غوث بخش صابر، آدم
حقانی، صدیق آزاد، اکبر بارکزئی، ملک طوقی و دگہ بازیں یے نامداریوت انت بلے
من اے جہین دور و عطا شاد و نام و کنین۔ پر چا کہ اے عہد و اگاں لبر انکی و فنی جہتہ
کس یے و شاری گنگ و شیمیر پر بتگ گڑاں آ عطا شاد انت۔ آئی مقابلہ و ایدگہ و لوجہ
کاراں خالی گپ جگ و گپ و ترانان و لبر انک لیگ ادبی بے ایمانی یے منی اے
دانک و بازیں ہبلے چہ من ناراض و نہ وش بیت و دگہ بازیں ہیلے گوں من الما تپاک نہ
کنت بلے راست ہمیش انت و مردنی اے ہبر و را منطق لاجک و از می جہتہ ارزانی
کس رد و غلط گرت ہم نہ کنت پر چا کہ ہستیں حقیقت ہم ہمیش انت۔ نون شما ہم
دروشم یے بکند ات و بمارت۔

اوست و سودا گراں پہ موتک یے

نوں دل کشیت

صحب و بمن ناں بیگہ و

بام و بزاں، ناں رولہ و

چے درین، چے اتیں چے مسکیں ہمیں

چے گل زمین!

دل چو فقیری تہنبل و

ماریت ء مسکیت هکل ء

واہگ چوبے وانکین مسافرناں جل ء

بے منزل ء

آسنت شپ یے

(ما اشلگ)

روچے بلیت

(ہنچو گشت)

کے زانت روج ء کئے شپ ء

ہر دو حد امر زیگ

..... بستگ شادہ ء سیک ء سر یگ

مھر ء ہتم آبادی یے

اوست ء کشگ عہد ء پر شگ پہ عاقبت ء پدر دیں غمبادی یے

یک قہر ء مھر ء چلہ گر نچیں سیادی یے

وابانی آدینک ء زمانہ نیادی یے

اے نیادی ء

تھامور بنت سرچمگ ء شیر آپیں زیمیل

سبزگیں تل ء صدف درنزیں کشارانی دھمال

چم کور بنت ء گوش کز

چہمیت ”متا“ ”شہمیت“ زز

چے درین، چے استین، چے مسکین سمین

چے گل زمین

اے نیادیء

تو ہم بہا

من ہم بہا

دل چو فقیری تہنبلء

ماریت ءسکیت ہکلء

واہگ چو بے وانگین مسافر ماں جلء

بے منزلء

عطا شاد تربت ء پیدا موت ء زست۔ بنداتی وانگ ءے چہ کچج ء درت۔

رند ءء نجو رء رند تراشال ء رس ات ء شاری ء نام ء توار ءے کث ات۔ اول بندات

ء عطاء ءردو زبان ء شاری کت رند ء چند ءے سکتانی سکین ء آئی بلوچی شاعری ہم

شروع کت ء تہترین ء کچکلین بلوچی شاری ء رانیلیں آ زمان ء سرگرت کہ نون

بلوچی

زبان ء ہمک شاد دست جنت پاد جنت اودا سر موت نہ کنت پمشکہ ہبکہ ء ہیران ء

سرگردان انت ءدیم ءے پہ ہمیری بے رہ بندی ء از می سر لہڑائی آں دانگ ءے ءوتی

بے معنائیں ہمیراں شاہ لہزا نک لیک انت۔

اے وہد ء کہ عطا شاد شاری بنگج گرت گڑاں بلوچی شاری عربی ء فارسی

زدگ ات۔ بلوچی ء اصلی رنگ گار ء بیگواہ ات۔ آئی بلوچی کلاسیکل شاری ء

رومانک اتج ء شاری ء نوکیں عہد ء پیش رفتیں زبان بز ان ءردو ء انگریزی ء را دیما

داران ء بلوچی شاری اے رنگ ء بندات کت۔

شپانک

شپ پھرتی بے وانکی ۽ درنگ ۽ ایردیان انت
 روچ ورتی ہر روچی کین ہلک ۽ جنزان انت
 ڈرو! ڈرو

بیا کہ من ۽ تو

..... راہ گراں

گوانک بدے ورتی لسہین گڈ ۽
 (سک پلینکیت)

من ورتی ”شپیل“ ۽ شینزاراں

ڈرو! ڈرو!

بیا کہ من ۽ تو

..... راہ گراں

شپ تہ شپ انت ہچ روچ نہ بیت

من تو روچ ۽ ہماہاں

بیا کہ رواں، بیا راہ گراں

شپ پھرتی بے وانکی ۽ دانگ ۽ ایردیاں انت

من چو ہمک روچ ۽ پیم ۽ مرچی دی گنوکی تران کتوں

آزار نہ بے

آراہ تئی

آراہ منی

آینت تئی ہلک ء ڈیہہ ء دوار

ء آ منی ہلک ء گٹ گراں

نمین تو وتی گٹاں جنزان بی

نمین من وتی دگ ء پڑاں بین

کہ گٹ پہ بوجگ، دگ پہ پڑگ، زند پہ ہشکلین ارمان ء

دراہی تراہات انت باندا ت ء !!

ہر باندا ت ء کہ گون نہ انت تئی نا کو ء شتریں چک ”دوشک“

گڑاں بلوچی لبرانک ء گوکارمچ ات۔ شور رست کہ اے بے سر ء پادیں

شاری، آزاد شاری، بے معنائیں شاری ء داں اے ہد ء کہ طاہر محمد خان گشت کہ

اے مادر پدر آزادیں شاری تحقیق پزانت کہ ما اے شاری ء وتی زبان ء رواج

گرگ ء نیلاں۔ واجہ کریم دشتی ء گشت کہ عطا اے زبان ء کہ تو کارمرز کنگ ء ءے

اے کسی ز

بان نہ انت ء من ء شریگیر انت کہ 1976 ء وھدے آرٹس کونسل فتح خان مارکیٹ ء

سربرا ات ء عطا آئی ڈائرکٹرات۔ ہدا یک دیوان ء دیما عطا ء وتی آزادیں لپہ

”اپالو“ ونت تہ یک پروفیسریے کہ آوھداں آ بلوچ دوست ء زبان دوست یے

زانگ موت۔ گشت ءے ”نوں اے شیریے کے سر پد بیت۔ اے شیر اساطیر بزاں کہن

ء قدیمیں رنگ ء ہور کنگ ء لپہ کنگ بوتگ۔ شما ہم بکند ات۔

اپالو

ماہِ سرِ رستگ کبیر

سبزیں کبیر

..... سبزانتِ عسبہ تاک نہ بیت

سبزیں کبیر!

باغیں بہشتانی زہیر

..... زندِ جلیں گرائی و ارواہ سوچو کیس لواری

لعلیں صدو و ترانگِ عجت ز بہریں چلگ انت

ماچو پلٹیں کیا

بزاں سبزیں کبیر

نامِ سلیمان زاد ہاں

پہ واہگِ تحتِ روانِ عوا جہاں

پہ شاہِ پریانِ زرراں

پہ زر طلائیں مہرِ شوہازگِ ع

چو

وت سچیں آبریشمی نالِ عبراں

چوکوہِ قاف، ع گوندو ع

چو بوئے بوئے آدمی

اچوت ہزراں

ھے.....مئے حیلانی براق

ہفت آسمان مہرے گدارے کلمہ

بہر انت بلے ہفتاد ہفت سرگے بدن

گر میں بدن قہر میں زمستانی شپاں بے واب کنت

ہور کین شکم مہرانی و شیں لذتاں بے تھام کنت

عاشقی طہی بے جوڑہ ۶۶ ہکی نہ بیت

نون کجام بلوچ انت کہ آ کیا، سبزیں کبیر، حضرت سلیمان تحت رواں، شاہ

پری آں، زر طلائیں مہر، آ بریشی ٹال، کوہ قات، گوندو، بوئے بوئے آدمی ۶ حیلانی

براق ۶ نہ زانت یاں آہانی پشدر ۶ زانت۔ گڑاں بزاں آ بلوچ ماس ۶ مہر بانیں کٹ

۶ نہ رستگ ۶ نئے کہ عارپیں بلوچ راج ۶ چا گرد ۶ مزن نوک ریش ۶ گلاک بوتگ۔

چریشی ابیدانگت، ہم منی گشگ، ہمیش انت کہ باند انت کہ شیر ۶ وانگ ۶ رندوانوک الم

ساہت یے نجل ایت ۶ بداریت ۶ فکر بکنت کہ شاعر چے گشگ ۶ انت۔ شائر کجام

لیول ۶ گپ ۶ انت۔ وانوک ہماریت کہ شائر ۶ گپ ۶ تران نوک انت یاں کھن

انت۔ گپ ۶ گشگ ۶ انداز، وڑ ۶ ڈول، رہبند ۶ قالب نوک انت کہ نا۔ پرچا کہ شائر

ادنائیں مردم یے نہ انت کہ تران ۶ انت بلکن ۶ چا گرد ۶ تیز ترین ۶ ہشار ترین مردم

انت کہ ازم ۶ فن سازگ ۶ انت۔ بارین پرے سازگی ۶ آچھو جکانسربوتگ، چھو

ریاضت یے کنگ۔ چھو ونگ ۶، چھو چم دیست ۶ گنگ ۶ کجام کجام تجربت آں

چہ کنگ۔ باند انت کہ وانوک ہم ہے چھیں عمل ۶ کرد ۶ بگوزیت گڑاں آرا چیز کے

دست کپیت اگاں ناتہ شر ۶ چہ نوکین معنہ درکنگ بازگران انت نیٹ منی گشگ ہمیش

انت کہ وانوک ۶ راوتارا ہم ریاضت یے گون بہ بہت۔ آرا ہم چم دیست ۶ مشاہدہ

یے لوہیت۔ آوتی تجربت ۽ روع ۽ شیر ۽ چہ معنہ در بگیجیت۔

عطاء ۽ شاری ۽ بابتہ ہر کس ۽ ناکس ۽ گشگ ہمیش انت کہ آئی شاری گران
 ۽ مشکل انت۔ ستر ۽ سر پوش انت۔ تران نہ کنت۔ مبہم انت، فہمگ نہ بیت۔ اصل
 گپ ایش انت کہ عطاء ۽ شاری نوک انت۔ آئی تران نوک انت۔ آئی تران کنگ ۽
 انداز نوک انت، آئی سہل نوک انت۔ آئی شاری علامتی انت۔ آئی فارم نوک
 انت۔ آئی Content نوک انت، پمشکہ آئی شاری گران ۽ مشکل گندگ
 کنیت۔ سر پوش ۽ ستر گندگ ۽ کنیت۔ گوں نوکین شاری ۽ مدام ہنچش یوتگ ۽ بیت
 اے قصور ۽ کمی وانوک ۽ انت۔ شائر ۽ نہ انت۔ شاری کنگ شائر ۽ منصب انت
 معنہ در کنگ وانوک کار انت۔ ہے شاری ۽ نوکی ۽ چہتہ لہتیں رنگ ۽ دروشم بکند ات۔

ساہ کندن

ساہ کندن ۽ چم پاچی ۽ بیوانکی ۽ استنت زبان

چم بہ بیت پہ گندگ ۽

گونشے بہ بیت پہ اشکنگ

امبروز ۽ گراں باہندیں آشوپ عاقبت اوبادگاں پہ ساعت انت

ساہ کندن ۽

گندنت ۽ بے روک انت چم

کز انت بلے گوش اشکن انت

ساہ انت ۽ بیگواہ انت زند

گند قہر ۽ مہر ۽ آدمی گستانی ۽

ارواہ و چہاںشاں سرء ز رنگ جہاں
 کز انت تہی گوش و منی کنگ انت زبان
 تو چو بدل زرتیں زبان و منت و بے باورے
 من چوز میں جہبانی قہریں نیت و پیداوراں
 تو پہ سگاراں کپتکین کوٹ و فلاتان گلے
 من پہ پتی میراث و ماتیں گلزمین و تلوساں
 من آدم و ابادگاں
 مہرانی حقیں وارشاں
 راستے کہ تہی سوب و من مرگی کتہ
 شاتے کہ تہی زوراکی و مرچی پدا، زند و یلین بچے جتہ
 پنج آجونی
 پنج اینی
 پنج گل زمین و دیدگ و زرد و مراد
 پنج غم جتیں بنی آدم و جہد مراد
 پنج دیرمانیں شادہ و شوہازگ و مزد و مراد
 پنج زند و محبتی ارمان
 مستاگی عذاب و آسرے
 تو پہ سرانی گڈگ و زند و حیالان و کشے؟
 پہ سنگ و داشت کنئے پل و چہ بوتالانی و!
 مرک و منی لوٹے تہ ارواہ و بگش

میان استمانی گل و بد عہدی

وتی مہری و تا چیناں دو گام و

..... چار پاس و

منی مہری تچیت بے آپ و تمام و

من لوٹاں، بیت منی مہری سلامت

منی مہری کہ کواریت بیدے گچن

منی ظاہر در انت چو کہ باطن

..... ریملاس و

ملا مت؟

کئے ملا مت

کئے ملا مت

اولی لپہ ”ساہ کنڈن“ یک ویل و واقعہ یے بزاں Event یے سرا انت و راجدر بری
بزاں سیاسی شیرے بلے عطاء گوں ہنچش ہشاری و لپہ گتہ کہ زانگ نہ بیت و نون اے
یک آفاقی راستی یے جوڑ بوتگ و ہر کسی دپ و انت و بتل و گالوارے جوڑ بوتگ کہ تو
پہ سرانی گڈگ و زندے ہیالان و کش وے؟ مرک و منی لوٹے تہ ارواہ و بکیش۔ اے
لپہ و ہد و سر بار انت و کدی کہن و پولنگ نہ بیت۔

عطا چو کہ وتی عہد و مسترین شاعر بوتگ۔ آیا غی، وت نمر و گہیگرین سرے
و واہند و تگ۔ پمشکہ آئی ڈرہیں راجی جیزہ آنی سرا گوں تمردی و تران گتہ چو کہ

”سریت“ ”جنوزان“ ”میرادیرہ ء میر“ ”دل گریت ء شپ ناریت“ ”ہوشام“ ء
 دگہ باز۔ عطا شاد یک رنگ ء گال ء لچہ ء باز مزین شاعرے ہنچش کہ آئی لچہ وتی مٹ
 وت انت ہے رنگ ء آئی شیر کن ء وش تواریں گالانی ہم مٹ ء درور نیست۔ اے ہبر
 ء کس گشت نہ کنت کہ آئی لچہ چرائی گالاں دیما تر انت یاں آئی گال چرائی لچہ آں
 دست یے دیما شان انت۔ بیائے لہتیں گالانی بنداں بکند ات کہ آشاہ لہز انک
 زانگ ء لیلگ بنت۔

انگرے بیت آپ انت، ترونکے گواریت آپ انت
 پما ہوشامی آں ہر شے کہ جز شکیت، آپ انت
 وهد ء شہہ کور ء عطا در چکے ء با ہوٹ ء نصیب
 ہور جلیت آپ انت، ہار بہ ملیت، آپ انت

من دانہ دانگ ء لیکاناں وهد ء تریگ ء
 منی پیالگ ء آشوپ ترمپ ترمپ ء بیت
 ہما کہ گیدی ء رازان ء کنت تاک پہ تاک
 ہمائی کڈک ء سرنپت انگراں گواریت

کینگ ء کست ء حمر انت، نپت شلیت ء ہار کنت
 وائے گدان ء نشتگیں! کئے سپر وتی
 بیاپہ زمین ء عاقبت، کوہیں سراں کنناں قطار

اسکول سرٹیفکیٹ اور رذائق نادر اور پیدائش کیم جنوری
۱۹۵۵ء انت۔ نادر منگلے (گجر) اور پیدائش چہ بلوچستان
یونیورسٹی ایم۔ اے۔ ایل۔ ایل۔ بی۔ بی۔ اے۔ دو کتاب
”واب سبز انت پدا“ ”ز امریں زند“ اور بیشہ کار انت
چر۔ شی ابید عبدالکریم ساجدی اور شیران اور آئی ”شاشان“ اور
نام اور جم کنگ انت اور آئی سکی کتاب شرمگداری اور
کچو چینی اور سرائنت۔

بلوچی آئیڈی کونسل